

Dirshu

דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלזני שבת

פרשת ראה ♦ תשפ"ה

מיטב עלוני השבת:

לקראת שבת מלכתא

סיפורי צדיקים

באר הפרשה

ליקוטים וסיפורים נפלאים

איש לרעהו

וכל מאמינים

אז נדברו

פניני עין חמד

היכל החתם סופר

מטעמים לשולחן שבת

שבת טיש

אוצרות הפרשה

פרפרת

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שבועת מלכתא

פנינים לפרשת ראה פ"ה | גליון מס' 496 | סיפורים ופנינים מרתקים | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

"מרן ראש הישיבה רבינו הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל, אמר לי שלא דייקתי בטענה שלי. לא רק גדולי הדור סיימו את הש"ס בצעירותם, אלא כל מי שהיו לו שאיפות! בלי לסיים ש"ס איך אפשר להיקרא תלמיד חכם???"

שיחת מיוחדת עם ראש ישיבת 'אורחות תורה' וראש רשת הכוללים 'נחלת משה' הגאון הגדול רבי ברוך דב דיסקין שליט"א, לרגל מועד הכניסה לתוכנית 'דף הכולל' שבראשותו - א' אלול

יעקב א. לוסטיגמן

אחת מתוכניות הלימוד המיוחדות של 'דרשו', היא ללא ספק תוכנית 'דף הכולל', שבראשה עומד ראש ישיבת 'אורחות תורה' וראש רשת הכוללים 'נחלת משה' הגאון הגדול רבי ברוך דב דיסקין שליט"א, שגם כותב את מבחני 'דרשו' בתוכנית 'קניין תורה' על הדף היומי, ובתוכניות נוספות.

לרגל 'מועד הכניסה' המתקרב לתוכנית 'דף הכולל', שבו יכול כל החפץ בכך להצטרף ללומדי התוכנית, ולקבל מלגה החל מהמבחן הראשון שיעשה בתוכנית, פנינו אל הגרב"ד דיסקין שליט"א, כדי לשמוע מפיו מה הוביל לרעיון של פתיחת התוכנית, וכיצד היא התקבלה בקרב אברכי הכוללים.

"מועד הכניסה הקרוב הוא בראש חודש אלול", מסביר ראש הישיבה שליט"א, בפתח דבריו, "ביום שני של ראש חודש, א' אלול, מתחילים ללמוד מסכת זבחים, ובעז"ה ביום חמישי י"א אלול, ייערך המבחן ה-53 מאז תחילת המחזור, בו יבחנו הלומדים על הדפים האחרונים במסכת 'עבודה זרה', על כל מסכת 'הוריות' ושמונת הדפים הראשונים של מסכת 'זבחים', עד סופו של דף ט'. המצטרפים החדשים יוכלו להיבחן רק על השאלות שבמסכת זבחים, ויקבלו ציון על השאלות הללו לבדן."

מה בעצם הסיבה שהובילה להקמת התוכנית, ואיך היא פועלת?

"התוכנית הזאת באה מהשטח, מהאברכים עצמם. אצלנו בכוללים 'נחלת משה', האברכים לומדים את הש"ס בקצב של דף ליום, והיו אברכים רבים שהתלוננו שגם לאברכים שרוצים ללמוד דף שלם מדי יום, יש חסרון גדול בהיצמדות לסדר של 'הדף היומי', בגלל שזה

יוצר מצב שהלימוד שלהם נעשה קרעים קרעים. 'ניקח כדוגמה שני אברכים שלומדים בכולל אחה"צ בחברותא, הם מתחילים ביום ראשון לומדים דף ב', ביום שני דף ג', וכן הלאה. מגיע יום שישי, אין כולל אחר הצהריים. מה עושים? כל אחד לומד את דף ז' לבדו. למחרת בשבת קודש אותו הדבר, כל אחד לומד לבד את דף ח'. וביום ראשון הם אמורים להמשיך הלאה מדף ט', אחרי ששני דפים נשארו בצד.

"לפעמים אחד מהם לא ממש הספיק את שני הדפים עד תומם, לפעמים שניהם לא הספיקו, ברוב המקרים הם כן הספיקו את הדפים, אבל זה לא אותו הדבר כמו ללמוד בחברותא... או שהם

למדו בלי תוס', או שלא חשבנו עד הסוף את המסקנות של הסוגיא... זה לא אותו הדבר, הלימוד הזה הוא ברמה אחרת לגמרי, לא מתקרב ללימוד של שני אברכים חשובים שלומדים יחד בחברותא בכלל בסדר של שלוש שעות, בלימוד יסודי ומעמיק.

"ומה קורה כשיש שבוע שלם של חנוכה? או שלושה ימים של פורים עם תענית אסתר ושושן פורים? ומי מדבר על בין הזמנים שזה חודשים שלמים של נתק בחברותא. חורים ענקיים בלימוד המשותף.

"נוצר מצב שגם אברכים שלמדו סדרים שלמים ואפילו את הש"ס כולו, נשארו עם טעם לפגם. זה לא לימוד מושלם, משהו חסר פה".

יבוא בעלי בתים ויטענו, אם אנחנו מסוגלים לשמור על רציפות קבועה, למה שאברכי הכוללים לא יצליחו???

"קודם כל מי שמצליח לשמור על רציפות ועל קביעות יומיומית בלי לוותר, ראוי להערכה עצומה, חשוב להדגיש את זה ולייקר את זה עד מאוד.

"אבל אני לא מדבר חלילה על אברכים שהתבטלו ביום שישי או שבת. בישיבות נהוג ללמוד ביום שישי משהו אחר, ורבים מהאברכים ממשיכים את זה גם אחרי החתונה, יש להם לימודים שונים בימי שישי ושבת, לומדים יותר הלכה, עוסקים בהלכות שבת וכדו'.

"מעבר לכך ציינתי בדברי. מדובר על אברכים שלא לומדים דף פעם אחת וממשיכים הלאה. אלו אברכים שמקדישים מדי יום סדר שלם של שלוש או ארבע שעות כדי ללמוד את הדף. הם לומדים אותו ביסודיות, גמרא עם רש"י ותוס', ולאחר מכן גם ראשונים ואחרונים. ב'דרשו' מוציאים מדי שבוע דף של 'מראי מקומות' לאברכים המשתתפים בתוכנית 'דף הכולל', כל מי שרוצה יכול לבקש ולקבל, ויש שם היקף רחב מאוד של ראשונים ואחרונים.

"אז כן, הם יכולים לשמור על הרצף גם ביום שישי וגם בשבת קודש, אבל זה לא באותה רמה. זה לימוד של שעות, עם חברותא שמתווכחים ומלבנים ומפלפלים ויורדים לעומקה של סוגיא.

"כמובן שזה לא עיון ברמה של העיון הישיבתי שאנחנו מכירים, כי אי אפשר להספיק דף ביום ברמה כזאת של עיון, אבל עדיין, מדובר בלימוד יסודי מאוד ועיוני מאוד, וכדי לעמוד בו חייבים לשמור על רצף עם החברותא".

ואיך תוכנית 'דף הכולל' פותרת את הבעיה הזאת?

"ובכן, כאן מגיע השלב שבו אנחנו מתאימים את קצב הלימוד לסדר הכוללים. אנחנו צריכים לקחת בחשבון שהכוללים, ברוב המקרים, פעילים חמישה ימים בשבוע. לאחר מכן צריכים להוריד כשלושה חודשים לבין הזמנים, ועוד יומי דפגרא פה ושם.

"בנינו תוכנית שבה האברכים ממשיכים ללמוד בקצב של דף ליום, אבל לא כולל שישי ושבת, ולא כולל בין הזמנים. זה מוריד כ-45 אחוז מההספק, אבל זה מאפשר לאברכים לשמור על רצף לימודי ונותן להם יכולת לסיים מסכתות שלמות בעיון מעמיק, ההרגשה נפלאה!

"הלימוד של הש"ס כולו בקצב הזה נמשך כ-15 שנה, ומאחר ולא רצינו שהאברכים יישארו יותר מדי זמן באותו סדר, לכן הרכבנו תוכנית שהלימוד הוא בדילוגי מסכתות, לומדים מסכת שבת, ולאחר מכן מסכת פסחים, ואז סוכה ולאחר מכן תענית ומגילה ומדלגים לסדר נשים, וכן הלאה, ולאחר שמסיימים עד סוף, הש"ס חוזרים מהתחלה ולומדים את כל המסכתות שדיגלו בפעם הקודמת, כך שאחרי קרוב ל-15 שנה, מגיעים ללימוד של הש"ס כולו.

"הדילוגים האלו נועדו לתת תחושה של התחדשות, שעוברים לנושא אחר, ולא נשארים זמן רב מדי בסדר מועד או בסדר נזיקין וכדו', ויש בזה רווח נוסף, שהאברכים נשארים גם באותו אזור של לומדי 'הדף היומי', כך שהם לא לגמרי התנתקו מהלימוד המקיף של כלל ישראל, ואפשר גם לעבור בקלות מתוכנית לתוכנית, כל אחד לפי היכולת והזמן שהוא מקדיש ללימוד הזה".

עד כמה מקובל הדבר בקרב אברכים ללמוד בקצב של דף ליום? זה לא פוגע בלימוד העיוני???

"אני אספר לכם סיפור, מעשה שהיה: בתחילתו של מחזור לימוד נוסף ב'דף היומי', היה מישהו שפרסם מכתב, ובו טען שבני התורה צריכים לדעת שזו לא דרכנו ללמוד דף היומי. התקנה הזאת של הדף היומי היא מצוינת לבעלי בתים שבאים לשמוע שיעור, אבל אברכים שרוצים ללמוד ולצמוח תלמידי חכמים, צריכים ללמוד בקצב איטי יותר, ולא להיצמד לתוכנית לימוד של דף ליום..."

"בתגובה פרסמתי מכתב נגדי, כתבתי שלא כך הם פני הדברים. כל גדולי ישראל סיימו את הש"ס בצעירותם, ואין מקום לטענה שלאברכים בני תורה אסור ללמוד יותר מ-100 או 2000 דפים עד לחתונתם... כמובן שצריכים לראות שלימוד הבקיאות לא יבוא על חשבון העיון, אבל זה לא אומר שאסור ללמוד בקצב של דף ליום. אדרבה, בישיבת וולוז'ין - אם הישיבות - היה סדר לימוד של דף ליום! גם בישיבת מיר היה סדר לימוד של דף ליום, אומנם רק בסדרי נשים ונזיקין ולא בכל הש"ס כמו בוולוז'ין אבל עדיין קצב לימוד של דף ליום. זאת לא המצאה שצריכה להיות נחלתם של בעלי בתים בלבד.

"לאחר מכן הייתי אצל מרן ראש הישיבה רבינו הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל, והוא אמר לי שלא דייקתי בטענה שלי. לא רק גדולי הדור סיימו את הש"ס בצעירותם, אלא כל מי שהיו לו שאיפות! בלי לסיים ש"ס איך אפשר להיקרא תלמיד חכם???"

אכשר דרא ובימינו אפילו בעלי בתים זוכים לסיים את הש"ס...

"אנחנו נמצאים בדור של ריבוי תורה, דבר נפלא מאין כמותו. לא היה דבר כזה בעבר שכל כך הרבה אנשים סיימו את הש"ס בכללם גם בעלי בתים של ממש. כמו שאמרת, לימוד של אברך שלומד את הדף בסדר במשך שעות כל יום זה רמה אחרת, אבל גם לימוד ברמה בסיסית יותר יש לו מקום ויש לו חשיבות עצומה.

"אני חושב שהמהפך הזה התחולל בעיקר בזכות ספרי העזר שיש

לפניות בנושא פרסום בגליון 052-7144937 מוטי

"לא זו אף זו, כמי שכותב את המבחנים על הדף היומי ב'דרשו', מגיעות אלי פניות מנבחנים שמעירים על השאלות ועל הניסוח. אני נדהם בכל פעם מחדש מרמת הידיעה וההבנה והעמקות של לומדי 'דף היומי'!"

לגדודי לומדי התורה. ריבוי המסלולים והתוכניות, מביא לריבוי במספר הלומדים, ולא למיעוט חלילה.

"ועכשיו אשלים את הדיבור על תוכנית ההשלמה: בתוכנית 'דף הכולל', יש לוח לימוד כפול. יש את לוח הלימוד של המסכתות הנלמדות בימים ראשון עד חמישי, לא כולל בין הזמנים, ויש לוח השלמה של הדפים שנלמדים בימי שישי ושבת ובחודשי בין הזמנים. הדפים האלו הם מהמסכתות שדילגנו עליהן במסלול הלימוד הראשי, וכך זאת בעצם השלמה - האברך יכול ללמוד את הדפים מהמסלול הראשי בעיון וביסודיות, ואת הדפים ממסלול השלמה עם חברותא מיוחדת לימים אלו, או לבד בצורה יותר קלילה וכדו'. כך שבאמת אפשר ללמוד גם במסלול הזה ולהספיק את הש"ס כולו בשבע וחצי שנים, וכל אחד בוחר לעצמו את התוכנית והמסלול המתאימים לו".

איזה מסר מבקש ראש הישיבה להעביר לציבור, בסיימה של השיחה הכל כך מיוחדת?

"קודם כל אני רוצה להודות לארגון 'דרשו' ששיתף פעולה עם היוזמה הזאת, ונתן לה את מלוא הגיבוי והתמיכה. מהרגע ש'דרשו' נכנסו לתמונה ופרשו את חסותם על התוכנית, זה נתפס ככוללים רבים, הם שמחו להצטרף. רק ארגון חזק ועוצמתי כמו 'דרשו' יכול להרים כזאת תוכנית לימוד ולהפוך אותה בתוך זמן קצר מאוד לתוכנית לימוד מרכזית מאוד בכוללי האברכים. זה כח עצום שיש לארגון שסייעתא דשמיא אדירה מלווה אותו בכל צעד ושעל, כנראה בזכות האהבת תורה המופלאה של נשיא הארגון רבי דוד הופשטר שליט"א.

"חשוב לחדד נקודה נוספת: יהודי צריך לזכור מה המטרה שלו. נכון שאנחנו מדברים על לימוד 'הדף היומי' או 'דף הכולל' או 'עמוד היומי', כל התוכניות טובות לכל אחת יש את המקום שלה, אבל המטרה שלנו היא ללמוד את הש"ס! חשוב שנזכור. ללמוד דף היומי זה מצוין, אבל זה אמצעי להגיע למטרה של ידיעת הש"ס. ב"ה זכינו שיש יותר ויותר יהודים שמסיימים את הש"ס ויודעים את הש"ס, ויהי רצון שנזכה למצב של 'ומלאה הארץ דעה את ה', ונהיה כולנו חכמים כולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה".

היום, שפותחים את כל הש"ס בפני כל מי שרק רוצה ללמוד. אי אפשר לומר "לא ידעתי", "לא היה מי שילמד אותי", "לא היה לי זמן". הספרים האלו נמצאים בכל בית מדרש ובכל חנות ספרים, ורבבות יהודים לומדים ש"ס מקצה לקצה. לא מזמן סיפר לי ידיד שהוא טס לארה"ב ובמטוס ישב לידו יהודי מאוד 'פשוט', בקושי יודע לשון הקודש. הוא למד גמרא עם ביאור באנגלית, כמעט לאורך כל הדרך. 12 שעות!

"אני יכול לספר מעשה שבידעי ומכירי הווא עובדא, עם יהודי אמיד, אוהב תורה גדול, במשך שנים הוא תרם סכומי עתק להחזקת תורה, ובאמת היה לו לב חם מאוד לתורה, אבל מה? הוא עצמו לא היה לומד.

"יום אחד הוא הגיע לפגוש אותי בכולל 'נחלת משה', ובדיוק אמרתי שיעור במסכת שבועות. הוא הבין שהוא צריך להמתין עד סוף השיעור כדי לדבר איתי, פתח גמרא והאזין לשיעור. בסיומו של השיעור הוא ניגש אלי עם עיניים נוצצות, ואמר לי "לא ידעתי שיש דבר כזה מסכת שבועות! לא הכרתי בכלל את כל המושגים האלו, זה היה כל כך נפלא".

"היהודי הזה, סיים מאז את הש"ס חמש פעמים!!! הוא הזדעזע מחוסר הידיעה שלו, והחליט לשנות את המצב. בעזרת ספרי העזר שיש היום בשפע הוא פשוט ישב ולמד, וסיים את הש"ס עד כה חמש פעמים, ועוד ידו נטויה בעזרת ה'.

"לא זו אף זו, כמי שכותב את המבחנים על הדף היומי ב'דרשו', מגיעות אלי פניות מנבחנים שמעירים על השאלות ועל הניסוח. אני נדהם בכל פעם מחדש מרמת הידיעה וההבנה והעמקות של לומדי 'דף היומי', ולא פעם מדובר בבעלי בתים. מי כעמך ישראל!!!

"אכן, אפשר דרא! אבל אני אחדד שוב ושוב, כי חשוב להזכיר זאת למרות שזה ידוע לכולם: יש רמות שונות בלימוד, ובוודאי שמאברך שלומד דף בכולל, מצופה שילמד ברמה הרבה יותר גבוהה מלימוד שטחי של הפשט הפשוט".

לא היה חשש להוריד את קצב הלימוד לחמישה דפים, לאחר שהאברכים היו רגילים ללמוד שבעה דפים בשבוע???

"אני ארצה לספר לכם בהמשך על תוכנית ההשלמה, אבל לפני כן אדגיש שלא עשינו את זה בלי להיוועץ בזקנים, והיתה לזה תמיכה מאוד חזקה מגדולי התורה ובמיוחד ממרן שר התורה רבינו הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, שאף כתב מכתב תמיכה בתוכנית וסמך עליה את ידיו.

"התוכנית הזאת בעצם משלבת בין הצורך ללמוד בצורה יסודית ומעמיקה, ובין הרצון ללמוד בקצב של דף ליום. בוודאי שמי שיכול ללמוד שבעה דפים בשבוע, ילמד שבעה. התוכנית של חמישה דפים באה לתת עוד אופציה לכאלו שזה קשה להם.

"בהמשך הקימו ב'דרשו' גם את תוכנית 'עמוד היומי'. מישהו יגיד שזה להוריד מהמקובל... אבל זה לא נכון, יש אנשים שלומדים דף ליום ומרגישים שהם יכולים ללמוד עוד עמוד בנוסף. יש כאלו שלא יכולים ללמוד דף ביום, ולכן הם לא למדו בכלל, אבל כשבאה תוכנית של חצי דף, זה אפשר להם לקפוץ על הרכבת ולהצטרף

עם שוך הקרבות וסיומה של המלחמה, זינק ערך הדירות בעיר ורשה לגבהים, לאחר שבתים רבים נחרבו במהלך המלחמה והביקוש הגיע לשיאו. אלא שהצדדים הופתעו לגלות שהבית כלל אינו רשום על שמו...

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א, על ביטחון אמיתי בבורא עולם, שדואג לאדם לכל מחסורו

"פי ה' אלקיך ברכך" (דברים ט"ו, ו')

בפרשתנו אנו מצווים לשמוט בשנה השביעית את כל החובות הכספיים, דבר שלכאורה הוא מנוגד לטבע האנושי. איך יכול האדם לוותר על הכסף שהשיג בעמל וביזע רב, ולשכוח כאילו לא היה רק בגלל שהגיעה השנה השביעית?

התורה עצמה מתייחסת לתמיהה הזאת לכן היא ומסבירה: "כי ה' אלוקיך ברכך..." "ואל ירע לבבך בתתך לו - כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלוקיך בכל מעשך ובכל משלח ידך".

כלומר, כדי לתת לזולת בקלות ובלי מאמץ צריך יהודי לחזק את עצמו באמונה המורכבת משני חלקים: החלק הראשון הוא, לדעת ולהאמין באמונה שלמה שכל מה שיש לנו, הכל הוא מאתו יתברך, ומבלי רצונו ועזרתו של הקב"ה, אף אדם לא השיג מעולם שום דבר, קטן או גדול.

החלק השני הנצרך לזה הוא להאמין באמונה שלמה שמי שנותן מכספו לאחרים, לפי רצון ה', מובטח לו בהבטחה גמורה מאת הקב"ה בכבודו ובעצמו, שה' ימלא את חסרונו ואף יוסיף לו ברכה מיוחדת, כך שלא רק שאתה לא נותן לזולת שום דבר משל עצמך, אלא שבזכות הנתנה הזאת אתה זוכה ומתברך עוד יותר.

ביה אנא רחץ

בספר הנפלא 'ספיר ויהלום', המכיל ליקוט נפלא ויקר ערך של פנינים ומרגליות מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א, עוסק הרב שליט"א בנושא האמונה והביטחון בארוכה, להלן נביא מדברים הנלהבים והמעוררים את הלב:

המגיד הקדוש רבי ישראל מקוז'ניץ זיע"א מבאר בספרו הקדוש 'עבודת ישראל' (לפסח ד"ה בליל פסח), בפירוש הסימן השני מסימני ליל הסדר - 'ורחץ', שראשית לכל, על האדם לשים מבטחו בבורא. רעיון זה רמוז במלה 'רחיצה' שהיא אותיות 'רחץ י-ה' - יש לבטח בקדוש ברוך הוא.

בשפה הארמית משמעותה של המלה 'רחץ', היא בטחון. וכך אומרים בעת פתיחת הארון את לשונו של הזהר הקדוש (ח"ב רנ). 'ביה אנא רחץ' - בו אני בוטח.

וניתן להוסיף ולהטעים, שמטרתו של הסימן 'ורחץ' היא הידור בנטילת ידיים אותן נוהגים בליל הסדר בלבד, ליטול ידיים לפני אכילת דבר שטיבולו במשקה.

ורמז יש בנטילת הידיים, להורות שמסלקים אנו את תחושת העצמיות של 'כוחי ועוצם ידי', את התחושה שידינו פועלות דבר מה, ומפנימים שהכל מאת הבורא.

לקח יסודי ומאלף בענין משמעות המושג של בטחון בבורא, לימדנו הגאון רבי יצחק זאב סולוביצ'יק זיע"א - 'הרב מבריסק', לאחר מעשה שחוהו על בשרו:

נדוניה מכובדת העניק רבי משולם אוירבך - בנו של הגאון רבי מאיר אוירבך מקאליש ורבה של ירושלים, בעל 'אמרי בינה', לעילוי המפורסם שנשא את נכדתו. שמעו של הגאון הצעיר רבי יצחק זאב, בן הרב מבריסק, התפרסם בכל מקום, והכל שיבחוהו והיללוהו.

כאשר זכה רבי משולם באוצר זה לנכדתו מרת הענדל, לא חסך מממונו, והעניק לחתן מלבד הנדוניה, אף בית דירות גדול בוורשה, למען יוכל לשקוד על התורה, ואת פרנסתו יפיק מדמי השכירות החודשיים.

כמה שנים לאחר נישואי בני הזוג, כאשר האמירו מחירי הנדל"ן בוורשה ושוויו של הנכס עלה מאוד, החליט רבי יצחק זאב למכור את הבניין ולחסוך את הטירדות הקשורות בגביית הכספים ובטיפול בשוכרים.

מצא הגרי"ז איש עסקים בוורשה שהביע את רצונו לקנות את הנכס, ונכנס עמו במשא ומתן על מנת לגמור את העסקה.

אלא שעיקובים שונים צצו, ובסופו של דבר לא התבצעה העסקה, עד שפרצה מלחמת העולם הראשונה שטרפה את כל הקלפים והשבייתה לחלוטין את המסחר.

עם שוך הקרבות וסיומה של המלחמה, זינק ערך הדירות בעיר ורשה לגבהים, לאחר שבתים רבים נחרבו במהלך המלחמה והביקוש הגיע לשיאו.

כעת התפנה הרב מבריסק למכר את הבית ששווי עולה בינתיים עוד. בכסף זה, קיווה, יוכל לשבת על התורה במנוחה.

שוב תר הגר"ז וחיפש אחר קונים שנמצאו במהירות, ובקש לסגור עמם את העסקה.

אלא שכאשר באו שני הצדדים לבנין העירייה על מנת להעביר את בעלות הנכס מרשות המוכר לרשות הקונים, הופתעו לגלות שהבית כלל אינו רשום על שמו.

הנכס היקר רשום היה על שמו של אדם זר אותו לא הכיר הגר"ז כלל...

לאחר דרישה וחקירה מקיפה, התברר שהיתה כאן תרמית וגניבה מחוצפת.

איש העסקים שנהל עם הגר"ז משא ומתן לקניית הבית לפני פרוץ המלחמה, זייף את חתימת הגר"ז תוך כדי העיסקה, שלבסוף לא בוצעה, והעביר את הבית לרשותו.

את הבניין היקר מכר לאדם אחר, ואלו בעל הבית האמיתי - הרב מבריסק, נותר נקי מנכסיו...

קרא אליו הרב מבריסק לאותו סוחר, והציג לפניו את המסמכים שהוכיחו על הגול שובצע.

השאלה הנוקבת ניצבה לפני הסוחר במלא מערומיה: "כיצד ייתכן שמכרת את ביתי שלי לאדם אחר???"

חוורו פני הסוחר שנחשף בקלוננו, והוא הודה על האמת במבוכה עצומה:

"נקלעתי לצרה גדולה ואיבדתי את כל הוני.

בצר לי נכשלתי בעוון הנורא, זיפתי את חתימתו של הרב על החוזה והעברתי את הבית על שמי, כך הצלחתי לגרוף לכיסי הון רב.

אלא שאין הברכה שורה במעשים כאלו, ובתוך זמן קצר הפסדתי את כל הסכום שהרווחתי ממעשה הרמייה.

אילו היה הכסף בידי, הייתי משיבו לרב בשלימות, אך מה אעשה שנותרתי ללא פרוטה לפרוטה.

בוש אני במעשיי מאוד, אך את הנעשה אין להשיב".

באותה שעה בה התחוור להרב מבריסק שהוא איבד את כל הונו, לא אבדו עשתונותיו ולא בא לידי כעס.

"מה אעשה לאדם זה שגזל ממני את כל רכושי והותיר אותי נקי מנכסי? וכי אמסרנו לשלטונות חלילה?! הרהר.

"מוטב שאעסוק ב'שער הבטחון' שב'חובות הלבבות', וכך אדע להאמין ולבטוח בבורא שהכל נעשה ברצונו..."

לימים, כאשר סיפר זאת לתלמידיו, אמר להם:

"אנשים סבורים שעשיר הוא זה שיש לו בית דירות גדול בוורשה, אולם האמת היא שעשיר הוא מי שיש לו בליבו ובאמונתו את 'שער הבטחון' שבספר 'חובות הלבבות'..."

מסופר על אחד מבחירי תלמידי ישיבת פוניבז' בשנותיה הראשונות, שבא בברית הארוסין בסימן טוב ובמזל טוב.

המחותנים - הורי החתן והכלה, יהודים יראי שמים ואוהבי תורה היו, אך לא משופעים בממון, ובקושי רב הצליחו לממן את הוצאות החתונה והשבע ברכות, והביגוד הבסיסי לחתן ולכלה.

השגת מקום מגורים לזוג כבר היתה למעלה מיכלתם, ולא היתה להם שום אפשרות לעמוד בהוצאות של קניית או שכירות דירה.

למרות זאת ישב החתן ועסק בתורה כרגיל ללא כל דאגה. לידידיו ששאלוהו מה בתכניתו לעשות, ענה שהוא בוטח בבורא העולם הדואג לו לכל הצטרכויותיו.

הגיעו הדברים לאזני ראש הישיבה הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, והוא פנה אל החתן בבת שחוק:

"אם בוטח אתה בה' באמת שיזמין לך דירה למגורים, הרי שאינך צריך להסתפק במועט!"

הרי יכול אתה לבטוח בו שיזמין לך דירה גדולה ונאה המרחיבה דעתו של אדם..."

כך התעכבה החתונה במשך תקופה מכיון שלא היתה דירה לבני הזוג, אך החתן מבטחוננו בה' לא מש.

"ה' יהיה עמכם"

באחד הימים נקרא החתן לבוא לבית רבנו בעל ה'חזון איש' זיע"א, שבישר לו כי נמצאה עבורו דירה ויכול הוא לקבוע מועד לחתונתו.

דירה זו היתה בבעלותו של יהודי עשיר ממקורבי ה'חזון איש', שהתגורר בדירה, ולעת זקנותו עבר לשהות לצד ילדיו בארצות הברית.

בדעתו של אותו יהודי היה לשוב לארץ ישראל, ועל כן לא רצה למכור את הדירה, אך גם לא רצה להשאיר אותה ריקה, וחיפש זוג צעיר מבני התורה שיתגוררו בדירה עד שישוב.

נדבה רוחו של היהודי גם לשלם את הוצאות המים והחשמל של בני הזוג שישוהו בדירתו, וכעת חיפש אחר זוג מתאים, ושאל על כך את רבו ה'חזון איש'.

על אתר מסר לו ה'חזון איש' את שמו של החתן דן הראוי ומתאים ליכות בדירה, והיהודי יצא מביתו של ה'חזון איש' שמח ומרוצה.

בדרכו לביתו עלה בדעתו להפרד גם מראש הישיבה הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן - 'הרב מפוניבז' זצ"ל.

עלה האיש לבית הרב, ובשיחתו עמו סיפר לו על הדירה אותה מתכוון הוא להעניק לזוג צעיר מבני התורה. להפתעתו, נענה מיד הרב מפוניבז' ונקב בשמו של אותו חתן שהציע ה'חזון איש'...

כאשר הגיע החתן הנרגש להודות לבעל ה'חזון איש', אמר לו רבינו: "שלש-ארבע שנים תגורו בדירה זו, וגם לאחר מכן ה' יהיה עמכם".

החתן לא הבין למה ירמזו דבריו, אך כעבור ארבע שנים, כאשר נקרא לשמש כר"מ באחת הישיבות הגדולות בארץ, וקיבל דירה למגורים מטעם הישיבה, ראה כמה גדולים דברי חכמים... ('ילקוט אמונה ובטחון')

"מדוע אתה כל כך רגוע?" - שאלה אותו הרבנית. "אענה לך על כך בדיוק בעוד שנה..." - סתם ולא פירש. כעבור שנה בדיוק, נזכרה הרבנית בסיפור, ובקשה הסבר...

צרות סיפורים על צדקה ועל ממון...

הרב ישראל ליוש

"הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דָּבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיעֵל" (דברים ט"ו, ט')

מהתואר 'בליעל' שקוראת התורה למי שרעה עינו באחיו האביון ואינו נותן לו, לומד רבי יהושע בן קרחה (בבא בתרא י א) ש'כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים', שהרי גם לעובדי כוכבים קוראת התורה 'אנשים בליעל'.

הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד זי"ע (קובץ מאמרים ח"א) מסביר את הקשר בין עובד כוכבים למי שמעלים עיניו מן הצדקה, שהרי העובד כוכבים סבור שהעבודה זרה תעזור לו ותושיע אותו מצרתו, כך גם מי שמעלים עיניו מן הצדקה ושומר את כספו לעצמו, בוטח הוא בממונו כאילו יש בו כח לעזור לו ולהועיל לו, ואינו מבין שלכסף אין כח עצמי מבלי שהקב"ה ירצה בכך.

וכבר אמר שלמה המלך בחכמתו: (משלי יא ב) "לא יועיל הון בְּיוֹם עֲבָרָה וְצִדְקָה תַצִּיל מִמָּוֶת", וכל טרחה או נתינת ממון שיעשה האדם עבור מצוות, ייחסך ממנו טרחה או הפסד ממון במקום אחר.

"מתפלא אני עליך!" - אמר ראש הישיבה למשולח - "וכי אספת כסף עבורי או עבור כבודי? הרי כל מטרת הכסף היא עבור לימוד התורה, וכי יש הבדל בין התורה שנלמדת בישיבה לתורה שילמד אותו אברך, זו תורה וזו תורה, ואין הבדל איזו תורה תיהנה מהכסף..."

בעוד שנה

תובנות עמוקות אלו בעניני צדקה, מגיעות רק אחרי יחס נכון ואמיתי של גדולי ישראל ל'ממון'.

הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל בעל ה'מטה אפרים', היה עשיר גדול. פעם נפל בביתו בקבוק יקר ערך, אך ר' אפרים זלמן כלל לא התרגש מהענין והמשיך בסדר יומו ובלימודו, כאילו לא ארע דבר.

לעומתו, רעייתו הרבנית נחרדה עד מאוד, הן הבקבוק יקר מאוד ובנפילתו הפסידו ממון רב, וצערה גבר כשראתה שבעלה כלל לא שת ליבו לעניין, וממשיך ולומד תורה בדיוק כפי שלמד לפני השבר וההפסד הגדול.

"מדוע אתה כל כך רגוע?" - שאלה אותו הרבנית

"אענה לך על כך בדיוק בעוד שנה..." - סתם ולא פירש

כעבור שנה בדיוק, נזכרה הרבנית בסיפור, ובקשה הסבר לשלוח נפשו של הרב כשהבקבוק נשבר.

"הגידי לי רעייתי" - שאל אותה הרב - "היום, אחר שעברה שנה,

האם עדיין צר לך על הבקבוק שהפסדנו?"

"לא" - ענתה - "אחר שכלתה שנה עם כל קללותיה וברכותיה, ענין

הבקבוק פג מזיכרוני וכבר אינו מיצר לי..."

סכום לא נודע

פעם הוזמן הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל לסדר קידושין אצל גביר העיירה. לאחר החופה השאיר הגביר אצל רבי חיים מעטפה מכובדת, כראוי וכיאה למי שנושא את התואר המכובד 'גביר העיירה'...

רבי חיים עוד לא הספיק לפתוח את המעטפה, והנה נכנס עני וביקש צדקה. מיד נטל ר' חיים את המעטפה כפי שהיא, מבלי שראה כמה כסף יש בה, ונתן אותה לעני המסכן...

לכבוד התורה

מצבה הכספי של ישיבת 'מיר' לא היה טוב, באותם ימים. ועל כן שלח ראש הישיבה הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל שליח מיוחד לחזור על פתחי בתי נדיבים בחוץ לארץ.

כשחזר השליח, נכנס לביתו של ראש הישיבה ובידו סכום כסף נכבד אותו אסף בשעותיו בגולה. תוך כדי המפגש, נכנס יהודי והתלונן בפני ראש הישיבה על מצבו הכספי הקשה. מיד לקח רבי אליעזר יהודה סכום נכבד מהכסף שאסף המשולח, ומסר אותו לאברך הנצרך...

"כל כך טרחתי עבור הישיבה, במצבה הקשה" - התלונן המשולח בפני ראש הישיבה - "והראש ישיבה מוסר את הכסף בקלות ליהודי אחר...!"

א' אלול תשפ"ה

מהתחילים מסכרת זבחים

במסגרת 'דף הכולל'

הזדמנות מיוחדת להצטרפות למבחנים נושאי מלגות

תכנית לימוד ייחודית לאברכי הכוללים
לימוד של דף גמרא ליום, בלא להפסיק ברצף המסכת
חמישה ימים בשבוע, למעט ימי שישי, שבת ובין הזמנים

הלומדים יסיימו להיבחן על הש"ס בתום כ- 15 שנים (אחרי שני מחזורי הדף היומי)
וזאת ע"י דילוג מסכתות במחזור הראשון, אותן ילמדו במחזור השני.

מדי שבוע יו"ל גיליון מיוחד של 'מראי מקומות' להעמקת העיון בקנין נצח
(הגיליון מופץ בתפוצות האימייל)

כמו"כ קיימת אפשרות לפתיחת מוקד מבחן במסגרת הכולל

לפרטים והצטרפות מוקד 'דרשו'

02-560-9000

הוא החליט להיות 'מחנך', והתחיל לנסות לחנך בחורים. כך הוא נטפל אלי כמה פעמים, ואני ניערתי אותו מהגב שלי מהר מאוד, הסברתי לו בכמה וכמה אופנים, שיחפש לעצמו מטופלים אחרים...

לתת הזדמנות לתלמיד, זו חובתו של כל מלמד, בכל יום ויום, וביתר שאת בתחילתה של שנת לימודים חדשה

הרב עמרם בינעט

"ראה אנכי נתן לפניכם היום בְּרָכָה וּקְלָלָה" (דברים י"א, כ"ז)

הפרשה שלנו פותחת בפסוק: "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה". חשבתי לומר בדרך הדרש, שיש עוד פסוק שמתחיל במילה 'ראה' - "ראה לימדתי אתכם חוקים ומשפטים", וחז"ל דרשו מהפסוק הזה, 'מה אני בחינם, אף אתם בחינם'.

ואכן, כל מגיד שיעור שמקבל שכר על עבודתו, מקבל 'שכר בטלה' על הזמן שהוא מפסיד, ולא על עצם הלימוד, כך נפסק להלכה.

על כל פנים אנחנו רואים שמהפסוק הזה לומדים הלכות תלמוד תורה, איך מלמדים תורה. ובפסוק "היום הזה באו מדבר סיני" ראינו שלומדים מהמילה 'היום', שהכוונה היא שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים, כאילו היום ניתנה התורה מסיני.

ואם כן נוכל ללמוד גם מהפסוק בפרשה שלנו: "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה", שבכל יום ויום, כשבאים ללמד תינוקות של בית רבן תורה, צריכים להתנהג כמו שהקב"ה מתנהג איתנו, ולשים בפניהם מדי יום ברכה וקללה - שיבחרו לאיזה צד הם רוצים ללכת.

הרעיון שאני מבקש לבטא כאן הוא שכל ילד חייב לקבל הזדמנות, ולא פעם אחת, אלא כל יום, עוד פעם ועוד פעם, עוד הזדמנות ועוד הזדמנות, זה תנאי הכרחי כדי לאפשר לו להיות תלמיד טוב, לתת לו לתקן את דרכיו ולהתעלות בעבודת ה'.

על אחת כמה וכמה ביום הראשון של שנת הלימודים, כמה חשוב שכל מלמד ייתן לכל אחד ואחד מתלמידיו את האופציה להתחיל מחדש! גם אם שמעת מהמלמד של השנה הקודמת שהילד הזה הוא ערמומי וצריכים להציב אותו במקום מהרגע הראשון - אל תעשה את זה על חשבון ההזדמנות שמגיעה לו להתחיל מחדש!

הערה מיותרת

לפני כמה שנים סיפר לי חבר סיפור נורא. הוא שפך בפני את הלב וסיפר לי אירוע שהתחולל יותר מ-15 שנה קודם לכן, ועדיין, כשהוא סיפר לי את זה היו לו דמעות בעיניים.

"הייתי בחור שובב", הוא מספר, "לא חיפשתי יותר מדי קשר לגמרא. כשנאלצתי הייתי יושב בבית המדרש ולומד מה שהייתי חייב, אבל בהזדמנות הראשונה שהיתה לי הייתי יוצא החוצה לשנות, לאכול,

לפטפט, ובעיקר לא ללמוד.

"היה איזה 'משיב' אחד בישיבה שניסה כמה פעמים להתערב ולחנך אותי. זה לא היה התפקיד שלו, הוא סתם קיבל משרה כי אבא שלו היה אחד מאנשי ההנהלה של הישיבה, והוא היה אמור לשבת בקצה בית המדרש ולענות לשאלות של בחורים שמתקשים בהבנת הגמרא. לא יותר מזה. אבל הוא החליט להיות 'מחנך', והתחיל לנסות לחנך בחורים. כך הוא נטפל אלי כמה פעמים, ואני ניערתי אותו מהגב שלי מהר מאוד, הסברתי לו בכמה וכמה אופנים, שיחפש לעצמו מטופלים אחרים...

"אחרי תקופה, הרגשתי שאני מתדרדר ברוחניות. שהמצב שלי לא טוב. החלטתי שאני עושה שינוי בחיים, ומתחיל להיות בחור רציני. "למחרת קמתי בבוקר השכם, רצתי לטבילת שחרית במקווה וישבתי בבית המדרש ולמדתי שעה שלמה בהנאה מרובה לפני התפילה. בסדר בוקר למדתי בהתמדה, בפעם הראשונה בחיי הרגשתי באמת סיפוק והנאה מהלימוד. הרגשתי שהנה אני מתחיל להתעלות, ומי יודע לאן אגיע, אולי עוד יצא ממני ראש ישיבה גדול...

"בהפסקת הצהריים עוד למדתי קצת מוסר לפני שהלכתי לנוח מעט, ולסדר ב' הגעתי בדיוק בזמן, שלפתי את הגמרא מהארון והתחלתי ללמוד בשקידה.

"פתאום ניגש אלי אותו 'משיב' ושאל אותי בקול ארסי: "מה קרה איציק? פתאום נהיית לי צדיק, או שסתם שעמם לך במיטה והחלטת לנסות משהו חדש???"

שמונה כללים להתחלה מוצלחת של שנת הלימודים

בעקבות תגובות נלהבות שקיבלנו בשנה שעברה לנוכח פרסום שמונת העצות של הרב עמרם בינעט, למלמדים ביומה הראשון של שנת הלימודים, אנו שבים ומפרסמים את הכללים בקיצור נמרץ.

5. יום של הקדמות

ביום הראשון לשנת הלימודים לא צריך ללמוד כלום, רק להקדים הקדמות שיכניסו אותם לנושא. כך, אנחנו בעצם מוציאים אותם בהדרגה מהאווירה של חופש ובין הזמנים, ומחדשים את הקשר שלהם עם תלמוד התורה.

6. עזבו את הכיסאות

צריך לתת הזדמנות לבחור איפה לשבת. אם אתה רואה אחרי כמה ימים שזה שידוך לא מוצלח, אפשר להעביר בנחת וברוגע.

7. להודות לקב"ה

בסוף יום הלימודים הראשון, ממתק לכל ילד, ולומר להם בפה מלא שזה כאות תודה והוקרה לבורא העולם, שאני מודה לו מכל הלב על כך שהוא זיכה אותי בכאלו תלמידים מופלאים. ילד לומד פי כמה וכמה יותר טוב אצל רב שהוא אוהב אותו, צריך להשקיע בזה!

8. בלי לחץ!

לא משנה מה עשית, כשהילדים מרגישים אותות לחץ מכיוון המלמד, הם מתחילים לחגוג... מלמד חייב להיות חזק, נחוש, הגון ו... רגוע.

בסייעתא דשמיא עם הרבה תפילות, אני מקווה שהכללים האלו אכן יביאו תועלת למלמדים שנחשפים אליהם.

שנת לימודים חדשה מתחילה, ובלבו של כל מלמד מתנגב חשש קל: איזו כיתה אני עומד לחנך השנה? הטובה היא אם ... היש בה עץ אם אין?

"האמת שבשדה החינוך אין כללים קבועים" אומר הרב בינעט. "כל איש חינוך ייתן לכם עצות אחרות וכללים אחרים. אבל בכל זאת, אני אתן כמה כללים שאני למדתי מהניסיון שלי, ושכל מלמד יעשה איתם מה שלבו חפץ, ייקח את מה שמתאים לו ויוותר על מה שפחות מתאים לו."

1. לפני הכל: תפילה

זה כל כך פשוט שלא צריך לכתוב את זה, אבל זה כל כך יסודי שאי אפשר לדלג על זה.

2. בלי איזמים!

להחזיק משמעת זה לא אומר להיות רע. אפשר בעדינות ובשפה נעימה. לשמור על כללי התנהגות ברורים באופן עקבי.

3. בוא נתחיל ממוך...

ילדים חייבים לדעת להיכנס בזמן לכתה, אבל כדי שהם ילמדו את זה, הם חייבים לקבל דוגמה אישית מהמלמד...

4. עשר פעמים...

הילדים מנסים את המלמדים פעם אחר פעם. זה חוק טבע. הגבולות חייבים להישמר, אבל גם האווירה הטובה.

"עד היום אני זוכר את התחושה הנוראה, איך שכל הרוח עזבה את המפרשים. ניסיתי להמשיך ללמוד, אבל כבר איבדתי את החשק, את המנוע שדחף אותי. נשארתי ככה נטוש בלב ים."

"אני אומר לך את האמת", השלים חברי את הסיפור, "אני לא יודע מה היה קורה אם הוא לא היה אומר לי מילה. יכול להיות שאחרי שעתיים או אחרי יומיים ממילא הייתי נחלש ונשאר אותו הדבר. אבל דבר אחד אני יכול לומר לך בביטחון - ה'עקיצה' הזאת שלו הייתה מיותרת לחלוטין. שום תועלת לא צמחה ממנה, ואף אחד לא יכול לדעת להעריך כמה עצום היה הנזק שנגרם בעקבותיה."

קל וגם קשה

יבוא מלמד וישאל, איך אפשר לתת הזדמנות לילד שהוכיח שוב ושוב שהוא לא ראוי לעוד הזדמנות? התשובה היא שלא אמרתי לתת לו מרחב פעולה לעשות טעויות שוב ושוב, אפשר 'להחזיק אותו קצר', אבל תמיד לפקוח עין ולאפשר לו לתקן את הרושם, להשתדל להסתכל בעין חיובית על המעלות שיש לו, לאתר את המעלות האלו, להתבונן בהן, לראות שגם אם הוא ילד חסר משמעת, זה לא אומר שהוא לא שווה כלום חלילה וחס. שאלה טובה...

יום אחד הבת שלי חוזרת מבית הספר, ומספרת לי סיפור מדהים! "ישבתי היום בכתה, היה אצלנו שקט, היינו באמצע לעשות מבחן ובכתה שררה דממה. פתאום אני שומעת מעבר לכתה, את המורה שבשנה שעברה היתה המחנכת שלי, כשהיא צורחת בקול נורא "גיי ארויס פון דא" (צאי מכאן) "איך וויל נישט זעהן דיין פנים נאך א מאהל, האסט גהערט???", (אני לא רוצה לראות יותר את הפנים שלך, שמעת???)

"נדהמתי. מומתי מורה מדברת כך לתלמידה, בכאלו צרחות, בצורה כזאת בוטה. והיא ממשיכה לצעוק עוד ועוד.

"במיוחד התפלאתי כי המורה הזאת היא מורה מאוד מיוחדת. למדתי אצלה שנה שלמה, והיא אף פעם לא כעסה על אף תלמידה.

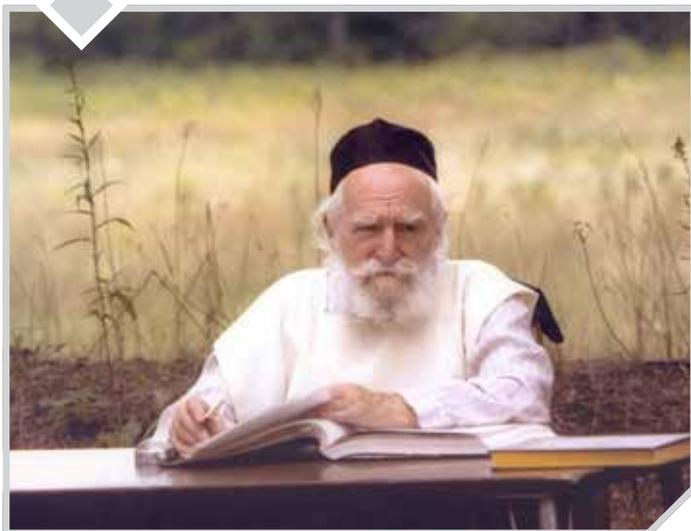
איך ייתכן שהיא פתאום נכנסה לכזה התקף זעם. זה לא הגיוני!

"הצמדתי את האוזן לקיר והקשבתי ברוב קשב, ואז הבנתי... היא מספרת את הסיפור של משה רבינו שהגיע לפני פרעה והזהיר אותו מפני מכת בכורות, ופרעה צרח עליו שיצא החוצה ואמר שלא יבוא לראות אותו שוב..."

רק אציין לטובת מי שלא יודע, שבאידיש "צא החוצה", או "צאי החוצה" נשמע ממש אותו הדבר, ולכן היא חשבה בתחילה שהמורה צועקת על תלמידה...

אותם דברים שאמרת לי בשם רבי משה פיינשטיין חלחלו בקרבי ולא נתנו לי מנוח עד שפנית בעצמי לרבי משה ובהשפעתו קבלתי על עצמי חיים של תורה, ומאז אני נראה כפי שאתה רואה אותי עכשיו

יש חיים שהם חיים! יש חיים שהם מתים!

הרב בנימין בירנצוויג

"רֵאָה אָנֹכִי נִתֵּן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה" (דברים י"א, כ"ו)

מהו לשון 'ראה' שכתבה כאן התורה? מדוע לא כתוב לשון 'הנה אנכי נותן לפניכם'? האם כלל שייך ראייה בדבר שעדיין לא התקיים?? יסוד כביר מונח כאן ביאר מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שהקב"ה אומר לכלל ישראל, דעו, שאחר שנתנה התורה, הרי הכל רואים בעיניהם את הברכה שיש למקיימי המצוות ואת הקללה לאלו שאינם מקיימים המצוות. כל מי שיתבונן במקיימי המצוות יראה את הברכה ששרויה בחייהם, את האושר והסיפוק הקיים אצלם, ההנאה מכל מה שחננם ה' יתברך. לעומת זאת, אצל אלו שלא זכו לשמור על חיי תורה ומצוות, כל אחד רואה חיי קללה, כל החיים מוקדשים רדיפה אחרי מותרות. הם סובלים מחוסר סיפוק תמידי ממה שיש להם, עינם צרה במה שיש לאחרים, וריקנות נוראה אופפת את כל ישותם מבוקר עד ערב.

התורה לא מדברת על הברכה והקללה שתבוא כעונש או כשכר על קיום או אי קיום המצוות, אלא - 'הברכה' - אשר תשמרו לעשות את מצוות ה'! והקללה - אם לא תשמרו לעשות". זוהי מציאות שנראית לעין כבר עכשיו! מעתה מי שמתבונן, לא יוכל שלא לבחור בחיים שיתנהלו על פי התורה והמצוות.

שווה לחיות

בספר 'כור לזהב' על ספר איוב, מובא הסיפור הבא הממחיש את הברכה של החיים חיי התורה והמצוות לאלו שלא חיים כן: יהודי חרדי בארה"ב קיבל הודעה מהרופא שבדק אותו כי הוא סובל ממחלה קשה, ונותרו לו שבועות בודדים לחיות. מוטב שישתמש בהם כדי לטייל בעולם ולהינות מהזמן שנותר לו.

ומה בדבר אפשרות ניתוח להסרת הגידול? שאל החולה. תראה, אומר לו הרופא, ישנה אפשרות מסוימת לנתח אותך, ניתוח זה יאריך את חייך בערך כמחצית השנה, אבל בחודשים אלו תהיה מרותק למיטה ולמכשירים שונים. למה לך? תהנה מהזמן שיש לך במקום להדיבק לחיים בכח, ולסבול סבל רב בלי שום תועלת.

מבית הרופא נסע היהודי מיד לביתו של רבי משה פיינשטיין זצ"ל להתיעץ עמו בשאלה גורלית זו, היהודי שטח בפני רבי משה ז"ל את כל דברי הרופא, כמובן שרבי משה השתתף בצערו וכאבו של אותו

אדם ונענה ואמר לו, עצתי היא שתלך לרופא ותאמר לו שברצונך לעבור את הניתוח.

הסביר רבי משה ואמר, שכל מהלך המחשבה של הרופא הוא לפי השקפת עולמו הגויית והבהמית שכל מטרת החיים כאן בעולם הם בשביל להנות מהחיים, ולפי דרכו הוא צודק מאוד.

אבל אנחנו הרי יהודים ויודעים שהחיים כאן הם רק הכנה והכשרה כדי לזכות לחיי העוה"ב, שהם חיי הנצח. ביחס לחיי הנצח אין לשער את ההבדל של חצי שנה נוספת, ואפילו אם לא תוכל לקיים מצוות כמעט, רק מצוות תפילין שיניחו לך מידי יום - המחיר משתלם בהחלט! וכי יודע אתה את משמעות ההבדל בחיי הנצח עם הזכות של הנחת תפילין בחצי שנה הזו ובלי זכות זאת!!! על אחת כמה וכמה אם תוכל בס"ד גם להתפלל ולברך מעט ברכות ואם תוכל אפי' ללמוד כמה פרקי משניות כל יום, הרי אי אפשר לשער ולתאר את החשיבות והשכר שתקנה בכך בחיי הנצח! והוסיף עוד רבי משה זצ"ל הרי מה שהרופא אומר חצי שנה, מי אומר שחייב להיות כך? אפשר שתאריך ימים יותר.

חזר אותו אדם אל הרופא והודיע לו שהחליט לעבור את הניתוח לפי הוראת הרב פיינשטיין, התפלא הרופא עד מאד... והניתוח אכן נעשה, ואט אט התאושש החולה וחזר לתפקוד רגיל, ואף היה פוקד מפעם לפעם את בית העסק שלו, וכך כשנתיים תמימות חי אותו אדם אחרי הניתוח כשמדי חדשים מספר היה עובר בביה"ח בדיקות תקופתיות אם המחלה אינה חוזרת לגופו.

באחת הפעמים כשביקר בבית החולים, ניגש אליו רופא בעל חזות

באותם ימים הפלאפונים היו בגודל של בלטה, ואחד מאלף החזיק פלאפון. אם ברצוננו להזמין גרר, הוא צריך לנסות להגיע לראשון לציון ולחפש פלאפון, עד שהגרר יגיע יעברו שעתיים שלוש ומעלה, והוא אחרי צום של למעלה מיממה!

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר', על הסיבה שבגינה אנשים יורדים מנכסיהם, וכיצד ניתן למנוע זאת

"ראה אנכי נתן לפניכם היום" (דברים י"א, כ"ו)

פעם עמד חסיד ליד האדמו"ר החידושי הרי"ם זצ"ל והתבונן בו ממושכות.

שאל אותו החידושי הרי"ם: "מדוע אתה עושה כך?" אמר החסיד: "ה'אור החיים' הקדוש בתחילת פרשת ראה שואל: מדוע נאמר 'ראה אנכי' בלשון ראייה? כיצד קשורה לכך לשון 'ראיה'?"

"אומר ה'אור החיים': כל יהודי בנוי להשיג השגה עליונה, כמו שכתב הרמב"ם (תשובה פ"ה ה"ב): 'כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמושה רבנו'. אומר משה לעם ישראל: 'ראה אנכי' - כל מי שבא לעבוד את עבודת ה', יראה להידמות אלי ולא אל מי שפחות ממני! ואכן, אין מתאים כמושה רבנו לומר זאת, שהרי אמרו חז"ל (נדרים לח ע"א) שמושה היה גיבור ועשיר, חכם ועניו, ומלבד זאת הוא עלה למרום והוריד את התורה. אומר משה לבני ישראל: אני אומר לכם מהיכרות אישית ולא מסיפורים: 'אנכי נתן היום לפניכם היום ברכה וקללה' - חיי העולם הזה הם קללה, וחיי העולם הבא הם ברכה. תתפסו את הברכה!

"מדברי ה'אור החיים' למדתי" - אמר החסיד לחידושי הרי"ם - "שכשאדם רוצה להכיר בברכה של העולם הבא ובקללה של העולם הזה, הוא צריך להסתכל על משה רבנו שבדור!"

אמר לו החידושי הרי"ם: "הלא נאמר (ישעיהו ס, כא) 'ועמך כולם צדיקים', ואם כן מוטב שכל אחד יסתכל בעצמו ויתבונן במעשיו". פירוש הדבר: אם תאמין בצדקות שלך, תמצא את הברכה ואת הקללה במעשים שלך!

בס"ד נביא מבט נפלא על ה"ראה אנכי", שיבאר לנו את דברי החידושי הרי"ם בנוגע לצורת ההסתכלות שלנו על מעשינו.

גלגל הוא שחזור בעולם

ישנן מצוות רבות שהתורה מבטיחה עליהן שכר, ואחת מהן היא מצוות הלוואה המופיעה בפרשתנו (טו, י): "נתון תתן לו ולא ירע לך בך באתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקיך בכל מעשך ובכל משלח ידך".

מספרת הגמרא (שבת קנא ע"ב): "אמר לה רב חייא לדביתהו [לאשתו]: כי אתא עניא [כאשר יבוא עני], אקדימי ליה ריפתא [הביאי לו לחם תחילה]. כי היכי דליקדמו [כדי שיקדימו] לבניך בלחם אם ייענו [אם יהיו עניים]. אמרה ליה דביתהו: וכי מילט קא לייטת להו [מקלל אתה אותם שיהיו עניים?] אמר לה רב חייא: קרא קא כתיב בצדקה, 'כי בגלל הדבר הזה', ותנא עליה דבי רבי ישמעאל: גלגל הוא שחזור בעולם".

נשאלת השאלה: כיצד ניתן ללמוד את העניין של גלגל חוזר בעולם מהמילה "בגלל"? הרי "בגלל" היא עם גימ"ל אחת ו"גלגל" היא עם שתי גימ"ל!

אומר ה"כלי יקר": המילה "בגלל" שבפסוק, אינה כפירושה הפשוט - נתינת סיבה, אלא מלשון הפסוק "וגללו את האבן" (בראשית כט ג). ביאור העניין הוא, שהעני מתגולל על בני האדם ומכביד עליהם. בא אדם ואומר: 'רבנו של עולם, תעשה לי טובה, תשחרר אותי מכל העלוקות האלה! אני עובד קשה והם רק רוצים את הכסף שלי. פריזיטים! שילכו לעבוד! שיפסיקו להתגולל עלי!'

אומרת הגמרא: אתה צריך לבקש שהעניים יתגוללו עליך, משום שיום יבוא והגלגל יתהפך, ומאדם ויכולת לתת לאחרים, תגיע למצב שבו תצטרך לקבל, ואז גם יתקיימו כל התפילות של אלה שמבקשים שלא תתגולל עליהם, שלא תמצא אותם אף פעם בבית.

כדאי לך לפתוח את היד ואת הלב, כדי שבהגיע העת בה תרד מנכסך, אחרים יפתחו עבורך את הלב!

זהו שאומרת התורה מיד לאחר מכן (פס' יא): "כִּי לֹא יִחַדֵּל אֲבִיּוֹן מִקְרֹב הָאָרֶץ עַל פֶּן אֲנֹכִי מִצְוָה לְאִמּוֹר פֶּתַח תִּפְתַּח אֶת יְדֶךָ לְאֲחִיךָ לְעֵנִיךָ וּלְאֲבִיךָ בְּאֶרֶץ צָדָה".

ואכן, מי שיבחן את הענין יגלה, שרוב צאצאי העשירים אינם עשירים. הם יכולים לרשת מאבותיהם כסף רב, אבל מהר מאד הוא נאבד מהם. כל זה קורה משום שגלגל חוזר הוא בעולם.

תזכורת לחוסר הקביעות בעולם

בטעם הדבר אומר ה"כלי יקר" דבר יסודי: העולם שלנו הוא ארעי וחולף, כמו שנאמר (תהלים צ, י): "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בְּהֶם שְׁבָעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה". תכלית מציאות האדם בעולם היא כדי לשמוע ולקיים את ציווי ה', ולהכין לעצמו את הטרקלין הנפלא, הם הש"י עולמות שיש לכל אחד בעולם הבא.

אמנם הפעולה המרכזית של היצר הרע היא, ליצור אצל האדם תחושת קביעות בעולם. אני פה! הוא עובד לטפח את הגוף, ועסוק כל העת בשאלה מה יאכל ואיך יאכל, מה ילבש ואיך ילבש, איך הוא נראה ואיך מסתכלים עליו, ומה אומרים ומה חושבים עליו. כתוצאה ישירה מכך, הוא חש אחראי לגורל חייו ורץ כל היום אחר הכסף. הרי הוא זה שדואג לעתידו בעשר אצבעותיו. אין ריבוננו של עולם!

כשאדם נולד לתוך מציאות של עושר שירש מאבותיו, כך שהוא רק מהנותנים ולא מהמקבלים, הוא מרגיש את עצמו קבוע בעולם ועלול לשכוח את הקב"ה. לפיכך, כשם שהתורה אוסרת על מכירת קרקע לצמיתות, כמו שנאמר (ויקרא כה, כג) "וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכַר לְצִמְתוֹת כִּי לִי הָאָרֶץ", וזאת כדי שלא תיווצר אצל האדם הרגשת קביעות בעולם, כך הקב"ה מסבב שכל אדם או זרעו יגיעו למצב של עניות.

לפיכך ציוה אותנו הקב"ה במצוות רבות שכל עיקרן הוא נתינה. הרווחת כסף? עליך לתת ממנו מעשר. יש לך שדה? עליך להפריש מן היבול פאה, תרומות ומעשרות, לקט, שכחה, ובשנה השביעית עליך להפקירה לכולם. יבוא האדם ויאמר: עבדתי קשה, מדוע אני צריך לתת לאחרים? התשובה היא: כדי שלא תרגיש שאתה קבוע בעולם הזה!

לפעמים הקב"ה נותן לאדם לא להרגיש קביעות בעולם בדרכים אחרות. פעם מנהל הבנק מזכיר לו שהוא לא קבוע בעולם, פעם הרופא מזכיר לו שהוא לא קבוע בעולם, ובמקרה חמור יותר הוא צריך פרופסור שיזכיר לו שהוא לא קבוע בעולם, ועוד כהנה כהנה. בהקשר לכך, מסופר שאחד משועי הארץ בדורו של האדמו"ר רבי יששכר דב מבעלזא זצ"ל, ביקש לשדך את בתו עם בנו של האדמו"ר, רבי מרדכי מבילגוריא זצ"ל, שהיה ידוע כבחור מיוחד ביותר, והבטיח לתת סכום גדול כנדוניה, כך שהחתן יוכל לשבת ללמוד כל חייו ולא יהיה טרוד כלל בעול הפרנסה.

כאשר שמע זאת הרבי, סירב. "אינני מוכן לנתק אותו מהריבוננו של עולם! אם אף פעם לא יחסר לו מאומה, הוא ישכח את ה' יתברך.

מוטב שיקום בבוקר ויראה שאין לו מה לאכול, ואז ידע למי לפנות. כשאדם מרגיש יותר מדי טוב, הוא נמצא בעולם בלי הקב"ה!"

הנותן לאחרים - אין צריך להפוך לו את הגלגל

ככל שיש לאדם יותר, כך הוא מרגיש יותר קבוע בעולם, וש"כוח י ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה". הוא ביזנסמן אמיתי שיודע לעשות מכל פריט אשפה כסף ואפילו זהב. כזה אחד צריך לעבור קורס של חזרת הגלגל!

לעומת זאת, יש אדם שיודע שהוא אינו חי בעולם הזה לנצח, והוא אומר לעצמו: לשם מה בורא עולם נתן לי ממון כה רב? בהכרח שזה כדי להינצל מדינה של גיהנם, על ידי שאתן למי שחסר לו, וכמו שאמר רבי עקיבא לטורונסורופוס הרשע (בבא בתרא י"ע"א). לפיכך, כשמגיע עני הוא לא יפליט אנחה ויאמר: "אוי וי! תבוא מחר, אין לי כעת שקל בשבילך!" אלא להיפך: הוא רוצה לנשק אותו ושמוח בבואו: "אתה התיקון שלי! אתה מוציא אותי מדינה של גיהנם. טוב שבאת!"

והדבר נכון ביחס לכל מתנה טובה שהאדם קיבל. אדם שחי בהשקפה אמיתית יודע שאם הקב"ה נתן לו אותה, זה נועד להיטיב לאחרים. אם הקב"ה נתן לאדם כושר דיבור, הוא נתן לו אותו כדי לתת מילה טובה לבן אדם. אם הקב"ה נתן לאדם כח לחיך, הוא נתן לו את זה כדי לשמוח בני אדם.

כשאדם מבין את העקרון הזה, הקב"ה לא צריך להפוך לו את הגלגל, משום שהוא כבר הבין אל נכון שמתנה זו ניתנה לו כדי להעניק ממנה לאחרים ולא כדי לשמור אותה לעצמו. ומה הראיה שהוא הבין שמתנה זו לא נועדה רק עבור עצמו? השמחה בנתינה ממנה לאחרים!

ה'גלגלים' שעליהם נוסעת עגלת הפרנסה

רבי זלמן סורוצקין זצ"ל בעל ה"אזניים לתורה", ממחיש את הדבר במשל מתוק מדבש:

מעשה בבעל עגלה שהיה סוכן, והיה מביא בעגלתו סחורות שונות מהעיר הגדולה עבור בעלי החנויות בעירו, לפי הזמנתם. פעם אחת נסע עם עגלתו לפני הפסח כשעגלתו עמוסה סחורות, וכיון שהיה זה זמן הפשרת השלגים וקלקול הדרכים, שקעה העגלה בבוץ. הוא ניסה בכל כוחו למשוך אותה, אך ככל שניסה, העגלה התחפרה יותר ויותר בבוץ, והוא עשה חשבון שאין לו ברירה כי אם לזרוק חצי מהסחורה וכך יקל על הסוס למשוך את העגלה.

אבל אז חלפה מחשבה בראשו: 'אם לא אביא את כל הסחורה, החנוונים יכעסו מאד. בפסח כל הקניות עולות ולא תהיה להם סחורה למכור. אני לא יכול לעשות להם את זה!'

ואז עלה רעיון במוחו: הרי גלגלי העגלה עם הרפש והטיט שעליהם, משקלם גדול יותר ממשקל מחצית הסחורה אותה חשב להשליך! הוא הוריד את כל הגלגלים, אך למותר לציין שפעולה זו לא פתרה את הבעיה. בלי גלגלים העגלה לעולם אינה נוסעת!...

והנמשל: אדם עובד ועובד, ופתאום יש העלאת מחירים בשוק. הוא

בא למעביד ואומר לו: "תשמע יש העלאת מחיר בשוק, כל המחיה עלתה בשבע אחוז. מה עם העלאת משכורת?"
אומר לו המעביד: "שוב אתה מתחיל? יש לי מספיק עובדים. לא רוצה? לך הביתה!"
הוא יוצא ממנו שמוט כתפיים. מה יעשה? המחיה עלתה והוא לא מקבל העלאה, ואם לא די בכך, בדיוק כשנולד לו עוד ילד, החליטה הממשלה לקצץ בקצבאות הילדים.
הוא לוקח את דפי ה'עובר והשב' מהבנק ומחפש היכן ניתן לחסוך. אולי נחסוך בארוחות?
לא שייך! זה המינימום הנצרך!
אולי נקצץ קצת בביגוד ובתכשיטים? מי אמר שתמיד צריך לקנות ביד רחבה?
מה לעשות? אי אפשר שהאשה והבנות ילכו בתחושה של חסר חלילה!
ואז הוא מסתכל ואומר: מה זה כל ההוראות קבע האלה? מה פשר הסחטנות של כל המוסדות? האם הם לא יודעים שהמחיה התיקרה?
הוא מתחיל לבטל הוראות קבע וחש סיפוק. הנה חסכת!

אומרת לו התורה: שוטה שכמוך! אתה חושב שבמעשה הזה אתה מוסיף לעצמך כסף? הצדקה והחסד הם הגלגלים שעליהם נוסעת עגלת הפרנסה שלך, כמו שנאמר: "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'". הורדת את סכום הצדקה? הסרת בכך את הגלגלים, והבאת לכך שהעגלה לא תוכל לנוע כלל!

הצלה בזכות חסד

בשבוע שעבר סיפרתי על ידידי המלמד מאשדוד, ועל הפלא הגדולש ראה בזכות כח הוויתור. עוד סיפר לי אותו מלמד סיפור נפלא שבדידו הווה עובדא:

כבוגר ישיבת 'בית מאיר' בבני ברק, הוא נסע שנה אחת להתפלל בישיבה ביום הכיפורים. ברשותו היה אז רכב שנקרא 'סובארית', רכב קטן גבוה וקטן שהיה יכול לעוף בקלות ברוח, וכבר יצא מהתקן. במוצאי החג, לאחר תפילת ערבית וקידוש לבנה, הוא אמר לעצמו: "כל החסידים באים לאדמו"רים בבני ברק. עוד מעט תתחיל פה תחנה מרכזית, ורק לצאת מבני ברק יכול לקחת כמה עשרות דקות. אני לא מחכה להבדלה! אצא מבני ברק לפני שהקהל יוצא ויתחילו פקקים, אגיע מהר הביתה תוך חצי שעה-ארבעים דקות ואעשה הבדלה בבית". אמר ועשה. עלה לרכב, התניע והחל לנסוע.

כאשר הגיע לתחנת הדלק 'הסיירים' שלפני ראשון לציון, החלו הגלגלים לרעוד ורעשים מוזרים נשמעו. הוא עצר את הרכב בשוליים, ירד ממנו והחל לבדוק את הגלגלים. גלגל ימין - בסדר, שמאלי - בסדר, קדמי ואחורי - גם הם בסדר. נכנס חזרה לרכב והמשיך לנסוע, אך הרעידות והרעשים נמשכו.

ה' הרחמן, התפלל בינו ובין עצמו, מה אני עושה? באותם ימים הפלאפונים היו בגודל של בלטה, ואחד מאלף החזיק פלאפון. אם ברצונו להזמין גרר, הוא צריך לנסות להגיע לראשון לציון ולחפש

פלאפון, אבל איך יעשה זאת? וגם אם נניח שיצליח במשימה, עדיין, עד שהגרר יגיע יעברו שעתים שלוש ומעלה, והוא אחרי צום של למעלה מיממה!

ואז הוא נזכר שבראש השנה קנה בבית כנסת באשדוד פתיחת ההיכל במאה חמישים שקל ועדיין לא פרע את חובו.

"ריבוננו של עולם. תן לי להגיע לאשדוד בשלום, ואני מבטיח שלפני שאני נכנס הביתה, אני רץ תחילה לחפש את הגבאי כדי לשלם את החוב".

הוא טרם כילה לדבר והרעשים והרעידות פסקו!

הוא נסע והגיע לאשדוד, ומיד בהגיעו עצר את הרכב ליד בית הכנסת שבו התפלל בראש השנה והלך לחפש את הגבאי. מה פתאום שגבאי יהיה בבית הכנסת שעה וחצי אחרי מוצאי הצום? הוא לא ידע, אבל הלך לחפש אותו.

הוא התקרב לבית הכנסת, ולהפתעתו ראה את הגבאי מסתובב בחוץ.

"אוהו!" פנה אליו הגבאי. "בדיוק אותך חיפשתי!"

"מה חיפשת? מה קרה?"

"חזרתי מקודם מבני ברק עם טנדר שהעלה נוסעים בתשלום. ירדנו פה, וברכב נשארה אשה שצריכה להגיע לרובע ח' אבל אינה רוצה לנסוע לבדה עם הנהג מחשש 'יחוד', ולכן ירדה אף היא. 'אל תדאגי', אמרתי לה. 'אמצא לך משהו מרובע ח'". התחלתי לחפש אותך בבית הכנסת, והנה ב"ה מצאתי אותך. אולי אתה יכול לעשות מצוה ולהקפיץ אותה הביתה?"

"למה לא?" אמר המלמד. האשה נכנסה לרכב והתיישבה במושב האחורי, הגבאי נכנס והתיישב במושב שלידי הנהג, והמלמד התיישב במושב הנהג והחל בנסיעה.

לאחר שהורידו אותה בביתה, פנה אליו הגבאי: "עכשיו אני פתאום חושב לעצמי. מה חיפשת בבית הכנסת במוצאי יום כיפור? הרי בזמן הזה אנשים עסוקים בבניית סוכות!"

המלמד סיפר לו את הסיפור.

"ממש השגחה פרטית!" התלהב הגבאי. "הקב"ה הכניס לך את זה בראש כדי שתעשה חסד עם הגברת הזו והיא לא תצטרך ללכת מרחק גדול ברגל עד ביתה".

למחרת חזר הרכב להשמיע רעשים, ומיודענו החליט לקחת אותו אל המוסך. המוסכניק הסתכל, תפס את הראש ואמר לו: "מאיפה נסעת עם כזה רכב?"

"מישיבה בבני ברק".

"רוץ לבית הכנסת ותברך 'הגומל', המוט שמחזיק את הגלגלים סדוק בשמונים אחוז! אם היית נוסע בכביש בינעירוני ועולה על מהמורה קלה, המוט היה מתפרק, הגלגל היה עף, וקיימת הסתברות גדולה שבסוג הרכב הזה גם אתה היית עף אתו, ללא מעצורים!"

דוגמאות של סיפורים כאלה קיימים למאות ולאלפים וכל אחד יכול לראות את זה על עצמו. יסוד הדבר הוא אחד: "נתון תתן לו ולא ירע לך בך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקיך בכל מעשך ובכל משלך ידך". כאשר אדם עושה מצוות בשמחה, הוא זוכה לברכה מעל דרך הטבע!

אנחנו עומדים בכביש המרכזי של מודיעין עילית, בפתחו של בית מדרש מחד, ומרכז מסחרי מאידך, והיהודי מחפש קבר... הוא עושה רושם של איש נורמטיבי, ואפילו נכבד משהו

מי שאינו יודע להבדיל בין קללה לברכה, עלול לעשות דרך ארוכה
במיוחד כדי להתרחק מהיעד שאליו התכוון להגיע...

הרב צבי גטקור

“רֵאָה אָנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה” (דברים י"א, כ"ז)

יצאתי מהכולל הגדול, כולל 'עטרת שלמה' במודיעין עילית, שבו אני לומד, מספר הרה"ג רבי חגי נוימן שליט"א. על יד פתח הכניסה, נעצר רכב, ומתוכו יצא יהודי נכבד, בעל מבטא אמריקאי, נבוך ומחפש, פונה אלי בשאלה, "רבי יהודי, איפה הקבר?".

שתיבנו את הסיטואציה, אנחנו עומדים בכביש המרכזי של מודיעין עילית, בפתחו של בית מדרש מחד, ומרכז מסחרי מאידך, והיהודי מחפש קבר... אבל היהודי היה נראה שהתכוון בשיא הרצינות, והוא גם עושה רושם של איש נורמטיבי, ואפילו נכבד משהו.

אולי כבודו מחפש את הקברים העתיקים שברחוב 'מסילת יוסף' שאלתי, והוא נופף בידיו בעוז, נואו, נואו מסילת יוסף, 'קבר הרשב"י', תוך שהוא מראה לי את מכשיר הניווט שברכבו, המציין, כי הוא הגיע לרשב"י.

באותו הרגע הבנתי את האירוע, היהודי רשם במכשיר הניווט רשב"י, והמכשיר ניווט אותו לרחוב רשב"י שבמודיעין עילית, במקום אל ציונו של הרשב"י הקדוש, הנמצא באתרא קדישא מירון.

הסברתי לו ב'לשון הקודש' מלווה בנפנופי ידים נמרצות, כי הוא טועה, הוא בכלל לא באזור ציון הרשב"י, הוא הגיע לרשב"י סיטי, ולא למירון.

נסעתם הרבה, שאלתי משתתף בצערו, והוא השיב כי ממש לא 'רק' שעתיים הוא נוסע, מהיכן באתם שאלתי, והוא הסביר באריכות כי בבוקר הוא יצא מצפת אל טבריה, ומשם הוא נסע אל הרשב"י...

פערי השפה לא נתנו לי להסביר לו את עוצמת האכזבה, שהוא אמור לחוש, ואולי טוב שכך, אבל התחושה הזו מילאה אותי.

קשה לראות אדם, שהיה במקום, מרחק מהמהאטר המבוקש, ונסע שעתיים, כדי להגיע לשום מקום.

מעשה שהיה, ולקחו בצידו.

ארוכה שהיא קצרה

משה רבינו אומר לעם ישראל, ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, אומרים חז"ל, משל לאדם שהיה יושב על פרשת דרכים, והיה אומר לאנשים, אל תתפתו ללכת אל הדרך שנראית מישור, כי תכף תראו שהיא מלאה קוצים ודרדרים, בורות ופחתים, לכו אל

הדרך שנראית קשה להליכה, שנים שלשה פסיעות ואתם מגלים דרך רחבה וישרה.

כך משה רבינו, עומד ביומו האחרון, כשהוא יודע את קושי העולם, ובפתחו של עולם הבא, ואומר לישראל, תראו, אל תתפתו לראות את הרשעים ה'מצליחים' כי עוד שתיים שלוש פסיעות הם מסיימים את העולם הזה, ואוי להם בעולם הבא, כדאי לכם ללכת כמה פסיעות בקושי ולהרוויח רווח נצחי.

אבל משה רבינו אומר זאת בלשון "ראה", כלומר, תתבונן יהודי, יכול אתה ללכת בדרך הנראית לך הדרך הנכונה, אבל אם לא תעבוד את עבודת המידות, אם לא תציית להורים ומורים, יתכן מאוד ובסופה של הדרך תגלה, כי הלכת לכיוון ההפוך, עבדת כל חייך לריק.

כמה אכזבה היא לאדם, שבטוח בסיום חייו כי הוא "הגיע ליעד", והנה הוא מגלה כי אין בידו מספיק, הוא מנסה לברר, ומסבירים לו, שמה למטה, היית קרוב, יכולת לאסוף מלוא חופניים, אבל במקום להתבונן ולעשות טוב, הלכת אחרי הערב לשעתו, וכעת אתה רחוק, רחוק מידי.

דיוק נפלא

הגאון רבי מאיר סולובייצ'יק זצ"ל, סיפר מעשה חינוך בריסקאי, שחינך אותו אביו, לדעת עד כמה יש להתבונן ולדייק בעבודת ה', ולא לערוך אותה כ'מלומדה'.

האינסטלטור הסביר שחייבים לשבור חרסינות, לעקור בלטות ולהחליף את כל הצנרת. עלות התיקון: אלפי שקלים! אבל - אין ברירה... אברך שאירח משפחה שלימה, במסירות נפש, במשך שלושה שבועות תמימים - מגיע שייפול עליו תיק כזה?

מגיד המישרים רבי גואל אלקריף, עם מעשה נורא על נזק כספי שהתחולל לכאורה לאחר מעשה צדקה מופלא במיוחד

"פִּי בְּגִלְלֵי הַדְּבָר הַזֶּה יִבְרַךְ ה' אֱלֹהֵינוּ" (דברים ט"ו, י')

ברצוני לספר סיפור מדהים:

היה זה באחת התקופות בהן דרום הארץ היה תחת מתקפות טילים. לאברך אחד, אב לשבעה ילדים, לא היה ממו"ד בביתו, כך שהמשך המגורים בבית הפך לבלתי נסבל. הוא בקש מגיסו, שגר מחוץ לטווח הטילים, לבוא להתארח אצלו בביתו.

גיסו נאות בשמחה, למרות שמצבו הכלכלי היה דחוק, ובקושי רב הצליח בעצמו לגמור את החודש, קל וחומר עתה, שהצטרפה משפחה שלמה עם שבעה ילדים...

עובר יום ועוד יום, אשתו מכינה ארוחת בוקר כפולה, ארוחת צהריים כפולה, ארוחת ערב כפולה, וכשיש אורחים לא מסתפקים במאכלים הפשוטים ביותר, מוסיפים משהו מעבר לסטנדרט הפשוט....

למרות הקושי שבדבר, היה חוזר ואומר לאשתו את המשפט: "כשצריכים לארח - קודם כל מארחים, אחר כך חושבים איך להסתדר".

ולגיסו אמר: "אתם תחזרו הביתה רק כשהמלחמה תסתיים!" הגיס המארח לקח הלוואה מגמ"ח כדי שיוכל לארח אותם בעין יפה, והללו שהו בביתו במשך שלושה שבועות עד ניתן היה לשוב לביתם לשלום. אם לא די בהוצאות החודשיות הקבועות ששילם מדי חודש בחודשו, התווסף לו מעתה תשלום נוסף לגמ"ח....

כבור תקופה לא ארוכה, שוד ושבר! פיצוץ רציני בצנרת המטבח בביתו. האינסטלטור הסביר שחייבים לשבור חרסינות, לעקור בלטות ולהחליף את כל הצנרת. עלות התיקון: אלפי שקלים!

אבל - אין ברירה! אי אפשר להישאר עם הצפה בבית... אני רואה ושומע אתכם מתפלאים: זו תורה וזו שכרה? אברך שאירח משפחה שלימה, במסירות נפש, במשך שלושה שבועות תמימים - מגיע שייפול עליו תיק כזה? אנחנו יודעים שמי שמארח אורחים בביתו - זוכה שביטו יתברך, ולא חלילה להיפך...

מה נאמר ומה נדבר? האינסטלטור הגיע עם "ציוד כבד", והחל להרים את הבלטות עם קונגו רב עוצמה. לפתע, אלומת אור בוקעת מלמטה... ככל שהעמיק לחפור - האור התגבר... לרגע היה נדמה כי כל המטבח הזה יושב על "בולען", שה' ישמור ויציל..

ומה התברר למעשה?

הקבלן הכין תשתית לבניית חניון תת קרקעי. בסופו של דבר הוא לא קיבל את האישורים הנדרשים, ובנה על יסודות החניון את הבניין. האברך היה גר בקומה ראשונה והנה הוא מגלה שהוא יכול לרדת מהדירה שלו לחניון ענק.

הוא הביא קבלן מומחה שהצליח לעשות כניסה נוחה לחניון דרך החור שנפער בדירה שלו, וגם לפתוח שם חלונות שפנו אל מחוץ לבניין, ובנה שם דירת שלושה חדרים להשכרה!

דא עקא, השכנים בבניין לא שתקו. הם באו אליו בטענה: "החניון לא שלך! אין לך רשות להשתלט עליו! הוא שייך לכלל הדיירים בבניין!" הם הלכו לדין תורה והרב פסק שהחניון שייך לקבלן!

לקבלן, מצדו, לא היה מה לעשות עם החניון הזה, והוא נאות, בשמחה, לתת אותו לאברך הזה, במתנה גמורה. מאותו יום ואילך, לאברך הזה ב"ה לא היו יותר בעיות בפרנסה. גם לא היה קשה לו לגמור את החודש. שלא לדבר על כך שהוא לא היה צריך לגלגל כסף בגמ"חים.

הברכה באה אל ביתו. בית שאירח אורחים במסירות נפש, בלב פתוח, בעין טובה וביד נדיבה - יזכה לברכה! "פִּי בְּגִלְלֵי הַדְּבָר הַזֶּה יִבְרַךְ ה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל מַעֲשֵׂךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ".

(רבי גואל אלקריף שליט"א - נאה דורש - תשואות חן ל"פה נוף' ספרים)

הסיני נדרך "אתה יהודים! בחיי לא ראיתי יהודים, אבל קראתי עליכם רבות" הוא שרק שריקה קטנה, ולפתע, מאי שם, מגיעים שמונה סינים ואנו מוצאים את עצמנו באוויר...

מגיד המישרים רבי יעקב שיש שליט"א, עם סיפורו האישי והמיוחד של אביהו דור - יהודי מרעננה שזכה להכיר את בוראו בסין הרחוקה

בְּנִים אַתֶּם לֵה' אֱלֹהֵיכֶם (דברים י"ד, א')

כל בני ישראל הינם בנים אהובים של מלך מלכי המלכים, קשורים הם ושייכים אל הקדושה. וכן, גם הרחוקים שברחוקים! גם הם בנים אהובים של מלך מלכי המלכים.

לפני תקופה התקשר אלי יהודי מבקש לספר לי סיפור.

"אתה לא מכיר אותי" פתח, "אולם מאחר ואתה מדבר רבות בציבור, אני מעוניין לשתף אותך בסיפור האישי שלי. שמי אביהו דור, איש רעננה לשעבר. לצערנו, בארצנו הקטנה ישנם רבים אשר אינם שומרי תורה ומצוות, אולם אינם שונאים את החרדים. אבל אני לא הייתי כזה... ובלשון המעטה... אני הייתי שייך לצד השני, לאלו שלא אוהבים את הציבור הדתי והחרדי, אלו שעושים עליהם הפגנות".

"אני מקפיד לומר הייתי בלשון עבר" המשיך האיש, "כי היום ב"ה אינני כזה, אני שונה במהותי! ואספר לך כיצד אירע הדבר".

אני אמנם לא אהבתי חרדים, אולם היתה לי תפיסה שיתכן שיהיו 'חרדים טובים', כאלו שכן אפשר לדבר אתם. וכזה היה השותף שלי, יהודי חרדי מבני ברק, משה שמו. היו לשנינו עסקים מסועפים בארץ ובעולם, ובמיוחד בסין. היינו טסים לסין הלך ושוב פעמים רבות.

יום שלישי אחד מתקשר אלי השותף משה. היה זה מספר ימים לפני פגישה חשובה בסין על עסקת 'בוא גדולה מאוד. "תגיד, אביהו, מתי אתה נוסע?" שאל.

"הפגישה נקבעה ליום ראשון, אני אטוס בשבת, אין לי כל עניין לנסוע קודם".

"תראה" אמר לי משה, "אני לא אסע בשבת, אלא כבר ביום שישי. אבל מה, מאוד קשה לי להיות לבד, שבת שלמה בלי שום יהודי בכל המרחב. מאוד אשמח אם תוכל להקדים את הטיסה ולטוס איתי כבר ביום שישי".

נו טוב, שותף מבקש טובה, הסכמתי. וכך מצאתי את עצמי ביום שישי בצהרים בבית מלון סיני חמשה כוכבים, בסוויטה מפוארת ומשוכללת בקומה השבע עשרה.

'שבת חרדית'

לפני שנכנסה השבת פנה אלי משה וביקש: "אביהו, יש לי בקשה חריגה. אתה מאוד חילוני, אני יודע את זה. מעולם לא דיברתי אתך על דת ויהדות, אבל עכשיו אנחנו יחד, חשוב לי מאוד שתשמור יחד

איתי שבת. שבת אחת! בשבילי!

"בכל מקרה אתה 'תקוע' כאן בסין, אין לך לאן לצאת לבלות, אתה לא יודע מילה סינית, ולא תלך לקניות עם מתורגמן... במקום להסתובב בחוסר מעש - בוא תשמור שבת יחד איתי, נביא את השכינה לסין! נדליק שני נרות, נשיר נשמה, יהיה נחמד, אני מבטיח

לך שאשתך ברעננה לא תדע! וגם לא אף אחד מהחברים שלך!"
ברגע הראשון נבהלתי. כל ההזהרות של החברים שלי צפו במוחי, 'החרדים האלו... כולם אותו דבר! בסוף הם ינסו להשתלט לך על המוח ולהחזיר אותך בתשובה!'

אולם לאחר רגע התעשתתי. "יודע מה, משה" אמרתי לו, "אני זורם אתך!"

"לא, לא!" הוא קטע אותי, "אני לא רוצה שתזרום איתי, אני לא מדבר על שבת חילונית אלא על שבת חרדית!"
"לא הבנתי, שבת זה שבת, מה ההבדל?"

"שבת חילונית זה לשים פלטה, לא לנסוע לים ולא להדליק אש. זה שמירת שבת, אבל שבת חילונית... אני מדבר על שבת חרדית!"
"אני מעדכן אותך מראש כי זה לא ממש קל, בשבת מתפללים

שלוש תפילות, צריך ללכת כמה דקות לבית חב"ד, בתקווה שיש שם מניין... אבל זה לא מספיק, בליל שבת אחרי הסעודה אנחנו הולכים שוב לבית חב"ד, יש שם התוועדות חסידית, עונג שבת, טיש, אנחנו הולכים גם לשם..."

"נו נו, מה שתגיד משה! נשרוד את זה".

הרב משה החליט לנסות כיון שונה: "אנחנו יהודים, אסור ליהודים לעלות היום במעלית".

הסיני נדרך "אתה יהודים! בחיי לא ראיתי יהודים, אבל קראתי עליכם רבות, שמעתי שאתם בני העם החכם, בני העם הרחמן! האלוקים הוא אבא שלכם! אתם חשובים, אתם בנים שלו!"

"את ההמשך לא דמיינו כלל" המשיך אביהו בסיפורו, "הסיני סיים את הדרשה... ושרק שריקה קטנה, ולפתע, מאי שם, מגיעים שמונה סינים ובלא אומר ודברים כל אחד תופס רגל אחת של הכיסא, ועוד לפני שאנחנו מבינים מה קורה אנו מוצאים את עצמנו באוויר בחדר המדרגות! עוד קומה ועוד קומה, שבע דקות אנחנו נמצאים בחדר בקומה שבע עשרה עם הכיסאות המפוארים מהלובי!"

ועוד לפני שאנו מספיקים להתאושש, מגיח המנכ"ל בעצמו עם הגפילטע פיש והטחינה אחרינו!

אני פשוט לא מאמין. אני צובט את עצמי, מנסה לבדוק האם אני בחלום או בהקיץ!

"האלוקים הרים אותי אל החדר בלא לחלל את השבת!"

רק סוסים הולכים אחורה

במוצאי שבת אני מתקשר לאשתי, מספר על כל חוויות השבת, ובהתרגשות עצומה מספר לה על הסיני הגבוה, והמסע לקומה שבע עשרה.

"תקשיב לי" אומרת לי אשתי, "אתה התאמצת, השבת היתה קשה עבורך, ואף על פי כן התאמצת לשמור אותה, והאלוקים נתן לך נשיקה על הראש וחיבוק עם שתי ידיים! התאמצת? קיבלת!"

"אבל אני רוצה לומר לך עוד משהו", המשיכה אשתי. "רק סוסים הולכים אחורה, בני אדם הולכים קדימה! אחרי כזה חיבוק מאלוקים - בשבת הבאה גם אני והילדים מצטרפים אליך, כולנו יחד נשמור שבת!"

ברוך ה', העסקה יצאה לפועל לשביעות רצון כל הצדדים. למחרת, יום שני, אנו שבים אל הארץ הקדושה. אבל לפני שאנו חוזרים הביתה אנו עושים עצירה קטנה, אנחנו נוסעים אל המשגיח, רבי דן סגל שליט"א, לספר לו על החוויה.

הרב מתפעל, מתרגש מההארה המיוחדת משמים, ולאחר מכן מתעניין קצת בחיי - מה אני עושה? במה אני מתעסק?

סיפרתי לו שאני מאוד חילוני, אבל מצוה אחת מתוך תרי"ג מצוות אני מקיים. כל יום לפני העבודה אני מניח תפילין! ומהיום יש לי עוד מצוה: אשתי קבעה נחיצות שמשבת הבאה כולנו חילונים שומרי שבת... תפילין ושבת.

המשגיח הרים אלי את עיניו הטובות ואמר לי: "תקשיב לי אביהו, יש לך שולחן יקר מאוד, אבל שולחן לא יכול לעמוד רק על שתי רגליים, הוא יתהפך, הוא חייב רגל שלישית!"

"אתה חייב רגל שלישית, שיעור תורה, לימוד של מעט הלכות. תורה היא רגל של החיים, בלעדיה - אתה עלול להתהפך!"

"רגע, שכחתי משהו" נזכר הרב משה, "כשנחזור מבית חב"ד בליל שבת בשעת לילה מאוחרת אני אהיה ממש עייף, הבעיה שיש לי קביעות מיוחדת בדף יומי עליה אני שומר בכל כוחי, ואם אין לי חברותא ואין לי שיעור אני נרדם... אין ברירה, אתה תהיה החברותא שלי בליל שבת אחר הסעודה".

"בשמחה! אבל מה זה דף היומי? אני יודע מה זה דף, אני יודע מה זה יומי, משהו כמו עיתון יומי... אבל מה זה 'דף היומי'?"

לרב משה לא היתה חסרה סבלנות, והוא הסביר לי בדיוק מהו התפקיד שהוא מייעד לי.

וכשהבנתי סוף סוף, נבהלתי, "משה, איזה 'תיק' תפרת לי! אבל בכל זאת אני לא נרתע, כמו שאמרתי לך בהתחלה, אני זורם איתך. אם זה מה שעושה לך טוב, בסדר. תפילות, זמירות, דף היומי".

ברוך ה', שמחה מלאה את לבו של הרב משה, יש לו שותף לשבת המלכה. רק בעיה אחת נשארה, המעלית... לך תנסה לומר לבחור חילוני לעלות שבע עשרה קומות ברגל, שוב ושוב. זה יהיה הקש שישבור את הכל!

אכן בעיה, אבל בעיה היא לא סיבה לסגת, בעיה היא סיבה להפעיל את הראש ולמצוא פתרון. מה עשה הרב משה? לקח מזוודה קטנה, העמיס בה כל טוב, יין, חלות, דגים ופיצוחים, והוריד את הכל ללובי המפואר שבקומת כניסה.

לאחר שחזרנו מהתפילה ניגש משה אל המזוודה, הוציא מפה לבנה ופרס אותה על שולחן צדדי, הוציא סלטים, חלות ודגים, מעין עולם הבא, פתח שולחן בלובי של המלון.

"תשמע הרב שיש" המשיך האיש בסיפורו "שם בסין זה לא מלונות כמו בארץ, שם הכל מפואר, כל כיסא ממש דומה לכיסא של אחשוורוש!"

נטלנו ידיים והתחלנו לאכול, משה התחיל לשיר ואני מצטרף, הבטחה זה הבטחה!

טחינה וגפילטע פיש

ופתאום... 'ויבוא!' באמצע הסעודה הופיע סיני גבוה, מנכ"ל בית המלון, מסתכל ולא מבין מה קורה מול עיניו. זה נראה מירון, או הילולא של ר' שיעה בן ר' משה, מעולם הוא לא ראה טחינה וגפילטע פיש!

באנגלית רצוה שאל את השניים מדוע הם לא בחדרם, "האם משהו לא תקין, יש בעיה בניקיון, במיזוג, או בנוחות של החדר? מדוע אתם יושבים כאן באמצע הלובי?"

הרב משה קם ממקומו, ופנה אל מנכ"ל: "הכל בסדר, אנו ממש נהנים מכל רגע, אבל יש לנו בעיה אני לא יכולים לעלות במעלית".

"יש בעיה במעלית, יש לכם פוביה ממעליות?"

"לא, הכל בסדר, רק עכשיו שבת, ואיננו יכולים לעלות בשבת במעלית".

"שבת?! לא הבין הסיני, "שבת מפריע לעלות במעלית?" לדבר עם סיני על מעלית בשבת זה כמו לדבר סינית, ולא עם סיני..."

כשסיים ה'יד סופר' את שיעורו שמסר לבני הקהילה, ניגש אליו אחד מבעלי הבתים, והתחיל מרים את קולו נגד הרב שאינו עושה מספיק השתדלות שיוכלו להמשיך את בניית המקוה

על מדה כנגד מידה, בהנהגות האדם בין אדם למקום, ובין אדם לחברו

הרב מאיר בנימיני

הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יֵאָכְלוּ כַּצֵּבִי וְכַאֲיֵל (דברים יב, טו)

שמעון לעומת זאת, ידע שהמארח שלו היה נוכרי, וברור היה לו שהמאכלים שאכל היו מאכלי טריפה. אמנם נאלץ לאכול מפני פיקוח נפש, אבל התקנא מאוד בראובן שזכה שגם בזמן של פיקוח נפש הזדמנו לא מאכלים כשרים בלבד.

בהגיעם אל עירם הלך שמעון אל חכם עירו ושאל אותו מה זאת עשה אלוקים לי? למה נתגאלתי במאכלות אסורות בזמן שחברי זכה להינצל מהם?

שאל אותו החכם, אמור את האמת ואל תסתיר ממני דבר, האם כל ימי חיך נזהרת שלא לאכול שום מאכל שאינו כשר?

הודה שמעון שאכן נכשל פעם אחת, כשהלך עם חבריו הנערים ביער והם כולם אכלו לחם וגבינה ויין של נוכרים.

והתאוותי תאוה גדולה אל הגבינה ואל היין, וטעמתי מעט מהם, ואמרתי יסלח נא ה' לעבדך בדבר הזה. "לא הצלחתי להתאפק", הודה בשפל קול, "אכלתי מהמאכלים הללו, פעם אחת בלבד.

"ויען החכם ויאמר, צדיק ה' בכל דרכיו, הנה רעך הטוב ממך, מעולם לא בא בפיו דבר אסור, וישמרהו השם יתברך מן התקלה גם בעת צרה ואונס. אבל אתה כבר עברת את פי ה' בלי אונס, לא יקר בעיניו לעשות לך נס להזמין לפניך בית יהודי בתוך בתי נכרים הרבים!".

מראה השיניים

סיפר אחד מתלמידיו הגדולים של מרנא ה'חפץ חיים' זצ"ל, כי באחת מהפעמים שנכנס אל החפץ חיים בשנותיו האחרונות, לפתע הורה לו להתקרב אליו, וביקש שיפתח את פיו. "הייתי נרעש ונפחד ולא רק שלא הצלחתי להבין את כוונתו, אלא

ידוע המעשה שמספרים רבותינו במדרש רבה, שאירע בשעת השמד שיהודי שהיה מבשל בשר טהור ובשר טמא, היה נותן ליהודים לאכול מהבשר הטהור ולנוכרים מהבשר הטמא, מבלי שהרגישו שהוא מבדיל ביניהם.

מנהגו היה, כל מי שנכנס לחנות שלו ולא נטל ידיו ידע שהוא גוי, ונתן לו בשר חזיר, וכל מי שנטל ידיו וברך ידע שהוא יהודי והאכילו בשר טהור. פעם אחת נכנס יהודי לאכול שם ולא נטל ידיו, והיה סבור שהוא גוי, נתן לפניו בשר חזיר, אכל ולא בירך, בא לעשות עמו חשבון על הפת ועל הבשר...

"אמר לו זו שאכלת של חזיר היא, כיון שאמר לו כך עמדו שערוותיו, נבהל ונחפז, אמר לו בצנעה, "יהודי אני ונתת לי בשר חזיר", אמר לו "תיפח רוחך, כשראיתי שאכלת בלא נטילת ידים ובלא ברכה הייתי סבור שאתה גוי!" מיכן שנו חכמים מים ראשונים האכילו בשר חזיר".

המציאות הזו, בה הנהגת הקב"ה עם האדם היא ב"מידה כנגד מידה" מוצאת לה מקום במקרים רבים, בהם ככל שאדם שומר נפשו ממאכלות אסורות, כך הוא נשמר מן השמים מלהיכשל בהם.

מרחן ה'בן איש חי' זיע"א מביא מעשה נפלא, המלמד אף הוא על ההנהגה הזו בבריאה.

מעשה בראובן ושמעון שנסעו בספינה ופתאום התחוללה סערה גדולה בים, והספינה עגנה על חופי ספרד, בתקופת הגירוש שבה לא יכלו לשמור מצוות בספרד.

ראובן שהיה רעב מאוד נקש על דלתו של בית מחוץ לחומת העיר, הדיירים חמלו עליו ונתנו לו שם בשר לאכול ותאורנה עיניו. ושמעון גם הוא הלך אל בית בתוך העיר, וגם הוא אכל לשובע נפשו.

הם ישבו שם ימים אחדים בלי לגלות שהם יהודים, כי חששו מפני הגזרה, וכשהתאוששו וכבר היו מסוגלים לצאת למסע בחזרה לארץ מגוריהם, בירכו את בעלי הבתים שגמלו עמם חסד ואירחו אותם, או אז התוודע אל ראובן בעל הבית שאירח אותו ואמר לו דע אחי

כי יהודי אני כמון, מה'אנוסים' אנוכי, ואני וכל אנשי ביתי שומרים מצוות ה' בסתר, ובמרתף מתחת לארץ אני שוחט ובודק, ונזהר מבשר בחלב, ועתה אל תיעצב על כך ששהית בביתי ואכלת על שולחני, כי כל המאכלים שאכלת, כולם היו כשרים בלי שום פקפוק.

"הייתי נרעש ונפחד ולא רק שלא הצלחתי להבין את כוונתו, אלא שגם לא ידעתי כיצד אעז לציית להוראה שכזו לפתוח את פיו של החפץ חיים"

היתה בחזית הבנין אלא בעורף הבנין וכשעברו השיכורים ליד הבנין
שלו נכנסו לחצר לצד פנים וטיפסו עד הדירה של אדם זה וניפצו את
כל השמשות שבחלונות ביתו!!!

בדיק!

על מרנא אבי הישיבות מרן הגר"ח מוואלאזין זצ"ל, מסופר שהיה
נזהר מאוד בשמיעת קריאת התורה בשני ובחמישי, ומעולם לא
הפסידה. באחד הימים, כשנסע לחתונת בנו רבי יצחק, נקלע לאיזו
עיירה שלא היה בה ספר תורה. ביקש מיד לנסוע לעיירה אחרת כדי
למצוא איזה מנין בטרם יעבור זמן התפילה וישמע קריאת התורה,
אך הרב שם - איש מכובד וחכם גדול - אמר לו שאין צורך לפי
ההלכה לטרוח עד כדי כך עבור שמיעת קריאת התורה. סבר הגאון
וקיבל דבריו, ונשאר במקומו.

כשחזר הגר"ח לביתו לאחר נישואי בנו ועריכת שבעת ימי המשתה,
וראה כי נפרץ הארון בביתו ונגנב ממנו ספר התורה שכתב לעצמו.
פשפש במעשיו ומצא כי באה לו הצרה הזאת על אשר הפסיד
קריאת התורה. חזר על כך בתשובה גמורה וקיבל על עצמו שמעתה
והלאה לא ישמע בכך לגדול כקטן, ולעולם לא יפסיד קריאת התורה.
כיון שקיבל על עצמו, נמצא הגנב והושב אליו ספר התורה, כשפתח
הגאון את ספר התורה, ראה דבר מופלא: חסרה בו אותה יריעה ממש
שכתובה עליה הפרשה שהפסיד את קריאתה בהיותו על אם הדרך!!!
התבטא הגאון ואמר שזהו אינו עונש, אלא מתן שכר עבורו כי כך
יזכה להשלים כתיבת יריעה זו, ולקיים מחדש מצוות כתיבת ספר
תורה.

שגם לא ידעתי כיצד אעז לציית להוראה שכזו לפתוח את פיו של
החפץ חיים", הוא מספר.

בחוסר ברירה עשה היהודי כאשר צווה, וראה שלושים ושנים שינים
צחורות כשל נער צעיר, החפץ חיים שראה את תדהמת האיש, לקח
את ידו ואמר לו: "אני שמרתי על הפה שהקב"ה נתן לי, והקב"ה
שמר על הפה שלי!!!".

רובד נוסף של הנהגה זו היא הידיעה כי גם כאשר האדם חטא חס
ושלום, באותה המידה שחטא, בה הוא יכול לחזור בתשובה ולתקן
את החטא שחטא. על ידי ה"מידה כנגד מידה" ניתן גם להבחין מה
עלינו לתקן. כי אמרו: "איבר שהתחיל בעבירה תחילה ממנו התחילה
הפורענות" (בראשית רבה נ' ח'). כך יוכל האדם לדעת את סיבת
השכר והעונש, להבין את ההשגחה, ולדעת מהו הענין המדויק אשר
צריך הוא לתקן. הוא יוכל לשוב בתשובה על מעשהו הרע ולתקנו,
כי יש חשבון מדוקדק על כל חלקי המעשה. והכל כדי ללמדנו שעל
כל פרט ופרט יש חשבון להשגחה. והעונש במידה ילמד את האדם
לשוב בתשובה על כל פרט של העבירה.

גם המשנה במסכת סוטה (ט:): מלמדת אותנו מספר חשבונות:
"שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו פלישתים את עיניו. אבשלום
נתגאה בשעריו, לפיכך נתלה בשעריו", וכו'. מחשבונות אלו של הבנת
ההשגחה, לומדים אנו שבאיבר שאדם חוטא בו הוא לוקה.

כבוד הרב

בתחילת שנות הת"ש החלו בבניית מקוה חדש בערלוי אלא
שמפאת חוסר אמצעים נאלצו להפסיק את המשך הבניה.
ופעם בשבת קודש אחר שסיים הרבי הי"ד סופר', הרה"ק רבי משה
סופר זיע"א הי"ד, את שיעורו שמסר לבני הקהילה ניגש אליו אחד
מבעלי הבתים והתחיל מרים את קולו נגד הרב שאינו ממלא תפקידו
כראוי ואינו עושה מספיק השתדלות שיוכלו להמשיך את בניית
המקוה, וסיים בהתרסה שאם הי"ד סופר' לא ידאג לכך שבניית
המקוה תמשיך הוא ינפץ את כל שמשות החלונות שבבית הרב.
הי"ד סופר' הקשיב לדבריו בדומיה וכשסיים אמר לו בניחותא שידע
שעשה את כל ההשתדלויות שרק אפשר כדי להשיג ממון לבניית
המקוה ואפילו משכן את פמוטי הכסף שלו בשביל כך, ומה יכול
לעשות עוד?

אמנם משמים תבעו את עלבונו של הי"ד סופר', שבאותו מוצאי
שבת עברה קבוצת גויים שכורים ברחוב שגר איש זה והנה איש זה
לא היה גר בדירה שבקומת קרקע אלא בקומה מעל וגם דירתו לא

הדרך היחידה לחיים יהודיים כהלכה

דף היומי בהלכה - התוכנית שכל גדולי ישראל העידו על הצלחתה

הילד באמת צדק. שניהם פתחו עלי כאלה עיניים כאילו באתי לשדוד אותם לאור היום. אתה לא רואה לבד ששני ההורים שלו רופאים, מה פתאום לשלוח אותו לישיבה???

שיחה מרתקת עם פעיל 'אחינו' הרב יהושע שלכטר, שבראש חודש אלול יחגוג את כניסתם של תלמידים נוספים לישיבות הקדושות, ובד בבד יתחיל את המערכה על ליבם של ילד כה ח' החדשים

יעקב א. לוסטיגמן

הרב יהושע שלכטר כבר הספיק לצבור קילומטרו' מכובד מאוד בעשייה שלו במסגרת 'פרויקט טורונטו'. פרויקט זה הנו למעשה אבן היסוד של ארגון 'אחינו', אשר ממנו התפתח גם ארגון 'דרשו' לפני קרוב לשלושה עשורים.

'פרויקט טורונטו' נועד למעשה לנתב את דרכם של ילדים המסיימים את בית הספר היסודי, ולהפנותם לישיבות קדושות.

הפרויקט פעיל בבתי הספר התורניים, שרוב תלמידיהם מגיעים אליהם לאחר פעילות רבה של הפעילים מ'לב לאחים' ומארגונים דומים. כשהם מסיימים את שנות הלימודים בבית הספר היסודי, מגיע תורם של פעילי 'אחינו' והם פועלים מול בני הנוער עצמם וכן מול הוריהם, כדי שהם ימשיכו לישיבות קדושות, ולא ייפלטו חלילה מהחינוך התורני הישר אל מלתעותיו של החינוך הממלכתי שכמובן לא משאיר אחריו הרבה ממה שהצליחו לספוג בבית הספר התורני.

"מדובר בעבודת נמלים", מסביר הרב שלכטר בשיחה עם 'לקראת שבת'. "היא מתחילה מראש חודש אלול, ונמשכת לאורך כל שנת הלימודים, עד סיומו של החופש הגדול. בראש חודש אלול שלאחר מכן, אנחנו קוצרים את הפירות, כשתלמידים מתוך הכיתה שהשקענו בה כל כך הרבה, אכן נכנסים בפועל לישיבה קדושה".

"הילדים מגיעים ברוב המקרים מבתים שבהם ישנה שמירת מצוות, אבל אין אווירה תורנית של ממש. מסוג הבתים שבהם מגדלים כלב, לא מתנזרים מתקשורת שאינה חרדית, והכשרות בסיסית מאוד. אם לא יבוא פעיל של 'אחינו' ויפעל לנתב את הילדים לישיבות, ההורים מצדם ישלחו אותם לתיכון הקרוב לביתם, ואפילו לא יטרחו לבדוק אם מדובר בתיכון דתי. מבחינתם, כל עוד הילד יודע לברך על האוכל, ולפתוח סידור, זה מספיק. אין צורך במשהו מעבר לזה".

איך אתם פועלים מולם, מול הילדים או מול ההורים?

"גם וגם. קודם כל מייצרים בכתה אווירה שבה ללכת לישיבה זה לא דבר מופרך. בשנה האחרונה היתה לי כתה שבה, כשנכנסתי בתחילת השנה, הם כבר ידעו בדיוק מה אני רוצה להשיג, לאחר ששמעו זאת מילדי כתה ח' של השנה הקודמת: "הרב, השנה אין ישיבות", הם אמרו לי, "אנחנו רוצים שתבוא ותדבר איתנו, אתה נחמד, ככה אומרים, זה כיף לדבר איתך, אבל אותנו לא תצליח לשכנע, אף אחד מכל הכתה הזאת לא ילך לישיבה".

"בשלב מסוים כמעט האמנתי להם, אבל המשכתי לבוא, פעמיים

בשבוע, דיברתי איתם, הסברתי להם על החיים בישיבה על החשיבות שבעניין, לקחתי אותם לביקורים בישיבות כדי שיתרשמו מקרוב, וב"ה השגנו שם הצלחה לא מבוטלת - שליש מילדי הכיתה נכנסו לישיבות קדושות, ישיבות מצוינות שיעניקו להם חינוך חרדי מלא".

זה לא מתסכל שאתם עובדים כל כך קשה ובסוף יש הצלחה של שליש בלבד???

"קודם כל שווה להשקיע הרבה יותר אפילו בשביל להציל נפש אחת מישראל. אבל מעבר לכך ההצלחה גדולה הרבה יותר משליש. אומנם לישיבות קדושות הצלחתי להביא רק שליש, אבל עוד 60 אחוז מילדי הכיתה הצלחתי לנתב למקומות טובים יותר מאלו שהיו הולכים אליהם אם לא הייתי בתמונה. זה לא רק 'ישיבה או כלום', יש עוד כמה אופציות באמצע, ואם הצלחתי לגרום לילד שילך לתיכון שלנו', כלומר תיכון שפועל לפי ערכים חרדיים ושמעודד את התלמידים שלו להמשיך לאחר מכן לישיבה, זה הישג גדול מאוד, כי בלי הפעילות הזאת אותו ילד היה הולך לתיכון ממלכתי, אולי אפילו כזה שאינו דתי בכלל".

נניח שהצלחת לשכנע את הילדים, ההורים משתפים פעולה עם רצונם של הילדים?

"זה מאוד משתנה ממקרה למקרה. יש הורים שלא ממש מחזיקים בדעה עצמית בעניין. מבחינתם מה שהילד רוצה זה בסדר, העיקר שיהיה במסגרת חיובית שתקדם אותו. לעומתם יש לא מעט הורים

שבאמת כן מתנגדים או מבקשים הסברים ורוצים לבדוק היטב היטב במה מדובר לפני שהם נותנים לילד לעשות כרצונו. בחלק גדול מהמקרים עיקר העבודה שלי היא מול ההורים!"

איך באמת אפשר לשכנע אותם? הם הרי באים מרקע שונה כל כך, והנושא של לימודו בישיבה אינו ערך חשוב עבורם. למה שיסכימו לשלוח את הילד למסגרת שתשנה אותו כל כך?

"בסופו של דבר מדובר בהורים שכן שלחו את הילד למוסד תורני, כלומר הם כן רוצים שהוא יהיה יהודי שיודע ללמוד תורה ולשמור מצוות. נכון שעולם המושגים שלהם שונה, אבל בשורש הם רוצים את זה, ומבינים שיש פה ערך מיוחד של לימוד תורה, גם אם הם לא ממש מתחברים לזה בעצמם.

"לא פעם אני בודק מי היה הפעיל שרשם את הילד לבית הספר התורני מלכתחילה. במקרים רבים היה זה רב השכונה או אישיות תורנית אחרת שהמשפחה נוהגת להתייעץ אתו, ואני מבין שיש לו השפעה עליהם. אני פונה אליו בכזה מקרה ובמקרים רבים הוא אכן עוזר לי ומסביר להורים בטוב טעם למה זה חשוב כל כך.

"אני יכול לספר לך על מקרה מאוד מעניין שהיה לי לפני כמה שנים, עם ילד ששני ההורים שלו רופאים, גם אבא וגם אמא. התרשמתי שהילד ישמח ללמוד בישיבה, אבל הוא תלוי כמובן בהחלטת ההורים, והרושם שהוא נתן לי היה שיהיה יותר קל לייבא לכאן את הר האוורסט, מאשר לשכנע את ההורים שלו לשלוח אותו לישיבה. "הלכתי לביקור בית, והילד באמת צדק. שניהם פתחו עלי כאלה עיניים כאילו באתי לשדוד אותם לאור היום. מה? הילד שלנו ילמד בישיבה? מה עם תעודת בגרות, מה עם לימודי רפואה? איך זה ייתכן? אתה לא רואה לבד ששני ההורים שלו רופאים, כל המשפחה שלנו נמצאת בתחום הרפואה, מה פתאום לשלוח אותו לישיבה???" "התחלתי להסביר להם מה זה ישיבה, כמה זה תורם לילד, איך זה מאפשר לו להיות יהודי טוב יותר, איכותי יותר, כמה זה ישפיע על כל הבית שלהם לטובה, אבל הם היו פשוט המומים מהרעיון ולא היו מסוגלים בכלל לחשוב על זה ברצינות.

"הגעתי לביקור נוסף, ולאחריו עוד אחד, ובסופו של הביקור השלישי הצלחתי לשכנע אותם לתרום כמה שעות לעניין ולבוא לבקר בישיבה בעצמם כדי להתרשם לפני שהם מקבלים החלטה סופית שלא לשלוח את בנם לישיבה.

"לקחתי אותם לאחת הישיבות הטובות באזור, הסתובבתי איתם במקום, הם היו המומים לראות את האצילות על פניהם של הבחורים, ובמיוחד התרגשו מהעוצמה האדירה של קול התורה שנשמע ברמה בחלל בית המדרש. עמדו להם דמעות בעיניים, אחרי הביקור הזה הם שינו לגמרי את דעתם.

"הילד שלהם נכנס לישיבה, והצליח מאוד ב"ה, הוא ממש עושה חיל בלימודיו. כעבור שנים אחדות, הגיע אח שלו לכתה ח', וכשהתחלתי לדבר איתם על האפשרות שישלחו גם אותו לישיבה, הם נעלבו ממני... "אותנו אתה לא צריך לשכנע", הם אמרו, "זה ברור שהילד שלנו הולך לישיבה! יש לנו כל כך הרבה נחת מאחיו הגדול, אבל יש לנו תנאי אחד, שתכניס אותו לאותה הישיבה שהכנסת את אחיו!".

"כל הבית שלהם השתנה, הוא הכניס לבית מושגים בכשרות מהודרת, הוא לימד אותם מה זה נקרא להדר במצוות, לא רק לשמור מצוות, והבית נהיה הרבה יותר חרדי.

"בהמשך היה לי ילד נוסף שאבא שלו רופא, וגם שם היתה התנגדות מאוד גדולה מההורים שטענו בתוקף שהילד חייב ללמוד מקצועות שונים כדי שיוכל להתקדם ולרכוש השכלה גבוהה בהמשך.

"באתי אליהם לביקור בית, ושאלתי את האבא הרופא אם הוא מכיר את זוג הרופאים הללו. הוא אישר לי שהוא בהחלט מכיר אותם.

"יצאתי משם, וביקשתי מזוג הרופאים, שידברו עם הרופא הזה ועם אשתו, ויסבירו להם מה הם מפסידים מכך שהם מסרבים לשלוח את בנם לישיבה. שניהם עשו את השליחות שמחה גדולה, יצרו קשר עם הוריו של התלמיד, והסבירו להם כמה שהם מרוצים מההחלטה שלהם לשלוח את הילדים שלהם לישיבה. ואכן, הילד של אותו רופא גם הוא נכנס לישיבה קדושה בסייעתא דשמיא".

יוצא לכם לפגוש את אלו שכבר הכנסתם לישיבות בשנים קודמות, לרוות קצת נחת מפרי עמלכם???

"בוודאי. פעמים רבות אני פוגש אותם, לפעמים באופן יזום, הם יוצרים קשר ומבקשים להיפגש. אני תמיד נהנה לראות איך הם הפכו לבני תורה של ממש, חלקם כבר אברכים שיושבים בטובי הכוללים והוגים בתורה יומם ולילה.

"לא מזמן פגשתי את אחד הבוגרים מהשנים הראשונות שלי, לפני כ-15 שנה. הוא אמר לי "הרב, שתדע לך שהפעילות שלך נמשכת גם בלי שתהיה מעורב בה".

"שאלתי אותו למה יכונו דבריו והוא אמר לי שהוא מרגיש שהוא חייב לי את החיים שלו כי אני הצלתי אותו מרדת שחת כשהכוונתי אותו לישיבה. בהתאם לכך הוא החליט שזאת השליחות שלו בחיים, הוא נשוי, וגר בשכונה מעורבת, שם הוא מתקרב לבני נוער שנראים כמו שהוא היה נראה לפני שנשלח לישיבה, ומדבר על ליבם, רושם אותם לישיבות, הוא עושה את זה באופן עצמאי, בלי שום ארגון או מערך מסודר שעומד מאחוריו, וזוכה בסייעתא דשמיא ללא מעט הצלחות".

איך נראית העבודה שלך ביום יום מול הילדים הללו? אתה נפגש איתם כל יום???

"הפגישות הן פעמיים בשבוע. אני מגיע לבית הספר שלהם, בדרך כלל עם ארטיקים או ממתק אחר, יש כמובן שיתוף פעולה הדוק מאוד עם הנהלת בית הספר ששמחה על כל תלמיד שהולך לישיבה. אני נכנס לכיתה, מוסר להם שיעור או הרצאה, לפעמים עושה איתם פעילות חברתית, ולפעמים סתם יושב ומפטפט איתם בהפסקות, כשצריך גם משחקים איתם כדורגל או כדורסל, יוצאים איתם לטיול כל מה שצריך כדי לפתוח את הלבבות ולאפשר להם לשמוע את מה שיש לי לומר.

"אני לא מסתיר את הכוונות שלי, הם מכירים ויודעים בדיוק מה אני רוצה להשיג. בבית הספר מכנים אותי 'הרב של הישיבות', והם מבינים שזה התפקיד שלי.

"בסופו של דבר, כמו שאמרתי, מדובר בילדים שההורים שלהם כן

ניסית פעם לאסוף מאה חרוזים ולהחזיקם ביחד?! אם תנסה לאסוף בידיך מאה חרוזים ולהחזיקם, הרי על כל חרוז שתרים, ייפלו שניים אחרים, הם מתגלגלים מבין האצבעות. אך אם תעבוד בחכמה...

סדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחרים על כל הש"ס

הקושיות/דיוקים, בהרגשה שלא מבינים ויודעים את הדף על בוריו. התוצאה היא שקשה מאוד שהמח יזכור את הלימוד, בוודאי לא לאורך זמן.

אך אם הגישה ברורה בראש - ממשיך הרב יהודה ומסביר במתק שפתיו - במסגרת זו, המהלך הוא, כעין לימוד המשניות, כלומר, כמובן שמשקיעים בלימוד ברור ומובן של כל שורה בגמרא, אך לבסוף עיקר המיקוד הוא בהקפה כללית של המסכת או הפרק, אלא שהדבר נעשה בקצב של דף ליום. הכללים בהם התמקדנו בשעת הלימוד לצד סיכום הסוגיא ברור ונקלט במח, וממילא הדבר נכנס לזיכרון.

אדם הלומד כל דף כיחידה בפני עצמה, מאבד את ההקשר הכללי, ובוודאי שלא יוכל לזכור אותו לאחר זמן.

לגבי הדברים שאליהם לא נכנסנו במסגרת לימוד זו. חלקם נקדיש עבורם זמן מיוחד בהם נישב ונתייגע להבין דברי תורה על נכונה. לצד זה, המציאות היא שרבים מהשאלות והבירורים נעשים ברורים מאליהם בהמשך הדרך, בהמשך הפרק/מסכת או בהמשך ההתקדמות בשאר מסכתות הש"ס.

ככה אתה מצליח לקנות שליטה במרחבי הש"ס?

כיום, ברוך וברוך שמו, אני יכול לומר כן. אך בפירוש, מבקש רבי יהודה להדגיש, בתקופה הראשונה, הראש שלי התקשה מאוד לשנות ולהבדיל בין סוגי הלימוד. בכל יום מחדש כשהייתי מתיישב ללימוד, דיוק לשון הגמרא או דברי רש"י היו גורמים לי ולנסות להבין את הדבר באמת. אך עם הזמן התרגלתי להפריד בין סוגי הלימוד. היתה תקופה, מוסיף רבי יהודה 'טיפ' מעשי לתרגול המהלך,

הרה"ח אהרן כהן

המשך לשיחתנו בשבוע שעבר עם הרה"ג יהודה בן שמחון שליט"א מחשובי חברי 'קניין ש"ס' ממודיעין עלית, בה הרחיב על סוד ההצלחה; שינוי הגישה והמבט על השאיפה לדעת את הש"ס, נמשיך השבוע בשיחה המתמקדת בפרקטיקה מהשטח, לתועלת רבבות הקוראים.

פרקטיקה בשטח. איך זוכים ללמוד ולזכור את כל הש"ס?

לפני הכל הוא עוצר ומבקש להדגיש: פשוט וברור לכל בר בי רב, שעל כל אחד לשבת לעצמו ולבדוק, ואף להתיייע עם חבריו או רבותיו מהי הדרך הנכונה והנבונה עבורו. אישית, ניסיתי כמה דרכי לימוד וכמה סוגי סיכום שינון וחזרות, עד שהגעתי לדרך הנראית לי הכי מתאימה עבורי. כך, כל אחד ביכולותיו ותכונותיו שחננו השם יתברך, יכול וצריך למצוא את הדרך האישית שלו לזכות לידיעת דברי תורתנו הקדושה.

לגופו של עניין, אני מקווה שאצליח לבטא ולהסביר את הדרך שמצאתי הכי מתאימה עבורי, אף שזה קצת מאתגר להסביר נושא מורכב שכזה בצורה שתובן לכולם.

שמעתי הגדרה מעניינת על לימוד הדף היומי. ישנם כאלו הלומדים דף בקצב של יום, ולעומתם יש הלומדים מסכת או פרק בקצב של דף ליום. בהמשך נבין את ההגדרה ועד כמה היא נכונה, מקדים ר' יהודה ואומר.

כלפי מה דברים אמורים, כל לומד וצורב יודע להבדיל בין לימוד משניות ללימוד הגמרא. בלימוד המשניות, אנו לא נכנסים לכל פרט ועניין, לומדים את עיקרי ההלכה בעניין המובא במשנה. פירוש הברטנורא מוסיף ומרחיב קצת, אך העיקרון הינו פשוט. כל פרק או משנה מקיף עניין בכללים מסודרים ומסודרים המקיפים את העניין, אך בפירוש בלי להיכנס לפרטים וחילוקים דקים וכל מיני אוקימתות כפי המהלך בסוגיות הש"ס.

לעניינינו, הוא חוזר להגדרה הנפלאה על לימוד הדף היומי. האמת, לקח לי זמן להבין את הרעיון. אך כיום המהלך פשוט לי. כל מי שיחליט להשקיע ב'קניין ש"ס' ויעשה זאת בגישה שהוא לומד מסכת או פרק בקצב של דף ליום, ימצא עצמו הולך ומתקדם בקלי קלות.

למה הכוונה? אם המיקוד הוא על ה'דף היומי'. ממילא המח מתאמן להבין בפרטי פרטים בחילוקים ודקדוקים בעניינים המובאים בדף. אחרי הלימוד סלט הפרטים הלא ברורים מתערבבים בראש עם כל

שבסיום כל פרק בגמרא הייתי לוקח משניות מהארון. משנן את הפרק אותו זכיתי ללמוד בגמרא. בכל משנה הייתי משלב את סיכום דברי הגמרא, כך תרגלתי את המוח, להתמקד בעיקר מהלך הגמרא, הרי רוב רובם של דברי הגמרא מבוססים על המשנה. עד שנעשה לי הדבר הרגל. במהלך הלימוד במסגרת הקדושה והנעלית 'קניין ש"ס' הלימוד נעשה בהיקף כללי ומורחב.

יש כאן חילוק מעניין. אני מודה. אך מה ה'נפקא מינא'? אני עדיין מנסה לחדד ולהבין את המהלך.

שמעתי פעם סיפור, על מישהו ששמע רבות על מגדל אייפל המפורסם בצרפת, עד שהחליט לחזות ולחנות את היופי והעוצמה מקרוב. הוא טס לשם, הגיע והתחיל לטפס ומצא עצמו משתומם ומתפלץ. הוא לא הצליח להבין, ממה מתפעלים כולם. למול עיניו ראה מטר ברזל אפור. הוא המשיך בטיפוסו עוד ועוד, אך המחזה ה'מרתק' נראה שוב ושוב. כך מצא עצמו בווה מול מטר ברזל... עד שהגיע למעלה מאוכזב ומתוסכל, איך הצליחו לעבוד עליו. רק בהמשך, אחרי שירד בפחי נפש והתרחק כבר מאות מטרים מהמגדל, אז קלט את העוצמה של המגדל.

לשאלתך. ברור וצריך לעיין בכל שורה בגמרא, בכל 'דיבור המתחיל' של רש"י, בעלי התוס', רבותינו הראשונים והאחרונים. אך בלימוד הממוקד יותר בהיקף, אף שאין לזה סוג ההנאה וההבנה בכל פרט. יש לזה הרבה-הרבה יופי וסיפוק של ידיעת הלימוד המוסיף ומביא בשאר הלימודים להבנה אמיתית המבוססת על ידיעת סוגיות הש"ס מכל מרחבי ים התלמוד הבבלי.

בדיוק לאחרונה, מתלהב רבי יהודה בדברו, שמעתי מהגאון רבי דוב דיסקין מראשי ישיבת 'ארחות תורה', רעיון מאלף. הוא הזכיר את הדין הידוע בהלכות מקוואות. אחרי שבמקווה יש ארבעים סאה כשרים, אף אם נשפוך לתוכו כל מימות שבעולם, המקווה יישאר כשר, אך אם יש מקווה עם כמעט ארבעים סאה, לא יעזור להוסיף, כי העיקר צריך שהבסיס יהיה מסודר וכשר. כך המשיך הרב דיסקין שליט"א, באם משקיעים וזכים לבסיס טוב, היינו ידיעות ברורות ממרחבי הש"ס, אזי בכל סוגיא שזוכים ללמוד, יש בסיס מוצק על מה לדון ועל מה לבנות.

וככה זוכרים אלפי דפי גמרא?

נסית פעם לאסוף מאה חרוזים ולהחזיקם ביחד? שואל הוא רטורית בתשובה, כאילו חיכה לשאלה, וממשיך: אם תנסה לאסוף בידיך מאה חרוזים ולהחזיקם, הרי על כל חרוז שתרים, ייפלו שניים אחרים, הם מתגלגלים מבין האצבעות. אך אם תעבוד בחכמה, תביא חוט גדול עם קשר בצד אחד שהחרוזים יישארו מושחלים על החוט ולא ייפלו, או אז תוכל לאסוף ולהשחיל את כל החרוזים ברוגע, עד שתמצא את עצמך עם מאה החרוזים בחוט שבידיך.

ידיעת הגמרא, זה אותו רעיון. הוא מסביר. אם מבחינתך יש כאן מאות או אלפי פרטים בכל מסכת, ממילא, אין כמעט סיכוי לזכור את כולם או אפילו רובם. אך ברגע שהגישה ללימוד כפי שאמרנו, כולם מחוברים למשנה, כשכל סוגיא מתחברת לסוגיא הקודמת לפי סדר המשנה, או מעניין לעניין או בדברי אותו אמורא וכדומה, ממילא הדבר עומד בזיכרון ולא נפלט או נשכח חס ושלום.

לשליחת תגובות לכותב המאמר, או לשתף בטיפים וראיונות לצד דרכי הצלחה כתבו ל: a0533185209@gmail.com

מתוקים מהבש

במובן אמת [כנות] כדרך הנאמר 'כן בנות צלפחד דוברות'. כלומר, מקומינו הוא מקור השקר והמרמה ואין מצוי כאן כלל אמת, עד כדי כך שאף אם הבכירה אומרת בפיה שמוחלת ומסכימה, הרי בליבה אינה מסכימה כלל ודבריה הם בגדר של "אחד בפה ואחד בלב" ואי אפשר לסמוך על זה, לכן במקומינו אין לשאת הצעירה קודם. והיה מי שהמליץ בדרך צחות, לבן אמר ליעקב "לא - יעשה כן במקומינו". כלומר, אין כל ערך למילה וכשאומרים במקומינו "לא" כוונתנו הפוכה וה"לא" נעשה ל"כן". וכשאומרים "כן" זה "לא". ומובן לפי זה מדוע הזהיר הקב"ה את לבן "השמור לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע"...

ענה לה: "הוא חי". שוב שאלה: רק תאמר לי אם הוא השתמד, ענה לה: "לא". ושוב שאלה: רק תאמר לי אם יחזור, ענה לה: "יחזור". ולאחר זמן אכן חזר הבעל חי בריא ושלם. אמרו לבית הלוי כי הנה מופת גדול....

ובא האות והמופת (יג ג)

בגיליון 'א דעדאנק' הובא שסיפר מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, כי הרופא הגוי שבא מארה"ב לנתח את חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל ביקש ברכה מחמיו, ושאלו: על מה אתה רוצה ברכה? וענהו, שהניתוח יצליח. ונתן לו ברכה. ואמר הגר"א מן למרן הגר"ח שאם כן נמצא שהניתוח עבר ב"ה בהצלחה מכח ברכת חמיו, רק שתמיד הרי אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין אכן כאן הרי היה זה ברכה לגוי, ועי"ז אינו בגדר "מתיר עצמו".

כשהתחיל האורח לאכול, פתאום רואה הוא את הגאון כשהוא מעוטף במעיל עבה מגיע, גם כן לאכול בסוכה. נחרד האורח ואמר לו: רבינו, הרי חולה אתה ומצטער פטור מן הסוכה!

"ושמחתם לפני ה' אלוֹקֵיכֶם" (יב, יב)

הגאון רבי שלמה זלמן פרידמן, אב"ד סאנטוב שליט"א מספר מעשה שהיה עם הגה"צ רבי שמעון מזעליכוב זי"ע המשגיח המפורסם דישיבת "חכמי לובלין", אירח פעם אחת אורח זקן על שולחנו בליל הסדר, מספר תלמיד אחד שהתארח גם הוא באותה שנה, שכאשר רבי שמעון הבחין ששיני הזקן נשרו, אמר לו שיטבול את המצה במרק לרככה, וכשהזקן חשש לאכול מצה שרויה, אמר לו רבי שמעון, שאם הוא חושש לאכול מצה שרויה אזי גם הוא יאכל עמו מהמצה השרויה...

לאחר מכן סיפר לו על הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל מווילנא, אשר פעם בחג הסוכות היה מצונן ושוכב על מיטת חוליו, ואז הגיע אליו איזה אורח לבקר, והוא הורה לבני הבית שיערכו את השולחן בסוכה לכבוד האורח, וכשהתחיל האורח לאכול, פתאום רואה הוא את הגאון כשהוא מעוטף במעיל עבה מגיע, גם כן לאכול בסוכה.

נחרד האורח ואמר לו: רבינו, הרי חולה אתה ומצטער פטור מן הסוכה!

ענה לו רבי חיים עוזר: צודק אתה שהמצטער פטור מן הסוכה, אבל המצטער אינו פטור מהכנסת אורחים, ואיזה הכנסת אורחים הוא זה כשאתה יושב ואוכל בסוכה לבדך, ולכן באתי הנה...

מדוע נוהגים אנו כדעת לבן הארמי שלא לישא את הצעירה לפני הבכירה כמו שאמר לבן ליעקב "לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה", ולא כדעת יעקב אבינו

השְׁמֵר לָךְ (יב ל)

פעם שאל הרב מפוניבז' זצ"ל שאלה מעניינת, את הרבי ה'דברי יואל' מסאטמאר זיע"א. מדוע נוהגים אנו כדעת לבן הארמי שלא לישא את הצעירה לפני הבכירה כמו שאמר לבן ליעקב "לא יעשה כן במקומינו לתת הצעירה לפני הבכירה", ולא כדעת יעקב אבינו שביקש לישא את רחל הצעירה לפני לאה הבכירה?!

תירץ לו הרבי מסאטמאר, הרי מה שלא נושאים את הצעירה לפני הבכירה, כדי שלא לצער את הבכירה, ולכן כאשר היא מסכימה ומוחלת, רשאית הצעירה להקדימה. וכך סבר גם יעקב אבינו, ובוודאי לא חשב לשאת את רחל ללא הסכמה ומחילה מצד לאה. אלא שעל זה אמר לבן ליעקב לא יעשה "כן" במקומינו. "כן"

הוסיף הגר"ח קנייבסקי: היתה פעם אשה עגונה שבעלה נעלם ולא ידעה אם הוא חי או שמא השתמד ח"ו, באה אל ה'בית הלוי' ואמר לה: מה אוכל לעזור לך, אמרה לו: רבי רק תאמר לי אם הוא חי, ענה לה: הוא חי. שוב שאלה: רק תאמר לי אם הוא השתמד, ענה לה: לא. ושוב שאלה: רק תאמר לי אם יחזור, ענה לה: יחזור. ולאחר זמן אכן חזר הבעל חי בריא ושלם.

אמרו לבית הלוי כי הנה מופת גדול. אמר להם אין זה מופת כלל, כי מה שאמרתי שהוא חי, משום "חזקת חיים". מה שאמרתי שלא השתמד, משום "חזקת כשרות". ומה שאמרתי שישוב, כי אם הוא חי, וכשר, מדוע שלא יחזור...

פעם בעיצומו של חורף היה הקור עז כל כך עד שכל הבורות והבארות קפאו וגלד של קרח מנע את השאיבה מהם, רק באר אחת לא קפאה...

"כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר" (יב, כח)

בספר 'חפץ חיים החדש' הובא מעשה נורא שסיפר המגיד מוודיסלאב זצ"ל, ומקורו ב'אוצר פנינים ועובדות': בימי אברכותו של מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל ניהלה הרבנית חנות מכולת, ועליה היה פרנסת ה'חפץ חיים'. חשש ה'חפץ חיים' שמא קופח אי מי, שמא הייתה טעות במדות ובמשקלות או פגם כלשהו בסחורה, והלכה היא: "גול ואינו יודע ממי גול, יעשה בהם צרכי רבים". על כן חפר ה'חפץ חיים' באר מכיסו, ומסר אותה לרבים.

פעם בעיצומו של חורף היה הקור עז כל כך עד שכל הבורות והבארות קפאו וגלד של קרח מנע את השאיבה מהם, רק באר אחת לא קפאה: הבאר שחפר ה'חפץ חיים' היה זה מופת, נס גלוי. והודיעו לו על כך בהתפעלות.

נענה ואמר: "אכן, חסדי שמים!" והסביר: "הן חפרתי באר זו כדי שיהנו ממנה רבים, ובתוכם מי שאולי גזלתיו, ויתכפר לי. אך מה תועיל באר זו, אם כמעט לכל אחד יש באר בחצרו ובקרבת ביתו! מה עשה הקדוש ברוך הוא, גרם לכל הבארות שיקפאו, ומנע מבאר זו את הקיפאון. בעל כרחם יבואו הנגזלים וישאבו מים, ויהיה לי תיקון..."

הַגֵּר בִּירֵךְ בַּהֲתַרְגְּשׁוֹת "שֶׁהַחַיִּינוּ" עַל הַפְּרִי, וְטַעַם מִמֶּנּוּ, וְלֵאחֶר מִכֵּן נִטַּל אֶת כּוֹסֵית הַלִּיקָר, וְעִמַּד לְבָרֵךְ עֲלֶיהָ, אֲלֵא, שֶׁלִּפְתַּע עֲצָרָה אוֹתוֹ אֲשֶׁתּוֹ (שֶׁגַם הִיא הַתַּגִּירָה): "מָה אַתָּךְ - הֲרִי אַתָּה בְּשָׂרִי!..."

לֹא תִבְשַׁל גְּדֵי בְּחֵלֶב אִמּוֹ (יד כא)

מעשה בגוי שחשקה נפשו לעזוב את עמו ולהסתפח לעם הקודש. הוא עבר תהליך גיור כדת וכהלכה, והנה, לאחר טבילת הגיור שלו, והפיכתו לגר צדק, הגיש לו הרב שעסק בגיורו מתנה מיוחדת - בקבוק ליקר חלבי מיוחד במינו, ששוויו רב מאוד, וגם פרי חדש, כדי שהגר יוכל לברך עליו "שהחיינו", ולפטור בברכה גם את גירותו.

הַגֵּר בִּירֵךְ בַּהֲתַרְגְּשׁוֹת "שֶׁהַחַיִּינוּ" עַל הַפְּרִי, וְטַעַם מִמֶּנּוּ, וְלֵאחֶר מִכֵּן נִטַּל אֶת כּוֹסֵית הַלִּיקָר, וְעִמַּד לְבָרֵךְ עֲלֶיהָ, אֲלֵא, שֶׁלִּפְתַּע עֲצָרָה אוֹתוֹ

אשתו (שגם היא התגירה): "מה אתך - הרי אתה בשרי!..."
"בשרי?! - תמה למולה - מתי בדיוק אכלתי בשר?". והאשה הזכירה לו: "לפני שעתיים אכלנו יחד סעודה בשרית, והרי למדנו שבטרם חלוף שש שעות שלימות אסור לאכול חלב!".
טען הבעל: "אולי בכל זאת מותר לי לשתות חלב, שכן כשאכלתי הייתי גוי, וכעת אני יהודי..."

נשאלת אפוא השאלה - האם אכן צריך הגר להמתין שש שעות עד לאכילת חלב, או שמא מותר לו לשתות את המשקה החלבי, היות ואכל את הבשר בהיותו גוי, וכעת הוא אדם אחר, 'בריה חדשה', שכן 'גר שנתגייר כתינוק שנולד דמי', ואין להתחשב במה שאכל לפני הגירות

המעשה והשאלה הובאו בספר 'ופריו מתוק' עם התשובה שהשיב הרה"ג ר' יצחק זילברשטיין שליט"א: שהלא יש שני טעמים בחיוב המתנת שש שעות בין אכילת בשר לחלב (כפי שכותב הטור ביו"ד ריש סי' פ"ט):

לשיטת רש"י הטעם הוא, כיון שהבשר מוציא שומן הנדבק בפיו ומושך טעם לזמן רב, ושיערו חכמים שרק אחר שש שעות כבר נתעכל לגמרי ואז מותר לאכול גבינה.

לשיטת הרמב"ם הטעם הוא, משום החשש שמא נשאר בשר בין השיניים (ולאחר שש שעות גם אם נשאר בשר הוא נחשב כמעוכל). לאור זאת, היה מקום לומר, שגם הגר שלפניו יצטרך להמתין שש שעות כדי לאכול מאכלי חלב, כיון ששני טעמי ההמתנה שייכים גם בו; הבשר שאכל עדיין לא התעכל והוא מושך טעם, וגם יתכן שיש בשר בין שיניו, ולכן עליו להמתין שש שעות שלימות עד לאכילת מאכלי חלב! אמנם, יש מקום גדול לטעון, שטעמים אלו אינם שייכים בגר שנתגייר; הטעם הראשון של טעם הבשר הנמשך, לא שייך בענייניו, שכן ידוע מרבינו החתם סופר, שגופו של גוי אינו דומה לגופו של ישראל (כי גוי 'חביל גופיה' מפני שאוכל נבילות וטריפות, ובשרו בשר חמורים), ולכן אכילתו בהיותו גוי, אינה מחייבת אותו בהנהגה זו של המתנה בין בשר וחלב, לאחר שהפך לגוף אחר ומהות חדשה של ישראל. וכדברי הרמב"ם (זבים פ"ב מ"ג) 'כלל הוא אצלינו: גר שנתגייר כקטן שנולד, ואין משגיחים במאומה על מצבו הקודם'

וגם הטעם של חשש הבשר בין השיניים לא שייך בגר, מפני שלפני שהגר טובל עליו להקפיד שלא יהיה עליו שום חציצה, וממילא הוא מנקה היטב את שיניו, וברור שלא נשאר שם בשר כלל. ואמנם בישראל אין זה מועיל כדי לאכול חלב, כי לא חילקו רבותינו בגזירתם, ובכל אופן תיקנו שאין לאכול חלב תוך שש שעות, אבל ביחס לאחד שאכל בהיותו גוי, נראה שהנהגה מיוחדת זו לא נאמרה ולכן היה נראה שהגר רשאי לאכול לאחר גירותו מאכלי חלב, אף שהוא תוך שש שעות לאכילת הבשר שאכל בהיותו נכרי.

אולם, כאשר הצעתי את דבריי לפני גיסי מרן הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל, לא קיבלם, ואמר שלמעשה יש להורות לגר שלא לאכול חלב עד שיעברו שש שעות שלימות מאכילת הבשר, אף שאכלו בגיותו.

לסיכום: אסור לגר לאכול מאכלי חלב תוך שש שעות לאכילת הבשר, הגם שאכל את הבשר בהיותו נכרי.

מעשה אבות

לפתע נתגלה מחזה מפתיע: בתוך קהל
האיכרים צעד יהודי ירושלמי גבה
קומה, זקן אדמוני, לבוש קפטן וחובש
שטריימל - מחזה נדיר בשפיה

שְׁלִי שְׁלָה וְשְׁלָה שְׁלָה, חֲסִיד

שיירה בת עשרה מרבני ירושלים, יצאה ב"ט חשון תרע"ד, למסע רבנים היסטורי, בין המושבות בגליל, לעורר את הלבבות לעבודת ה' ולקיום מצוות התורה. בין משתתפי המסע היו רבי יוסף חיים זוננפלד, רבי בן ציון ידלר, רבי משה קליערס ועוד. במשך שבועות אחדים ביקרו ב-26 יישובים, בהם חדרה, זכרון יעקב, חיפה, מרחביה, טבריה, ראש פינה, מטולה, צפת ועוד.

באחת התחנות - המושבה שפיה - נערכה קבלת פנים נלהבת. עוד בטרם נכנסה העגלה למושבה, כבר עמדו כל בני המקום על רגליהם. הילדים לבושי חג, בידיהם זרי פרחים, והאיכרים לקראת העגלה עם כיכרות לחם וצרוורות מלח.

לפתע נתגלה מחזה מפתיע: בתוך קהל האיכרים צעד יהודי ירושלמי גבה קומה, זקן אדמוני, לבוש קפטן וחובש שטריימל - מחזה נדיר בשפיה. "הלא זה ר' נחום ר' דוד'ס!" קרא רבי בן ציון ידלר, כשהוא מזהה את בנו של הגאון הצדיק רבי דוד בהר"ן, תושב שפיה מזה כעשור.

ר' נחום היה מתלמידי ישיבת עץ חיים בירושלים. נישא לבתו של שוחט המושבה, ר' דב, שחיפש חתן תלמיד חכם, ומאז ישב שם ועסק בתורה ובעבודה, כשהוא פותח את ביתו לכל דכפין. רבים מתלמידי חכמים, כולל מיישיבות עץ חיים וחברון, התארחו בביתו, והוא נהג לדבר עימם בלימוד ולשרת אותם בגופו.

גם בשנות מלחמת העולם הראשונה היה ביתו מקלט לפליטים - למרות הסכנות - ובהם אביו רבי דוד עצמו, ורבי צבי פסח פראנק זצ"ל, שישב שם ולמד בהתמדה ימים ארוכים. באחד המקרים אף שהה אצלו רבי מתתיהו דייזיס במשך חודש ימים - בהימלטו מהכתרה לראב"ד בירושלים.

ר' נחום נודע בפזרנותו לצדקה. ערב פסח אחד, כשקיבל אגרות צדקה מירושלים הסובלת מרעב, החליט לשלוח מאה לירות (!) לאביו כדי שיחלקם לעניים - סכום עצום, השווה למשכורת של קצין בריטי לשנתיים וחצי. אף שלא ידע כיצד יכסה את הסכום,

פנה לאשתו ושאל אם תסכים. "עשה כרצונך", ענתה הצדקנית מרת פייגא בלב שלם. הכסף נשלח מיד לירושלים.

ימים ספורים לפני החג, נשמעו דפיקות על דלת ביתם שבשפיה. ערבי נכבד עמד שם. בני הבית סברו שהוא מבאי הכרמים או המשק, אך האורח ביקש לדבר. כשהגישו לו לאכול, סגרה רעייתו של ר' נחום את התריסים הפונים פנימה.

הערבי הביט בה ואמר: "למה את סוגרת את התריסים? אני יודע - אתם לא רוצים שאגלה את הסוד שלכם בייצור הגבינה!" כששאלה אותו האשה בפליאה מהו הסוד, השיב בביטחון: "אני יודע! אתם שומרים את מי הגבינה, את ה'סראוויטקע', ומכניסים אותם לצנטריפוגה. ככה אתם מפיקים שמנת שמנה ומיוחדת!"

רבי נחום, ששמע את הסיפור מפי רעייתו ובתו, מיהר לראות את האישי - אך הוא כבר נעלם.

"רצנו אני ואחותי לחפש אותו משני עברי ההר - אך לא מצאנוהו עד היום הזה", סיפרה הבת. בני המשפחה ניסו את שיטת הפקת השמנת שגילה אותו 'ערבי', וגילו שהיא יעילה להפליא. תוך זמן קצר הצליחו להפיק שמנת בכמויות נדירות, ולהרוויח מאות לירות - פי כמה וכמה מהסכום שתרם ר' נחום.

כך, בזכות נדיבות הלב והאמון בעשיית מצוות, זכו ר' נחום ובני ביתו לנס גלוי - עצה מסתורית, פרנסה מן השמים, וגמול מידי על מסירות נפש של אמת.

הגיעה שעת נעילה, אחד משכניו לביהכ"נ של אותו עובד ד', נטל ממנו מבלי משים את ה'סטנדר', שהיה משתמש בו בתפילתו. הלה הרגיש בכך חמתו בערה בו ונזף בו קשות

נוֹחַ לְכַעֵס וְקָשָׁה לְרַצוֹת

בספר 'איש חסיד היה' מסופר על יהודי שהיה צם במשך כל חודש אלול, ועשי"ת, ועסק בעבודת ה' ובעסק התורה יומם ולילה, ובהגיע יוה"כ עמד בדביקות כל שעות היום, בלתי לד' לבדו. הגיעה שעת נעילה, אחד משכניו לביהכ"נ של אותו עובד ד', נטל ממנו מבלי משים את ה'סטנדר', שהיה משתמש בו בתפילתו. הלה הרגיש בכך חמתו בערה בו ונזף בו קשות. שאלו את רבי ישראל סלנטר זצ"ל אבי שיטת המוסר, איך יתכן דבר זה לאחר תהליך של עבודות כאלו? השיב רבי ישראל כי אצלו אין שום תמיהה בעניין, כי עבודתו של אותו מסתגף היתה אמנם עבודה תמה בינו לבין קונו. אבל עם עצמו, עם מידותיו, עם חומר הגוף שלו, הוא לא עבד. הוא לא הפנים את עבודת הקודש שלו ללב שלו פנימה, ולכן ברגע שהכעיסו אותו התפרץ הכעס במלוא כוחו...

בבואו עצרו שומר הסף ושאלו לשמו, ומשענה לשמו, סירב להכניסו. הסבא מקלם הזכיר את זכות הרבצת התורה, אך לשווא, השומר מיאן להכניסו. ואז פנה הסבא לשומר ואמר...

אֲרִבֵּעַ מִדּוֹת בְּנוֹתַי צְדָקָה

הג"ר חיים וואלקין שליט"א, משגיח דשיבת 'עטרת ישראל', סיפר בדרשותיו שהמשגיח דלייקווד הגה"צ ר' נתן וייכטפויגל זצ"ל, נוהג היה לספר מעשה נורא: באחד מלילות ה'אלול', בהיות מרן הסבא מקלם על משכבו, ראה הוא בחלומו, כי החסיד רבינו יונה מגיע לעיר קלם, והכרוז מכריז כי בשעה פלונית ישא מדברותיו בבית הכנסת המרכזי דקלם. ובשעה היעודה נראו כל יהודי העיירה משימים את פעמיהם לבית הכנסת, בתוך הבאים היה כמובן הסבא זצ"ל. בבואו עצרו שומר הסף ושאלו לשמו, ומשענה לשמו, סירב

להכניסו. הסבא הזכיר את זכות הרבצת התורה, אך לשווא, השומר מיאן להכניסו. ואז פנה הסבא לשומר ואמר, דע לך שבני הוא רבי נחום וועלוול. השומר שמע זאת והכניסו לבית הכנסת, ואז הקיץ הסבא משנתו.

מיד שלח וקרא לבנו רבי נחום וועלוול, וביקש שייסביר במה גדלה זכותו. סיפר הבן לאביו, כי מזה תקופה ארוכה, הולך הוא כשולרגליו זוג נעלים בלויית וקרועות. פעם אחת נזדמן אצל סנדלר העיירה, וראה אצלו זוג נעלים חדשות וחזקות מוצעות למכירה. ומה יעשה ואין בידו פרוטה לפרוטה? החל לחסוך מכספו, וכשנאסף הסכום הראוי, שם את פעמיו אל הסנדלר וקנה את הנעלים.

באחד מלילות החורף, שומע רבי נחום וועלוול דפיקות בדלת ביתו, עני אביו מרוד דופק. הכניסו לביתו וכיבדו במתת יד הגונה, והנה רואה שהולך בשלג ובקור כשרגליו יחפות, חבולות ושרוטות, משום שבהעדר אמצעים לא יכול להרשות לעצמו קניית נעלים מתאימות. לא היסס רבי נחום וועלוול, ונטל את נעליו החדשות, ומסרם לעני במתנה גמורה. כנראה, אמר לאביו הגדול, זוהי הזכות שבגללה נכנסת לשיחתו של רבינו יונה.

בראש השנה צייר בפני תלמידיו את חומר הדין הנורא והאיום, אבל אז, בסיום אותה שיחה, אמר: הדרך לעבור בשלום את ימי הדין היא לחייך אל הזולת

עֵינַי טוֹבָה, וְרוּחַ נְמוּכָה

בספר 'דרכי החיים' מובא מה שסיפר מרן הגרמ"י לפקוביץ צוק"ל, בשם רבי מאיר שפירא זצ"ל מלובלין, שעוד זכה לשמוע שיחות מהסבא מסלבודקא זצ"ל. ופעם בראש חודש אלול, דיבר הסבא כל השיחות, על עומק חומר מעשה האדם, כי הוא נורא מאוד, וכי איך שייך שנוכל לעמוד בדין של ראש השנה, עד כדי כך הטיל רבינו הסבא זצ"ל פחד על כל השומעים, שהיו קוראים לאלול זה "אלול השחור". בליל ראש השנה, היה נהוג שלא למסור שיחה, אולם באותו שנה אמר שיחה גם בראש השנה, וצייר בפני תלמידיו את חומר הדין הנורא והאיום, אבל אז, בסיום אותה שיחה, אמר: הדרך לעבור בשלום את ימי הדין היא לחייך אל הזולת, להקדים לו ברכת 'בוקר טוב', לגלות יחס של קרבה, ואופני קירוב לבבות, ודברי עידוד לאלו הזקוקים לזה. מידות טובות ויחס מכבד לבריות - זה המפתח ליזכות בדין.

ללמוד במתינות, ביסודיות ובעיון קל
עמוד היומי - ללמוד בקצב שלך ולדעת את הש"ס עם עיקרי המפרשים

"ומדוע לא הנחת להם גם את אוצר הספרים הגדול שברשותך?" - המשך ה'חפץ חיים' להקשות "בניי סוחרים עשירים, וכל משאם ומתנם במסחר. הם אינם בני תורה, ואין להם מה לעשות בספרים הללו" - השיב. "אם כן" - השיב לעומתו ה'חפץ חיים' - "אתה נוהג הפוך ממש. מן הראוי שתניח לכל אחד מה שחסר לו. לבני הישיבות יש די ספרים והם עושים בהם שימוש להפליא, הם זקוקים דוקא לכסף, כדי שיוכלו להמשיך ולשקוד על התורה ועל העבודה. ולבניך יש די ממון, הם אינם זקוקים עוד לממון שלך, הם צריכים ספרי קודש, כך כאשר אלו יהיו ברשותם, יש סיכוי שהם יעינו בהם מעט, ואף אם לא יתמידו בהם יומם ולילה, לכל הפחות יקבעו עיתים לתורה..."

"אם כן" - הסביר הרב - "זה ההסבר לשלוותי, אני בגרתי מיד בשנה. ברגע השבר חשבתי לעצמי הרי זה סך הכל ענין ממוני, וכי בעוד שנה הדבר יכאב לי...? אם כן, מדוע שאבכה היום על דבר כה זוטא שלתקופת השנה כלל לא ארגיש בו..."

מה שחסר

"את כל ספרי הקודש הרבים שיש לי הנחתי בצוואתי לבני הישיבות!" התפאר אחד העשירים לפני מרן ה'חפץ חיים' ז"ע. "ולמי הנחת בצוואתך את כל כספך ורכושך הרב?" - שאל אותו ה'חפץ חיים'. "רכושי...?" - תמה העשיר - "הרי ב"ה יש לי בנים יורשים!"

המשך מעמוד 9 | הרב עמרם בינעט

מה זה אומר? שלימוד זכות זה לא קשה כשאתה אוהב את השני, כשאתה מכבד ומעריך אותו. כמה קל ללמד זכות על מי שאתה אוהב, וכמה קשה ללמד זכות על מי שהו אתה שונא! את התלמידים שלנו אנחנו צריכים לאהוב, אנחנו צריכים לתת להם הזדמנות בכל יום מחדש, ובוודאי בתחילת השנה. אנחנו צריכים ללמד עליהם זכות, ולהשתדל לדחוף אותם שוב ושוב לדרך טובה יותר ונכונה יותר. והקב"ה ישלח ברכה במעשה ידינו.

הרגשתי שמשמים שלחו לי סיפור נהדר כדי לאלף את הבת שלי בינה. אמרתי לה, "כל הכבוד לך שלא חשבת רע על המורה, והבנת שיש פה משהו שאת חייבת להבין מה גרם לה לצעוק בצורה כזאת. אבל אני רוצה שתגידי לי למה באמת לימדת עליה זכות??? התשובה היא כי את מעריכה אותה, את מכירה אותה כאישיות חיובית, לכן לא הצלחת לעכל את זה שהיא עושה דבר נורא כל כך, חייב להיות שיש לזה הסבר!"

המשך מעמוד 21 | פעיל 'אחינו' הרב יהושע שלכטר

"ביום שישי אחד, אני רואה את הילד הזה צועד יחד עם אדם קצת מבוגר. הבנתי שזה אבא שלו שבא לאסוף אותו וכבר נכנס כדי לומר שלום למורה. "ניגשתי, הצגתי את עצמי ואת התפקיד שלי, ושאלתי את האבא מה דעתו על כל שהבן שלו יהיה תלמיד חכם... "האבא התרגש מהרעיון, ואמר לי ככה מכל הלב: "הלוואי, אם רק תצליח לשכנע את הבן שלי ללכת לישיבה, אני אשמח מאוד!" - היה נראה שהוא עצמו לא מאמין שאצליח. "נפרדנו בידידות, ובאותו ליל שבת אירעה טרגדיה נוראה, והאבא הזה נפטר בפתאומיות. "אחרי שהסתיימה השבעה הבן שלו חזר לבית הספר, ניגש אלי ואמר לי: "אתה זוכר מה אבא שלי אמר לך ביום שישי שעבר? בשבילי זה כמו צוואה! אבא שלי אמר שאני צריך ללמוד בישיבה, הרב, תרשום אותי בבקשה לישיבה!" "באותה שנה היתה לי ההצלחה הגדולה ביותר, כמעט כל הכיתה נכנסה לישיבות קדושות, בודדים היו שהלכו לתיכונים תורניים, וכל זה בזכות ההשפעה של אותו ילד שהיום הוא בחור ישיבה חשוב מאוד שעושה חיל בלימודיו, הוא וכל החברים שסחף אחריו. אני תמיד תוהה באיזו זכות זכה האבא שלו, שמשמים שתלו לו את המילים בפה בשעות האחרונות שלו עלי אדמות, כדי שיגיד כזה משפט נפלא, שגרם לשינוי כל כך גדול אצל כל כך הרבה ילדים. חייב להיות שהיו לו עוד קודם לכן זכויות עצומות שבגינן זכה לכל זה!"

ביקשו לשלוח אותם למוסדות עם יותר ערך תורני. אלא מה? ההורים לא מכירים ולא יודעים, והילדים עצמם גדלים בסביבה שבה בחור ישיבה נראה כמו יצור מהחלל החיצון, זה מוזר להם וזר להם, והתפקיד שלי הוא לקרב אותם לעולם הזה, להראות להם שאפשר ללכת עם לבוש ישיבתי ולהישאר חברה'מון, אפשר ללמוד בישיבה ולהיות שמח ומאושר, ולא רק שאפשר, אלא שזאת הדרך הכי בטוחה להגיע אל האושר".

יש גם אכזבות?

"כמובן. בכל שנה יש גם כמה ילדים שלא משנה כמה ניסיתי להשקיע, שום דבר לא עזר. הם מגיעים מראש עם החלטה ברורה שלא משנה מה אני אגיד ומה הם ישמעו ממני, הם לא הולכים לישיבה בשום פנין ואופן, וכשזאת הגישה, קשה מאוד לעשות משהו נגד זה."

בטח רואים לא מעט סייעתא דשמיא בשליחות המופלאה הזאת??? "בוודאי, סיפורים על סייעתא דשמיא יש בשפע רב, ואני אשתך אתכם בסיפור אחד, עצוב אומנם, אבל היתה בו הארה גדולה של סייעתא דשמיא.

"באחת השנים, היתה כתה ח' מאוד מגובשת. הילדים היו כולם חברים של כולם, והיה להם מנהיג כריזמטי, מעין 'מלך הכיתה' שהשפעה שלו על הילדים היתה חזקה מאוד. אני הבנתי מיד בהתחלה שילד הזה תהיה השפעה קריטית על אחוז ההצלחה שלי ברישום לישיבות, וניסיתי להעביר אותו לצד שלי, אבל הוא היה אגוז קשה לפיצוח.

ר' אורי מיד תקן אותם ואמר להם, הגעתי לגיל ארבעים יש לכם טעות! הם שהכירו את ר' אורי מימיו בחברתם, מיד הגיבו 'נו אורי אתה חוזר לימים שלך עם הבדיחות', אבל הוא התעקש, נהיה היום בן ארבעים, אחר שתמהו והתעקשו איתו, הוא אומר להם 'אוקיי בשבילכם יש לי היום יום הולדת של 40 ועוד 40!'.
 כשראה שהם לא מבינים למה יכווננו דבריו... הסביר להם שרק בגיל ארבעים זכה להכיר את בוראו, ומרגיש שרק מאז חייו הפכו להיות חיים! חיים עם סיפוק תכלית ומטרה, ואילו כל ימיו עד גיל ארבעים מרגיש שעברו כלא היו בלי שום חיים וחיות בלי שום תכלית וסיפוק, ולכן הוא מרגיש הוא נולד מחדש בגיל ארבעים.
 יש חיים שהם חיים! יש חיים שהם מתים!

ארבעים ועוד ארבעים

הרה"צ רבי אורי זוהר זצ"ל, כשהגיע לגיל גבורות, הזמינו אותו לראיון לכבוד יום הולדתו באחד מכלי התקשורת הכללים בארץ, ובתחילת הראיון ברכוהו בברכת מזל טוב לרגל הגיעו לגיל שמונים.

התה לא יכנס אל הכוס, וממילא ישפכו המים סביב'.
 'דע לך מאיר, הוסיף האבא הגדול ואמר, 'זה נראה כל כך לא דרמטי, מה משנה לנו אם אומרים 'התה ישפך', או אומרים ש'התה לא יכנס אל הכוס', אבל בלימוד התורה, כשרוצים להבין רמב"ם על בוריו, או בעבודת השם שרצוננו שתהיה מושלמת, הדיקן הזה, בין 'התה ישפך' ל'לא ימלא את הכוס', יש לו משמעות גדולה מאוד'.
 כך חניך מרן הרב מבריסק את בניו, לשמוע את הברכה, 'את הברכה אשר תשמעון', לבקש ולראות, איך להיות מושלמים עד לאחת, בעבודת ה', ולהשיג בכך עולם הבא מושלם ומואר.
 ואף אנחנו, ניטיב את המשקפיים הללו על אפינו, נרכיבם ונראה, נתבונן ונשמע, את הדרך אשר נלך בה, לבל תפגוש אותנו בסיום המסע חלילה, אכזבה מרה.

החניך הבריסקאי, שמלמד, לשאוף לעשות את המצוות בדיוק המירבי, ולברוח מחשש צל בדל איסור, כמטחוויו קשת.
 בהיותי ילד קט סיפר ר' מאיר, שאל אותי ה'אבא', הלא הוא מרן הרב מבריסק זיע"א, תאמר לי מאיר, אם אדם ייקח בידיו קנקן תה, וימזוג את תוכנו אל תוך כוס ריקה, מה יקרה? הכוס תתמלא בתה, ענה הילד החכם. מדויק, אמר כנגדו האבא.
 ואילו הכוס תונח על השולחן הפוכה, הוסיף לשאול האבא הגדול, מה אז יקרה כאשר מישוהו ימזוג את התה על הכוס הפוכה, 'התה ישפך', ענה הילד, 'לא מדויק' ענה כנגדו האבא, לא זו התשובה מאירל', תחשוב שוב, מה יקרה כאשר מישוהו ישפוך על כוס הפוכה, את התה, והילד חזר ואמר, 'התה ישפך'.
 לא, לא מדויק הוסיף האבא לומר, 'מאירל', התשובה הנכונה היא:

לאחר תפילת ערבית עם השטריימל הכבד, ו... המעלית שבת לא עובדת... ועכשיו לא נדרש ממני לעלות שבע עשרה קומות אלא שלושים ושתיים קומות!
 אני מסתכל ימינה שמאלה, מחפש את הסינים שיבואו להעלות אותי עד הבית, אבל כאן אין אפילו סיני אחד!
 או אז הבנתי שהסינים באים כשקשה, כשקופצים למים במסירות נפש! 'הבא ליטהר מסייעין בידו!' אז יש סינים, לא בשבת רגילה שנהרסת המעלית שבת".
 ללמדנו מהו כוחו של יהודי. שבת אחת שקוימה במסירות נפש קרבה אותו באחת אל השכינה. לא מדובר כאן בגוי המתגייר, מדובר כאן בבן אובד, בן אהוב החוזר לאבא שבשמים!
 'בנים אתם לה' אלוקיכם!'
 (רבי יעקב שיש - נאה דורש, תשואות חן ל'יפה נוף' ספרים)

לפני שיצאנו עצר אותי המשגיח ואמר לי "תשמע לי, לשולחן נורמטיבי יש ארבע רגליים, הרגל הרביעית נמצאת ברעננה, אצל האדמו"ר מקליבלנד. לך אליו, כדאי לך!"

ארבע רגליים

"מה אומר לך הרב שיש" מסיים אביהו את סיפורו, "תפגוש אותי ברחוב לא תכיר אותי, היום אני עם זקן ופאות, ובשבת - עם שטריימל גדול על הראש.
 "ברוך השם אני מחזיק ישיבה של נושרים בבני ברק, ומסייע לבנות בית כנסת גדול על שם הרבי שלי, הרבי מקליבלנד זצ"ל.
 "אבל תשמע דבר אחד... לפני כמה חודשים עזבתי את רעננה ובאתי לגור בירושלים עיר הקודש. קניתי דירה במגדל דירות, דירה גדולה ויפה המשקיפה על כל ירושלים. השבוע, בליל שבת, חזרתי הביתה

לעשיית המלאכה באופן שבו עשאה הגוי. וכך דינם גם של בני ביתו ואורחיו הקבועים של ישראל זה, כיון שנחשב הדבר שכוונת הגוי גם עבורם; ויש האוסרים אף לאורחיו המזדמנים, אך רשאים הם להקל מיד במוצאי שבת. ומי שהמלאכה לא נעשתה עבורו, רשאי להנות ממנה אף בשבת. והבאת חפץ מחוץ לתחום של שנים עשר 'מיל', אשר יש הסוברים שאיסורו מדאורייתא, דינה לענין זה כמלאכה דרבנן, אם משום שהאיסור אינו מפורש בתורה, כמבואר לעיל, ואם משום ששטח איסור התחומין משתנה מאדם לאדם לפי מקומו, ולכן לא אסרו אלא למי שהביאו עבורו.

והאיסור לישראל זה שהמלאכה נעשתה עבורו להנות מהמלאכה בשבת, הוא אף במקרה של ספק אם המלאכה נעשתה בשבת, ולמרות שבדרך כלל 'ספקא דרבנן לקולא', החמירו חכמים בנדוננו אף בספק, משום שהוא דבר 'שיש לו מתירין', כלומר, שהאיסור עתיד להיות מותר לאחר חלוף זמן מסוים, דהיינו במוצאי שבת. ואולם, במוצאי שבת מותר להנות מהמלאכה מיד, משום שאף במלאכה דרבנן שבוודאי נעשתה בשבת יש המתירים להנות מהמלאכה מיד במוצאי שבת, ולמרות שאין הלכה כמותם, יש לצרף את דעתם ולהקל במקרה של ספק.

האם מותר להנות ממלאכה שעשה קטן בשבת? ומה הורו הפוסקים בנוגע לבמקרה שהילד פחד מאביו והכניס את התקע בשבת?

שוטה או קטן שעשו מלאכה בשבת, דינה כדין מלאכת הגוי, שאם עשאוה לצורך עצמם מותר להנות ממנה אף בשבת, ואם עשאוה לצורך ישראל אחר, במלאכה דאורייתא אסור להנות ממנה בשבת, וכן במוצאי שבת עד 'כדי שיעשה', ובמלאכה דרבנן - למי שהמלאכה נעשתה עבורו, האיסור הוא כמו במלאכה דאורייתא, ולאחרים - הדין הוא כמו במלאכה שעשו לצורך עצמם. ואף אם הקטן יודע שאביו זקוק למלאכה פלונית, ועשה מלאכה זו לצורך עצמו, מותר להנות ממנה כדין מלאכה שעשה לצורך עצמו, ואין חוששים שמא יוסיף בעשיית המלאכה לצורך אביו.

ומעשה בילד שאביו ביקש ממנו להכניס את השקע של ה'פלטת' החשמלית לתקע בערב שבת, ושכח לעשות כן, ונזכר בשבת, ומתוך פחדו פן יכעס אביו על תקלה חמורה זו, הכניס הילד את התקע בשבת באין רואים. ונחלקו הפוסקים בדין ההנאה ממלאכה זו -

האם יש איסור 'תחומין' במקום שגובהו למעלה ממטר? חפץ שהוצא מחוץ לתחום - עד היכן מותר לטלטלו?

חכמינו ז"ל אסרו על האדם להתרחק בשבת יותר מאלפיים אמה [1,152-960 מטר, לשיטות השונות] מהמקום בו שהה ב'בין השמשות' שבכניסת השבת, ואיסור זה נקרא 'תחומין'. ויש אומרים שהתרחקות של שנים עשר 'מיל' [11.52-13.82 ק"מ] אסורה מדאורייתא, ודורשים זאת מהנאמר על מחנה ישראל שאורכו היה שנים עשר מיל: "שְׁבוּ אִישׁ תַּחֲתָיו אֶל יַצָּא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי". ומקום הגבוה יותר מעשרה טפחים [טפח = 9.6-8 ס"מ, לשיטות השונות] מהקרקע ורוחבו פחות מארבעה טפחים, יתכן שאין בו איסור תחומין, משום שאינו ראוי להליכה; ובאיסור תחומין דרבנן ניתן להקל. ולכן, ספינה שיש בין תחתיתה לקרקעית הים גובה עשרה טפחים, אין בנסיעה בה איסור תחומין דרבנן, כל שלא שהתה מאז כניסת השבת במקום נמוך יותר או ביבשה.

איסור תחומין חל אף על חפצי האדם, דהיינו, שאסור להרחיקם בשבת יותר מאלפיים אמה מהמקום בו שהו בעליהם ב'בין השמשות' שבכניסת השבת. וחפץ שהובא מחוץ לתחום בשבת, כגון על ידי גוי, אסור לטלטלו יותר מארבע אמות [230-192 ס"מ, לשיטות השונות] מהנקודה שבה הונח מחוץ לתחום. ובית נחשב כולו כמקומו של החפץ, ומותר לטלטלו בכל שטח הבית, והוא הדין לחצר המוקפת גדר וכדומה. ואף עיר מגורים, אשר לאחר שכבר התגוררו בה אנשים הוקפה בחומה או ב'צורות הפתח', נחשבת כולה כמקומו של החפץ ומותר לטלטלו בכל העיר. וכך הדין גם בנוגע לאדם שיצא מחוץ לתחומו בשבת, שאסור לו לצאת ממקומו על פי הכללים הנ"ל.

האם מותר להנות בשבת ממלאכה דרבנן שעשה גוי עבור ישראל? מלאכה דרבנן שספק אם נעשתה בשבת על ידי גוי - האם מותר להנות ממנה?

גוי שעשה אחד מאיסורי שבת דרבנן בשבת עבור ישראל, לישראל זה שהמלאכה נעשתה עבורו אסור להנות ממנה בשבת, ואף במוצאי שבת עד 'כדי שיעשה', דהיינו, עד שיחלוף זמן המספיק

לדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, הואיל והקטן עשה את המלאכה כדי להינצל מכעסו של אביו, הרי זה נחשב שעשה את המלאכה לצורך עצמו; אולם, לדעת הגר"ח קניבסקי זצ"ל, הואיל ולקטן אין דעת ועשה כן מחמת ציווי של אביו, הרי זה נחשב שעשה לצורך אביו.

גוי הביא חפץ משכונה שמסוכן לישראל להסתובב בה - האם הוא מותר בהנאה? ובאיזה מקרה מותר לכתחילה לומר לגוי לעבור על מלאכת הוצאה?

כאמור לעיל, גוי שהביא חפץ מרשות הרבים לרשות היחיד בשבת עבור ישראל, אסור להשתמש בו בשבת, וכן במוצאי שבת עד כדי שייעשה; ואם הביא חפץ דרך רשות הרבים דרבנן, או מחוץ לתחום - אסור השימוש בו רק למי שהחפץ הובא עבורו. ויש מהראשונים שמתירים להשתמש בחפץ שימוש כזה שהיה באפשרותו של ישראל להשתמש במקומו הראשון של החפץ ללא חילול שבת; וכגון שהגוי הוציא מאכל מרשות היחיד לרשות הרבים, והיה באפשרותו של ישראל ללכת למקום שבו מונח המאכל ולאוכלו שם. וטעם ההיתר, משום שלדעתם אין זה נחשב להנאה ממלאכת הגוי. אולם, דעת רוב הראשונים אינה כן, ולכן אין להקל ולהשתמש בחפץ אלא כשהובא דרך רשות הרבים דרבנן, וכדומה; ואף זאת - רק במוצאי שבת, ואילו בשבת עצמה, אין להשתמש בו כי אם לצורך גדול או לצורך שבת. ברם, אם קיימת איזו מניעה צדדית שמחמתה לא היה הישראל הולך למקומו הראשון של החפץ, למרות שאינה קשורה לאיסורי שבת, וכגון שהדרך מסוכנת, אסור לישראל בכל מקרה להשתמש בחפץ במקומו הנוכחי. וכמו כן, אם יש באפשרותו להשתמש בחפץ זהה לחפץ שהביא הגוי, אך אין באפשרותו ללכת למקומו הראשון של החפץ, כך שבפועל לא הועיל לו הגוי בהבאת החפץ, אלא שבחפץ מסוים זה שהביא הגוי לא היה באפשרותו להשתמש ללא מלאכת הגוי, אסור לו להשתמש בחפץ. דוגמה לדבר: אם הביא הגוי מים מחוץ לתחום עבור ישראל, ובמקומו של הישראל מצויים מים בשפע, אסור לו לשתות את המים שהביא הגוי.

משרת גוי ערך קניות בשבת לצורך עצמו - האם מותר למעסיקו להנות מהן? גוי הדליק את האור בפינת הישיבה במלון בשבת - האם מותר לישראל להתיישב בה?

גוי שעשה מלאכה לצורך עצמו, בדרך כלל מותר לישראל להנות ממנה בשבת, אולם, כאשר מדובר בישראל המוֹפְּךְ לגוי, ובמלאכה כזו שהגוי עלול להוסיף בכמותה לצורך הישראל - אסרו חכמינו ז"ל לישראל זה להנות מהמלאכה, אף כשמדובר במלאכה דרבנן, מחשש שהגוי אכן יוסיף בעשייתה לצורך ישראל, ונמצא שנהנה ממלאכה שהגוי עשה עבורו. לדעת ראשונים רבים, החשש הוא שמא מוסיף הגוי כעת בעשיית המלאכה לצורך הישראל, ועל פי דעה זו, כתבו הפוסקים שהאיסור הוא רק כאשר הגוי אכן יודע

בשעת עשיית המלאכה כי הישראל מעוניין בה, ומאידך - האיסור הוא אף כשהגוי עושה את המלאכה שלא בפניו, שהרי יודע הוא כי הישראל מעוניין בה. ויש מהראשונים שמפרשים כי החשש בנוגע לישראל המוֹפְּךְ לגוי הוא, שבראותו שהישראל נהנה ממלאכתו, אזי בעתיד בעת עשיית מלאכה זו בשבת [עבור עצמו] יוסיף בעשייתה לצורך הישראל. ולכן, לדעתם, אסור לישראל זה להנות מהמלאכה אף באופן שהגוי אינו יודע בשעת עשייתה כי הישראל מעוניין בה. ולהלכה, בעת הצורך ניתן להקל כדעה הראשונה, ולהנות מהמלאכה כאשר הגוי אינו יודע כי הישראל מעוניין בה, אולם, כאשר מדובר בגוי המשמש כמשרתו של ישראל, יתכן שלכל הדעות אסור למעסיקו להנות מהמלאכה, כיון שבאופן זה מתעצם החשש כי בראותו שהישראל נהנה מהמלאכה יוסיף עבורו בעשייתה בעתיד. ובמוצאי שבת, מותר אף לישראל המוֹפְּךְ לגוי להנות מהמלאכה, אף אם הגוי ידע בשעת עשייתה כי הוא מעוניין בה, ואינו צריך להמתין עד שיחלוף זמן המספיק לעשיית המלאכה.

דוגמאות להלכות הנ"ל: גוי שהביא מים מרשות הרבים לרשות היחיד לצורך עצמו והשתמש בחלק מהם לצורך עצמו, מותר לישראל להשתמש במים הנותרים, אולם, ישראל המוֹפְּךְ לגוי אינו רשאי להשתמש בהם, מחשש שהגוי הוסיף - או יוסיף בעתיד - על כמות המים המובאים מרשות הרבים, לצורך הישראל. ואם הגוי לא ידע בשעת הבאת המים כי הישראל מעוניין בהם, והישראל זקוק למים - רשאי להשתמש בהם. וגוי שהדליק אור לצורך עצמו, וכגון שישראל גוי מתארחים במלון, והגוי הדליק את האור באחת מפינות הישיבה והתיישב בה - מותר לישראל להתיישב בה ולהנות מהאור, אף אם הוא מוֹפְּךְ לגוי, מפני שלא ניתן להוסיף בכמות המלאכה לצורך הישראל. וזאת, אף אם הגוי ידע בשעת הדלקת האור כי הישראל מעוניין לשבת בפינת ישיבה זו, ובתנאי שלא הוכח כי כוונת הגוי אף לצורך הישראל.

תשובתו יוצאת הדופן של בעל האגרות משה' בנוגע לסידור שנדפס בשבת.

בעל האגרות משה נשאל בנוגע לסידורי תפילה שנדפסו בשבת, והשיב לאיסור, בחומרה ובחריפות יוצאות דופן: "סידורי תפילה אשר נדפסו בשבת, אף אם נעשה על ידי פועלים נכרים, מכל מקום יש בזה חילול שבת בפרהסיא, שהוא ככופר בבריאת עולם, וחילול שם שמים; והם מאוסים לדבר מצוה, וכל שכן לתפילה - שצרכים שהשי"ת ישמע ויקבל התפילות, ונצרכים לזה סניגורים ופרקליטים טובים, ואיך יתפלל על ידי דבר שיהיה קטיגור חס ושלום, ולא יניח שתתקבל התפילה?! והאופן שנכתב הסידור, עושה רושם במעשה מצות התפילה ובקבלתה לפני המקום, ולכן, פגם גדול כזה שנדפסו בשבת, שהוא קטרוג גדול, הוא חסרון במצוה, ואסור להתפלל בהם. ויש מקום לומר, שגם בדיעבד לא יצא, כי תפילתו נעשית קטיגור ולא תתקבל, והמתפלל - בפשיעתו - באופן שיודע שלא תתקבל תפילתו, הרי זה כאילו לא התפלל, אבל למעשה, אין לו לחזור ולהתפלל, והרי זה מְעַנֵּת לא יוֹכֵל לְתַקֵּן".

אנחנו כל הזמן מקבלים עדכונים על עוד ועוד קבוצות של אברכים שמצטרפות. עכשיו מתחילים סדר קדשים, זה בוודאי ימשוך קבוצות רבות נוספות של אברכים שרוצים להשתלם גם בחלק הזה של הש"ס

מנהל תוכנית 'דף הכולל' ב'דרשו' הרה"ג ר' יואל ויסלובסקי, מסביר איך זה עובד וכיצד מצטרפים

אז איך מצטרפים בפועל לתוכנית???

"בעיקרון כל החפץ ליטול יבוא וייטול. 'דרשו' תמיד פתוח לכולם, כל אחד יכול להצטרף לכל אחת מתוכניות 'דרשו' בכל עת שיחפוץ, וכעת יש גם מועד כניסה לתוכנית 'דף הכולל' כך שאפשר לא רק להצטרף למבחנים אלא גם לקבל מלגה עליהם מיד מהמבחן הראשון. לכן ההצטרפות מאוד פשוטה, לפתוח מסכת זבחים בא' אלול וללמוד דף בכל יום, חמישה ימים בשבוע, לבוא למבחן הראשון שיתקיים ביום חמישי י"ח אלול, ולהיבחן על שמונת הדפים הראשונים של 'זבחים' - קל ופשוט.

"עם זאת, התוכנית מיועדת בעיקר לאברכי הכוללים שלומדים את הלימוד הזה בכולל, עם חברותא, במשך שעות ארוכות, עם ראשונים ואחרונים, לפי המראי מקומות שמכינים ב'דרשו'. המבחנים גם הם בהתאם.

"ולכן אנחנו ממליצים בעיקר על הצטרפות של קבוצות, כוללים שלמים או חבורות של אברכים בתוך כוללים. אפשר להצטרף בקלות, כל מה שצריכים לעשות זה פשוט להתקשר לרב אהרון אתרוג 053313919, או לרב חיים קרייזר 0527179048 ליעוץ הכוונה והתאמה.

"מספר הלומדים כיום עומד על יותר משמונת אלפים, וכבר מתקרב לעשרת אלפים, ואנחנו כל הזמן מקבלים עדכונים על עוד ועוד קבוצות של אברכים שמצטרפות. עכשיו מתחילים סדר קדשים, זה בוודאי ימשוך קבוצות רבות נוספות של אברכים שרוצים להשתלם גם בחלק הזה של הש"ס, שעד כה היה נעלם ומכוסה מהם.

"כל מי שרוצה יכול להירשם ב'דרשו' ולקבל למיל שלו את ה'מראי מקומות' השבועיים מדי שבוע ושבוע, התוכנית מאוד נגישה, ההצטרפות חופשית, והדבר היחיד שנשאר לעשות זה פשוט להצטרף בפועל, ולהתחיל את המסע המיוחד לידיעת הש"ס ביסודיות ובעיון בסייעתא דשמיא".

במקביל לשיחה המיוחדת שקיימנו עם ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א העומד בראש תוכנית 'דף הכולל' מבית 'דרשו' (ראה עמ' 1) פנינו גם למי שמנהל את התוכנית בפועל, הרה"ג ר' יואל ויסלובסקי, שפירט לגבי אופן הלימוד, קצב הלימוד ודרכי ההצטרפות לתוכנית בפועל.

"תוכנית 'דף הכולל', עובדת בצמוד ללוח השנה של אברכי הכולל", הוא מסביר. "בשונה מ'דף היומי' שזה מסלול לימוד שאינו עוצר לעולם, כל יום דף, בין אם זה יום שלישי או שישי, בין אם זה חודש טבת או חודש אב, ובין אם זה חנוכה או תשעה באב - תוכנית 'דף הכולל' נצמדת לימים שבהם לומדים בכוללים.

"מעבר לקביעה הבסיסית שהתוכנית מחולקת לשני שלבים, שלב א' שזה המסלול הבסיסי של לימוד חמישה דפים בשבוע בימים שבהם יש כולל, ושלב ב' של מסלול ההשלמה של משה שלומדים בשאר הימים - ישנה נקודה חשובה נוספת.

"בכוללים נהוג להתחיל בכל תחילת זמן מסכת חדשה או לפחות פרק חדש. זה נחוץ מאוד כדי לאפשר לכל אברך להתחדש ולהתחיל מחדש עם כל המרץ שוב ושוב. אם יתחילו ללמוד בא' אלול את ההמשך של הפרק שבו עצרנו בסוף זמן קיץ, אנחנו פוגמים משמעותית בתחושת ההתחדשות שלו.

"ולכן, אנחנו מאוד משתדלים לחלק את הלימוד כך שזה תמיד יצא שבתחילת זמן מתחילים מסכת חדשה. בדרך כלל הצלחנו לעשות זאת בלי קושי מיוחד, ובפעם האחרונה היינו צריכים להמשיך את התוכנית גם קצת אחרי תשעה באב, כדי שהאברכים יספיקו באמת לסיים את מסכת הוריות, ויוכלו להתחיל מסכת 'זבחים' מיד עם תחילת זמן אלול.

"ולכן, אף שלומדי 'הדף היומי' יתחילו ללמוד מסכת זבחים וסדר 'קדשים', רק בעוד כשלושה שבועות, לומדי 'דף הכולל' מתחילים מיד בתחילת הזמן את מסכת זבחים, עם כל ה'ברענן' וההתחדשות בסייעתא דשמיא".

גליון 695
שנה י"ד תשפ"ה

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

232222222222

סיפורי חז"ל

מעשה היה ברבי בנאה שהיה חכם גדול, ומפני שחכמתו נתפרסמה הודיעו לו בני אדם כל מה שעבר עליהם כדי שילמדם כיצד לנהוג. ויהודי אחד חלה ועשה צוואה לאמר: "חבית אחת מלאה צמר הנחתי לבני הגדול, וחבית מלאה עצמות בשביל בני השני, ועוד חבית מלאה מוכין לבני השלישי". ולא היה אדם שהבין את הדברים האלו, שהרי בוודאי לא דיבר דברי הבל ורצה לומר משהו, ולכן הלכו אצל ר' בנאה וסיפרו לו המעשה, שאל אותם האם היו לאביכם בתים ושדות וצאן ובגדים? אמרו לו הן, אמר להם אם כן, כך היה רצונו, חבית של עפר שהם הבתים והשדות נתונים לבן הבכור, והבקר היינו פרות וכבשים ועזים שהם מלאים עצמות לבן השני, והמוכין שהם מיני בגדים יהיו לשלישי, וכך צריכה הירושה להתחלק לשלשת הבנים, ומפני שאביכם היה חכם ואפילו בשעת פטירתו לא רצה לגלות שהוא עשיר, לכן ערך צוואה בלשון זו כדי שלא יבינה שום אדם. (עפ"י ב"ב נ"ח)

פרשת השבוע

על כן אנכי מצוך לאמור, פתוח תפתח את ירך (ט"ו - י"א)
 מסופר על הרה"ק ז"ל הרב ר' ישראל מגור זיע"א, שבאחר הביקורים שערך במעונו של הרה"ק רבי יחזקאל אברמסקי זיע"א בשכונת בית וגן, ביקש רבי יחזקאל את אדמו"ר מגור, שיבאר לו את הכתוב במצות הצדקה "על כן אנכי מצוך לאמור, פתוח תפתח את ירך", מה פשר המילה "לאמור" בצווי זה? השיבו הרבי, יש לכם פה שכן טוב הוא הרה"ק רבי מאיר"ל מאמשינוב זיע"א, סב סבו היה הרה"ק רבי יצחק מווארקי זיע"א, וכך פירש צדיק זה בכתוב דגן, מאי לאמור, לעני, כלומר, מלבד הנתינה גופא, מצוה עליך לפייסו בדברים ולומר לו, אל תיפול ברוחך, גלגל חוזר הוא בעולם, עוד יבואו ימים שתתעשר, ואתה בעצמך פתוח תפתח את ירך אחיך עוד תפזר הרבה לצדקה.

כי יסיתך אחיך בן אמך וגו' (י"ג - ז)
 מסופר: כומר אחד שאל את הרה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א, איפה כתוב בתורה שאסור להאמין באותו האיש? ענהו רבי יהונתן: כתוב "כי יסיתך אחיך בן אמך לא תאבה לו ולא תשמע אליו". מדוע "בן אמך" דווקא? אלא הכוונה לאותו האיש שאתם אומרים עליו שיש לו רק אם ואין לו אב.
 די מחסורו אשר יחסר לו (ט"ו - ח)
 מעשה ובא איש מתכבד אל הרה"ק מקאצק זיע"א, ציוה הרבי לכבדו בלי גבול, שאלוהו תלמידיו לשם מה? השיב הרבי, שנינו עני בן טובים יש לכבד הרבה, ולתת לו סוס לרכוב עליו, ועבד לרוץ לפניו. ולכאורה יש לשאול, סוס לרכוב, עדיין מובן, כי אולי חלש הוא האיש, אבל עבד לרוץ לפניו הלא שטות היא, אלא רואים מכאן שלספק לשוטה את שטותו הרי זה בכלל גמילות חסדים, ואורח זה שלנו הלא חפץ בכבוד.

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 7:52 ת"א: 7:54 ר"ת: 8:28

פרשת ראה

זמני כניסת השבת
ירושלים: 6:39 ת"א: 6:55

בשני כיוונים הלך וחזור, "טיפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן" הוא חזר על הפסוק לאט לאט שלוש פעמים, כמי שסופר פנינים. דבר זה הרגיו את השודד עוד יותר, הוא המשיך לקלל את הזויד - היהודון, ועמד להתנפל עליו בחמת זעם, אולם אז קרה משהו בלתי צפוי, הוא קיבל לפתע שיתוק ונשאר על עמדו בפה פעור, וידו שעמדה להכות את הצדיק נשארה מורמת למעלה כתלויה באוויר. חבריו השודדים ראו את המתרחש, ואף הם נעמדו מבולבלים ומתוסכלים כשאינם מסוגלים לזוז ממקומם, כאילו תרדמה עמוקה נפלה עליהם.

בינתיים סיים הצדיק את התפילה והלך לביתו, רק עכשיו אחרי שהצדיק כבר לא היה במקום, התעוררו השודדים מהשוק בו היו נתונים, הם רצו אל מנהיגם וקראו לו לברוח מן המקום, ונבעתו לראות כי הלה אינו מסוגל להניע איבר, ואין באפשרותו לזוז מן המקום, הוא עמד שם משותק כולו, מכף רגל ועד ראש, פיו פעור ועינו בוהות. נכחו השודדים שהיו אנשים פרימיטיביים ולא ידעו את נפשם, הם החלו להצטלב ולהתרוצץ מסביב כשהם לא יודעים מה לעשות. פתאום נזכר אחד מהם במה ששמע פעם ואמר: אתם יודעים מה קרה כאן? זה היה הרב הזקן ששיתק את המנהיג שלנו, הרי זה הרב המפורסם של קאזניץ שהוא אדם קדוש, אנשים אומרים שיש לו כוחות פלא נעלים, והוא כבר הראה מופתים רבים, הראש והמנהיג שלנו עשה שטות כאשר הרים ידו על היהודי הקדוש הזה. "ומה עושים עכשיו?" שאלו חבריו את השודד שאמר את הדברים הללו, "בואו ניקח את המנהיג שלנו אל הצדיק ונבקש ממנו סליחה ומחילה" אמר השודד.

אמרו ועשו, הביאו את מנהיגם המשותק אל הצדיק, והעמידוהו לפניו כפי שהוא, משותק ולא מסוגל לדבר או להניע אבר. שאל אותם המגיד מה אתם רוצים? והם ספרו ואמרו לו: "רב קדוש, אנחנו, כלומר הפרנסה שלנו היא ביזה ושוד, ומאחר שקשה לחיות משוד רק מהיער, חשבנו להיכנס הערב לעיר, ראינו הרבה יהודים ליד בית הכנסת עומדים ומתנועעים, וחשבנו לאסוף מהם קצת כסף, אולם הם ברחו על נפשם, ורק הרב הקדוש נשאר עומד על מקומו, והנה המנהיג שלנו עשה שטות והרים את ידו על הרב הקדוש, ונשאר משותק כמו שהוא ניצב עתה לפניך, אנחנו מבקשים את סליחת הרב הקדוש ואנחנו נשבעים בשם המנהיג שלנו ששוב לא נעשה דבר כזה, ואנחנו מבקשים שהרב הקדוש ימחול לו וישחרר אותו מהתרדמה העמוקה שנפלה עליו.

ראש השודדים התגייר וחזר בתשובה

המגיד הגדול מקאזניץ הרה"ק רבי ישראל הופשטיין זיע"א נולד בעיירה הפולנית הקטנה אופאטוו בשנת תקמ"ז ונסתלק לבית עולמו בשנת תרט"ו. אביו ר' שבתי היה כורך ספרים עני וירא שמים. במשך שנים רבות לא זכו לפרי בטן, עד שקיבלו ברכה מהבעל שם טוב הקדוש זיע"א ונולד רבי ישראל, כבר מצעירותו הצטיין רבי ישראל בכשרונות בלתי רגילים, ובהתמדה רבה בלימודים, הוא היה תלמידו של המגיד הקדוש ממעוריטש זיע"א. מאוחר יותר קיבל על עצמו את תפקיד המגיד בעיר קאזניץ. והתפרסם בכל העולם כצדיק וקדוש, ובעל מופת.

פעם אחת היה זה במוצאי שבת קודש, אחרי תפילת ערבית יצאו מאות המתפללים לחצר האחורית של בית הכנסת, יחד עם רבם, כדי לקדש את הלבנה תחת כיפת השמים, עננים כבדים שטו במרומים וכיסו מרבית הזמן את הלבנה, עיני הצדיק היו מופנות אל השמים, ומבטו כאילו חדר אל מעבר לעננים, ואחרי זמן לא רב התפזרו להם העננים והלבנה יצאה והתגלתה במלוא הודה והדרה, והמתפללים הרבים החלו לומר בדביקות את הפסוקים המוכרים שאומרים ב"קידוש לבנה". הם היו כל כך שקועים בתפילה עד שלא השגיחו בסכנה הפתאומית שארבה להם, כנופיה של שודדים שהסתובבה ביערות הסמוכים, חדרה אותו ערב לעיר קאזניץ, כדי להתנפל על אנשים ולקחת את כספם ואת רכושם, כאשר שמעו השודדים את רעש התפילה ליד בית הכנסת, החלו לנוע באותו כיוון כדי להתנפל על האנשים שהתכנסו שם, ולשדוד את כספם, הם לא ידעו כי ליהודי היוצא במוצאי שבת מבית הכנסת, אין בכיסו אפילו פרוטה אחת.

כאשר התקרבו השודדים למקום נמלטו היהודים על נפשם, וחצר בית הכנסת התרוקנה בין רגע, ונשאר במקום רק המגיד הקשיש שעמד על מקומו בעיניים עצומות, כשהוא אומר את פסוקי קידוש הלבנה בדבקות עצומה, הוא היה כל כך מופשט מהגשמיות באותה שעה, שכלל לא ראה ולא שם לב למתרחש מסביב. ראש השודדים שהיה איכר מגודל, מגושם וחזק מאד, ניגש אל הצדיק בריצה, כשפיו מלא קללות נמרצות, הוא הרים את ידו לכבד את הצדיק במכה הגונה, אולם המגיד הקדוש לא הבחין בו כלל, הוא עמד בעיניים עצומות ורק שפתיו רחשו תפילה, כאשר הוא חזר שלוש פעמים על הפסוק הידוע אותו אומרים בקידוש לבנה

משל ונמשל

איך אפשר להגיע ליראת הרוממות של

שמו יתברך

אי אפשר שיבוא אדם לידי יראת הרוממות של שמו יתברך, אלא אם כן הגיע למדרגה של שלילת ערכו מעיקרו, היינו שיהא בטל ומבוטל אצל עצמו ולא נחשב בעיניו כלום, כי אז יוכל לבוא לפני המלך, כי מי שמרגיש בעצמו איזו מעלה אינו יכול לעמוד לפני המלך, וכל האהבה ויראת ד' אשר ידמה האדם בנפשו כי יש לו וכל הקניינים המדומים, רק בדמיונו הם קיימים מהתעוררות מידותיו הגשמיות ורחוק הוא מהשי"ת, וכל המצוות שהוא מקיים הכל הוא פרי הגדלות להיות לו שם ולקבל פרס.

ועל דרך משל אפשר להסביר זאת, כי מי שחש בקרבו שיש לו מעלה, ודאי רחוק הוא מהמלך, כי מי ששרוי יחד עם המלך, כלום יכול הוא להרגיש במעלתו? הרי אין בית המלך חסר דבר, וכלום יש מקום לדבר על מעלת החכמה שבך בשעה שעומד לפני המלך, אם שם בבית המלך מקור החכמה, או לדבר ולהתגאות על עשירות, אם כל הכסף וכל הזהב של המלך הם, ואם הוא חושב שיש לו איזו מעלה היינו שיש לו חכמה או עשירות, ודאי שהוא רחוק מהמלך ואינו משיג כלום, כי בהתקרבו אל המלך ידע שלא חסר לו כלום ואינו זקוק לשום דבר, כי הכל נמצא בבית המלך שבצלו הוא מסתופף, ולא זו בלבד אלא שסכנה גדולה כרוכה בדבר אם לא יבטל רצונו וימהר לעשות רצון המלך אף יתחייב בנפשו, וצריך הוא לדעת בעצמו בעומק לבבו שהוא שלם ברצון גמור ומסירת הנפש ממש לעשות רצון המלך, ואז יוכל להיות תמיד מצוי אצל המלך, והמלך יגלה לו סודותיו ומתרי לבו.

(בשם הרה"ק רמ"מ מוויטעפסק זיע"א)

התפלא המגיד מקאזניץ פליאה גדולה ואמר: לא שמתו לב כלל שמישהו העליב אותי, אולם אם הדבר הוא כך כפי שאתם אומרים, אני מוכן לסלוח למנהיג שלכם בתנאי אחד, אם הוא יבטיח לי שלעולם לא ירים יד על יהודי, והוא וחבורתו שוב לא יעשו עוול לשום יהודי בעולם. אנחנו מוכנים להבטיח, אולם הראש שלנו אינו מסוגל להוציא מלה מפיו, אמרו השודדים, ניגש הצדיק אל ראש השודדים, הביט הישר לתוך עיניו ואמר לו בקול תקיף "אתה מבטיח שלעולם לא תעשה ליהודי שום רעה?" "אני מבטיח, אני נשבע" גמגם ראש השודדים שהמלים יצאו מפיו מקוטעות, מיד כשאמר זאת, חזרה אליו לשונו והוא החל להתנצל ולבקש סליחה עם דמעות בעיניו.

הצדיק אמר לשודדים שמכאן ואילך עליהם להפסיק לעסוק בשוד ובזיוה, ועליהם לחפש פרנסות אחרות, הוא השביע את ראש השודדים ואמר לו כי הוא מוחל לו אולם רק שהוא וחבריו יעמדו בהבטחתם. כאשר סיים הצדיק את דבריו הרגיש השודדים שכוחותיו חוזרים אליו והוא מסוגל להניע את ידיו ורגליו. כנופיית השודדים הלכה לה, ושוב לא שמעו עליה בעיר.

כעבור זמן רב חזר ראש השודדים בחשאי ובא לביתו של המגיד מקאזניץ, הוא סיפר לרבי כי מאז אותו מקרה הוא אינו מוצא מנוחה לנפשו, המצפון מציק לו ומייסר אותו על מה שעשה קודם, ורגש עמוק של חרטה מקנן בלבו. הוא אמר לצדיק כי הוא רוצה לחזור בתשובה שלמה, ורצונו להיות יהודי.

המגיד מקאזניץ ניסה להניא את האיש מכוונתו, אולם כאשר ראה שכוונתו רצינית, הוא הדריך אותו כיצד ובאיזה אופן הוא יכול להתגייר ולהיות יהודי. ואכן ראש השודדים לשעבר נהיה לגר צדק, ומכאן ואילך הוא השתדל לעשות טובות ולעזור ליהודים ככל שרק יכל. את שנות חייו האחרונות הוא עשה בבית המדרש של העיר קאזניץ, מקום שם הוא התפלל בדבקות ואמר תהלים יומם ולילה.

צ'ין אדם לחברו

בזכות פדיון שבויים

פעם הוצרכו היהודים שבארץ ישראל לגשם, כבר היה חשש שתהיה שנת בצורת. גזרו חכמינו זכרונם לברכה שכל העם יצום, ירבה בתפילה ויחזור בתשובה, אולי ירחם ה' ויוריד מטר. והנה נראה להם לחכמים בחלום שבעירם יש איש פשוט ועני, מלאכתו אינה מן המכובדות, הוא חמר, כלומר נוהג בחמורים ומוביל סחורות וגם בני אדם, וכך נאמר להם בחלום, אם איש זה יתפלל עבורכם ירד מטר לברכה, כי צדיק הוא, בזכותו תהיה ישועה לכולכם.

מיד עם בוקר שלחו החכמים להזמין את האיש אליהם, ואכן הוא בא, לא ראו החכמים בו שום דבר מיוחד, עני ככל העניים, אדם פשוט כמו יתר החמרים היה נראה, אבל מכיוון שלא רצו לשפוט על פי מראה עיניים בלבד, שאלו אותו מה מלאכתך? ענה האיש בחוסר רצון למה תשאלו? הלוא רואים אתם שפועל עני אני, פרנסתי מהובלת סחורות על גבי חמור, ולפעמים אני מרכיב עליו גם בני אדם, ומחמר אחריו עד שיגיעו למחוז חפצם, אבל אם קראתם לי מפני שרציתם לרכוב לאיזה מקום, עליכם לדבר קודם עם בעל החמור כי לי אין כבר חמור משלי, ועלי לעבוד בעבור אחרים, הוסיפו החכמים לחקרו האם עשית פעם איזה מעשה טוב במיוחד? ספר נא לנו. הרחר האיש וענה, יתכן שמה שעשיתי לפני זמן מה יכול להיחשב למעשה טוב, או עוד היה לי חמור, חמור יפה וחזק היה, ממנו הייתה לי פרנסה בריווח, ומעשה שהיה כך היה:

יום אחד באה אישה ושכרה את החמור כדי להגיע לעיר אחרת, יצאנו לדרך האישה יושבת על החמור ואני הולך אחריו ומזרוז, ראיתי שאישה זו עצובה

מאוד יושבת כפופה ואינה מדברת כלום, את פניה כיסתה במטפחת שעל ראשה, אבל בכל זאת הרגשתי שהיא בוכה. שאלתי אותה מה לך מדוע את כל כך עצובה ומדוע את בוכה? ענתה האישה בכבי, הרומאים אסרו את בעלי ומחזיקים אותו בבית הסוהר, מפני שלא היה יכול לשלם להם את כל המסים שדרשו, אם לא יקבלו את כל הכסף לא ישחררו אותו. איפה אשיג סכום כזה? עלי לראות מה לעשות כדי להוציא אותו לחופשי, הוא הרי עלול חלילה למות שם תחת ידם האכזרית, איני יודעת עוד מה לעשות אולי אמצא עצה בעיר הגדולה.

ריחמתי עליה, המשיך האיש בסיפורו, אבל במה יכולתי לעזור לה, גם בידי לא היה סכום כסף כנדרש. המשכנו את דרכנו בשתיקה, לפתע עלה לי רעיון, הרי יש לי חמור בריא וטוב, בעדו אפשר להשיג מחיר הגון, כשהגענו העירה אמרתי לאישה חכי כאן שעה קלה עד שאלך ואחזור, אולי אוכל להשיג כסף בעבורך. הלכתי לאחד ממכריי שמומן ביקש לקנות את חמורי, ומכרתי אותו לו, חזרתי ונתתי לאישה את כל הכסף שקיבלתי תמורת חמורי, ואמרתי לה הנה הכסף, לכי ופדי את בעלך.

מאז כבר אין לי חמור הוא היה כל רכושי, אבל אני שמח שהצלתי את השבוי ואת אשתו סיים החמר את דבריו ורצה ללכת לדרכו, אך החכמים הסתכלו עליו בהתפעלות, כמה גדול המעשה שעשה איש פשוט זה, והוא אינו מתגאה בזה כלל. התפלל נא איתנו ועם כל הציבור, ראוי אתה שתפילתך תיענה וכך היה. בזכותו של חמר זה ירד גשם וכל העם ניצל מרעב.

(על פי ירושלמי מסכת תענית פ"א)

תלולא דצדקיא

שבת קודש כ"ט מנ"א
הרה"ק רבי שמואל סלנט ב"ר צבי הירש (רבה של ירושלים - תרס"ט)
הרה"ק רבי יוסף מאיר ממחנבוקא ב"ר אברהם יהושע העשיל מסקווירא (תרע"ז)
הרה"ק רבי אברהם דב מראחמיסטריווקא ב"ר מנחם נחום (תש"ה)
הרה"ק רבי אליעזר זוסיא מסקולען ב"ר ישראל אברהם (תשמ"ב)
יום ראשון ל' מנ"א
הרה"ק רבי ישראל מביאין-לייפציץ ב"ר יצחק (פחד יצחק) (תשי"א)
יום שני א' אלול
הרה"ק רבי חנוך העניך מאלעסק ב"ר שמואל (תרמ"ד)
יום שלישי ב' אלול
הרה"ק רבי אליעזר ("דמשק אליעזר") ב"ר ישראל מוויזניץ (תש"ו)
יום רביעי ג' אלול
הרה"ק ישכר בער מנדבורנא ב"ר יצחק מקאליש (תר"ח)
הרה"ק רבי משולם זושא מוינקוב ב"ר יצחק מאיר (תרכ"ד)
הרה"ק רבי יצחק ישעי' מטשחוב הי"ד ב"ר חיים מצאנו (תש"ב)
יום חמישי ד' אלול
הרה"ק רבי ישעי' מפשעדבורו ב"ר מאיר (תק"צ)
יום שישי ה' אלול
הרה"ק רבי דוד צבי שלמה מלעלוב ב"ר אלעזר מנחם מענדל (תרע"ח)
זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

שמונה הלכות

מאת הרה"ג נטילאל הכהן רביטביץ שליט"א
מוסד "בם אבי אודר" רפרוס יוסף הדרש" על המערים.

חינוך הבנים (ב')

א) כשהבן מבקש דבר מה מאביו, והאב סבור שאין זה טוב בשביל הבן, אם משום סיבות רוחניות, ואם משום סיבות גשמיות, מותר לאב לומר לבן שאין לו כסף, ואין זה שקר, כי הכוונה שאין לו כסף עבור דבר זה. (פוסקים)
ב) צריכים המורים לידע שעבודתם הוא מלאכת הקודש, ואין זה כעבודה שהיא רק לשוכרו על מה שמשלם לו, שאז יש לו להתחשב אם עבודתו קלה או כבדה, שמלאכה זו היא להשם יתברך, ויש לו לעשותו באמונה לצורך התלמידים. (שו"ת אגרות משה, יו"ד, ח"ג, סימן ע"א)
ג) ילמדו עם הילדים שעה אחת ביום הלכות דרך ארץ, ודברי מוסר. (בן איש חי, שנה ב', פרשת כי תצא, סעיף כ"ד)

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ראה

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
מכון באר האמונה
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2025

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת ראה

אמונה

- ד תן לו משלו - נתנית צדקה מתוך האמונה שאין הממון שלו
ו כמתנת ידו, כברכת ה' אלוקיך - כל אשר לו ברכת שמים היא.....

עבודת ה'

- ח לעשות רצונו - לעבוד את הקב"ה ולא את עצמו.....

מצות צדקה

- ט כי ברך יברכך ה' - שפע גשמי ורוחני הנשפע ע"י הצדקה.....
יב אנכי מצוך לאמור - מצוות הצדקה באמרי פיו ולהרגיש את הרגשותיו.....

אלול

- יד ראה אנכי נותן לפניכם היום דא יומא דדינא - חודש אלול כהכנה לקראת ראש השנה.....
יז תחילה וראש - שבת מברכין אלול.....
יז מחר חודש - מעלת וגדולת יום ראש חודש אלול.....

ספח"ק בת עין

הנה שמעתי מאבי וללה"ה פירוש על 'ראה אנכי', היינו בשביל דבור 'אנכי' ששמעו מפי הגבורה, יהא הקיבול שכר בעולם הזה, היינו 'היום', ע"כ מאבי זלה"ה. אמנם צריך להבין, מאי מעליותא בקיבול שכר בעולם הזה על דבור אנכי, הלא מה טוב לקבל השכר בעולם הבא - עולם הקיים, ולא בעולם העובר. רק הענין הוא שצריכים דעה מיושבת לעבודת הבורא ב"ה, וצריך עכ"פ איזה קיבול שכר בעולם הזה כדי שיהיה לו דעה מיושבת לעבודת הבורא ב"ה.

וע"ז רמזו חז"ל באמרם 'עשר בשביל שתתעשר', שלכאורה הוא פלא לעשר על מנת לקבל פרס, רק שזהו רשאי, שירצה האדם לקבל פרס שיתעשר בכדי שיהיה לו ריוח והרחבת הלב לעבודת הבורא ב"ה, ובמדרש איתא עשר בשביל שלא תתחסר, היינו שלא יחסר לו הפרנסה ואז לא יוכל לעבוד את הבורא יתב"ש ח"ו. ונוסח אחר - בשביל שתתחסר, היינו שיהיה לבו פנוי שיבין בעצמו חסרונו ושפלותו.

וזהו שנאמר 'ראה אנכי' לשון יחיד, פירוש שהקב"ה מזהיר לכל יחיד, ראה שתזהר בבחינת אנכי, היינו שלא תסיח דעתך מדבור אנכי ה' אלוקיך, שיהיה תמיד עליך עול מלכות שמים, ובזה יהיה לו בחינת אנכי עפר ואפר, בחינת אנכי תולעת ולא איש שהוא בחינת ענוה, ועל ידי בחינת ענוה תמשיך על העולם 'היום' ברכה, על העולם הזה דווקא, 'אשר תשמעו' היינו כדי שתוכל לשמוע ולא נאמר א"ם לשון תנאי, כי על ידי בחינת אנכי בחינת שפלות הנ"ל בוודאי תוכל לשמוע את כל המצות בלב ודעה מיושבת.

(בת עין, פרשת ראה בדיבור הראשון)

פרשת ראה

אשר כולם עולים בקנה אחד שיסוד מצוות צדקה הוא לחזק האמונה בהשי"ת, וכדלהלן.

ובך ביאר ב'תורת חיים' (שם) בזה"ל, לפי שהצדקה הוא קבלת עול מלכות שמים, וכן כל ההפרשות שחייב האדם להפריש מנכסיו, כגון לקט שכחה ופאה ביכורים תרומות ומעשרות שמיטות ויובלות, טעם כולן הוא כדי שידע האדם ויעלה על לבו כי לה' הארץ ומלואה^א, וכל מה שיש לו אינו שלו, ויקבל עליו עול מלכות שמים, וכל מי שאינו עושה כן ואומר בלבו כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה הרי הוא פורק עול, לכך כתיב גביה פן יהיה דבר עם לבבך בליעל פירוש בלי עול, לכך הוי כעובד כוכבים שכל העובד עבודת

תן לו משלו - נתינת צדקה מתוך האמונה שאין הממון שלו בפרשתן (טו ז-י), 'כי יהיה בך אביון מאחד אחיך וכו' לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיק האביון, כי פתח תפתח את ירך לו וגו', השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו', נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו'. איתא בגמ' (ב"ב י.) 'רבי יהושע בן קרחה אומר, כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים, כתיב הכא השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל, וכתיב התם (בפרשתן יג יד) יצאו אנשים בני בליעל, מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים'. וכבר התקשו המפרשים בביאור דברי הגמ', כי מה שייכות יש בין מי שמעלים עיניו מן הצדקה לעובד ע"ז. ונאמרו בזה כמה וכמה ביאורים,

א. ובזה כתב הרה"ק ה'באר משה' מאו"רוב זי"ע (בפרשתן) לרמז במנהג ישראל לתת צדקה בעת אמירת 'ואתה מושל בכל' (בויברך דוד), וכמובא כבר במג"א (סי' נא סק"ז), כי אכן הא בהא תליא, כאשר מתחזק האדם באמונתו ש'אתה מושל בכל' ממילא הוא נותן צדקה, שהרי אין זה מ'שלו' אלא אתה מושל בכל... ומאיך גיסא, נתינת הצדקה היא חיזוק האמונה 'למעשה', ומחזקת את אמירתו שאתה מושל בכל...

ב. סיפר מקורבו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע הרב אליהו ליווערט זצ"ל, על אחד מידידיו שהיה גביר אדיר, ורכושו הרב היה פרוס במקומות רבים ביותר, ובכמה מיני נכסים, חלק בנכסי דלא נידי, וחלק אחר בבארות נפט וכיו"ב. ביום מן הימים פנה העשיר אל רבי אליהו ואמר לו, אין הקב"ה יכול לרושש אותי לגמרי מכל נכסי, שהרי הם פזורים במקומות שונים, וגם חלוקים בכמה סוגי עסקים, אם ירד ערך שוויות הבתים עדיין ישווה הנפט להון אדיר וכו', רבי אליהו הזהירו שיזהר וישמר מלומר כך, כי 'גלגל החוזר בעולם', והגביר היה מלגלג עליו בגאוותו.

ויהי היום, תחת בעלותו של הגביר היה גם גשר מעל הנהר שהעוברים בו היו משלמים מכס על ההשתמשות בגשר, ומזה היה מוסיף הון מיום ליום יותר ויותר, אמנם בגשר זה לא יכלו לעבור בפעם אחת יותר מכמה עגלות מועטות, פעם עבר שם צבאו של הצאר הרשע ניקולאי ימ"ש^ו, הללו לא נזהרו כראוי ועברו עליו המונים בבת אחת, וממילא נפל הגשר לתוככי המים וגם רבים מחיילי הצאר נפלו לנהר וטבעו למוות. היהודי העשיר ידע שמיד יבואו שליחי הצאר ויעלוהו על מוקדה, נכנס בחטף אל ביתו ומילא שק גדול ברבבות שטרות של ממון, וברח על נפשו אל מחוץ לגבולות רוסיה, בהתרחקו כדי 'שיעור בריחה' מהגבול והרגיש שסר ממנו סכנת המוות, פתח את שקו לספור את מעותיו, ומה מאוד נחרד למצוא בשק דפים שונים במקום שטרות הכסף, כי מרוב בהילותו לברוח לא שם על לב מה הם השטרות שהוא מכניס בשקו... משפגש הגביר את רבי אליהו, סיפר לו את כל המעשה, וסיים כשדמעתו על לחיו, כמה צדקו דברייכם, הייתי צריך לזכור בעת עשירותי שכל אשר לי הוא רק מאתו יתברך, ותמיד נצרך אנכי לחסדיו - שישפיע עלי כל טובו בחן בחסד וברחמים.

כיו"ב אמרו, מעשה בעשיר גדול בעל נכסים ועסקים המפוזרים בכל רחבי תבל, שאף הוא ב'חכמתו' שאל כיצד יכול הקב"ה לקחת ממני בבת אחת את כל רכושי, ענו לאותו כסיל כאיוולתו, אין להקב"ה צורך לקחת את כל הנכסים ממך, הוא יכול לקחת 'אותך' מכל הנכסים...

באופן אחר ביאר הגה"ק רבי אלחנן וואסערמאן זי"ע הי"ד (קובץ שיעורים שם אות נא), כי שורש עבודת האלילים הוא משום שסבור שיש כח בע"ז להרע או להיטיב (ח"ו), וכיוצא בדבר ייאמר כלפי מי שמעלים עיניו מן הצדקה, שהלא סיבת הדבר שאינו נותן היא משום 'שסבור שיש כח בממונו להיטיב לו, וחסרון הממון יריע לו, והבוטח בממונו או בכח אחר זולת הקב"ה הרי הוא בעובד ע"ז רח"ל.

עוד ביאר, כי מיסודות האמונה הטהורה היא להאמין שכל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, ועל דרך זה ממש כל חסרונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה (ב"ב י.), וזה האיש שמחסר ממנו לצדקה הרי עי"ז ינצל מחסרון ממקום אחר, ואילו זה שנגזר עליו מר"ה שיחסר לו מממונו ואינו נותן צדקה - הרי יהיה לו הפסד ונזק מסיבה אחרת, וממילא, המעלים עיניו מן הצדקה כי נדמה לו כי עי"ז מונע מעצמו חסרון הממון, ונראה לו ש'הרוויח' בכך שלא נתן - הרי זה מורה בעליל על חסרון האמונה בהקב"ה שהוא הזן ומפרנס לכל, ואי אפשר לאדם להרוויח אפילו פרוטה אחת אם לא נגזר עליו כן מלמעלה.

כוכבים הוא פורק עול. עכ"ל. וכעין זה ביאר הגה"ק רבי יעקב מליסא זי"ע (בעל ה'נתיבות המשפט' וה'חיות דעת' בספרו נחלת יעקב על אנדות הש"ס), וז"ל, נראה הטעם, דאילו היה מאמין שהכל בא מהקב"ה ודאי שהיה נותן, ועל כרחק שחישב כוחו ועוצם ידי עשה את כל החיל הזה, ולכך חשיב כאילו עובד ע"ז.

עפי"ז ביאר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע טעם הדבר שנאמר כאן ולא ירע לבבך בתתך לו, ולא מצינו כן בשאר מצוות התורה שתבוא אזהרה מיוחדת לקיים את המצווה בשמחה, אלא, כי כל תכלית מצוות נתינת הצדקה הוא להשריש בלבו 'שלה' הארץ ומלואה' וממונו של אדם אינו שלו, וכדאיתא במשנה (אבות ג ז) 'רבי אלעזר איש ברתותא אומר תן לו משלו שאתה ושלך שלו, וכן הוא אומר (ד"ה א' כט יד) כי ממך הבל ומידך נתנו לך', והנותן צדקה ברוע לב בהרגשת עצב על שנגרע מממונו נמצא ש'עיקר חסר מן הספר'... שהרי אין הקב"ה צריך שתתרום לעני, אלא שתאמין שאינך נותן משלך אלא מ'שלו', ועל כן הזהיר כאן הכתוב ביותר לתת בשמחה (כמי שמחלק צדקה על חשבון אחרים...).

ג. וכמו שפירש הרה"ק ה'נועם אליעזר' מסקולען זי"ע בלשון הכתוב (בראשית טו ו) 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, שעל ידי שהאמין בה' היה מופלג במידת החסד ובנתינת הצדקה.

ובדרך זה פירש הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע מה דאיתא במה שאמר לבן לאליעזר עבד אברהם 'למה תעמוד בחוץ ואנכי פינתי הבית ומקום לגמלים' (בראשית כד לא), ופירש רש"י 'פניתי הבית - מעבודת אלילים', שרק לאחר שמסלק ומפנה מעצמו מחשבות כפירה וע"ז שהכסף הוא שלו ומכח מעשיו אז יש מקום לגמלים - לגמילות חסדים לאחרים.

ד. ולא עוד, אלא שהשמחה בנתינת הצדקה היא חלק מעצם (וגדר) קיום המצווה, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"י מהל' מתנות עניים ה"ד) 'נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה'.

וראה עד היכן הדברים מגיעים, כמו שכתב הרה"ק ה'מאור ושמשי' זי"ע (פנחס ד"ה בני גד) בשם הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימינוב זי"ע 'שראה בספר קדמון' לבאר הטעם שאין מברכים ברכת המצוות קודם נתינת צדקה כדרך שמברכים בשאר מצוות, 'מפני שצריך ליתן בשמחה, והמון עם רובא דרובא אינם נותנים בשמחה, על כן אין מברכין על הצדקה'. ה. ביסוד הדברים ביאר הרה"ק ה'באר משה' זי"ע את דברי הרמב"ם הנודעים (פירוש המשניות אבות פ"ג מט"ו) לפרש מה שנאמר שם 'הכל לפי רוב המעשה', כי הנותן מאה דינרים במאה פעמים (דינר אחד בכל פעם) יגדל שכרו יותר ממי שנותן מאה דינרים בפעם אחת, והיינו טעמא, כי זה שנתן מאה פעמים - השריש בקרבו מאה פעמים את האמונה שכל העולם כולו הוא של הקב"ה בלבד, משא"כ מי שנתן בפעם אחת הרי חיזק בעצמו את האמונה רק פעם אחת בלבד... ואינו דומה המחזק את האמונה מאה פעמים למי שעשה כן רק פעם אחת...

ו. וכמסופר שם בגמ' שרבי יוחנן בן זכאי ראה בחלומו במוצאי יום הכיפורים שנגזר על בני אחרותו שיפסידו בשנה זו שבע מאות דינרים, והיה מבקש מהם במהלך השנה שיתנו לצדקה, עד שנתנו בסך הכל שש מאות שמונים ושלוש, ובסוף השנה לקחו אותם שליחי המלך למאסר, אמר להם רבי יוחנן, אל תדחלו ואל תפחדו, אלא יטלו ממכם י"ז דינר ותנו לא, להשלים את מה שנגזר עליהם כבר מתחילת השנה.

באר הפרשה - פרשת ראה

ולא הם ה'נותנים' (אף שבוודאי נצטוונו ב'הכרת הטוב', מ"מ היטב יש לנו לדעת מיהו ה'נותן)...

הדברים אמורים גם להיפך, וכגון, כשחברו מזיקו ח"ו, הרי אך לטיפש ייחשב אותו ניוזק אם יקום בחברו להשיב לו כגמולו, או עכ"פ אם יהיה נוטר לו טינה בלבו, מתוך מחשבה שרעהו הוא אשר הביא עליו את הרעה הגדולה הזאת. אין לו אלא להבין ולהשכיל שרעהו אינו כי אם 'יד' המכה, שנשלחה אליו ממרום...¹. וזה דבר הכתוב איש כמתנת ידו כשם שמתנת ידו של האדם אינה מתנת ה'יד', אלא היא מתנה מאת האדם ה'נותן', כן הוא בברכת ה' אלוקיך כאשר האדם מקבל שפע ומתנות או להיפך ח"ו, יבין שהכל מאת ה' הייתה זאת², והוא יתב"ש אשר נתן לך.

כמתנת ידו, כברכת ה' אלוקיך - כל אשר לו ברכת שמים היא

בפרשתן (טו ז), 'איש כמתנת ידו, כברכת ה' אלוקיך אשר נתן לך', ביאור נחמד מציינו (הרה"ק מוהרי"א כהנא ז"ע הי"ד), על דרך משל לראובן שקיבל מידינו של שמעון סכום אדיר של מעות, וברור לכל בר דעת שלא יפתח שמעון פיו ב'שיר ושבחה' להודות ולהלל את 'ידו' של שמעון, כי אין לו להודות אלא לשמעון עצמו, כי הוא יודע אל נכון שלא היר נתנה לו את המעות, אלא 'בעל היד' - חברו שמעון הוא נתן לו את המתנה. כיו"ב, לא ייחל איש ולא יקווה למתן שברו של ה'בוס' או (לאידך) למתת ידו של ה'נותן צדקה', כי הללו אינם אלא כ'ידו' של ה'נותן זה הקב"ה בכבודו ובעצמו הטוב ומיטיב לכל, הזן ומפרנס לכל,

ז. כבר אמרו להמשיל זאת לכלב אשר בעליו מכהו במטה, והכלב קם בחמתו ונושך את המטה, והנה, לא די שאין הכלב נוקם ומעניש בזה את בעליו אשר הכהו, אלא הוא גם פוצע את פיו בעקירת שיניו עד זוב דם. וכל זאת, מפני שאין לו דעת להבין שה'מכה' אותו הוא האדם שהחזיק במטה, ולא המטה שאינו אלא 'אמצעי' לבעליו להכות על ידו.

על כן אמרו חז"ל (סוטה מט:): בעקבתא דמשיחא 'פני הדור כפני הכלב', כי כן הוא 'פני הדור' אשר כל אחד חושב ומדמה בנפשו שחברו עשה לו עוול ע"כ משיב לו כגמולו בראשו. מדוע לא ישים אל לבו שחברו אשר עולל לו כך וכך אינו כי אם 'מקל' בעלמא, שהקב"ה הכהו במקל זה בכדי לעוררו ולקרב את לבו אליו, ותחת שיתעורר לשמוע את דבר ה' אליו הנו מגלגל 'מחלוקת' בעולם...

ח. הרה"ק הייטב לב' זי"ע רמז בפסוק (יא כו) 'ראה אנכי נותן לפניכם היום', דהנה 'טעמי המקרא' שעל תיבת ראה הוא 'רביעי', שסימנו נכתב ממעל לתיבה, ובתיבת אנכי הטעם הוא 'תביר' שמקומו מתחת לתיבה, ולרמז לנו, שבאם בכל הקורות אותו יראה האדם ויתבונן אל הטעם שלמעלה - שהכל מאתו בא, הוא עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, אזי האנכי האנוכיות והגאוה שלו תביר (שבירה - בלשון ארמי), גאוותו תשבר לגמרי וישאר זך ונקי (הובא במושיען של ישראל ח"ב ע' 361).

ט. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע המשיל משלו (משלי הח"ח לר"ד זאריצקי תלמידו), פעם איקלע 'בן כפר' לתחנת הרכבת, והנה הוא רואה איש עומד לצד הרכבת וחוצרה בפיו, וראה זה פלא - כשאדם זה מצפצף פעם אחת ממהרים כל הקהל לעלות על הרכבת, אחר כמה רגעים יוסיף הלה לצפצף בשנית ואז אף ה'נמושות' ימהרו כל עוד נשמתם באפם לעלות על הרכבת, לאחר מכן יצפצף הלה בשלישית ותחל הרכבת במסעה. נתפעל הכפרי מכוחו של זה האיש, ועד מהרה ניגש אליו ואומר לו בחנופה, לכבוד גדול הוא לי להכיר את מנהיג ומנהל הרכבות, איש אשר על פיו יישק כל דבר. מילא האיש שחוק פיו, באמרו, טעות גדולה טעית בני, אינני אלא 'פועל' קטן, הממלא אחר כל הוראותיו של המנהל היושב כאן למעלה במקום מהודר ולבוש מחלצות, הוא הבעה"ב אשר מרוויח הון רב מכל נסיעה ברכבת, על פיו יישק כל דבר, והוא הקובע את כל החוקים ומועדי הנסיעות. אני אינני אלא שליח פשוט. אף אנו נתבונן במה נשתנינו מאותו 'בן כפר' טיפש, בשעה שהננו משקיעים ב'קשרים' עם עסקן פלוני ועם נדיב אלמוני, וכי הללו מנהיגים את העולם, וכי הללו יכולים לגרום לאדם להיות 'שמח וטוב לב מרוב כל'... עד שאפשר לומר כי יש בזה 'כפירה נסתרת'... הרי הכל תלוי ברצון השי"ת ולא ברצון אדם, יהיה מי שיהיה, וכמו שנאמר (תהלים קמו ג-ה) 'אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה... אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוקיו'.

וכן ביאר בסידור 'בית אברהם', בנוסח התפילה 'יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם', אם יכירו בניך וידעו שכל אשר יארע להם מאתך היא, אין דבר הנעשה 'בידי' אדם, אלא הכל בדבר ה' הוא, הרי ידיעה זו גופא היא מנוחתם, שהרי בזה תשלחו נפש האדם, שהרי כאשר יכיר וידע שאי אפשר לבריה שבעולם להרוויח ולהגדיל רכושו

אף לעניין פרנסתו, ישכיל ויבין שלא מעשי ידיו מביאים לו הפרנסה, כי אף מעשי 'ידיו' בידי שמים הם'. וכבר אמרה בן התורה בפרשתו, דכתיב (יד כט) 'למען יברכה ה' אלוקיך בכל מעשה ידך אשר תעשה', וכלומר, שכל השפע הבא על האדם אף אם עבד ונתייגע עליה, וכמו שאמר בכל מעשה ידך אשר תעשה, מ"מ השפע הבא לו נחשב כברכה מכח 'יברכה ה' אלוקיך' (ולא כ'תוצאה' ממעשיו ופעולות ידיו).

ובן כתב ה'מסילת ישרים' (פכ"א ד"ה אמנם מה) וז"ל. וכבר היה האדם יכול להיות יושב ובטל והגזרה

(היינו מה שנקצב עבורו מן השמים) היתה מתקיימת, אם לא שקדם הקנס לכל בני אדם 'בזעת אפיך תאכל לחם' (בראשית ג יט). אשר על כן חייב אדם להשתדל איזה השתדלות לצורך פרנסתו, שכן גזר המלך העליון, והרי זה כמס שפורע כל המין האנושי אשר אין להימלט ממנו. על כן אמרו (ספרי דברים קכג) 'יכול אפילו יושב ובטל, תלמוד לומר, בכל מעשה ידך אשר תעשה'. אך לא שההשתדלות הוא המועיל, אלא שההשתדלות מוכרח. וכיוון שהשתדל, הרי יצא ידי חובתו. וכבר יש מקום לברכת שמים שתשרה עליו ואינו צריך לבלות

יבין שאין לו כל תועלת ברדיפה וחנופה לעשיר פלוני או לעסקן אלמוני, ו'לבעל השפעה' ידוע... לאיך, מה לו לדאוג מפחדו של פלוני, ומדוע יחשוש מאימיו של אלמוני אחרי שאינו אלא כידא אריכתא כביכול של בורא עולם, ובלא שליחות וציווי ממעל אין בידו עשות מאומה...

מין הבאר

שמעתי מ'איש פקח' שבנו הקטן הוכרח לעבור 'ניתוח' באחד מבתי החולים, ושכר לשם כך 'רופא מומחה', בהגיע העת פנה אליו הרופא עם צרור דפים, בו דרש ממנו לחתום שאם ח"ו הניתוח אינו מצליח הוא יודע שאין הרופא אשם, והכשלוך הוא שלא באשמתו. אמר לו האיש, אכן בוודאי אחתום, אבל ב'תנאי קודם למעשה' שכבוד הרופא יחתום לי שאם הניתוח כן מצליח אינו מתפאר לומר 'מעשי ידי להתפאר' - ההצלחה הצלחת... כי זה דרכו של לב טפש ונשחץ, לייחס לעצמו כל ההצלחות, ולשכוח כי הכל נעשה בסיוע ועזר ממעל, ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יוכל עמוד. ורק ב'כשלונו' ייזכר כי יש בורא ומנהיג לכל המעשים.

י. כעין זה פירש הרה"ק ה'מי השילוח' מאיז'ביצא זי"ע בלישנא דקרא בריש פרשתו 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה', כי מדרך האדם, בעת צרה ח"ו, כאשר תבוא עליו קללה ח"ו יזעק אלה' על צרתו, אולם בעת הברכה, כשזורחת עליו השמש טחים עיניו מראות כי מאת ה' היתה זאת והנו מסוכן לומר כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה, על כן נאמר ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, אני הוא שנותן את הברכה ואני הוא שנותן את הקללה, ומבלעדי אין אלוקים...

ועל כגון דא רמז הגאון רבי משה סאלאווייטשיק זצ"ל בדברי הגמ' (ברכות לה.) שהקשו סתירה בלשונות הפסוקים, כתיב (תהלים כד א) 'לה' הארץ ומלואה', ולאידך כתיב (שם קטו טז) 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם', ותירצו 'כאן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה' [וכפשוטו, קודם שבירך על מזונו אזי לה' הארץ ומלואה ואין לו רשות להנות כי אין המאכל שלו, ולאחר שבירך נותן הקב"ה את הארץ לבני אדם], ונרמז כאן כי 'קודם ברכה' בטרם זכה האדם לברכה ה', ועדיין הוא שרוי בצער ובדוחק אז הוא זוכר היטב שלה' הארץ ומלואה, אך 'לאחר ברכה' כשכבר הרחיב ה' את גבולו נדמה לו כי 'הארץ נתן לבני אדם', ורח"ל שוכח שהקב"ה הוא הנותן, אלא בטוח בעצמו ובכוחותיו.

כיו"ב כתב ב'שבט סופר' (להג"ר ישעיה עהרנפעלד זצ"ל אב"ד שוראן, בן בתו של החתם סופר זי"ע) לפרש בלשון הכתוב במגילת רות (א כא) 'אני מלאה הלכתי וריקם השיבני ה'', שכשהאדם מצליח ו'מלאה הלכתי' הוא חושב אני פעלתי כל זאת, אבל כשאינו מצליח ו'ריקם השיבני' אז אומר ה', רק אז מודה ומכיר שה' הוא המוריש והמעשיר...

וכן אפשר לרמז בלשון השגור בפי הבריות, שכאשר ישאלו איש לשלום רעהו - אם טוב לו יענה ויאמר בסייעתא דשמיא הכל בסדר, ואילו אם הוא סובל צרות ויסורים יאמר הכל מן השמים, והחילוק ביניהם, כי בשעה שאדם מצליח נדמה בעיניו שמעשה ידיו גרמו לו להצליח, אלא שאינו כופר בעיקר, על כן אומר בסייעתא דשמיא הכל בסדר, כלומר שהקב"ה רק עוזר ומסייע בעדו, אבל בעת צער ודוחק אומר שכל הצרה - 'הכל מן השמים'... אבל הדרך הישרה איננו כן, אלא יזכור כי כל צעד ושעל של הצלחה מן השמים נתונה לו.

באר הפרשה - פרשת ראה

אשר כתב הרה"ק ה'מראה יחזקאל' זי"ע מדעעש (בהגש"פ) בזה"ל, הנה יש בני אדם שיש להם איזה הנהגה טובה, כגון להתענות ב' וה' או ללמוד ח"י פרקים משניות בכל יום, ומעולם לא שינה את תפקידו לבטל מנהגו, והנה לפעמים צריך לעשות איזה דבר מצוה גדולה, כגון הכנסת אורחים או ביקור חולים וכדומה, ואם ירצה לעסוק אזי יתבטל מהנהגה ההיא, ואזי יאמר אל לבו איך אשנה את מנהגי הטובים ולי כך וכך שנים ומעולם לא במלתי הנהגה זו וכו', הנה בודאי האיש הזה בחושך הולך ואינו עושה המצות כלל בשביל כבוד קונו רק בשביל עצמו"י להתפאר בלבבו בהנהגה, שאם היה עושה בשביל לעשות נחת רוח לפניו יתברך שמו הלא הוא צריך להשכיל ולשית עצות שכל פעולותיו יהיו באופן שיהא נחת רוח לפניו ית"ש". כדמצינו במילי העלמא, מתחלה נהגו הסוחרים ליסע רק ללייפציג, ואח"כ כשהוחל יריד וויען הניחו הנהגתם ונסעו לוויען, ואח"כ כשראו שהסחורה בלייפציג טובה יותר חזרו

ימיו בחריצות והשתדלות", כי כיון שעשה אדם קצת מלאכה משם והלאה אין לו אלא לבטוח בקונו, ולא להצטער על שום דבר עולמי, עכ"ל.

כתב בספר 'המספיק לעובדי השם' לרבינו אברהם בן הרמב"ם (פ"ח 'הבטחון'), שהבטח ב'השתדלותו' שהיא תביא לו הפרנסה הרי זו 'כפירה נסתרת', והיינו שבפיו אומר שמאמין בה' שהוא המפרנס והמרושש, הממית והמחיה, המוחץ והמרפא, אבל בסתר ליבו הוא בוטח שפרנסתו תלויה לפי ריבוי או מיעוט השתדלותו, וכן רפואתו תלויה בתרופות הרופאים, ומכיון שסובר כך, הרי זו 'כפירה', ודוד המלך אמר על כך (תהילים לא ז) 'שנאתי השומרים הבלי שוא ואני אל ה' בסחתי'.

לעשות רצונו - לעבוד את הקב"ה ולא את עצמו

בפרשתן (דברים יב ד), 'לא תעשון כן לה' אלוקיכם', מצינו בזה ביאור יקר ונחוץ ביותר, וכפי

יא. ודע, שהמרבבה בהשתדלות מראה שהוא סומך על מעשי ידיו, שמהם תבוא פרנסתו, 'הגע בעצמך' אם היה האדם מאמין בכל לבבו שבורא עולם הוא הזן ומפרנס, וכל הנקצב לו יגיע ויבוא אליו מבלי להתייחס לגודל השתדלותו, וכי היה יגע לריק ומשוטט יומם ולילה בשווקים וברחובות בחיזור אחר פרנסתו... ואף אם ההשתדלות 'מצווה' היא כדכתיב 'וברכתיך בכל אשר תעשה' (טו יח, ועי' תנדב"א רבה יד ב) מ"מ לא יוסיף בה יותר מידי כדי שלא יעבור על 'בל תוסיף' (כהנוטל 'חמשה' מינים בלולב או 'חמשה' ציציות בטליתו)...

הגה"צ רבי אליהו דסלר זצ"ל אמר כי לפי דברי ה'מסילת ישרים' שההשתדלות היא כמס שפורע כל המין האנושי, נמצינו למידים שהמרבבה ב'השתדלות יתירה' דומה לסוחר ששילם את חובו לממונים מטעם השלטון על המס, והנה הוא רודף אחריהם שברצונו לשלם להם עוד ועוד מיסים, היש לך שוטה גדול מזה...

יב. דוגמא לדבר שמענו מאחד אשר שהה בבית החולים צמוד לאמו לעזור לה ולסייע בכל העניינים שם, ובקשה ממנו שיוביל אותה לבית הכנסת להתפלל עם הציבור, ונעמד אף הוא להתפלל עימם, ומיד פנתה אליו אימו וביקשה ממנו שילך לחדרה להביא לה את המנעלים שלה וינעיל אותם לרגליה, בדרכו עד למילוי הבקשה חשב לעצמו בכאב ובצער על שמפסיד את התפילה... ומיד 'תפס' את עצמו והתחרט על מחשבת שטות זו, וכי מפני מה אני רוצה להתפלל, כדי למלאות רצוני או כדי לעשות רצון הבורא ית"ש... והרי פשיטא שיותר נחת רוח לפניו שאקיים מצוות כיבוד אם שהיא מצווה מדאורייתא מאשר אתפלל עתה [ומה עוד, שהיה פטור מן התפילה כדין משמשי חולים]... ואם כן מה מקום לצער...

יג. מסופר שבהיות האחים הקדושים הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע והרה"ק הרבי רבי זושא זי"ע בגלותם, תפסו אותם פעם כמה רשעים וכלאו אותם בתוככי חדר קטן אשר היה מונח שם עביט של שופכין. הרבי רבי אלימלך הצטער מאד על כך שאינם יכולים לומר שם שום דבר שבקדושה, פנה אליו הרבי רבי זושא ואמר לו, אחי היקר מה לך עצב, הלא הקב"ה הוא הכניסנו למקום זה, והוא הזמין עתה בפנינו 'מצווה נדירה' - מצווה שלא לעסוק בתורה, מצווה שלא להתפלל, מה טוב ומה נעים שנצא בריקוד ומחול לכבודה של מצווה נדירה... ויצאו במחול סביבות העביט ש'הלא מאת ה' הייתה זאת היא נפלאות בעינינו', שומר הפתח שהקשיב לקול רינתם מיהר להכנס אליהם ושאלם לשמחה מה זו עושה, אך הם לא ענוהו אלא המשיכו בריקודם, בראות השומר שהם מרקדים סביבות העביט, אמר להם וכי דבר זה הוא הגורם לכם שמחה, אקחנו וארחיקנו ממכם, לקחו השומר לעביט וזרקו אל מחוץ לחדרם, ושוב יכלו האחים הקדושים להתפלל ולעסוק בדברים שבקדושה...

משנה את הנהגתו אזי יש עליו הוראה נכונה שהוא עושה בשביל הקב"ה (עיי"ש עוד דברים ערבים). עכ"ל.

ליסע ללייפציג, והיינו משום שרואים על התכלית שאינו הנסיעה רק הריווח הבא אח"כ. כמו כן בעבודת הקודש, שהעיקר היא הנחת רוח שעושים לפניו".

כי בך יברך ה' - שפע גשמי ורוחני הנשפע ע"י הצדקה בפרשתן (טו י), 'נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתן לו כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלוֹקֶיךָ'.

ובמו כן שמעתי בשם הרה"ק מוה"ר יעקב יצחק סג"ל (ה"ה החוה מלובלין ז"ע) על הפסוק לא תעשון כן לה' אלוֹקֶיכם, שלא תאמרו שתעשו דוקא כן כמנהג הזה וכנ"ל^{טו}, ועל כן מי שיארע לו לפעמים שהוא

יד. משל למלך טוב ומיטיב לעמו, והכל אהבוהו עד מאד, והחליטו להכיר לו טובה, ולהעניק לו כתר יחיד ומיוחד, כולם השתתפו בהבאת אבנים טובות ומרגליות, הגדיל מעל כולם ראש השרים שהודיע שנוטל על עצמו להביא את האבן שתעמוד במרכז הכתר, לשם כך מכר את ביתו וכל רכשו, חיפש לקנות אבן היקרה בעולם ולא מצא, על כן הלך לחפש באיי הים עד שמצא אבן שלא נראתה כמותה, היהלום שבכתר... כשחזר הופיע לפני המלך והשרים, אמר לו המלך אין זה יהלום, אלא אבן פשוטה הנקראת 'הינך'... אמר המלך, הנה יהלום אמיתי הוא חזק וקשה ביותר שאני אפשר לשבור אותו רק עם יהלום אחר, על כן הבה נבחן את האבן הלזו, נקח פטיש גדולה ונססה לשבור בה את האבן, אם יהלום היא לא תשבר ואם תשבר נדע שאינו יהלום, המלך פנה אל השר מימינו שיכה עליה בפטיש, אך הוא לא העז, וכן כל השרים לא העזו לשבור את האבן שעבורה מסר ראש השרים את כל אשר לו, עד שהמלך ביקש מראש השרים עצמו, הלה לקח פטיש ללא אומר ודברים, הכה על האבן בכח אדיר... ולא נשבר. אמרו לו בטח ידעת שהיא אכן יהלום, אמר ראש השרים, לא ולא, שאלו אותו, א"כ היאך העזת להכות עליה, השיב להם, וכי מכרתי את כל אשר לי בעבורי או בעבור אבן, הרי הכל עשיתי רק לכבוד המלך... ואם זה רצונו אמלא את רצונו... מיד הכפיל המלך את שכרו...

כיו"ב ייאמר לכל תהלוכות החיים, אברך ובחור וכל אחד מסדר לעצמו תכנית לעלות ולהתעלות, ולפתע צצים כנגדו מניעות והפרעות איומות... ועליו לדעת שהוא עובד את הקב"ה ולא את עצמו... ועושה רצון השם באיזה אופן שהוא מעמיד לפניו.

טו. הגה"צ רבי נחום יאסער זצ"ל, מגדולי נקיי הדעת שבירושלים, היה רגיל לילך בכל יום להתפלל ב'כותל המערבי', כן היה מחזר אחר עניית 'אמן' יהא שמיה רבא מברך' קדושה וברכו. כאשר נחלה ושכב בביתו הגיע אליו אחד ממכריו לבקרו ולדרוש בשלומו, ובתוך הדברים בירכו שיעזור ה' ויבריא בקרוב ואז יוכל לשוב למנהגו לילך ל'כותל' ולהרבות בעניית אמן וקדושה, גער בו ר' נחום, אל תדבר כן, אם הקב"ה הניח אותי בביתי - הרי כאן הכותל המערבי... וכאן הוא עניית קדושה וברכו...

ועומק הדברים, כי עבד ה' עושה את רצונו של השי"ת ואינו עובד את עצמו, ואם רצון השי"ת שלא ילך לכותל ולא יענה איש"ר וקדושה אזי אף לו אין צורך בזה...

מִן הַבְּאֵר

סיפר הגה"צ רי"מ שעכטער שליט"א, דרכו של הגה"צ רבי שמואל שפירא זצ"ל היתה לקום בחצות ליל ולערוך תיקון חצות, ומאחר שביתו היה מבורך בצאצאים והבית עצמו היה קטן, לכן הוצרך לעזור לרבנית תוך כדי עבודתו בקודש. וכך היה ר"ש אומר, יש תיקון רחל, תיקון לאה, ופעמים שיש בנוסף לזה גם תיקון פיגא ותיקון שרה וכו', כי אם כך נדרש ממנו עשות הרי זה מה שרוצים ממנו משמים, וזהו התיקון הכללי והשלם (לעזור לרבנית לישן מעט, וכו' וכיו"ב).

טז. צא ולמד מתן שכרם ומעלתם של גומלי חסדים ממה שנאמר (משלי לא כא) 'לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שָׁנִים', ופירש רש"י, 'לא תירא לביתה משלג - שדנין בו הרשעים מאש לשלג', כי כל ביתה לבוש שנים - 'מלובשים בכפל', ור"ל משום שמקיים מצוות שנכפל בהם הלשון, ונדרש הכתוב מלשון שָׁנִים, ומפרש רש"י אלו הן המצוות שיש בהם כפל לשון, 'נתון תתן' (טו י), 'פתוח תפתח' (שם ח), 'העניק תעניק' (שם יד), כל אלו מצילין אותן משלג גיהנם', והרי שגדול מצוות עשיית החסד בין איש לרעהו להצילו מדינה של גהנום.

ט. על הפסוק שבפרשתן (יד כב) 'עשר תעשר' - עשר בשביל שתתעשר י"ח.

בספר 'החיים' (לאחי המהר"ל, 'פרנסה וכלכלה' פ"ה) ביאר דבר נחמד בטעם שמצינו בלשון חז"ל 'שה'ממון' נקרא בשם 'דמים', שכשם שהדם הוא הנפש כך הממון הוא חיותו של אדם 'ומעמידו על רגליו, אך כשם שלפעמים צריך להקזי מהדם בכדי שלא יפסד ולצורך בריאות הגוף, כך צריך גם לנכות מעותיו ולמעטם על ידי צדקה כדי שלא יקבל הממון הפסד, ועי"ז מתקיימים

בכל מעשך ובכל משלח ירך'י, כתב ה'חינוך' (תפ) וז"ל. 'וכל מבין דרכי התורה ומשיג לדעת אפילו מעט בחין ערכה, ידע בבירור כי המפור ממונו לצריכים - נוסף עוד (היינו שלא זו בלבד שלא יחסר ממונו מהצדקה, אלא אף יתרבה) כי ה' ידון את האדם לפי מעשיו ויעניקו מברכתו כפי התקרבו אליה (היינו כפי אשר יתקרב האדם אל הברכה המצויה ביד ה'), ומידת הכילות (הקמצנות) היא מחיצה של ברזל בינו ובין הברכה, והנדיבות הוא חלק מחלקי הברכה, ונמצא המתנהג בה (בנדיבות הלב) שהוא בתוכה (בתוך הברכה). וכבר אמרו חז"ל (תנחומא יח, תענית

אגב אורחא, פעם שאל הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע לעשיר אחד (שהתלוננו לפני הרה"ק שאינו נותן צדקה), אם ממילא אינך נותן צדקה מדוע הנך קמצן, תמה האיש ושאל, רבינו, אדרבה להיפך, כי מחמת שהנני קמצן אינני נותן צדקה. ענה הרה"ק, לא ולא, הנה העשיר אשר יש לו ממון ודמים כמים, א"כ מצד הדין אין ה'צדקה' שלו נחשבת לפני הקב"ה, מאחר שסכום זה אינו נחשב בעיניו כמאומה מרוב עשירו, לכן מחסדי הבורא הוא שנוטע בו טבע הקמצנות - וככל שתתרבה העשירות תתרבה עמה הקמצנות, וממילא הוא חייב להתגבר על עצמו ולשבור את טבעו, ועי"ז נחשבים צדקותיו כמצוה חשובה. אבל אתה שאינך מתגבר ואינך מעניק מממונך, לשם מה לך כל אותה מידת הקמצנות... הרי אינה מטיבה עמך במאומה (אגרת הטיול בתחילת הספר).

יז. ה'מגיד מדובנא' זי"ע (אהל יעקב ראה, ד"ה כי בגלל) המשיל את הדבר לאדם שאיבד שטר של מאה זהובים, ובדרך חיפושו מצא מאתים זהובים אחרים, שעדיין יש לו מקום לחשוב, אם לא הייתי מאבד את המאה הראשונים היו לי עתה ג' מאות זהובים, אך ההולך בשדהו ושק של זרעים בידו ונקרע השק ונפלו ממנו זרעים, ולאחר זמן עבר האיש בשדהו ונשתומם לראות שצמחו בשדהו ירקות לרוב, וכי יחשוב אפילו לרגע אחד, אילו לא היה נקרע שקי היה לי כעת לבד משדה מלאה בזרעים גם שק 'גרעיני זרע', והרי אך 'שטות' היא לחשוב כן, שהרי כל הצמיחה באה לו רק ע"י שהשק נקרע ונפלו ממנו גרעיני הזרע. כיו"ב, בכדי לזכות לשפע וישועות מן השמים על האדם לזרוע את גרעיני הצדקה, וזה פירוש הכתוב 'ולא ירע לבבך בתוך לו' - אל תחשוב שממונך מתחסר ע"י הצדקה, אלא אדרבה 'בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך' כי הצדקה היא אשר הצמיחה את כל הברכה והשפע. יש שרמזו ענין זה בנוסח התפילה סוף ברכת יוצר 'זורע צדקות - מצמיח ישועות', שהצדקה היא זריעה המצמיחה ישועות.

יח. עוד נאמר על מצוות מעשר 'בחנוני נא בזאת אם לא אפתח לכם ארובות השמים' (מלאכי ג י), וביאר המגיד מדובנא (כתבי המגיד מדובנא ח"ב על מלאכי) בדרך משל, לסוחר שהגיע ממדינת הים וברשותו ספינה מלאה בבדים משובחים מעשי אורג, השמועה פשטה במהרה ברחבי העיר כי ניתן כעת להשיג בדים יקרים במחיר זול, ואכן, תוך זמן קצר עמדו לפניו כל סוחרי העיר. הסוחר הודיע לכל שאורכה של כל חתיכת בד היא שישים אמה, וכל אחד מהם רצה שהמוכר ימדוד לעיניו את כל הגלילים שהוא קונה מאתו, מה עשה הסוחר שאצה לו הדרך אמר להם אין עתותי בידי, אבקשכם, קחו את הגליל הנראה כדק ביותר, ונמדוד אותו לעיניכם, ומכיוון שתראו כי אורכו שישים אמה תדרשו ק"ו לשאר הגלילים העבים יותר שבוודאי יש בהם שישים אמה...

והנמשל, כי הנה הקב"ה חמל עלינו ונתן לנו את תורתו עם תרי"ג מצוותיה. ותכלית כולם להיטיב עמנו ולהשפיע עלינו שפע רב - מצווה מצווה ועניינה המיוחד לה והם מקור הברכה. עתה בא אדם הקרוץ מחומר, ואומר לראיה והוכחה אני צריך, מניין אדע שהמצוות מקור הברכה הם - ולא אפסיד בעבור שמירתם (כגון הממהר לעבודתו ונראה לו שבקיצור תפילתו יצא מן המניין מוקדם יותר וירויח יותר ממון, וכיו"ב בשאר מצוות), ואכן, חסד עשה עמנו הבורא, אחרי שקשה לנסות תרי"ג מצוות, לזה אמר, קחו נא מצווה אחת הנראית כמי שקרובה להפסד יותר משאר המצוות, שהרי הנותן מעשר מפחית מממונו שהרוויח, 'ובחנוני נא בזאת' עשר בשביל שתתעשר, וממנה תקיש לכל המצוות שרווח גדול טמון לנו בהם, ואין השומע לי ומפסיד.

אחריו את דרך האמונה, כך ילמדם דרך הצדקה, כענין שנאמר באברהם 'למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה' (בראשית י"א ט').

ויזכה לפתיחת שערי ברכה ורווחה לא רק כנגד מעשיו, אלא הרבה יותר יוסיפו לו מן השמים ב'מתנת חיים'. וכמו שכתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (שמות לג י"ט, ד"ה ותנותי) וז"ל, שהבורא יתברך נותן לו מדת

אצלו ה'דמים' שהם המעות ט'. ובוה פירש בלישנא דקרא (ויקרא י"ט ט) 'לא תכלה פאת שדך' - כי אם אינו מניח את המתנות עניים שהם לקט שכחה ופאה הרי הוא מכלה ומאבד את כל שדהו. והוסיף לרמוז זאת בלשון הגמ' (קידושין מז.) 'מלווה להוצאה ניתנה', כי הממון שביד האדם אינו שלו אלא הקב"ה נתן לו רק כמו 'הלואה', והתכלית היא 'להוצאה ניתנה' - שיוציאם לענייני צדקה. וכתב עוד וז"ל, וכמו שיש ללמוד לבניו

יט. הגאון רבי שמעון הכהן שקאפ זי"ע (בהקדמה לספרו שערי יושר) מבאר את מאמר חז"ל (תענית ט.) 'עשר בשביל שתתעשר', מדוע העשירות אינה תלויה במעשי האדם, אלא רק בנתינת מעשר, עד שאפשר שתלמיד חכם וצדיק פלוני לא יהא נשפע בעשירות ממעל מאחר שאינו נותן מעשר, ולאידך גיסא ימצא עם הארץ שיתעשר עושר רב בזכות מצוות מעשר.

וביאור הדבר, שכמו הממונה מטעם השלטון על אוצר קטן, אם ישמור תפקידו כראוי יתמנה לאחר זמן לשמור על אוצר גדול יותר, וכך יעלה ממדרגה למדרגה אף אם אינו ידוע כמצליח גדול בשאר תפקידים, וכל זה מכיוון שבענייני האוצר הרי הוא ממלא שליחותו ותפקידו כראוי. כן הוא בענין עשירות הממון, הכל תלוי אך ורק אם משתמש כראוי בממונו, אם 'מעשר' את ממונו הרי הוא מראה בזה שהוא יודע כיצד משתמשים עם ממון, לכן יקבל שכרו משלם בעשירות ורווחה, ומכלל הן אתה שומע לאו.

כתב בספר 'מקור ברוך' להגה"ק רבי ברוך פאייתוסי זי"ע (יו"ל בשנת תקנ"ג, פר' נח ד"ה וכת הקדמונים), שהנה יכול להיות משפך נאה ומפואר (כלי שיש לו פה רחב מלמעלה וצר מלמטה וכשרוצים לשפוך משקה מכלי אל כלי מעבירים אותו על ידי המשפך) עשוי זהב טהור, אך כל עוד שפתחו התחתון סתום אי אפשר להשתמש בו ולשפוך דרכו את המשקין, ולאידך גיסא אפילו אם המשפך עשוי ממתכת פשוטה, אם פתחו פתוח אפשר להשתמש בו כראוי לו, כמו כן, אין נפקא מינה מה הם מעשי האדם בשאר ענייני עבודתו, כל עוד שפתחו פתוח והוא מעניק לאחרים משלו הן ברוחניות והן בגשמיות, הרי שופכין לו כל ברכאן דלעילא, אך באם פתחו סתום, אף אם הוא 'מקשה זהב טהור', אינו מקבל את השפע הרב הנשפע עליו מלמעלה.

ומעתה יתבאר היטב עניין ה'מעשר', וכמו שכתב בספר 'דרך משה' הנספח על 'ספר הגן' (יום תשעה עשר), שבדק ושאל בעלי אומנויות, אודות כלי הנקרא 'משפך' וכולם כאחד אמרו לו, שבכדי שיפעל המשפך את פעולתו, צריך להיות גודל נקב פתח הצר מלמטה לכל הפחות עשירית מהפתח הרחב למעלה, כי בפחות מעשירית חוזר כל המשקה להיות נשפך מהפתח העליון, וכמו כן הוא בשפך העושר והשפע ממרום, אם פותח האדם כאן למטה פתח של עשירית מהשפע הניתן לו מלעילא, אזי כל השפע יורד דרכו ונהיה עתיר נכסין, אך באם הוא סתום או אפילו רק מיצר את פתחו עד פחות מעשירית אזי כל השפע הנגזר עליו נאבד.

כתב בספר 'כתר ראש' (ריש ה' צדקה ומעשר, קכג) שהגה"ק רבי חיים מוואלאזין זי"ע אמר בשם רבו הגר"א זי"ע, וז"ל, כל השומר 'מעשר' מובטח בכך שלא יבוא לידי היזק כלל. והשומר חומש מובטח שיתעשר. ויושרש בזה מידת הבטחון, והלוואי כל ישראל היו שומרים 'מעשר' - היה מתקיים הפסוק (בפרשתן טו ד) 'אפס כי לא יהיה בך אביון'. ומוסיף להביא (באות קכד), פ"א היה לרבינו ספק בדמי מעשר, והקיל עצמו בזה הפעם, תיכף אח"ז נטבע לו דלי בבאר, והורידו כלי גרזן עם ווים להוציאו, ונפל גם הגרזן לבאר, ועשה חשבון שהדלי והגרזן עלו ממש כמו (הסכום של) כסף מעשר - שלא נתן מצד שנסתפק לו. והפריש תיכף המעשר ואח"כ עלה הגרזן והדלי (מן הבאר).

כ. ודע, כי גדול המעשה יותר מן העושה (ב"ב ט.), הרה"ק רבי מאיר נתן זי"ע בנו של הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע נלב"ע בגיל צעיר מאד, לאחר פטירתו חלם אחיו הרה"ק מגארליץ זי"ע שהנה הוא רואה את אחיו בחלום, כשהוא לבוש במלבושים נאים ומהודרים עד מאד, כובע נאה ובעקישטע מהודרת, אבל ללא מנעלים לרגליו. כשסיפר זאת לאביו הדברי חיים, נענה הדב"ח באנחה, במשך חייו הקצרים הרבה רבי מאיר נתן ללמוד, להתפלל, עבד את ה' ומזה נעשו לו מלבושים נאים מכובדים, אמנם לכתת רגליו ולאסוף ממון לצרכי בני ישראל לא הספיק בחייו

'נתון תתן, ולא עוד אלא שגם מתן שכרה כפול, וכדכתיב (שם ה) 'כי ברך יברכך ה' אלוקיך וגו', 'ע"ב נראה שכל ענייני הצדקה כפולים, הנתנה ביד והפיוס בפה, ע"י שלא ירע לבבו ויתן לו בסבר פנים יפות ובלב שלם, וזהו 'פתוח תפתח' - פתיחת היד ופתיחת הלב, וכן על דרך זה בכל ענייני הצדקה, 'ועל כל אחד מאלה הקב"ה קובע לו שכר בפני עצמו לכך נאמר כי ברך יברכך'.

ובך כתב החינוך (מצוה תעט) על האמור בפרשתן (יד כב) 'עשר תעשר', ו"ל, לעשות צדקה עם הצריך אליה בשמחה ובטוב לבב. כלומר שנתן מממונו למי שיחסר לו ולחזק העני בכל מה שצריך למחיתו בכל יכלתנו, ועל זה נאמר (טו ח) פתוח תפתח את ירך לו וכו'. ואתה בני, אל תחשוב שענין מצות הצדקה לא יהיה רק בעני אשר אין לו לחם ושמלה וכו', כי התורה תבחר לעולם בגמילות חסדים, ותצוה אותנו להשלים רצון הנבראים בני ברית באשר תשיג ידינו. וכלל הענין, שכל המהנה את חברו בין בממון בין במאכל או בשאר צרכיו או אפילו בדברים טובים^כ, דברים נחומים, בכלל מצות הצדקה היא ושכרו הרבה מאד. עכ"ל.

בפרשתן (טו יא), 'ושמחת לפני ה' אלוקיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך, והיינו שצריך לתת ולשמח את הלוי והגר והיתום והאלמנה. הקשה

חנינה ורחמנות - שיתנהג האדם עצמו במדת רחמים וחסד, ועי"ז נותן לו מאוצר מתנת חנם (שהוא אוצר גדול), וכמו שדרשו (שבת קנא:): על הפסוק (בפרשתן יג יח) 'ונתן לך רחמים - ועי"ז ורחמך', עכ"ל. בזה מתבאר כפל הלשון 'וחנותי את אשר אחון', שהקב"ה חונן לאדם ונותן לו שירחם על אחרים כדי שיוכל אח"כ הקב"ה לחון אותו.

אנכי מצוך לאמור - מצוות הצדקה באמרי פיו ולהרגיש את הוגשותיו

בפרשתן (טו יא) 'כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך וגו' על כן אנכי מצוך לאמור פתח תפתח את ירך לאחריך, ביאר בה הרה"ק מרוז'ין ז"ע (הובא בעירון קדישין השלם) דלכן הוסיפה תורה תיבת 'לאמר', ע"ד דאיתא בגמרא (ב"ב דף ט:): שהנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך בי"א ברכות, וזהו כוונת הכתוב, שאם העני מתבייש לקחת צדקה, 'אנכי מצוך לאמור', שתאמר להמתבייש דברי פיוס ותחנונים ותגיד לו שיקח עכשיו לפי צרכיו, וכשיעזור לו ה' וירווח לו אז פתח תפתח את ירך לאחריך, הוא יהיה הנותן.

ובזה ביאר ה'כלי יקר' (יד כב) הטעם שכפל הכתוב בלשונו בכל המקומות שנוכר בפרשתן ענין הצדקה, וכמו שנאמר (יד כב) 'עשר תעשר', 'פתוח תפתח את ירך לו והעבט תעביטנו' (טו ח), וכן נאמר (שם י)

(לפי שנסתלק בצעירותו) ממילא לא נעשו לו מנעלים לרגליו. מעתה חזקו ונתחזקה בפרשה זו המדברת מענייני צדקה, לדעת בחשיבות העושה וביותר 'המעשה' לצדקה.

כא. הנה כתיב בפרשת עקב (י ט) 'ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים', ואף שב'פשוטו של מקרא' לא דיבר הכתוב אלא בנכרי שהתגייר, אמנם הרחיב בדבר בספר החינוך (מצוה תלא) ללמוד מכאן על גודל החיוב לקרב כל מי שהוא בבחי' 'כי גר הייתי בארץ נכריה' - שנמצא במקום זר ומנוכר, שעלינו לקרבו בשני ידיים ולהיות לו לעזר עד שירגיש כאחד מן השורה ומן המניין.

וכה הם דבריו, ויש לנו ללמוד מן המצוה היקרה הזאת לרחם על אדם שהוא בעיר שאינה ארץ מולדתו ומקום משפחת אבותיו, ולא נעביר עליו מן הדרך במצאנו אותו יחידי ורחקו מעליו עוזריו, כמו שאנו רואים שהתורה תזהירנו לרחם על כל מי שצריך עזר, ועם המידות הללו נזכה להיות מרוחמים מהשי"ת וברכות שמים ינוחו על ראשינו, והכתוב רמז טעם הציווי באמרו כי גרים הייתם בארץ מצרים, הזכיר לנו שכבר נכוינו בצער הגדול הזה שיש לכל איש הרואה את עצמו בתוך אנשים זרים ובארץ נכריה, ובזכרנו גודל דאגת הלב שיש בדבר, וכי כבר עבר עלינו, והשם בחסדיו הוציאנו משם יכמרו רחמינו על כל אדם שהוא כן, עכ"ל.

ולדין ייאמר, כי מצווה רבתי זו שכיחה ומצויה ביותר ביננו, וכגון, כאשר מגיע אורח לבית המדרש, או כשאחד בא להתיישב בדירה בסמיכות מקום על ידינו, וכל כיוצ"ב, והדברים אמורים ביותר אל בחורי הישיבות העומדים להתחיל את ה'זמן' בקרוב, שחוב קדוש מוטל עליהם לקרב את הבחורים הצעירים שהגיעו זה עתה להיות מיושבי ביהמ"ד.

הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (כת"ס החדש) שלכאורה תיבות 'אשר בקרבך' אין בהם צורך, שפשיטא שהם בקרבך, וכי תעלה על דעתך לתת למי שאינו בקרבך... ומבאר כי עיקר מצוות 'ואהבת לרעך כמוך' היינו שישתתף עם רעהו הן במכאובו וצעריו והן בשמחתו והצלחתו, כי אין די במעשה החסד והנתינה בלבד, אלא צריך שיכאב לו כאבו של זולתו, שעל ידי זה 'יעשה כל התפעלות למעט יגונו ואנחתו ולחוק לבו הנשבר ככל

וכבר איתא בגמ' (פסחים קיח.) לפרש מה שנאמר (ישעיה כג יח) 'כי ליושבים לפני ה' יהיה סְחָרָה לאכול לשבעה' (בפסוק מדובר על הכהנים היושבים בביהמ"ק ואוכלים ושבעים מהקרבנות, ודרשו בגמ' שקאי על היושבים בבית ה' לעסוק בתורה) שהכוונה על 'המקבל פני חברו בישיבה', והיינו שלומד עמו (כמבאר במהרש"א). ואם דברי תורה צריכים חיזוק בכל עת, קל וחומר עתה בעמדנו לקראת 'זמן אלול' הבעל"ט שצריך לקרב חבריו וללמוד עימם.

מִן הַבָּאֵר

כתב הג"ר משה שטערנבוך שליט"א (תשובות והנהגות חלק ה עמ' תמ"א), שמעתי מפי הגאון מטשעבין זצ"ל שבברכה שהבטיח הקב"ה על מצות צדקה נאמר בה 'כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקיך', וביאר שהדבר הוא מלשון דיבור, והיינו שאת הברכה אינו מקבל על ה'נתינה' אלא על ה'דיבורים' שמפייס בהם את העני ומנחם אותו ומסביר לו שלצערו אינו יכול כעת לתת לו יותר. וישוב בזה קושיית התוס' (ב"ב ח: ד"ה אכפיה) היאך כופין על צדקה והלא אין כופין על מצוה שמפורש מתן שכרה בצידה, ולדבריו מיושב שמתן שכרה נאמר רק על הנתינה בשמחה ובפיוס, אבל מה שכופין אותו הוא רק על הנתינה בלבד ועל זה אין ברכה בפסוק. באחד הביקורים שערך הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע במעונו של הגר"י אברמסקי זצ"ל בשכונת בית וגן, שאל ממנו הגר"י אברמסקי מה ביאור הקרא 'על כן אנכי מצוך לאמור פתוח תפתח את ידך' (טו יא), מה פשר המלה 'לאמור' בצווי זה. השיבו הבית ישראל, יש לכם פה שכן טוב הוא האדמו"ר רבי מאיר'ל מאמשינוב, סבו היה הצדיק מווארקי רבי יצחק זצ"ל, וכך פירש צדיק זה בכתוב דנן, לאמור לעני, כלומר מלבד הנתינה גופא מצוה עליך לפייסו בדברים ולומר לו אל תיפול ברוחך גלגל חוזר הוא בעולם עוד יבואו ימים שתתעשר ואתה בעצמך פתוח תפתח את ידך לאחיק... עוד תפזר הרבה לצדקה... (פאר ישראל עמ' תקל"ו)

כב. פעם נודע להגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל על אחד מגדולי הדור שליט"א שנחלה והגיע לבקר את החולה, אך כשנכנס לביתו נתברר לו כי בחסדי ה' כבר הבריא החולה... אמר לו רבי אברהם, נזכר אני במעשה שהיה עם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שהרבנית היתה טוענת כנגדו מדוע אין הרבי שומר על הבריאות, הרי הוא ממעט עד מאד במאכל וכמעט שאינו נותן תנומה לעפעפיו, כיצד יתקיים הגוף הלאה, ענה לה ה'חידושי הרי"ם', מדוע אביך בחר בי לחתן, כי מה שאחר מספיק ללמוד ביום אני מספיק בשעתיים, כמו כן מה שאחר צריך לישון לילה שלם, לי מספיק שעה אחת... וכך כיוצא בדבר התקיים במר, מה שלאחרים היה לוקח להבריא במשך שבועיים ימים, הרי הרב עשה זאת בתוך יומיים...

החזיר לו אותו גאון ב'מעשה' אף הוא, הרבנית של בעל ה'שואל ומשיב' זי"ע היתה פקחת ביותר והיתה סוחרת באריגים, פעם סיפרה ל'שואל ומשיב', שרימו אותה בהרבה כסף והצטערה מאד על מה שהפסידה, הגאון הקשיב לדבריה אך אחרי כמה דקות ראתה שהוא כבר יושב ועמל בתורה כאילו לא קרה דבר, פנתה אליו אשתו בטרוניא, כיצד לא אכפת לך כלל מההפסד הגדול שהפסדת, איך זה שאתה ממשיך בלימודך כאילו לא אירע דבר, השיב לה בעלה הגדול, מדוע בחר בי אביך לחתן משום שמה שאדם אחד מספיק ללמוד בשבועיים אני מספיק בזמן מועט, כמו כן מה שאחר מצטער על ההפסד הגדול זמן רב, לי לוקח כמה דקות ואחריהם אני מתאושש...

בצאת ר' אברהם מהבית, נענה ואמר, הסיפור שסיפר לי הגאון עדיף מהסיפור הראשון שלי עם החידושי הרי"ם - במוסר השכל הטמון בו. וביאר, כי הנה באמת הרי ה'שואל ומשיב' שכולו היה שקוע בעמלה של תורה יומם ולילה בלי הפסק כל ימי חייו, ולא היה לו שום שייכות עם הנאות עולם הזה, הרי היה יכול היה להשיב לה לפי שפתו והשגתו, מה יש לנו מכסף, כיצד ומה יש להצטער על עולם חולף, ומה יש לך ולי לעשות עסק מכך, הרי טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. מדוע באמת השיב לה תשובה אחרת, משום שהבין שאף אם הוא עצמו מרגיש

באר הפרשה - פרשת ראה

האפשר', ולזה האריך הכתוב ואמר אשר בקרבך, וכלשון הכת"ס, היינו נתונים נתונים המה בקרב לבך²¹ אשר אתה משתתף בצערן ומצפה לשמח אותם, ובשמחתם ישמח לבך גם אתה.

ראה אנכי נותן לפניכם היום דא יומא דדינא - חודש אלול כהכנה לקראת ראש השנה בפרשתן (יא כו), 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה'²², נודע מה שאמרו צדיקי הדורות

כי במקרא זה נרמז כל עניין חודש אלול, וכמו שפירש הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע 'ראה' הוא ראשי תיבות ר'אש א'לול ה'יום, ואילו הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע מקארלין אמר כי 'ראה' הוא ר"ת ראה אלול הולך²³ (ברכת אהרן עמ' קו), כי קריאת זאת הפרשה תהיה תדיר בפתחה של חודש הרחמים והסליחות (בשבת מברכין אלול, או בר"ח אלול), והודיענו הכתוב בזו העת, ל' יום קודם ראש השנה, 'ראה אנכי נותן לפניכם היום' - 'היום' זה ראש השנה (כמבואר בוה"ק ח"ב לבי) ובו 'ביום'

כזאת, הרי הרבנית אינה לומדת תורה ואין הרגשותיה כהרגשותיו, וכיוון שכך, מצא את הדרך הנכונה, להשיב לה תשובה ולפייסה ולרצות את דעתה, שגם היא תבין, ולכן השיב לה כנ"ל.

ומכאן יש ללמוד כי אם פלוני שומע על אדם השרוי במצוקה ח"ו, אין להשיב לו מה שהוא היה משיב לעצמו במצב כזה, נו, זה כלום... ממה אתה עושה 'עסק'... וכיוצא בדבר, כי לפעמים אף אם אצל עצמו לא נחשב העניין לצרה, אבל אצל חברו נחשב דבר זה לצרה גדולה הגורמת לו ליגון ואנחה קשים, לכן יש להתאמץ, למצוא את התשובה המתאימה לחברו, כפי מה ש'דעתו' משגת, מה שיפייס את דעתו.

הוסיף רבי אברהם זצ"ל, באמת ידוע, שגם הטיפש הכי גדול, במה שנוגע לצרכו וענינו מוצא את הדרך החכמה הטובה ביותר כדי להשיג את מבוקשו, כמו כן אם ירגיש אדם באמת את דאגת חברו גם ידע להשיב לו בדיוק מה שצריך לשמוע ורוצה לשמוע... (מובא ביאגן הסהר).

כג. מעשה באיש יהודי שנולד לו בן במזל טוב, הלה רצה לקרוא לרך הנולד על שם אביו שנלב"ע כמה חדשים קודם לכן, אבל ב"ב לא הסכימה, וטעמה ונימוקה עמה, כי לפני זמן מה נפטר לאחד משכניהם (שדרו באותו בנין) ילד קטן שהיה קרוי בשם זה, והיא חוששת שיש בשם זה 'מזל רע', ועל כן היא יראה וחוששת לקרוא לבנם בשם 'נורא' שכזה... האב ניסה להסביר לה שהכל דמיונות והבלים, ובוודאי לא השיב הילד את נשמתו מחמת שקראו לו בשם זה... ואין לחשוש לקרוא לבנם בשם זה, ואדרבה, 'כיבוד אב' יש בדבר, אך היא עמדה על שלה, בלית ברירה נמנו וגמרו לשאול את הגאון הגדול רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, וככל אשר יאמר כן יהיה. הלך האב אל הגרש"ז וספר לו כל ה'דין ודברים', וכך הייתה תשובת הגרש"ז - שלא יקראו לרך הנולד בשם זה, והוסיף לבאר את ה'פסק', כי באמת אין כאן שום 'בית מיחוש', ואין ממה לפחד, אלא, שאם אכן יתנו לילד את השם, אזי בכל עת שישמעו השכנים שהם קוראים לילד בשמו יעלה בזכרונם אותו בן יקיר שהיה להם, ויתחמץ לבבם ויצטערו... וכמה יש לנו ללמוד מדרכו ומהילוך מחשבותיו, לחשוב ולהתבונן על כל הסובבים, ולא להיות שקוע כל היום רק בעצמו...

כד. כה דייק הגר"א (ליקוטים שנדפס בסוף משניות זרעים) בפסוק 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה', שלא אמר 'נתתי' אלא 'נותן', כי אם היה אומר נתתי הייתי אומר שהבחירה נתונה לאדם רק בתחילת הבחירה, אבל אם פעם אחת בירר לו דרך הרע שוב אין לו תקנה אף אם בירר לו אח"כ דרך הטוב, לכך קאמר הכתוב 'נותן' והוא לשון הוה, פי' שכל ימיך עד תשלום ימיך יש לך 'ברירה' ובחירה בטוב, אפי' עד יום המיתה יש לך תקנה לברור בדרך הטוב. ואם יאמר האדם מה תקנה יש לי אם הייתי רשע עד הנה, ואח"כ אף אם אברור לי דרך הטוב מה אעשה עם העבירות שעשיתי ואין לי תקנה, לכך אמר הכתוב 'היום' שהבעל תשובה הוא כקטן שנולד, רק שיעשה אח"כ תשובה וילך בדרך הטוב מכאן ולהבא. ואם יאמר מה אעשה עם היצר הרע, כמש"כ בתנא דבי אליהו אם עשה אדם עבירה לא יצטער על העבירה בלבד אלא יצטער ג"כ שמזה העבירה עשה ליצר פתח שיכול לפתות אותו שיעשה עבירות הרבה, שאם לא עשה העבירה לא היה ליצר פתח כלל לפתות אותו, לכך אמר הכתוב 'אנכי', פי' אני אהיה עמך ואל תירא מן היצר כמאמר הגמ' יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום והקב"ה עוזרו שנאמר צופה רשע וה' לא יעזבנו בידו.

כה. יש שהעמיקו להתבונן בדבריו מדוע נקט לשון 'הולך' ולא אמר ראה אלול הגיע... אלא נרמז בדבריו עוד על דרך מאמרו הנודע של מרן הבעש"ט הק' זי"ע לבאר מה שאומרים בתפילת ליל שב"ק ('ושמרר' לפני שמו"ע) 'וביום'

הנני נותן ברכה וקללה, - כי בראש השנה נקבע כל המאורעות העתידיים להיות במשך כל השנה הבאה, על כן ראה¹² והתבונן וזכור מ'עתה' את היום הגדול הבעל"מ, התעורר כבר מעכשיו לקראת יום הגדול של 'ראש השנה' הבא עלינו לטובה, ותזכה בדין לשנת גאולה וישועה.

השביעי שבת וינפש', שהרי אמרו חז"ל (ביצה טז.) 'וינפש' - כיון ששבת וי אבדה נפש', וא"כ צ"ב, מדוע קבעו לאמרו בליל שב"ק, טפי הוי ליה לתקן שיאמרוהו במוצאי שבת כי אז הוא זמן הסתלקות הנשמה יתירה מן האדם, אלא שאכן דייקא בתחילת השבת מזרזים את האדם, דע לך בני, כי עוד יגיע 'מוצאי שב"ק' והנשמה יתירה תלך לה, על כן, חטוף ואכול חטוף ושתי - לא לבטל את הזמן לריק, כי עוד מעט יתאונן ויצטער 'וי אבדה נפש' ואת הנעשה אין להשיב... כיוצא בדבר ייאמר, ראה אלול הולך ו'בורח', הזמן רץ כי גז חיש ונעופה, וכבר במהרה אנו עומדים בראש השנה... וממילא אל תאמר אתחיל מחר ולאחר זמן... אלא ראה והתבונן כבר בתחילת החודש כי אלול הולך, ודע את אשר לפניך...

כו. ידוע מאמרו של הסבא מקעלעם (כתבי הסבא מקלם, ימים נוראים, עמו' פח) כי הכל מאמינים שראש השנה הוא יום הדין וכל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, אלא שמעלה יתירה יש לצדיקים והוא 'כח הציור', כלומר שלתוקף אמונתם הרי הם רואים לנגד עיניהם בציור השכל את קדושת היום 'כי הוא נורא ואיום', ואילו אצל שאר בני אדם אין זה כדבר המוחש ובנחי' ראייה, ועל כן אינם מכינים עצמם כדבעי וכדוגמת הצדיקים.

ועל כך אמר הכתוב ראה - השרש זאת היטב בעצמך עד שיהיו אצלך בבחי' ראייה, ובעיני שכלך תביט אל היום הגדול והנורא ההולך ומתקרב, הכן עצמך לקראתו. וכמו שמספרים בדרך צחות לאיש שהגיע מדרך רחוקה להעיד עדות בבית המשפט, אחר ככלות עדותו שאלו השופט, וכי ראית זאת במו עיניך או ששמעת כן מאחרים... הודה על האמת שאכן רק שמע מאחרים, אך היה זה ממש בסמיכות לאותו מעשה כשהכל היה 'תוך כדי דיבור'... פסל השופט את עדותו ולא התייחס לדבריו כלל, וכשירד 'העד' מן הדוכן הפטיר כי השופט הלזה משוגע הוא, שכה זלזל בו ולא התחשב בכל המאמץ שטרח להגיע למקום המשפט, מיד נודעק השופט ושאלו, כלפי מי היו הדברים אמורים, ולמי התכוונת, נענה לו ה'עד', אכן כוונתי היתה למעלת כבודו... נפגע השופט ואמר לו, וכי יודע אתה כי ניתן להושיב אותך לשנתיים ימים בבית הכלא על בזיון השופט, החזיר לו האיש - ראית שאמרתי או שמעת...

ובזאת יתבאר דברי המדרש הנודעים (ויק"ר ל יד) אודות ארבעת המינים שהם כנגד אברי האדם, אתרוג דומה ללב, לולב כנגד השדרה, הדס כנגד העין וערבה דומה לפה, ולכאורה יש מקום להקשות, כי בשלמא לגבי אתרוג בדין הוא שיהא ניטל אתרוג אחד כי גם באדם יש רק לב אחד, וכן בלולב שיש רק שדרה אחת, אכן בהדס קשה מדוע עלינו ליטול שלושה הדסים והרי אין לו לאדם יותר משני עיניים, גם יש לתמוה בלשון הכתוב (קהלת ב יד) 'החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך', וכי רק לחכם יש עיניים... אלא כאן רמז לנו, שלחכם יש עוד 'עין' שאין לכסיל, וכמאמר חז"ל (תמיד לב.) 'איזהו חכם הרואה את הנולד', ונמצא שבאמת יש לו שלושה עיניים, שני עיניים הקבועים בראשו וכמו שיש גם לכסיל, בנוסף לכך יש לו עוד 'עין' לראות בו את הנולד... ועל כן נוטלים ג' הדסים כנגד ג' העיניים... ועלינו להיות חכם הרואה את הנולד, לראות את כל השנה הבעל"ט כנגד העיניים ו'לראות' כיצד הכל תלוי ברי"ה, וממילא כל ההכנה תהיה באופן אחר לגמרי.

וכבר אמרו בעלי הרמז כי 'מזל אלול בתולה' - והנה 'בתולה' היא בכלל הנשים - שניתנו להם בינה יתירה (נדה מה:), ובהקדם הביאור הידוע מדוע אשה פסולה לעדות, ואל תשיביני שפסולה מחמת שאין בה דעת - שהרי בפירוש אמרו 'בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש'. אלא אכן, אדרבה, מאחר שיש בינה יתירה והיא מבינה דבר מתוך דבר, מטעם זה גופא פסולה לעדות, דחיישינן שמא כשתראה אחד רודף אחר השני להרגו כבר תראה בעיני שכלה את כל המעשה ותבוא להעיד, ובאמת על העד לראות את המעשה בעיני ממש, על כן אמרו מזל אלול בתולה - שננהג כאותה אשה המבינה דבר מתוך דבר, וכבר עתה נראה בעיני השכל כי ממש בקרוב בוא יבוא ר"ה ועמו כל השנה הבעל"ט התלויה בו, ונבין כי הכל תלוי בהנהגתנו בחודש זה...

ומילתא דפשיטא היא שאילו היינו יודעים בחודש אלול תשפ"ד ובר"ה תשפ"ה מה שעומד להיות בשנה הזו שבוודאי כל עבודת האלול והרי"ה היתה באופן שונה לגמרי...

באר הפרשה - פרשת ראה

היום דא יומא דדינא הוא ר"ה, וכן ביום הכיפורים, שבאותו היום נכתבים ונחתמים, את הברכה אם ישוב ואת ה... ח"ו אם לאו... 'את הברכה אשר תשמעו', את ר"ת אלול תשרי, כי אם ישוב בהם יזכה לרוב ברכה, והבא לטהר מסייעים לו אשר יזכה לשמוע לדבר ה' ולהתקרב אליו (ועיי"ש בהמשך הדברים).

תחילה וראש - שבת מברכין אלול

בשבת זו מברכין מקהלות בני ישראל את חודש אלול הבעל"ט"י, הרה"ק מהר"ד מבעלזא זי"ע אמר על דברי הפסוק שאמר לבן הארמי ליעקב אבינו (בראשית לא כט) 'יש לאל ידי לעשות עמכם רע, ואלוקי

ובסגולתם להתקרב אל הבורא ית"ש ולשוב בתשובה שלימה לפניו.

ובעין זה הביא הגה"ק רבי חיים פלאנ'י זי"ע (מועד לכל חי סי' יא אות ה) מה שכתב בספר 'סופי ענבים', כי הנה 'ראה אנכי נתן' ר"ת ראש אלול הבט, אשר נגד כל ישראל נושא תשובה נכונה, והיינו בשיתחיל מבעוד מועד בער"ה אלול ולא ימתין עד יום הכיפורים. ובזה מבאר מה שפתח הכתוב בלשון יחיד 'ראה' וממשיך בלשון רבים - 'לפניכם', כי כבר אמרו חז"ל (יומא פו:) שאפילו יחיד ששב בתשובה מביא רפואה וברכה לכל העולם, ועל ידי שיקיים בעצמו 'ראה אנכי נתן', שישב בתשובה כבר בחודש אלול יביא 'לפניכם'

מן הבאר

הנה פעמים הרבה על האדם להתעסק בעניני גשמיות (אם בנסיעה לנופש - דאטשע, אם בכל עניני עסקים וביזנעס או צרכים אחרים) ועבודת האדם באותם זמנים לשמור על 'ראשו' שישאר על המקום - מעל המים. מעשה בחסיד שנכנס אל הרה"ק מקאצק זי"ע, וסיפר שקנה סוס אציל מגזע מיוחס בסכום גדול ומפולפל (מושגים של ימינו רכב יוקרתי מחברה נודעת מאד), והתחייב על סכום גדול מאד, אלא שלא היה לו די ממון, לכן לקח הלוואה מכל מי שהצליח, ועתה הוא מגלגל הלוואות כדי לפרוע חובותיו, ואין לאל ידו להחליץ מהמצב אליו נקלע, ראשו כל עמו והוא מבלבל לגמרי, אמר לו הקאצקער, וכי מה חשבת שיקרה, ברגע שהכנסת את הסוס לתוך ראשך הפכת את הראש לאורווה (מקום משכן סוסים), והרי ברור שלאורווה אין באפשרות לשלם חובות, רק מי שנשאר אדם יש לו חכמה בינה ודעת לטכס עצה כיצד לשלם את החובות, לסדר ממון מהכא ומהתם, אבל אתה נעשית אורווה (רפת)...

גם אנו, בכל דבר שנעסוק, נשמור על ראשנו לכל יהפוך להיות אורווה, גם אם צריכים לנוח, לא להשקיע את הראש בזה. ולכן ב'קריאת שמע' מכריזים ה' אחד, ונוהגים לנענע אז את הראש לארבע הרוחות, ומכוונים להמליך את ה' בכל רוחות שמים וארץ. ויש בזה עומק כוונה, שבא לומר שבאיזה 'רוח' מארבע רוחות השמים שנגיע שמה (בחופש, או במסעות למיניהם, או במצב 'רוח' של אדם), בכל מקום שהוא נשמור שהראש ישאר משועבד אל הבורא יתב"ש, ולא ישכח מה תפקידו.

כז. ידועים דבריו של הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע (במכתב לבנו, הובא בבית אהרן קמ"ט:), שהיות ואין מברכים את חודש תשרי בשבת שלפני תחילת החודש, על כן יש לכוון בברכת החודש של חודש אלול גם על חודש תשרי. ולפי זה חיל ורעדה יאחזון בכל לב, ביודעם כי הנה עתה מברכין כבר גם על ראש חודש תשרי - ראש השנה שהוא המשפיע לכל השנה הבאה, ונמצא שבברכת חודש זו נכלל כל שנת תשפ"ו וכל אשר יתרחש בה. ומספרים על אדמור"י בית בעלזא שהיו תדיר משבחים את מנהג בני אונגרין שהיו מנגנים את הניגון של הימים הנוראים בעת ברכת חודש אלול, והיו מזמרין ברטט את ה'ראש חודש אלול יהיה ביום ה... ולמחרתו ביום ה... הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה', להזכיר לעם שהנה ימים המבורכים באים.

ואולי אפשר להסביר את השבח שיש בזה, עפ"י מה שעניינו הרואות שאף אם האדם עוצר את רכבו באופן הרגיל אמצע נסיעתו, מ"מ הגלגלים ממשיכים עדיין להסתובב וליסע, אך באם עוצר את רכבו בבלימה חזקה, נעצר כל הרכב לגמרי ואינו ממשיך ליסע כלל. כיו"ב בהגיע חודש אלול אם האדם נעצר רק מעט עדיין הוא ממשיך בהרגליו הקודמים, משא"כ בעת שנוסח הימים הנוראים נשמע כבר באזניו, וחיל ורעדה יאחזון, בזה נעצר האדם לגמרי, ואינו ממשיך בכל מעשיו שעשה עד השתא.

עשה משתה... ימים רבים שמונים ומאת יום', וכתב הגר"א, וז"ל. אמרו חז"ל (על הפסוק ויקרא פו כה ז'אשה כי יזוב... ימים רבים) ימים - שנים, רבים - שלשה, למה נקרא רבים שהם של צער. (עוה"ד יבואר כאן) כי ידוע שבשנה יש שס"ה ימים ורביע - והרי 'מקצת היום ככולו', נמצא שהשנה נחשבת כשס"ו ימים. והנה, אין דנים את בני אלא על מחצה מהם, כלומר על הימים ולא על הלילות, כמו שאמרו (שבת פמ:): 'דל פלגא דליליא', כלומר שאין להענישם על הלילות כי בזה הזמן הם ישינים... נמצא שכביכול רק קפ"ג ימים בידו של היצה"ר הם, וכנגד ימים הללו הייתה סעודת אחשוורוש - היצר 'שמונים ומאת יום', וג' ימים הנותרים (מק"פ עד קפ"ג) הם ר"ח אלול ור"ה ויוה"כ, הנקראים 'ימים רבים' (סה"כ ג' ימים) שהן ימי צער ליצה"ר, וכלומר שבימים הללו שבים בני ישראל בתשובה שלימה כ"ט, ומודה ועוזב ירוחם, על כן הן ימי צער ליצה"ר.

אביכם אמש אמר אלי לאמר, השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע', כי הנה ארמי אובר אבי הוא 'המקטרג' הרוצה לאבד ולהזיק לעם בני ישראל, וזה אשר אמר הכתוב יש לאל ידי לעשות עמכם רע בכוחי להרע לכם על ידי קטרוגים נוראים, אך מה אעשה ואלוקי אביכם אמ"ש - ר"ת ש'בת מ'ברכין א'לול, אמר אלי, היות ובני מתעוררים לתשובה ולתיקון דרכיהם בשבת זי"ה - בשמעם כי הנה מתקרבים ובאים ימי הרחמים והסליחות - וימי הדין, אי לכך מעתה השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע, ויותר אין בכוחי להזיק לעם בני (הרה"ק המקור ברוך זי"ע היה אומר זאת משם המהרי"ד).

מחר חודש - מעלת וגדולת יום ראש חודש אלול
נפלאות גילה לנו הגר"א (בביאורו למגילת אסתר, ע"ד הרמז) על הפסוק (אסתר א ג-ד) 'בשנת שלוש למלכו

אגב אורחא, העיד הגה"ח רבי יאשע שטייכעל זצ"ל (הובא ב'ביתו נאוה קודש' עמ' קמט), כי הרה"ק מבעלזא זי"ע אמר מחודש אלול צריך כ"א להתעורר בתשובה, טאמער ווייסט ער אז ער ווערט נתעורר פון א ניגון פון די הייליגע טעג דארף ער זיך נתעורר ווערן אפילו פון א ניגון (-אם הוא יודע שיש לו התעוררות מניגון של ימים נוראים אז צריך להתעורר אפילו מניגון).

ונזכיר כאן מנהג טוב שנהגו רבים וטובים, אשר בכל אחד מחמש שבתות אלו, משבת מברכים ועד השבת האחרונה של השנה, אומרים 'ספר' אחד שבתהלים, וכגון בשבת מברכים קוראים את ספר ראשון, וכן על זה הדרך, ובכך מצטרף הכל לאמירת כל התהלים.

כח. ידועים דברי הגה"ק רבי ישראל סלנטער זצ"ל (אור ישראל אגרת יד) מלפנים כאשר ידעתי - כל איש אחזו פלצות, מקול הקורא קדוש אלול. וכן מסופר על החפץ חיים זי"ע (תולדות החפץ חיים עמוד קח) סח לנו רב גדול אחד פעם נזדמן לו להתפלל עם רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל בבית הכנסת בשבת מברכים ר"ח אלול וכשהתחיל החזן לומר המילים 'ר"ח אלול יהיה ביום ה' הזדעזע רבינו ונרתע כל גופו, ופרץ בבכי גדול עד שאימה וחרדה נפלו על כל קהל המתפללים.

וכן שמעתי מפי אחד מגדולי הדור, שהיה נוכח בהלוויתו של הגה"צ רבי דוד בהר"ן זצ"ל במוצאי שבת מברכין אלול, והספידו הגה"צ רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, ובתוך הספדו אמר שעדיין הנו זוכר כי בימים מקדם כה רעדו ופחדו בימים הללו עד שבעת שהיה החזן מכריז בשבת מברכין אלול 'ראש חודש אלול יהיה...' הגיעו בעזרת נשים עד כדי עילפון, והיו צועקים 'מים' 'מים'. ולדידן ייאמר, שלכל הפחות נחדל מלצעוק 'גלידה' (אייס קרים) ומרדיפה אחר תענוגים ושאר הנאות.

מרגלא בפומיה של הרה"ק רמ"מ מלעלוב זי"ע לספר על הפחד והיראה אשר אפפו את זקנו הרה"ק רבי דוד'ל זי"ע, עד שמשרתות הבית היו נופלות זו על זו בבקשת סליחה ומחילה בעש"ק מברכין אלול, וכמנהג ישראל קדושים בערב יום הכיפורים...

כט. מסופר על הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע שפעם נחלש מאוד ויעצוהו הרופאים לנסוע למקום נופש הידוע במזגו הטוב ובסגולותיו הרפואיים, ברם לצורך כך נזקק למעות הרבה, ואנשי שלומו טרחו ועמלו לאסוף את הכסף הדרוש ולהכין לו שם כל מחסורו, ואף העמידו מניין אנשים שיסעו עימו בכדי שיוכל תמיד להתפלל בציבור, כמובן שכל 'הכנות' אלו נמשכו זמן רב, עד שסוף סוף הגיע הרה"ק אל המנוחה ואל הנחלה יומיים לפני ר"ח אלול, כעבור יומיים בלבד פנה אל מקורביו ואמר להם שברצונו לשוב לביתו כי ר"ח אלול היום, תמהו מאד ואמרו וכי

באר הפרשה - פרשת ראה

וללמדנו, כי אפילו הפחות שבפחותים צריך להתעורר בר"ח אלול כמו בר"ה וביורה"כ, וכמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע במכתב התחזקות (משנת תרכ"ה, שפ"א ליקוטים), 'אהובי ידיד נפשי, ראש חודש אלול אין מן היושר לישן בשינת ותרדמת העולם הזה ל"א, וכלי ספק בזמנים כאלו יש התעוררות מן השמים אל האדם גם בן ל"ג, אולם צריכים לפתוח פתח ל"ג.

כתב הרה"ק ה'קרושת לוי' זי"ע (דברים ראש השנה), הנותן בים דרך (ישעיה מג טז) זה ראש חודש אלול. הכלל הוא, כי בראש חודש אלול השי"ת מגלה אלקותו ומלכותו לנשמת ישראל, וכי הוא מנהיג את כל העולמות בחסדו הגדול, וישראל עם קדושו ממליכים

ביוצא בדבר פירש עוד הגר"א (בביאורו לספר יונה) בדרך דרש את האמור (יונה ג ג) 'ויקם יונה וילך אל נינוה כדבר ה' ונינוה היתה עיר גדולה לאלוקים מהלך שלשת ימים', כי דרך הצדיקים אשר הולכים תמיד לפני האלוקים לעשות רצונו, ולשם כך נברא האדם, אכן למעשה 'נינוה' לא הלכה לפני האלוקים רק 'שלשת ימים', וכלשונו 'זהם ראש חודש אלול בהתראה ראשונה וראש השנה ויום הכיפורים'. ומבאר עפ"ז את האמור שם בהמשך 'ויחל יונה לבוא בעיר מהלך יום אחד ויקרא ויאמר עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת', ר"ל, ביום הראשון שהתחיל להלך, והוא בר"ח אלול, התרה בהם שאם לא ישובו בתשובה אזי בעוד ארבעים יום - הוא יום הכיפורים יחתם גור הדין ותהפך נינוה.

כל הטורח הגדול הלזה ויגיעות גוף ונפש היו רק בשביל שני ימים בלבד... השיב להם אדרבה זה גופא רצוני ומאוויי, שיהא זאת לשיחה בפי הבריות שלאחר כל הטרחות עזבנו את הכל, ויאמרו זה לזה מה ראה על ככה, אין זה רק מפני שהגיע ר"ח אלול, ויכנס ללב הרהור תשובה, וכדאי הרהורי תשובה אלו כנגד כל העמל והטירחה...

ל. מנהג היה נהוג בשנות קדם שה'שליח-ציבור' היה מכריז אחר תפילת מנחה בר"ח אלול שובו בנים שובבים, והביאו הגה"ק החיד"א זי"ע (ברכי יוסף סי' תקפ"א ס"ט) וכתב ש'מנהג יפה הוא', ומבאר הגה"ק רבי חיים פלאגי זי"ע (מועד לכל חי סי' טו אות ג) שהנהיגו כן לעורר את הקהל שבאותו לשון הקב"ה מכריז בשמים ממעל לעורר ישנים מתרדמתם. ואם כי לא באנו לחדש מנהגים... אך ללמדנו שכל אחד צריך להכריז לעצמו 'שובו בנים שובבים'.

הנה כתב 'המחבר' (ש"ע סי' תקפ"א ס"א) 'נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים, מראש חודש אלול ואילך עד יום הכיפורים, וברמ"א - ומנהג בני אשכנז אינו כן. והיה מדייק הגאון בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל, שאין כוונת הדברים אלא לענין אמירת הסליחות (שלא נהגו בני אשכנז לאומרם מתחילת חודש אלול, רק בסופו), אבל בענין ההשכמה לא פליגי, כי זה ודאי שלא היה 'מנהג' באשכנז להרבות בשינה בחודש נשגב זה... אלא מראש חודש צריך 'להשכים' ולהתעורר... ואם לא לסליחות' אזי ישכים קום לעבודת הבורא בתורה ותפילה...

לא. הנה איתא בזוה"ק (זו"ח עב). לפרש מה שנאמר (כ"א יג) 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים - דא היא ירחא דאלול', לרמז על חובת התשובה בחודש אלול, וביאר הגה"ק בעל 'משנת חסידים' (בספרו חושב מחשבות פ"י כי תצא) הטעם שלא נאמר 'חדש ימים' כי אם 'ירח', משום ש'ירח' ר"ת יום ראש חודש, לרמז כי מיום ר"ח אלול יתחיל בסדר התשובה ולא יתמהמה מלהתחיל עד אמצע החודש...

לב. וכן פירש הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אלול מאמר א אות כ), שעל כך נאמר (לעיל ד ל) 'בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו', כי 'אחרית הימים' רומז על חודש אלול שהוא 'אחרית' וסוף ימי השנה, וכלשונו, כי אין לך אדם מישראל שלא יהיו מעוררין אותו בהרהורי תשובה בימים האלה, רק האדם מחויב להתאמץ בדבר כשרואה שמעוררים אותו מן השמים, יחזיק באותה התעוררות ולא ירפה, ועל כך נאמר (ז' יב) 'והיה עקב תשמעונו', ש'אין והיה אלא לשון שמחה, והכי קאמר שמחה תהיה לפניו ית"ש, אפילו אם רק עקב תשמעונו את המשפטים האלה, פירוש אף אם ח"ו תתרשלו במצוות בכל השנה, אך בהגיע עקב, היינו בסוף השנה תשמעונו.

לג. מספרים על שלשה יהודים שנכנסו אל הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע, הראשון בכה לפניו, כבר הגיע חודש אלול, ורצוני לשוב בתשובה שלימה אל בוראי, שילחו הרה"ק מעל פניו ואמר לו, לך עשה תשובה ומה לך כי באת אלי, וכך גם ענה לשני שביקש לשוב בתשובה, אך השלישי שבכה ואמר, רבי, הן כבר הגיעו ימי אלול, ועדיין אין בי רצון לשוב בתשובה, אותו קיבל הרה"ק והראהו את הדרך ילך בה ואת המעשה אשר יעשה, כי זוהי כל עבודת האדם בימים הללו - לגלות את הרצון הטוב.

הצרות (שאף הם אותיות תרצ"ו) עד שזוכה אדם שיקויים בו מה שנאמר (משלי טו ז) 'ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים עמו'. ומדבריו נלמד על החובה ועל הזכות לנצל כל רגע ורגע מימים קדושים ונעלים אלוהי, ולא יאבד אפילו יום אחד, אלא 'יכול מראש חודש'... להתחיל כבר בר"ח אלול בכדי שיוכה להגיע לתרצ"ו שעות...

הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא ויבשר לנו בשורות טובות^{לו} ישועות ונחמות, ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ בב"א.

עול מלכותו עליהם^{לו}. וזה 'הנותן בים דרך זה ראש חודש אלול'... שבר"ח אלול מגלה השי"ת לנשמת ישראל כי הוא מנהיג העולם.

כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא הכלה שופטים, וע"ע בני יששכר אלול א יא) לרמוז בלשון הכתוב (להלן כ יש) 'כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה', כי 'עיר קטנה' הכוונה ל'גוף' הנשלט על ידי היצר הרע (נדרים לב:), ו'ימים רבים' היינו ימי חודש אלול שיש בהם תרצ"ו שעות כמניין תצור, וע"י עבודת התשובה והתפילה בימים אלו ממתיקים את כל

לד. כתב הרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע (בהפטרת שבת ור"ח ד"ה והיה) 'הנה איתא בכתבי האר"י ז"ל שהבא לעבוד ה' ולשוב בתשובה יתענה הפסקה משני ימים בתחילת החודש אלול וכו' (עיי"ש), אמנם בדורות הללו דחלשא עלמא ואי אפשר לעסוק בתענית צריך עכ"פ כל הבא לטהר ולעבוד ה' - לקדש ולטהר עצמו במ"ח שעות הללו וכו'. לה. שח הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע שבשנה אחת ראה בחלומו, היאך שעוברים עליו כל ימי אלול הקדושים, והוא עצמו נשאר כעץ יבש ללא כל התעוררות והתלהבות, כיו"ב ממש עוברים עליו ראש השנה ועשרת ימי תשובה, יום הכיפורים והושענא רבה, והכל מתוך קרירות גדולה, ללא כל התעוררות וטעם, והחל לזעוק במר נפשו על ההסתרה הגדולה והחשכות אשר אפפוהו, תוך כדי זעקותיו התעורר משנתו, והנה רואה הוא שהיום ערב ראש חודש אלול, ו'הרי שלך לפניך' - עדיין לא איחר את המועד... לו. ידוע שזמן בואו לראשונה של הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעפסק זי"ע אל הבעש"ט הק' זי"ע היה בפרשת ראה, כמו כן בפרשת ראה בא לראשונה אל המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, ואף עלייתו לארץ הקודש היתה בפרשת ראה, והיה אומר בכל עת כי בפרשת ראה הוא מצפה לבשורות טובות... כן נזכה כולנו כאחד לבשר ולהתבשר בשורות טובות ומשמחות, אכי"ר.

ישקו העדרים

'איש כמתנת ידו, כברכת ה' אלזקיך אשר נתן לך' (טז יז).

פעם נכנס הרה"ק רבי צבי מליסקא זי"ע יחד עם בנו לעיר אחת באישון ליל, באין להם מקום ללון נכנסו לבית המדרש ועסקו שם בתורתם ובעבודתם, אך רעבונם גבר והטרידם מעסק התורה והתפילה, באותה שעה הייתה אשה אחת 'מקשה לילד' בעיר, ובאה אמו של הרה"ק מליסקא לאמה של המקשה לילד בחלום, ואמרה לה, אם ברצונך שתחיה בתך לכי נא ותני 'צענעריל' (מטבע שהיה נקרא כן, ושוויו עשרה זהובים) לבני השוהה עתה בבי מדרשא, ובזכות זה תלד הבת מיד בניקל. מיהרה האם לבית המדרש, ועשתה כפי שנצטוותה, ואכן מיד נולד בן לבתה למזל טוב. אחר הדברים האלה פנה הרה"ק אל בנו באמרו, אם כבר ירדה אימי ממנוחתה בגן עדן לעולם השפל הזה, ונגלתה אל אותה אשה בחלום הלילה, וכי לא היה ביכולתה לצוות עליה לתת 'צוואנציגער' (מטבע השווה עשרים זהובים), ומדוע אמרה לה רק 'צענעריל' ותו לא, אלא כשהשי"ת רוצה צענעריל יהיה רק צענעריל, כי כל מזונותיו של אדם קצובין לו, אי אפשר להוסיף עליהם ולא לפחות מהם. ככל היוצא מפיו של הבורא יעשה.

וללמדנו כל חד וחד בדיליה, פעמים שהאדם עושה 'עסק' (ביזנעס) טוב, וקיבל מהקונה 'עשר' אלף או עשר מיליון, תמיד יבוא היצר להסיתו, אויה, חבל, אילו הייתי מבקש עשרים הייתי מקבל, וכיו"ב במי שמסובב 'להתרים' אחרים, ביקש עשר וקיבל עשר, בל יחשוב אילו הייתי מבקש עשרים הייתי מקבל כי כשהשי"ת רוצה צענעריל יהיה רק צענעריל.

ולהשתדל, "וברכתיך" אבל "תעשה", ומאידך גיסא - היכן מתבטא ההבדל, בין מי שחושב כי הוא מבריא את ישנה מצות הביטחון. והכל שואלים: כיצד, באמת מתנהגים למעשה?

מעט וזה קצת יותר?
התשובה היא במקרה שאין את היכולת לקבל רפואות, כאשר אדם מנוע מלהשיג תרופה מסויימת או כאשר אין לו חובה לקבל תרופה - אז עליו לדעת כי הישועה, אם היא צריכה לבוא, בוא תבוא - עם הרפואות וללא הרפואות, ואף בלא השתדלות, כי עתה אין עליו חובת ההשתדלות, וזה יעשה הטוב בעיניו, אם נגזרה עליו רפואה - היא תגיע בכל דרך שהיא.

כמו כן, כל סוגי ההשתדלות הגובלים באיסור או חשש איסור - אין בהם חובת ההשתדלות, אדרבה, במקרה שחייב להשתדל ואינו משתדל כראוי, יכול להיות שבגין כך לא יקבל מה' את המגיע לו, כעונש על שלא עשה את המוטל עליו, אבל כאשר אינו חייב, מחמת חשש איסור וכדו', הוא פשוט עובד חינום, כי אם נגזר - יהיה לו ואם לא, לא יהיה. נסעתי פעם במונית עם רבי עזרא ברזל זצ"ל. באמצע הנסיעה פנה הרב לנהגואמר לו: אתם, נהגי המוניות, צריכים להיות הגדולים ביותר במידת הביטחון בה', כי אין לכם עבודה מסודרת, כל מי שרק מגביה את היד לסדר את מגבעתו אתם חושבים כי הגביה

אֶפְלוּ כְּשֶׁכָּל תָּא בְּגוּף שְׁלָךְ צוּעֵק "זֶה לֹא הוֹגֵן!" - הָאֵם אַתָּה מוֹכֵן לוֹתֵר עַל הַזְּכוּת הַקְּדוּשָׁה שְׁלָךְ לְהִיּוֹת צוּדֵק?

יֵשׁ סֵפּוֹר עַל בְּחוֹר מֵאֵן "שׁ הַמְּשֻׁגֵּיחַ בִּישִׁיבָה גָּעֵר בּוֹ עַל מְשֵׁהוּ.

בְּמָקוֹם לְחֹשֵׁב "אוֹלֵי יֵשׁ כָּאֵן מְסֵר בְּשִׁבְלֵי", הַבְּחוֹר עֵנָה בְּבִטְחוֹן עֲצָמֵי מְלֵא: "הֶרְבִּי אָמַר שְׁהַמְּשֻׁגֵּיחַ הוּא לֹא 'מְצִיאוֹת' - הוּא בְּסֵךְ הַכֹּל 'סִבָּה' שְׁהֵשֵׁם שׁוֹלֵחַ!" נִשְׁמַע חֶכֶם, נְכוּן? רַק שִׁישׁ כָּאֵן בְּעֵינָה מֵהוֹתִית: אֵם אַתָּה בְּאֵמֶת מֵאֲמִין שֶׁהַקֵּב"ה שְׁלַח אֶת הַמְּשֻׁגֵּיחַ הַזֶּה לְהַעֲבִיר לָךְ מְסֵר - אִזּוֹ לְמָה אַתָּה לֹא מְקַשֵּׁיב!?

הַבְּחוֹר הַזֶּה לָקַח אֶת הַתּוֹרָה הַכִּי עֲמָקָה עַל הַשְּׁגָחָה פְּרָטִית, וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּתוֹר... תְּרוּץ לֹא לִשְׁמַע בְּקֶרֶת.

כִּי זֶה בְּדִיוֹק הַפְּרִדּוּקֶס: בְּרַגַּע שְׁאַתָּה מִבִּין שְׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר אַתָּה דֶּרֶךְ הַמְּשֻׁגֵּיחַ, כָּל הַשְּׁאֵלוֹת הַצְּדֻקְנִיּוֹת נִעְלָמוֹת.

לֹא יִהְיוּ יוֹתֵר: "לְמָה דּוֹקָא אָנִי?", "מָה עִם כָּל הַשְּׁאָר שְׁעוֹשִׂים אוֹתוֹ דְּבָר?" "זֶה לֹא הוֹגֵן!"

כִּי הַשְּׁאֵלוֹת הָאֵלֶּה - הֵן בְּדִיוֹק מָה שְׁמוֹנֵעַ מֵאַתָּנוּ לְקַבֵּל אֶת הַמְּסֵר הָאֱלוֹקִי וְלִהְיוֹת לְאִמּוּנָה הָאֲמִתִּית.

זֶה לֹא רַק לְבַנֵּי נֶעֶר, הַנוֹשֵׂא הַזֶּה לֹא נִגְמַר בְּגִיל שְׁמוּנָה עֶשְׂרֵה, כָּל אֶחָד מֵאַתָּנוּ, בְּכָל גִּיל, עוֹמֵד מוֹל אוֹתוֹ מִבְּחָן: הָאֵם אָנִי מוֹכֵן לְשִׁבֵר אֶת הָאֵגוֹ שְׁלִי וְלְקַבֵּל שְׁאוּלֵי... אוֹלֵי - הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַסֶּה לְהַגִּיד לִי מְשֵׁהוּ דֶּרֶךְ הַמְּצַב הַזֶּה שְׁמֵרְגִיזוֹ אוֹתִי? אוֹ שְׁאֲנִי אֶעֱדִיף לְהִשְׁאֵר עִם הַדְּקִלוּמִים הַיְּפִים שְׁלִי עַל אִמּוּנָה חִזְקָה?

(ע"פ נְקֻדּוֹת שֶׁל אוֹר - סְפִינְקָא)

יד לעצור מונית... כל כך אתם מצפים ותלויים בחסדי אחרים, ממילא, קל לכם לתלות עיניכם למרום ולזכות לביטחון בה'... ומי כמוכם, רואים בסופו של דבר כיצד מגיעה פרנסתכם...

כל יהודי לפי חזק אמנותו בה', יש המרבה ויש הממעט - אבל שניהם אין חילוק ביניהם בידיעה כי ה' הוא הזן מקרני ראמים ועד ביצי כינים - לא אני!

(יחי ראובן)

לעי"נ האשה החשובה

מרת מרים יוכבד ב"ר צבי ליבוביץ ע"ה

כ"א מר חשוון תשפ"א

"לא תאמץ את לבבך" (טו, ז)

יש לפעמים אדם הרואה את חברו וידידו במצוקה כספית, וליבו נכמר עליו מתוך רחמים, ועלול להיות מצב שאינו יכול לשאת בליבו הרגשה כבדה זו, ומתוך רצון להפסיק את המועקה אשר בליבו מחמת מצבו הקשה של חברו, הרי הוא מגיש לו סיוע.

יתירה מזו, ישנם אנשים שמתאכזרים על זולתם, ובראותם את מצוקתם, מתעורר בהם רחמים, ואחרי

הסיוע שמגישים לנצרך, יכולים ועלולים הם שוב להתאכזר עליו.

על זה ועל זה מזהירה התורה: לא תאמץ את לבבך, מלשון "לא תתן לבבך חווק ואומץ" שהמטרה בנתינת הצדקה לא תהיה אך כדי להסיר את המועקה שבליבך, ובוודאי לא בשביל להתאכזר עליו.

(עפ"י ש"ך על התורה)

בעניין הזה מסופר (מובא באוצרות התורה): פעם ישב הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זצ"ל עם תלמידיו ועסק בתורה נכנס לפתע עני לבוש בלואי סחבות וכל כולו מעורר חמלה הוציא רבי מנחם מנדל דינר זהב מכיסו ונתנו לעני שמח העני על המתנה ההגונה שקיבל והלך לדרכו.

והנה כאשר הלך אותו עני חשב רבי מנחם מנדל לעצמו, הרי מה שנתתי לו את הדינר היה מתוך שנכמרו רחמי עליו ולא לשם מצות הצדקה כפי שציוונו השי"ת, שלח מיד לקרוא לעני.

כאשר שמע העני כי האדמו"ר ביקש להחזירו נבהל ונחרד שמא

התחרט האדמו"ר על מה שנתן, שמא טעות היתה בידו והתכוון ליתן רק דינר של כסף.

כשהגיע העני הוציא רבי מנחם מכיסו דינר זהב נוסף ונתנו לעני לשם מצות צדקה, כמובן שמח העני מאד הוא אור עוז ושאל את הרבי אם כך היה ברצונו לתת שני דינרי זהב מדוע לא נתנם מתחילה וגרם לו ל"בהלת שווא"?

השיב האדמו"ר למדתי מהפסוק בפרשת ראה שכך עלי לעשות "נתון נתן לו" מדוע כפלה התורה לשון נתינתו אלא ללמדנו שאם נתן לעני בפעם הראשונה מתוך רחמנות, עליו לחזור ולתת נתינה נוספת לשם מצוה לתת באופן "שלא ירע לבבך בתתך לו" כלומר לא מתוך צער הלב על המצב של העני אלא לשם מצות הצדקה.

"ולא תקפוץ את ירך מאחיר האביון" (טו, ז)

סיפר עגלון שהוביל את החפץ חיים זצ"ל בדרך, שכרגיל, היה מדבר עמו על תכלית האדם בעולם הזה.

העגלון שאל אותו במה יוכל לזכות איש כמוהו. הח"ח השיב לו, שיעסוק בגמילות חסדים.

צחק העגלון במר נפשו האם זה לא לעג לרש, הלא עני ואביון הוא, וזוקק בעצמו לקבלת גמ"ח!

הסביר לו החפץ חיים במתק לשונו, שאל יחשוב שגמ"ח צריכים להקים במאות, אפשר להקימו בקטנות, ינסה לחסוך מהוצאות פרנסתו כמה פרוטות לשבוע, וכשיצטרפו הפרוטות לזהובים, יהיה לו כבר במה לעזור לשכן עני בהלוואה קטנה לצרכי שבת, וזהו יסוד גמ"ח הנחשב בעיני הקב"ה כאחת הקופות הגדולות.

סיים העגלון בשמחה - שמעתי לעצתו, וכיום יש לי סכום הגון אשר נאסף אצלי והנני מלווה בע"ה לעשרות אנשים.

לאחר שנים ארכות של מאמצים מול הרשויות, זכה

ר' אשר סוף סוף לקבל שטח נרחב במירון - עליו תכנן לבנות מרכז גדול של 'יד עזרה'. סוף סוף יש לפעילות החסד הרחבה שלו מקום ראוי במירון.

מיד לאחר שקבל את השטח, נשפרו מהנדסים ואדריכלים לתכנן את המבנה שיבנה במקום.

באותה עת הגיע יהודי אחר, גם הוא בעל מעשי חסד, ובקש מר' אשר לקבל פנה קטנה בשטח.

ר' אשר, בטוב לבו, הסכים בשמחה.

אולם בקר אחר, כשהגיעו החברים למקום, גלו לתדהמתם שהאיש השתלט על חלק עצום מהשטח - הרבה מעבר למה שהעניק לו ר' אשר, והחל לקבץ עבדות בשטח ללא רשות.

החצפה הבלתי נתפסת הטרידה מאוד את ר' אשר, הוא החליט לשכר את מיטב אנשי המשפט ולנסח כתב תביעה מנמק שיגש לבית הדין.

לאחר שקבל את כתב התביעה לידיו וודא שהוא עומד בכל התנאים ההלכתיים, בקש לקבל עליו גם את הסכמת הרבי מסלונים, בעל ה'נתיבות שלום', ששקה באותה תקופה במירון.

"צריך לקבל על כך גם רעבישע בליק", אמר ר' אשר.

"נתון נתן לו" (טו, ז)

האדמו"ר רבי יואליש מסאטמר, היה גאון בנתינת צדקה, עד שהיה מקיים את מצוות "העבט תעביטנו די מחסורו" בכל הידוריו.

מעשה והגיע אליו יהודי מארץ ישראל, שיצא לאסוף כסף להכנסת כלה לנישואי בתו.

שאל אותו הרבי, לאיזה סכום אתה זקוק? עשה לו

לעי"נ האשה החשובה

מרת צפורה פייגא ע"ה ב"ר משה אליעזר שיחי'

יודלביץ - ג' שבט תשפ"א

בעיר, ניגש אל הפקיד וקנה 'בול' בשקל אחד! הדביק על הקופסא, רשם 'לכבוד החתן היקר' וציין את כתובתו. עצרו הפקיד, שים את הקופסה על המשקל, הפקיד מסביר שהמשלוח כבד ושוקל הרבה והתשלום על המשלוח הוא הרבה יותר מאשר בול בשווי שקל אחד, ואומר לו שצריך להוסיף בולים,

אמר לו הכפרי, ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר! האם החבילה כבדה, הרי אם נוסיף בולים היא תהיה יותר כבדה!...

אומר הקב"ה, אתה רוצה שהכסף יגיע? תדביק בולים! תן לעניים! "כי בגלל הדבר הזה יברכך ד' אלוקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך!" ומה אומר האדם? עכשיו קשה, עכשיו החבילה כבדה ואם אני יתן כסף לצדקה הרי החבילה תהיה יותר כבדה!

הבה לא נהיה כאותו כפרי נבער... (אגעדאנק)

"נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'" (טו, י)

הצדקה נמשלה לזריעה, כדכתיב (הושע י, יב): "זרעו לכם לצדקה וגו'". ויש להבין מדוע נמשלה דווקא לזריעה, ולא לאופן אחר של הרווחת ממון?

ויובן בדרך משל, לאדם שאיבד עשרה שקלים, ואחר כך הרוויח שלושים שקלים - לא תושלם אבידתו בכך, כי אם לא היה מאבד עשרת

השקלים, הרי היו בידו כעת ארבעים, לא כן אם יזרע איש קילו חיטים, ויוציא אחר כך עשרה קילו, לא ייצר לו על הקילו שזרע והלך לאיבוד, כי אם לא היה זורע לא היה קוצר. כן הדבר בענין הצדקה.

ועל כן אמר "ואל ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה" - בגלל הצדקה, היא הגורמת כי "יברכך ה'".

(סידורו של שבת)

חשבון ואמר, כך וכך כסף. יצא הרבי לחדר השני, וחזר עם כל הסכום, פחות כמה מאות דולרים, במזומן.

היהודי לא ידע את נפשו מרוב שמחה, יצא החוצה כולו אושר, הוא לא ציפה שמשאלתו תתגשם ברגע אחד. מקורביו של הרבי שראו את הנתנה, שאלו את הרבי, אם

כבר נתן כ"כ הרבה כסף, למה לא את כל הסכום? ענה להם הרבי בפיקחותו, מכיר אני את נפש האדם, לו הייתי ממלא את כל משאלתו, לא היה האיש שמח בכסף הזה, תוך דקות מעטות היה מתחרט ומצטער על שלא ביקש יותר... ואני הרי רציתי בשמחתו השלימה.

א"ה: בכך קיים הרבי גם את המשנה באבות (ה, יג) "ארבע מדות בנותני צדקה... יתן ויתנו אחרים, חסיד". הרבי לא רצה למנוע מאחרים לזכות במצוה, הוא נהג בחכמה שהמקבל יחוש שמחה גמורה ולא חרטה.

"נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ד' אלוקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך" (טו, י)

הגמ' אומרת במסכת גיטין (ז, א) אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמים שיעשה יותר צדקה ועי"ז יתרבו נכסיו, וכל שכן כשנכסיו מרובין שמחוייב לעסוק הרבה בצדקה.

אבל האדם אומר: עכשיו המצב קשה אני לא נותן כעת, וכשיהיה לי אתן הרבה בעז"ה.

מסופר שפעם היה כפרי שאירס את בתו לבחור בן תורה. שמע הכפרי על המנהג שנותנים ש"ס לחתן. בירר היכן ניתן לקנות, וירד העירה, לקנות ש"ס מהודר ולשלחו אל החתן.

כאשר רצה לשלוח את הש"ס, נכנס לבית הדואר

הנתיבות שלום, שנדהם לשמע על המעשה, קרא את כתב התביעה בלה ונתן את הסכמתו המלאה.

בשחרו לר' אשר וספרו לו על תגובת הנתיבות שלום, שמח ר' אשר וביקש את כתב התביעה לידי, אך בשקבל אותו - קרע את הדפים לפסות קטנות.

החברים נבהלו: "ר' אשר, למה לקרע? זה קבל הסכמות מכלם! כלם אומרים שאתה צודק לגמרי!" השיב להם ר' אשר: "דוקא בגלל זה אני קורע. התחושה החזקה שאני צודק הגבירה בי את הפעם על האיש מרגע לרגע.

אבל מה אני מרויח מלהיות צודק? קצת שטח? ועל הדרך אני מפסיד כל כך הרבה!

הצדק הזה גונב לי את המוח, גונב לי את הקשר עם הבורא, את ההכנעה הקדושה. התחושה שנעשה לי עגל דוקא על ידי אדם שנראה ירא שמים מערערת את התמימות היהודית. הפעם מעורר בי שנאה וקנאה וכל כך הרבה מדות רעות...

את כל עבודת החיים שלי אפסיד בשביל חתיכת קרקע? עדיף לי לותר על הצדק ולהרויח את ההכנעה ואת החבור לה' שנה יביא לי!"

ובהזדמנות אחרת אמר: "עדיף שכל יד עזרה תשרף ולא לכעס פעם אחת על הצד השני בדין תורה!"

(ע"פ נקודות של אור - ספינקא)

כתיבה וחימה טובה

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לנצל ולהדפיס בלי רשות בכתב

לזכות
רבי
אברהם
בן ר' יהואל
שיחי
ולכל
משפחתו
הצלחה רבה
ורוב פה
מכל יוצאי
הלציו

שבת קודש כט מנחם אב תשפ"ה: הדלקת נרות: ירושלים: 6:39 תל-אביב: 6:55 חיפה: 6:47 מוצאי שבת: ירושלים: 7:52 תל-אביב: 7:54 חיפה: 7:55 ר"ת: 8:30

פרשת ראה

מעשר כספים

מצוה להפריש מעשר [או חומש] מממונו לצדקה!

נלמד מהפסוק: "עשר תעשר את כל תבואת זרעך" (פרק יד-כד) ודרשו חז"ל: "עשר תעשר" – "עשר בשביל שתתעשר" (תענית ט.) והביאו בעלי התוס' את דברי חז"ל בספרי לרבות מפסוק זה גם שאר רווחים שיש לעשר מהם.

נפסק בשו"ע (ור"ד סימן רמז ס"ד) שבמעשר מותר לנסות את הש"ת. וביאר **החפץ חיים**, שוודאי מה שהתיר הכתוב לנסות, אינו מחמת מצות מעשר תבואה, רק מחמת שמחזיק בזה ידי הכהנים והלוויים ויש טרף בבית ה', ועי"ז יהיה ביכולתם להתחזק בתורת ה'. ולכן אמר הפסוק "יהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת". שבזכות שנותנים טרף, בזכות זה באה הברכה. וכענין שאמרו חז"ל בגמרא (חולין קל:.) אין נותנין מתנה לכהן עם הארץ שנאמר (דה"י ב-לא, ד) "לתת מנת הכהנים והלוויים למען יחזקו בתורת ה'".

וא"כ, כך גם לענין מעשר כספים בזמננו שעיקרו נתקן לכתחילה להחזיק ידי עמלי תורה, כדרשת חז"ל (בתנחומא-ראה) "עשר תעשר" - עשר בשביל שתתעשר. עשר כדי שלא תתחסר. רמז למפרשי ימים, להפריש אחד מן עשרה לעמלי תורה, גם בזה מותר לנסות את הש"ת.

רבינו הגרא"מ שך זצ"ל, עורר רבות על ענין מעשר כספים וחומש, והיה אומר כי ראה בחוש עוד בחור"ל אצל בעלי מסחר שהיו מקפידים על כך שהתקיים בהם "עשר בשביל שתתעשר", והקב"ה נותן לימי שנותן. זה בדוק ומנוסה. והיה נוהג לעורר הורים להרגיל אף ילדים מגיל צעיר להפריש מהכסף שמקבלים, כדי להתרגל לנתינה זו. ועיקר נתינת הצדקה היא להחזקת תורה. לתת ללומדים שתורתם אומנותם ולתלמידי חכמים הזקוקים לפרנסה. עכ"ד הרב שך.

וכבר כתב כן **החפץ חיים** (מובא באגרות ומאמרים) בזה"ל: "לפנים בישראל היתה חובה על כל אחד לתת תרומות ומעשרות לכהנים וללוויים, וזאת היתה סגולה לעשירות. ועכשיו בימינו, בני הישיבות הינם במקום הכהנים והלוויים, וכל בן ישראל מחוייב לתת להם מנת חלקם המגיע להם עפ"י דין, משום שהם הנושאים את דגל התורה..." עכ"ל הח"ת.

ידועים דברי חז"ל (כתובות נ.) "המזבז לצדקה אל יזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות". ואולם באופנים הבאים מותר אף יותר מחומש:

(א) במקום שיש פיקוח נפש. **(ב)** כשהעני נצרך מאוד. **(ג)** בעשיר מופלג. **(ד)** כשיש לו עסק שמשתכר קבוע למחייתו, ונותר לו יותר מחומש. **(ה)** להחזקת תורה שנעשה שותף עם הלומד. **(ו)** מי שמפזר מעותיו למותרות אולי עדיף שיתן צדקה. **(ח"ח באהבת חסד פ"כ).**

ומובא על כ"ק האדמו"ר **משינאווע רבי יחזקאל** זצ"ל שהקפיד לא לתת יותר מחומש כדין השו"ע [וחלק בזה על אביו **רבי חיים מצאנז** זצ"ל שנתן יותר מחומש] ופעם שאל את אחיינו **כ"ק האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב** זצ"ל מדוע מפזר לצדקה יותר מחומש? והשיב לו: "הלא הטעם שאמרו לא לתת יותר מחומש" שמא יצטרך לבריות" והרי אני בין כך וכך נצרך לבריות"...

"עשר בשביל שתתעשר"...

מעשה באחת מתושבות סלוצק שפירנסה משפחתה ממכירת דברי מאפה שאפתה, אך עדיין חיו בעניות גדולה. בצר לה פנתה לגאון **רבי איסר זלמן מלצר** זצ"ל לשאול בעצתו. הוא יעץ לנהל רישום מדוייק של כל סכום שמרוויחים ולתת ממנו מעשר לצדקה. והבטיח שאם ינהגו כך תבוא הברכה.

ואכן הביאה האשה בשבוע הראשון את המעשר לרבי איסר זלמן שיתנו לצדקה אף שהיה סכום פעוט ביותר. ובשבוע השני הביאה סכום גדול יותר, כך מדי שבוע גדלו כספי המעשר עד שהגיעו לסכומים נכבדים. וברבות הימים נמנתה משפחה זו עם המשפחות העשירות שבסלוצק.

דרך עץ החיים

"רק מרויחים"...

סיפר הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל: "אבא זצ"ל (הסטייפלער) היה אומר, כי מי שמקפיד על מעשר כספים כראוי, אין השלטונות יכולים להוציא ממנו כספים אחרים.

"ופעם שאלתי אותו בענין ספק שהיה לי במעשר כספים, ואמר לי כהאי לישנא: "בכל הספיקות שיש לך בענין זה, רק תחמיר, כי ממעשר אף פעם לא מפסידים רק מרויחים".

דרך שיחה

"לתת מעשר וחומש"...

אדם שלח לשאול את **הגרא"ל שטיינמן** זצ"ל במה עליו להתחזק לאחר שנגב ממנו סכום כסף גדול? והשיב: "כנראה לא נתת מספיק צדקה, קבל על עצמך לתת חומש!"

הרב שטיינמן עצמו נהג להפריש מכספו בשני שלבים: בתחילה מעשר מכסף שהרוויח, ואח"כ הוסיף הפרשה המשלימה את הסכום לחומש ואז כתב: "מכסף זה הופרש מעשר וחומש". **רבי אהרן לייב**

הרב נפתלי אלימלך בן שרה: ב"ה יש שיפור בבריאות אך עדיין צריך תפילות לרפואה, יש"כ

להיות חומל ומרחם על הבריות!

נלמד מהפסוק: "ונתן לך רחמים ורחמך והרבך" (פרק יג-יח)

ואמרו חז"ל: שלשה סימנים יש באומה הישראלית, רחמים, ביישנים וגומלי חסדים. רחמים דכתיב: "ונתן לך רחמים ורחמך" (ובמות עט.). כיוצא בזה אמרו: כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו. וכל מי שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו (ביצה לב). עוד למדו חז"ל מהפסוק: "ונתן לך רחמים" ... כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים (שבת קנא.). והיינו מדה כנגד מדה, כמו שאמרו חז"ל: במדה שאדם מודד מודדים לו (סוטה ט).

כתב רבינו יונה ז"ל (בשערי תשובה שער ג-לו): הוזהרנו להסיר מנפשנו מדת האכזריות ולנטוע בה נטעי נעמנים, הם הרחמים והחסדים הנאמנים, כמו שכתוב "והלכת בדרכיו". ובעבור כי מן האפשר שלא יקפוץ את ידו ויחון את העני ולא מדרך הרחמנות, כענין שנאמר (משלי יב-י) "ורחמי רשעים אכזרי", על כן כתוב: "לא תאמץ את לבבך" ועונש האכזריות רע ומר.

מעניין הוא ביאורו של הנצי"ב מוולאז'ין זצ"ל בלשון הפסוק "לא תאמץ את לבבך", אשר לכאורה לא מובן, מה שייך כאן לשון של "התאמצות"? אלא הביאור הוא, מכיון שכך תכונתם וטבעם של בני ישראל, להיות רחמנים על הבריות, ממילא מובן מאליה שכאשר יש מישוהו מזרע ישראל אשר חפץ הוא לנהוג במדת האכזריות, חלילה, שלא כטבעו. הרי עליו "להתאמץ" לשם כך, שכן הדבר נוגד את יסוד טבעו ותכונתו. על כן אומר הכתוב בדקדוק לא "תאמץ" את לבבך כדי למנוע את הצדקה מהעני.

בתחילת פסוק זה נאמר: "כי יהיה בך אביון מאחד אחיד בלא שערך בארצך" ... וטעון ביאור פשר לשון הכתוב "באחד שערך בארצך", מדוע הוזכר כאן ארץ ישראל, וכי הצדקה היא מצוה התלויה בארץ, והלא בחובת צדקה אין כל הבדל בין ארץ ישראל לחו"ל, שהרי בכל זמן ומקום מצוה לאדם שלא לאמץ לבבו ולא לקפוץ ידו מאחיו האביון!?

רבינו יוסף חיים מבגדד זצ"ל ביאר זאת יפה עפ"י משל: מעשה בעני שהיה מחזר על הפתחים, כשבגדיו מלוכלכים ורגליו יחפים ומלאי בוץ... באחד ממסעות נידודיו הגיע לביתו של אחד העשירים, אשר חדרי ביתו מרוצפות באבני שיש לבן ונוצץ מסוג עדין ויקר ביותר. דפק העני בדלת ונכנס לתוך הבית פנימה, כמובן שכל פסיעה שלו הותירה סימנים עכורים של ליכלוך על הריצפה המבהיקה. החל העשיר בצעקות תוך שמצוה על משרתו לגרש את העני החוצה. אך העני התחנן לעשיר לומר לו כמה מילים, וכך אמר:

בפסוקי דזמרה בברכת "ברוך שאמר" אנו אומרים בכל יום "ברוך מרחם על הארץ ברוך מרחם על הבריות" והרי מצוים אנו ללמוד מדרכי מדותיו של הקב"ה ולקיים בעצמנו "מה הוא רחום - אף אתה". והנה אני רואה כיצד למדת לקיים בקפידא את מדתו של הקב"ה, ואתה אכן מרחם כל כך על "הארץ". על כן אנא ממך, המשך במדתך זו הטובה, לעשות גם את המשך הברכה: "מרחם על הבריות" ... עינד הרואות עני רעך, שאין לו כסות ובגד נאותים, רחם נא עלי ותן לי מעט ממון לצדקה. ואכן העשיר התבייש מדבריו הנוקבים של העני והעניק לו סכום נכבד.

הוא שנאמר: "כי יהיה בך אביון מאחד אחיד - אחיד כמודך, צדיק וירא שמים, אך מזלו הירע לו והוא מחזר על הפתחים, וכן נקלע "באחד שערך" - לבקש ממך צדקה. בשעה זו, הבט על הטובה שהעניק לך הקב"ה "בארצך אשר ה' אלוהיך נתן לך" - כמה אתה חס עליה ולשומרה מן המזיקים, ליפותה ולהדרה? מתוך כך תגיע למסקנה המתבקשת: "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיד האביון" ובאותה מדה שאתה "מרחם על הארץ". תהיה "מרחם על הבריות".

פתחנו בדברי חז"ל: "שלושה סימנים באומה הישראלית. רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים". הגאון **רבי יהודה צדקה** זצ"ל היה רגיל לומר (בשם **רבי משה בלוי** זצ"ל) כי קשר הדוק ישנו בין שלושת מדות אלו כפי הרעיון הבא:

ה"רחמנים" משתוקקים לעזור, אך אינם מכירים את העניים שבתוכינו כי הם "ביישנים" ולא מגלים עוניים. מה עושה הקב"ה? הוא מעמיד בישראל את "גומלי החסדים" - הגבאים והעסקנים שהעניים ידועים להם, וגם העניים לא מתביישים לקבל מהם, והם ה"מתווכים" לשמש את העברת הצדקה. מידי ה"רחמנים" אל ידי העניים ה"ביישנים". ונמצא ששלושת הסימנים שבישראל קשורים יחדיו ומשלימים זה את זה.

שתדלנות של רחמים...

סיפר רבי שלמה לורינץ ז"ל: "מעשה בשני אחים שהתגוררו בבית משותף והיה להם לול תרנגולים. באחד הלילות פרצו לביתם גנבים והם יצאו לגרשם. תוך כדי המאבק עמם, הרגו האחים את אחד הגנבים. ובית המשפט פסק להם תקופת מאסר ממושכת.

"קרא לי החזון איש וביקשני להשתדל אצל "נשיא המדינה" דאז, שיתן חנינה לאחים. התפלאתי מאוד לשמוע בקשתו. מה ראה לדאוג לחנינה עבור אנשים שנכשלו בעוון רציחה? הבעתי בפניו פליאתי והוא הסביר לי: לפי ההלכה אין לאנשים אלו דין רוצח, שהרי "הבא להרגך השכם להורגו", הם יצאו להגן על רכושם. מתוך חשש לחייהם פעלו בבהלה וכך יצא שבאו לידי הריגה.

שאלתי את החזון איש אם אוכל לבקש את החנינה בשמו והסכים. הוא הוסיף שראוי להעניק את החנינה אחר שירצו שמונה חודשים ממאסרם. הוא חושב שמאסר של שמונה חודשים מגיע להם, אך לא מאסר ממושך.

כשבאתי ל"נשיא המדינה" הוא התפלא מאוד ואמר: "שמעתי הרבה על החזון איש אבל עד כדי כך, שהמחשבה על אנשים שאינם מוכרים לו תתפוס אצלו מקום ובנוסף לזה, גם עשה חשבון מה העונש המדוייק המגיע להם. אני פשוט מתקשה להאמין!"

ואכן כעבור זמן-מה קיבלו האחים חנינה כרצונו של החזון איש. אינני מכיר אותם אך נודע לי כי אחרי שזכו בחנינה הם נהפכו ללומדי תורה ויראי שמים באמת.

במחיצתם

ברוך "מרחם על הבריות"...

סיפר יהודי מבגדד על עובדה שאירעה עמו: הייתי עולה חדש ללא מכרים וחברה. חיפשתי מקור למחיה. נכנסתי לבית הכנסת "אהל רחל" בירושלים שם פגשתי בצדיק **רבי שלמאן מוצפי** זצ"ל. הוא התעניין במצבי. סיפרתי לו שאני מחפש מקור הכנסה בתל אביב, שם הוקצתה לי דירה קטנה, והוא הבטיח שיתעניין לטובתי.

הוא בעצמו כיתת רגליו למצוא לי מקום לינה בירושלים, ובנתיים מצא לי מקום לינה בבית מלון ואמר לי: אני לא מייעץ לך לאכול ממה שמגישים במלון כי שמא אי אפשר לסמוך על הכשרות, ומלבד זאת, מנין לך כסף עבור הארוחות במלון? על כן הביא לי רבי שלמאן בעצמו מידי יום ארוחה דשינה. בנתיים הפעיל השפעתו ומצא לי מקום פרנסה בתל אביב ולאחר שהות של שבועיים בירושלים, שבתי בשמחה לביתי.

לימים נתברר, כי אותם ארוחות דשינות שהביא רבי שלמאן לאיש ההוא במשך שבועיים, היו אלו הארוחות שלו עצמו, הוא ויתר על ארוחותיו למען זולתו ונותר ללא אוכל! הוא לא סיפר מאומה, אף לא לרבנית, כדי שלא יודע הדבר...

עולמו של צדיק

"בזכות שריחם"...

נוהג היה הגאון **רבי שמואל רוזובסקי** זצ"ל שאת שיירי מאכלו היה משליך לחתולים שהתגוררו בחצרו מתוך הרגשה של "ורחמי על כל מעשיו". אירע פעם בשעה ששוחח רבי שמואל עם תלמידיו במורד רחוב היוצא מהישיבה, ראו שני חתולים שהתקוטטו, והופתעו התלמידים לראות כיצד רבי שמואל ניגש להפריד ביניהם...

כשחזר והבחין בתמיהת התלמידים, הסביר להם רבי שמואל: "כתוב במדרש (שמות רבה ב-ב) "ואף משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן... אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם, כך חייד אתה תרעה צאני ישראל" ... והפטיר רבי שמואל: "תארו לכם, כל מה שמשה רבינו עליו השלום זכה להנהיג את כלל ישראל, הכל בזכות שריחם על בעלי חיים!".

ראש הישיבה

מצוה ליתן צדקה לעניים כפי מחסורם!

נלמד מהפסוק: "לא תאמץ לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחריך האביון כי פתח תפתח את ירך לו... די מחסורו... נתן תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'" (פרק טו-ז, י)

וכתב הרמב"ם: מצות עשה ליתן צדקה לעניים, כפי מה שראוי לעני, אם היתה יד הנותן משגת, שנאמר "פתח תפתח את ירך לו" (פ"ז ממתנות עניים הל"א). לפי מה שחסר העני אתה מצווה ליתן לו, אם אין לו כסות מכסים אותו, אם אין לו כלי בית קונים לו וכו' ומצווה אתה להשלים חסרונו, ואין אתה מצווה לעשרו (שם - הלכה ג).

בספר חיבת הארץ מונה שבע מעלות שישנן בנתינת צדקה לעניי ארץ ישראל יותר מנתינה לעניי חו"ל ואלו הן: א) צדקה הניתנת לעניי ארץ ישראל מכילה את הנותן באווירה דארץ ישראל שהוא בבחינת הבל דקדושה שאין בו חטא.

ב) ע"י צדקה זו ניצל ממחשבות זרות בתפלה ומזכך מוחו ומחשבתו. ג) זוכה להרגיש נעימות התורה. ד) ממונו מתקיים בידו. ה) זוכה לקבל השפעות נועם העליון בבחינת מוחין קדישין של ארץ ישראל שהם בבחינת שלום. ו) זוכה לבנים הגונים. ז) זוכה בזה לגדל כבוד השי"ת שזה עיקר תיקון וקיום העולם, וע"י יכולים לתקן גם המוחין פגומים של חו"ל ולבטל המחלוקת. וצריך האדם להתפלל להשי"ת, שיחזק לבו ליתן צדקה לעניי ארץ ישראל שאין למעלה ממצוה זו. עכ"ד.

ידועים דברי חז"ל (בבא בתרא י:). גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה. נשאלת השאלה: מה סגולתה המיוחדת של מדת הצדקה שיש בה כדי להוציאנו מן הגלות הקשה הזו, יותר מאשר יש בשאר מצוות התורה?!

ביאר זאת הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל (בספרו **אהבת יהונתן** - עקב): כל המצוות עיקר מעלתן וסגולתן כשנעשות לשמה עם כוונת הלב. אלא שבעוונותינו הרבים אין כוונת הלב זכה וטהורה וממילא שוב אין בכוחן לפעול ולהוציאנו מן הגלות. ברם כשנותן אדם צדקה לעני ומחיהו, הרי אף אם אין כוונתו זכה ונקייה, מכל מקום בפועל הרי מתפרנס ממנו העני ומחיה את נפשו ולכן גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה.

הגרש"ר הירש זצ"ל מבאר (בספרו **חורב**) מה צריך אדם להרגיש בלבו כאשר נותן צדקה, וכך כתב: "באמת מדוע ה' נתן לך יותר משדרוש לך לצורך מחייתך, אם לא כדי לעשותך שליח לשגר את ברכתו לאחרים. להיות גיזבר על אוצרותיו! כל אגורה שאתה יכול להותיר מצרכיך אינה שלך! אלא הוא אמצעי בידך להביא ברכה לאחרים, והיאך תחזיק בידך דבר שאינו שלך?!"

"לכן - כותב הרש"ר הירש - "מהדרים חז"ל לקרוא למעשה זה של גמילות חסדים שבממונו, בשם "צדקה". שכן "צדקה" היא המדה של צדק בחיים, אשר נותנת לכל יצור את מה שהשי"ת קבע בעבורו. ואם מבינים שהצדקה, הבאה לאדם מאת ה', היא חסד מאיתו יתברך, אשר אינה מעניקה לאדם לפי מה שמגיע לו, אלא לפי מה שהוא מסוגל לשאת, אזי גם האדם הנותן לזולת אינו עושה כן בגלל שיש לו זכות לתבוע ממנו, אלא משום שאהבתו של ה' מעניק לו את הזכות ליהנות ממדת החסד שלך". עכ"ד.

כתב הגר"מ שטרנבוך שליט"א (בספרו **תשובות והנהגות**): "שמעתי מפי **הגאון מטשיבין זצ"ל** שהברכה שהבטיח הקב"ה על מצות צדקה כפי שנאמר "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך". מה פירוש "הדבר הזה"? וביאר ש"הדבר" הוא מלשון דיבור, והיינו שאת הברכה אינו מקבל על הנתינה, אלא על הדיבורים שמפייס בהם את העני, ומנחמו ומסביר לו שלצערך אינו יכול כעת לתת לו יותר."

עפ"י תירץ הרב מטשיבין את קושיית התוספות (ב"ב ח: ד"ה אכפיה: "היאך כופין על הצדקה, והלא אין כופין על מצוות שמתן שכון בצידו? ואולם לאור האמור מתורץ, שכן השכר נאמר רק על הפיוס שבנתינה, אבל הכפיה היא על הנתינה עצמה בלבד ולא על זה נאמרה הברכה שבפסוק.

נתינה ללא שיוך...

הגאון רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל היה מרבה בצדקה כל ימיו. הוא חילק ממון רב לעניים ולכל דל ואביון. הוא הקפיד בעצמו להפריש חומש מכל הכנסותיו לצדקה, ולפי חשבון מדוייק, לבל יפחת חלילה מחיובו. מלבד זאת היה מפזר ממנו בהלוואות לכל נזקק וללא כל הגבלה.

בצעירותו, כאשר התפרנס מבית מסחר שהיה בבעלותו, היה משתדל לקנות הרבה סחורה ולא להותיר בידו ממון רב מדי במזומן, משום שאדם שיש לו ממון בכיסו, אי אפשר לו לצאת ידי חובת הפסוק "ולא תקפוץ את ירך מאחריך האביון... נתון תתן לו" עד שיפזר כל המעות.

אפילו ביום פטירתו ממש, עוד בשכבו על ערש דווי, מעיד עליו תלמידו, השתדל והתאמץ מאוד לפזר ולחלק כל ממונו, כדי לחטוף מצוות הצדקה עוד בחיים חיותו עלי אדמות, ולא להתירה בצוואה אחריו.

אבי הישיבות

"תן לי את החסר לי..."

פעם הגיע **המגיד מדובנא** אל ביתו של גביר תלמיד חכם כדי לקבל ממנו צדקה. קיבל אותו העשיר בסבר פנים יפות ופתח עמו בדברי תורה. התחיל המגיד לדבר עמו על מצות צדקה... וגם העשיר החזיק אחריו ואמר כנגדו חידושים עמוקים ורעיונות נפלאים בענין זה. והוסיף המגיד מצידו דבר חידוש וגם העשיר לא פיגר אחריו.

ראה המגיד שאין לדבר סוף אמר לעשיר: אספר לך מעשה. באחת המדינות הרחוקות לא ידעו תושביה על הבצל ולא ראוהו מעודם. יום אחד בא לשם הלך נודד והביא איתו בצל. אנשי המקום שמחו על זה מאוד, ונתנו לו מטמון כסף בעד הבצל. הם זרעו אותו והתחיל לגדול אצלם יבול של בצל.

כששמע חברו על העיסקה שעשה עם הבצל, לקח עמו שום ונדר אף הוא לאותה מדינה שגם שום לא היה בה. שמחו מאוד אנשי המקום ולא ידעו מה טובה לגמול לו תמורת הדבר הנדיר והיקר הזה. החליטו לשלם לו בדבר היקר ביותר שיש להם: בבצל...

אף אתה - סיים המגיד מדובנא בפנותו אל העשיר - אומר לי חידושי תורה כנגד חידושי התורה שלי אבל זה יש לי די והותר... והרי נאמר "די מחסורו אשר יחסר לו" ולי חסר כסף... עט"ת

הצדקה תציל מהאויבים...

בתקופת המלחמה בארץ ישראל (תש"ח) הייתה ירושלים במצור והדרכים אליה היו בחזקת סכנה. האויב תפס עמדות במרומי ההרים והגבעות, בואך ירושלים, ומשם ירו אש לעבר המכוניות שנעו למטה בכביש המתפתל בין הרכסים מ"שער הגיא".

בעת ההיא נתבקש הגאון **רבי יהודה צדקה זצ"ל** להשמיע דברי כיבושין והתעוררות. סיפרו לו על הצרות והחללים שנפלו בדרך לירושלים ושהמצב קשה מנשוא, מה עושים?

מיד דרש להם בפסוק (תהלים עב-ג) "ישאו הרים שלום לעם, וגבעות בצדקה" - אימתי יכלו לעבור את איזור ההרים והגבעות בשלום - כאשר יתנו צדקה. יש להרבות במתן צדקה אשר תציל את העם כולו מיד האויבים.

וזאת ליהודה

"הטוב ביותר לעילוי הנשמה"...

סיפר לנו הרב **ב.ק.** שליט"א: "כאשר ישב הגר"ש אלישיב שבעה על פטירת בתו **הרבנית זילברשטיין ע"ה**, ניגש אליו יהודי אמיד ושאלו לאיזה ענין ראוי ביותר לתרום ממון כדי שיהיה עילוי לנשמה, האם יש ענין בכתיבת ס"ת והתרמתו לבית הכנסת? **והשיב** הרב אלישיב שהטוב ביותר לעילוי הנשמה הוא לתרום את הממון לאלמנה שצריכה לחתן את בנה.

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

פאטה-מורגאנה

ולתוך אותו היכל, בבחינת 'צלם בהיכל', נכנס אורח לא קרוא. שבגדיו הדיפו ניחוח – אך לא של גן עדן.

היה זה הומלס, חסר בית. חסר בית אך לא חסר בעתה. אדם מסוכן שהטיל פחד ואימה בעצם קיומו.

אז נכון אמנם שבמקום התקיימה ישיבת 'פליטת סופרים', אך זו הוקמה לבני ישיבה פליטי אירופה החרבה, אך לא לפליטי הרחוב...

ההומלס לא הצטנף בפינה, אלא נהג כבעל הבית. לכלך, הפריע ופגם בקדושת המקום. איך מגרשים את הגברא אלימא דנך?!

"תתקשרו למשטרה!" - היה מי שהציע. עצה נכונה. פשוטה.

אך אז התערב הגאון רבי טוביה לסיצין וביקש: תחשבו על כך שלפני עשרות שנים נולד תינוק לאימא שמאוד מאוד אהבה אותו. היא נשקה לו, התרפקה עליו והייתה מוכנה למסור עבורו את חייה...

תתבוננו תחילה בעובדת יסוד זו, ורק אח"כ תחשבו כיצד מתפטרים ממנו!

* * *

שימו לב; רבי טוביה לא אמר לרגע שלא לזרוק אותו, הוא גם לא ביקש שלא יתקשרו למשטרה. הוא בסך הכל אמר דבר אחד:

לפני שאתה פועל תבחן את הנתונים מכל צדדיהם. נכון. יש כאן הומלס מלוכלך. מכוער בגוף ובנפש. ואפילו גברא אלימא!

אך לסיפור הזה יש עוד צד. צד של חביבות נסתרת. של תינוק חמוד שנולד פעם לאימא יקרה. הסירחון העכשווי לא יכול לסלק את ריח שמן התינוקות בו סכה אותו אימו - אי שם לפני עשרות בשנים!...

כלומר: לפעמים, הדבר הראשון שאתה רואה מול עיניך הוא לא פחות מאשר דמיון, סוג של פאטה-מורגאנה (ותעתועים שרואים הצועדים במדבר החם). אז פשוט תעצור כדי לראות צד נוסף.

כעת, מששני הצדדים מונחים לפניך תחליט כיצד עליד לפעול.

נורא למתבונן - ואף למי שלא!

בעקבות הסיפור שפרסמתם לאחרונה עם האיש שהיה מאושפז בבית חולים, ומה שהטריד אותו זה שמא העליב איזה נער צעיר וממיטת חוליו טרח לחפש אותו וכו'. המסקנה של הסיפור הייתה שאסור לשפוט אדם לפי המראה החיצוני שלו. כתוצאה מכך נזכרתי בסיפור שקראתי פעם, ואשמח אם תפרסמו אותו במדור לתועלת ושמחת הקוראים הנכבדים!

ישיבת 'היכל התלמוד', יהודה הלוי 13 תל אביב

מבצר תורה שניצב כמגדלור בלב ליבה של העיר העברית הראשונה.

היכל התלמוד זה ביתם השני של דמויות הוד כהגאונים רבי חיים זאב פינקל, ורבי בצלאל הכהן שקוביצקי. כהגאונים רבי פסח קוקיס - וכמובן רבי טובי' לסיצין זצ"ל שעמד בראשה משך שנות דור.

היכל התלמוד זה המקום בו קיימו לראשונה "טישים", האדמורי"ם רבי חיים מאיר מויז'ניץ, רבי איתמר מנדבורנא, רבי שאול ממודזיץ' והאדמו"ר מבויאן זכר צדיקים לברכה - בטרם הקימו להם היכל משלהם.

היכל התלמוד זהו מקום אליו היו קשורים, האדמו"ר החלקת יהושע מביאלא זצ"ל, שבדרכו לטבול במקווה היה נכנס קודם לכן לבית המדרש של ה"היכל", על מנת לשמוע דבר קדושה כהכנה לטבילה. והאדמו"ר רבי משה מרדכי בידרמן מלעלוב זצ"ל, שרבים מן הפונים אליו בבקשת ברכה וישועה, ציווה שיתנו כ"פדיון" שמונה עשרה ככרות לחם למטבח הישיבה לצעירים.

היכל התלמוד שימש כמרכז הרוחני של הישוב החדש. במשך כל ימות השנה, שקק המקום חיי תורה ותפילה ברוב שעות היממה, לרבות לילי שבתות. זאת מלבד עצרות החיזוק, כנסו ההתעוררות, ההספדים וכל הארועים הציבוריים שנערכו באיזור המרכז, שמרביתם התקיימו בין כתליו. אין צריך לומר שכל מאורע הנוגע לעולם הישיבתי התקיים באופן טבעי ב"היכל התלמוד". לכל הפחות שתיים מחגיגות סיום הש"ס הארציות המרכזיות, התקיימו בו!

כל מי שביקש לשאת משרת רבנות, היה עליו להראות את כוחו בתורה ולעבור את "מבחנם" של למדנים ובעלי תריסין, באמצעות השמעת פלפול תורני. והיכן התרכזה סלתה ושמנה של עולם התורה אם לא ב"היכל התלמוד"? היו המועמדים מגיעים ל"היכל", משמיעים פלפול וממתנינים ל"אישור" מאת האריות.

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?
ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

קוראים יקרים: אנא אפשרו לנו להמשיך ולהגביר את הפעת המידות הטובות בעם ישראל
לתרומות: 0542538581 02-5671812 אפשר לתרום גם בכרטיס אשראי

זכר מואמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת ראה תשפ"ה שנה י | גליון מס' 594

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

ההבטחה שנתקנים אצל הגוונים

"כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על פני אנכי מצוה לאמור פתח תפתח את ידך לאחיך לעניך ולאבינך בארצך" (טו יא)

אם הבטחנו "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ", כיצד אנו מבקשים בתפלת "יהי רצון" שאחר אמירת תהלים: "ולא יצטרכו עמך בית ישראל זה לזה ולא לעם אחר", האין זו תפלת שוא?

רבי ישראל מרוז'ין באר, כי התשובה לשאלה זו מרמזת בנסח הבקשה עצמה, שכך מתפרשת בקשה זו: "ולא יצטרכו עמך בית ישראל זה לזה" לעולם; ואף שפבר הבטחנו "כי לא יחדל אביון", מוסיפים אנו ומבקשים: "ולא" - הבטחת ה"לא יחדל אביון" - תתקנים על ידי שתנתן "לעם אחר" - בגויי הארץ ולא בישראל (פרדס יוסף שמואל א א).

הארץ נתנה לאחר הברכה

"איש כמתנת ידו כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך" (טז יז)

דרש ה'חתם סופר':

במסכת ברכות (לה א) מיישבת הגמרא את הסתייגה בין הפתוב: "לה' הארץ ומלאה" (תהלים כד א), לבין הפתוב: "והארץ נתן לבני אדם" (שם קטו טז), שקדם הברכה - הארץ שיכת לה, ולאחר הברכה נותן הוא רשות לבריותיו להנות ממנה.

לאור זאת יש לפרש כך את הפתוב שלפנינו:

"איש כמתנת ידו" - אימתי נחשב לנותן כאלו נתן משלו? "כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך" - רק לאחר שיברך את הקב"ה על הטובות שהיטיב עמו (חתם סופר על התורה).

קול אמונים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

ברכה בקול - זה הפול!

רמז נפלא מקפל בין המלים הפותחות את פרשתנו; רמז הטומן בחבו הוראה יסודית לכל המבקש לקיים את חובת הברכות כהלכה: "את הברכה - אשר תשמעו!". ברכה - צריכה להשמע!

כאשר אדם מברך בקול ואינו לוחש את הברכה בחצי פה, אין הוא רק מקיים את חובתו לברך כהלכה - אלא אף מזכה את שומעי במצות עניית אמן. בספר חסידים (סימן תתכ) מובא, כי המברך בלחש יש ביזו חטא של ממש, שפן הוא גוזל מאלתו את הזכות לענות אמן.

שני יהודים הנועדים יחדו, האחד מברך בקול והשני עונה אחריו אמן, הרי הם בונים יחד עולמות של ממש! המברך מכריז בגאון על מלכות ה' בעולמו, והשומע המצטרף אליו בעניית אמן חותם את הברכה בחותם של אמונה.

לעמת זאת, המברך בלחש מפסיד ביזים עולמות שלמים של אמת ואמונה, של רב שפע וברכה - אוצרות של רוח וגשם שאין להם שעור.

אין זו הנהגה ליחיד סגלה בלבד, אלא חובתו הברכסית של כל יהודי: לברך כל ברכה בקול רם, ברור ומהדהד - "אשר תשמעו"!

נקפיד לברך את כל ברכותינו בקול, באזני מי שיענה אחריהן אמן. כך נזכה לברך כהלכה, לזכות את זולתנו במצות עניית אמן, וכלנו כאחד יחד נזכה לרב שפע טובה וברכה.

בקריאת "את הברכה אשר תשמעו"!

שבת שלום,

298 213 מחולקת

פניני תפלה בפרשה

פניני תפלה בפרשה

השימח בחלקו שאין לו

"ושמחתם לפני ה' אלקיכם אתם ובניכם ובנותיכם ועבדיכם ואמהתיכם והלוי אשר בשעריכם כי אין לו חלק ונחלה אתכם" (יב יב)

את הלשון בסוף הפסוק - "כי אין לו חלק ונחלה אתכם" - נתן להבין גם כהסבר לשמחת הלוי: הוא שמח על שאין לו חלק ונחלה. אלא שהדבר נראה לכאורה תמוה: איזו שמחה יש בהיעדר נחלה? הרי בכך הוא נתון כל ימיו לחסדי אחרים?

פרש ה'כתב סופר':

אכו, להמון העם העמל לפרנסתו, קורא הפתוב לשמח ולהודות לה' על החלק והנחלה שהנחיל לו. ואולם הלוי שתכליתו חיי רוח ועבודת ה', שמחתו שונה בתכלית. הוא מודה ושמח דוקא על ש"אין לו חלק ונחלה", שכן בכך הוא נפטר מעל העסוק בענייני העולם הזה, והוא יכול להקדיש את כל כלו ליעודו הנשגב.

הודאה כזו מצאנו גם בתפלת ההודאה של רבי נחונייה בן הקנה ביציאתו מבית המדרש (ברכות כח ב): "מודה אני לפניך ה' אלקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות...", ומפרש רש"י (שם) ש"יושבי קרנות" הם החנוניים העוסקים בפרנסתם ואינם עמלים בתורה.

זוהי אם כן כונת הפתוב: בעוד שבטי ישראל ישמחו ויודו על חלקם ונחלתם, הלוי יודה דוקא על "כי אין לו חלק ונחלה אתכם", דבר המאפשר לו להקדיש את חיי לעבודת בוראו (כתב סופר על התורה).

ברכות השחר כהלכה

בקול בכונה בתברותא

געווענים לברפת התורה

ולהתעלות בתורה ובחכמה - ומעל הכל רחפה דמותו רבת הווד של גאון ישראל, רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל, שכל עניני העיר התנהלו על פיו.

"כמה חדשים לפני שהגעתי למצוות", שח הזקן, "שמעתי את אבי ואמי ממתיקים ביניהם סוד על המושך דרפי בחיים. אמי, עליה השלום, בקשה שאמשיך ללמד בישיבה, בעוד אבי נטה יותר לשלח אותי למוסד חינוכי.

אבי טען כי למודי בגימנסיה יחזקו את תודעתי היהודית. לדעתו, בכך שאשמר מצוות כיהודי בודד בין גויים, אהפך ליהודי בוגר בעל אישיות מוצקה ודעה ברורה.

אבי התעקש לרשם אותי לגימנסיה, וכך מצאתי את עצמי לאחר כמה שבועות לומד בגימנסיה לשביעות רצוני. ארבעה חדשים לאחר מכן, לקראת השבת שבה מלאו לי שלוש עשרה שנה, כבר שננתי בשקידה את עלית המפסיר, ובשבת קדש עליתי לתורה, מלוא בחיכו הגאה של אבי ובדמעוניה המתחננות של אמי.

כאשר ירדתי עם אבי מבית הקריאה לקול שירת המתפללים, קם ממקומו גאון ישראל, רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל, ובעודו לוחץ את ידו של אבי למזל טוב, לחש באזניו בתקיפות: "אבא יקר, לטובתך ולטובת בנך מבקש אני להזהירך, כי אם לא תחזר בך ותוציא באפן מידי את בנך מהגימנסיה, הרי שייכול אתה להיות מבטח כי יחלפו שנות דור עד שהוא יעלה לתורה בשנית".

אבי הקשיב בהכנעה לדבריו של רבי חיים עוזר, אך בפעל הוא לא שנה את דעתו.

כיום, שבועים שנה לאחר אותו מקרה, יכול אני להעיד נאמנה כי רבי חיים עוזר צדק. זמן מה לאחר מכן, בהשפעת החברה הקולוקלת בגימנסיה, נטשתי את יהדותי, ומאותה שבת ועד ליום זה לא עליתי לתורה - ולו פעם אחת בודדת.

מאז שעלינו לארץ ועד עתה עברתי כאן פעמים רבות, אוילם רק היום, מבלי להבין מדוע, נמשכתי להכנס לבית הכנסת פנימה.

כאשר החל בעל הקורא לקרא - הבנתי מדוע נמשכתי להכנס: זו היתה הפרשה של שבת בר המצוה שלי. כעת תאמרו לי אתם, האם אוכל שלא להתרגש?"

"הגאון רבי חיים עוזר צדק", אמר הישיש בעצב, תוף כדי שמבטו נופל על בנו שישוב לא הרחק משם והקשיב לדבריו של אביו - מבלי להבין מלה.

המתפללים התפזרו לבתיהם, ורק הישיש נותר בבית הכנסת, מסביר לבנו בשפה הרוסית את כל אשר ארע עמו.

(מאורות הדף היומי" כ"ח בחשוון תש"ע)

במהלך הליכת בקר משתפת, אך זכרון עמום שהתעורר בלבם גרם להם להכנס, ולבסוף אף להתישב על אחד המקומות הפנויים ולהתבונן סביבם בסקרנות.

בהגיע שעת אמירת "שוכן עד" הגיש הגבאי את אחד המתפללים לפני התבה. האיש התברך בקול ערב, ונראה שנהנה להגיע באמצעותו את סדר התפלה.

תוף כדי שהלה סלסל בקולו בנעימת תפלת "שוכן עד", נראו דמעות בעיניו של הישיש, ועל פניו אותות התרגשות.

בעוד הבן שישב לצדו הביט סביבו במבט קפוא, על האב נראה כי הוא נצמד למקומו יותר ויותר. הוא עקב אחר שליח הצבור לארץ כל התפלה, התרגש אתו בתפלת אל אדון, דמע בנגון הקדשה, ונעמד עם כלם במעמד הוצאת ספר התורה מהארון.

בעל הקורא החל לקרא בפרשת השבוע, ובעצומה של קריאת "שני" נדהמו כלם לראות את האורח הישיש קם ממקומו וצועד נמרצות לעבר הבימה. הוא נגש לגבאי ובקש בידיש במבטא ליטאי כבד שיעלוהו לתורה.

הגבאי המפתע נענה והעלהו לשלישי.

מאן דהוא התנדב להשאיל לו את טליתו, והישיש החל לברך את הברכות בעלפה, בקול עמק ואטי וברטט של התרגשות: "אשר בחר בנו מכל העמים..."

דממה מחלטת שררה בבית הכנסת כאשר סים בעל הקורא את קריאתו וכלם הקשיבו בדריכות לישיש הבוכה את המלים: "וחיי עולם נטע בתוכנו".

עם סיום הברכה לא עזב הישיש את מקומו. הוא הרפין ראשו על הבימה ובמשך דקות ארוכות התיפח בבכי תמרורים. הוא לא נרגע עד שבנו קם ממקומו והרגיעו באמצעות בליל משפטים מהירים שנאמרו בשפה זרה.

הישיש חזר למקומו, ההמלה שכה והקריאה נמשכה כסדרה.

כשהסתימה התפלה, נגשו כמה מהמתפללים אל הישיש שעדין ישב במקומו, ובקשו לשמע מפיו מי הוא, מהיכן הגיע ומה גרם לו לבכות כך בסיום הברכה.

בתגובה סחף הישיש באחת את השומעים אל ימיה הגדולים של וילנא, עיר הולדתו. הוא החיה באזני שומעיו את אותה עיר גדולה לאלקים אשר רבים מבניה האירו את שמי היהדות.

הנה קם ונצב לנגד עיני רוחם של השומעים ביתו של הגר"א - פאר יהדות וילנא - ולא רחוק משם המנזר שבו נכלא גר הצדק הנודע.

הנה בתי המדרש המלאים בתלמידי חכמים ובבעלי בתי יראים ושלמים, והנה שעורי התורה הרבים שנמסרו על ידי גאונים וצדיקים למול אזניהם הכרויות של יהודים כשרים ותמימים, שכל מגמתם היתה לעלות

הספור שלפנינו התרחש בעיר פתח תקוה, בתקופה שבה נבקעה חומת הפרזל ורבים מיהודי גולת רוסיה עלו לארץ הקדש.

היה זה באחת השבתות, כאשר עם תחלת תפלת "נשמח" נכנס לבית הכנסת ישיש בלתי מוכר, מלוא ונשען על ידיו של איש צעיר הימנו שנראה היה כבנו, ומראיהם כמראה העולים החדשים מרוסיה.

למשך זמן מה עמדו האב ובנו נבוכים בפתח בית הכנסת, בוחנים את המתפללים מכף רגל ועד ראש, ורק לאחר מכן פסעו פנימה

כיום, שבועים שנה לאחר אותו מקרה, יכול אני להעיד נאמנה כי רבי חיים עוזר צדק. זמן מה לאחר מכן, בהשפעת החברה הקולוקלת בגימנסיה, נטשתי את יהדותי, ומאותה שבת ועד ליום זה לא עליתי לתורה - ולו פעם אחת בודדת.

סוד שיח - הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל עם הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל

בהססנות. השנים לא ידעו להתפלל, ונראה שהם אף לא ידעו שהם אמורים להתבייש בכך...

נראה היה כי לאחר שבועים שנות נתוק תחת שלטון הקומוניסטים, הבקור בבית הכנסת היה בעבורם כאטרקציה חביבה ומענינת.

אולי מלכתחלה נקלעו למקום בטעות,

כתב הטור (או"ח קכד): "תנ"א (ברכות מז א), אין עונים לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן יתומה, ולא יזרקנה מפיו - הינו שלא ימהר לאמרה שלא בכונה" (ולפינו בגמרא הגרסה: "שלא יזרק ברכה מפיו").

ופסק ה'שלחן ערוך' (שם ו) שהעונה אמן אחר ברכה יכון "אמת היא הברכה שברך המברך ואני מאמין בזה". אכן הסכמת הפוסקים היא (ראה 'משנה ברורה' שם כה) שדברי השלחן ערוך אמורים בברכות שענינו רק שבת והודאה, אולם ברכה שיש בה גם בקשה, העונה עליה אמן יוסיף ויכון גם "ויהי רצון שתקיים בקשה זו".

לבקשת רבים נציג כאן את פירוט הפגנות לעניית אמן על ברכות השחר:

ברכת "על נטילת ידים"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שקדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים בשחרית.

ברכת "אשר יצר"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שיצר בגופנו מערכת מכלאה לעכול המזון, ובכך משמר את חיותנו.

ברכת "אלקי נשמה"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שפחזיר מדי יום את הנשמה הטהורה לישינו, הנחשבים כפגרים מתים.

ברכת "המלמד תורה לעמו ישראל"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שקדשנו במצותיו וצונו ללמד תורה, ומסייע בידינו ללמדה, ויהי רצון שנהיה אנחנו וצאצאינו לומדי תורה לשמה.

ברכת "נותן התורה"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו.

ברכת "הנותן לשכוי בינה"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שנתן לנו אפשרות להבחין בין היום ובין הלילה.

ברכת "שלא עשני גוי"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שלא עשאנו גוי הפטור מתורה ומצוות.

ברכת "שלא עשני עבד"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שלא עשאנו עבד כנעני, שמעמדו ודרגת חיובו במצוות פחותה משל ישראל.

ברכת "שלא עשני אשה"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך "שלא עשני אשה", הפטורה ממצוות עשה שהזמן גרמן.

ברכת "פוקח עורים"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שהוא פוקח את עינינו מדי בקר ומחזיר לנו את פח הראייה.

ברכת "מלביש ערומים"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על מלבושינו.

ברכת "מתיר אסורים"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שמתירנו ממאסר שנתנו ומחידש בנו את פח תנועת האיברים.

ברכת "זוקף כפופים"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שאזקף את קומתנו שהיתה כפופה במהלך השנה.

ברכת "רקע הארץ על המים"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שהוא מקים את הארץ על פני המים, כדי שתוכל הבריאה להתקיים.

ברכת "המכין מצעדי גבר"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על כך שהוא מלווה אותנו בכל דרכנו ושומר את צעדנו.

ברכת "שעשה לי כל צרכי"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על המגעלים שלרגלינו המאפשרים לנו למלא את כל צרכנו.

ברכת "אזור ישראל בגבורה"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על החגורה שאנו חוגרים למתנינו - המבדילה בין החלק העליון של הגוף לחלקו התחתון.

ברכת "עוטר"

ישראל בתפארה

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על הכסוי המעטר את ראשו שהוא לנו לכבוד ולתפארת.

ברכת "הנותן ליער פח"

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על שהוא משיב בבקר את נשמתנו העיפה מיזם האתמול כשהיא רעננה ושלווה.

ברכת "הגומל"

חסדים טובים

אמן - אמת שעלינו להודות לה' על שהעביר שנה מעיינו ועל החסדים הרבים והטובים שגומל עמנו בכל יום, ויהי רצון שיגמול עמנו חסדים טובים היום ובכל יום.

"כל העונה אמן בכל כחו [בכל פונתו] - פותחים לו שערי גן עדן"

(שבת קיט ב ורש"י שם ז"ה בכל).

שבועה לענות אמן

ויהיה המקום אשר יבחר ה' אלקיכם בו לשכון שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת ידכם וכל מבחר נדריכם אשר תדרו לה" (יב א)

במסכת נדרים (ה א) אמרו חכמים שאף על פי שכל ישראל משבעים מהר סיני לקיים את המצוות, מפל מקום ראוי לו לאדם להשבע לקיים מצוה ובכך לזרז את עצמו לקיימה, שנאמר (תהלים קיט ו): "גשבעתי ואמנמה לשמור משפטי צדקה".

דבר זה נכון במיוחד לגבי מצוות עגית אמן, אשר על אף גדל מעלתה וחשיבותה, יש שאינם מקפידים עליה כראוי, והשבועה

לקיימה תזרז את האדם לקיימה כהלכתה. ענין זה נרמז בכתוב שלפנינו: "מבחר נדריכם אשר" - ראשי תבות 'אמן', כלומר, המבחר שבנדרים - לקיים מצוות אמן כהלכתה (נחלת יוסף ח"א קנטרס אמן והלל אות קמו).

דורשי רשומות הוסיפו והביאו רמז נפלא לענין זה, מכף שמסכת נדרים מסתיימת בדף צ"א כגימטריה של אמן.

אמן משיבה חרון אף

"ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבתך" (יג יח)

בתקוני זהר (מ א) נדרש הכתוב (ישעיה נח ט): "אז תקרא וה' יענה תשובע ויאמר הנני", על העונה אמן בכל כחו: המלה "אז" היא

בגימטריה שמונה, והיא רמז לאמן, לפי שאמן היא בגימטריה שמות הוי"ה ואדנות, המונים יחד שמונה אותיות. בא הכתוב אפוא ללמד שאם "אז תקרא", הינו שתקפיד לענות אמן כהלכה, מבטח לך שיקים בך "ויאמר הנני" - שישמע הקב"ה לתפלתך, ישוב מחרון אפו ויקרע גזר דינק.

רבי מנצור בן שמעון, מראשי ישיבת פורת יוסף, אומר כי ענין זה נרמז בכתוב (תהלים פה ד): "אספת כל עברתך השיבות מחרון אפך" שראשי התבות אספת כל עברתך הם בגימטריה אמן, כלומר, שהעונה אמן מבטל מעליו חרון אף (שמן המאור תהלים שם).

דורשי רשומות אמרו כי הכתוב שלפנינו, "למען ישוב יי מחרון אפו" - שראשי תבותיו בגימטריה אמן, מרמז גם הוא שבזכות עגית אמן מבטל האדם חרון אף מעליו.

את הברכה אשר השמינו

כתב המוכיח רבי משה כהנא מגיביטש (דרך משה' ליום יא):

"עגית אמן היא עדות על אמתות תכן הברכה, וכאשר אדם מברך בלחש נראה הדבר כאלו הוא מבקש להעלים עדות זו. על כן כל איש מישראל מחיב לומר הברכות בקול רם, כדי שישמענו בני הבית או שאר העומדים אצלו ויכולים לענות אמן".

נקפיד לברך את כל ברכותינו בקול ובאזני מי שיענה אמן אחריו. כך נזכה לברך פדיו וכהלכה, ואף לזכות את חברינו במצוות עגית אמן ונתברך בשפע ברכה וטובה!

שערי גן עדן

עגית אמן במישנת בעל ההולא

בן העולם הבא

בהקדמתו לשו"ת 'דבר שמואל', מתאר רבי יעקב בן המחבר רבי שמואל אבוהב מונצ'יה, את רגעי הפרידה מאביו. האחרון שנפרד ממנו היה נכדו היחיד רבי שמואל שהיה קרוי על שמו, והיה אהוב עליו ביותר.

נכד זה מכתר בהקדמה כ"בן העולם הבא", זאת עקב הקפדתו על עגית אמן בכל כחו. וכך נכתב שם: "נכדו יחידו, ידד נפשו, שמו כשמו, משען לו לעת זקנותו, זכה לשמעו בן העולם הבא, עונה אמן בכל כחו, הוא יניק שמואל בן כבוד הר"ר דוד".

מכבד את שם ה'

בספרו 'ספר הזכרונות' (הזכרון השמיני פרק א) מלמד רבי שמואל שהמחזר אחר הברכות כדי לענות אמן אחריו, מראה כי הוא זהיר בכבוד שמים וחספז ששם ה' יזכר בכבוד ובהדר, שכן בעגית אמן אחר הברכה מורממים ומכבדים את שם ה' שהזכיר המברך בברכה. כך, מבאר רבי שמואל, מלמד הכתוב עליו הסמיכו חכמים (ילק"ש דברים תתקמב) את חייב עגית אמן: "כי שם ה' אקרא" - בברכה, "הבו גדל לאלקינו" - בעגית אמן (ספר הזכרונות הזכרון השמיני פרק א).

רבי שמואל אבוהב זי"ע

א' באלול תנ"ד

רבי שמואל אבוהב נולד בשנת ש"ע בעיר המבוגר שבגרמניה לאביו רבי אברהם. בגיל שלוש עשרה נשלח על ידי אביו לונצ'יה שבאיטליה, כדי ללמד תורה אצל רבי דוד פרנקו. בהגיעו לפרנקו נשא לאשה את בת רבו וקבע מושבו בונצ'יה.

בשנת ת"י התמנה לרבה של ונצ'יה ולראש הישיבה שפעלה בעיר. הוא פעמדי תלמידים הרבה, ביניהם רבי ישראל יעקב חגיז זצ"ל מחבר שו"ת 'הלכות קטנות'.

שמו יצא לתהלה בקרב ישראל, ושאלות רבות הפנו אליו. תשובותיו נדפסו בספרו שו"ת 'דבר שמואל' המצטט רבות בספרי האחרונים. כמו כן חבר בעלום שם את ספר הזכרונות.

היחכם צבי (שו"ת, סימן קלה) מכתירו בתאר 'גדול זמננו', ובנו רבי יעקב עמדין כותב עליו בספרו 'תורת הקנאות' (דף כד א): "אחד המיוחד שבעדך ה... שלא הניח כמותו בדורו בחכמה ובחסידות אמתית... כאשר ישאל איש בדבר איש האלקים, נמצא לכל שואל, אחרי דבריו לא ישנו".

בהגיעו לגבורות גזר על עצמו גלות והיה נווד בין הערים. סמוך לפטירתו חזר לונצ'יה, בה הסתלק במיתת נשיקה בא' באלול תנ"ד, וגופו נטמן בבית העלמין היהודי בעיר.

שער הכניסה לבית הקברות היהודי היחודי העתיק באי ל'דו בונצ'יה

{ אז נדברו }

פרשת ראה תשפ"ה | גליון מקוצר | בין הזמנים..

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

באשראי:

"נדרים פלוס"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה

מראש!!!

אודות הנכתב בשבוע שעבר על לימוד התנ"ך...

בשבוע שעבר כתבתי מאמר בעניין לימוד נ"ך... ולצערי הדברים יצאו מהקשרם, ובאשמתי!!! אני מודה ומתוודה: הגשתי את המסר בצורה לא נכונה... ולמרבה האבסורד זה גרם שקבלתי תגובות חריפות מהחברים הכי טובים שלי... מה אני מתכוין?? כל הסיבה שפתחתי בכלל את הנושא של לימוד תנ"ך, הכל רק בגלל שלימוד התנ"ך מאוד קרוב ללבי... ובמשך שנים אני עוסק בזה... מי שקצת קורא גיליון זה יכול לזהות את זה בין בתי הדברים... ודווקא מהמקום הזה הרגשתי נוח לבא וללטש איזה פאנצ' נוסף... להעיר סוג הסתייגות דקה שמיועדת עברו אלו שכבר בלאו הכי מחוברים לתנ"ך... לשלול טעות ושגיאה שעלולה להתאפיין דווקא בקרב אלו שמאוד מחוברים לתנ"ך...

מה לעשות שבשורה תחתונה, זה התפרש כאילו אני מדבר נגד לימוד התנ"ך וכשהתחלתי לקבל תגובות ושוב עברתי על מה שכתבתי והפעם כצופה מהצד, באמת נבהלתי... הבנתי על מה יצא הקצף... כי מבחוח זה באמת היה נראה כאילו אני מדבר נגד... אבל למייעשה חובתי להבהיר זה הגיע דווקא מהמקום ההפוך!!! לרוב החיבור האישי לתנ"ך... רציתי להעיר נקודה דקה ועדינה, וחבל שהדברים הובנו ההיפך...

ואני מוכרח לומר שדווקא די התרגשתי לקבל כ"כ הרבה תגובות בעניין... שמחתי לראות שיש עוד כמה יהודים שמעניין אותם לעמוד תנ"ך... יש לי הרבה כאבי בטן מתכנים שלימים בנ"ך שהייתי רוצה למסור אותם למישהו ואין לי למי להגיד את זה... חיפשתי בנרות מישהו שמעניין אותו תנ"ך... הייתה תקופה שאפילו פתחתי בבית שלי שיעור בנ"ך... אבל זה נסגר אחרי כמה חודשים מחוסר היענות וחוסר עניין ונשארתי עם הכאב בטן... וכעת לשמוע שיש כאלו שמעניין אותם כל פרט הכי קטן בנ"ך מבחינתי זו בשורה, (שלא תחשוד בי לתמימות: אני מודע לכך שיש כאלו שנורא חשוב להם להעיר שכל מילה בתנ"ך זה קודש קדשים בהשתוות גמורה, והערה זו נובעת רק בגלל שהתנ"ך שלהם סגור בקפידה בויטרינה... והם מעוניינים להשאיר אותו הייליגער כי זו הדרך הכי אלגנטית איך להשאיר אותו בקבר!!! שימשיך לשכב שם בשקט ולא 'יפריע'... אבל זה למבינים בלבד) מבחינתי מי שעוסק בתנ"ך מעבר לחובתו כיהודים להיות בקיאים בו, אני רואה בזה אינטלגנציה תורנית... מי שאין לו בקיאות מינימלית בתנ"ך הוא פשוט לא אינטלגנט!!! יהודי אחד אמר לי שהוא לא יודע תנ"ך כי לא קבלנו מרבותינו...

אמרתיו לו: מעניין... גם לא קבלנו מרבותינו מי הוא יו"ר ש"ס ומה ההבדל בין יהדות התורה לאגודת ישראל... אין שום מצוה לדעת את כל המידע הזה, נו... אז למה אתה יודע את זה?? כי אתה חרדי ואתה חי כאן!! אתה לא עוף מוזר ולא מנותק מהמציאות...

אז בדיוק אותו דבר, מי שחי כאן חמישים שנה... והתנ"ך נשאר אצלו בארון ולא יצא לעבור עליו... אז מבחינה רוחנית הוא על הרצף של חוסר תקשורת רוחנית!! מה... איפה אתה חי?? מה... אתה חי בקובייה?? איך לא הגעת לזה... אפילו לא בטעות?? תאמין לי, מי שאין לו בקיאות מינימלית בנביא שמואל... זה בדיוק כמו מי שלא יודע מה הקשר בין שמואל הנביא לבר אילן... חייבים לדעת שיש צומת בר אילן? לא חייבים!! אבל ירושלמי שלא יודע שקיימת כזו צומת אז ההלו... איפה אתה חי... אני מעדיף להשאיר את זה במקום הזה!! עוד לפני גודל המעלה והחובה בידיעת כל פרט בתנ"ך כולל גשם הערבי (והבן שאין לו... סתם טעיתי)

עד כאן וידוי אישי!!! מדין והייתם נקיים!!! שלא יחשוב מאן דהו שאני שייך לאלו שהם לא 'בפרשה'.

וכעת לגופם של דברים!!! הטענה שכולם טענו ובצדק שהובן מדברי שישנם פרטים בתנ"ך שהם שוליים וצדדיים ולא חייבים בהכרח לדעת אותם... ועל זה קם קול זעקה!! איך אתה אומר כאלו דברים? הרי כל מה תיבה שכתובה בכתבי הקודש זה קודש הקדשים...

וכמובן שרובם היפנו אותי לגמ' המפורסמת שמנשה היה מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, בזה שהוא טען על הפסוק 'אחות לוטן תמנע' שזה דברים בטלים וזה נכתב ח"ו שלא לצורך... נו... אז מה רואים מכאן?? שמי שטוען שיש סתם מידע מיותר בתורה זה ממש מגלה פנים בתורה שלא כהלכה... אם ככה, איך אתה מעיז להגיד שאין מצווה לדעת בעל פה את משקל אגרטלי הזהב ששקלו ישראל לשבצר... או השם של הממונים של שלמה על האוצרות... והרי אם זה כתוב בכתבי הקודש אז יש חלק ממצוות ידיעת התורה לדעת את זה??

אז זהו!!! שכאן צריך לעשות סדר!!!

דבר ראשון: פשוט וברור שאכן כל תיבה בתורה לבטלה וכך גם בנביאים וכתובים... וכל תיבה בכתבי הקודש יש בה קדושה ומטמא את הידיים... וזה דבר פשוט וידוע: שאם חסר בתורה תיבה אחת!! לא משנה אם זה מאלופי עשיו או מעשרת הדיברות, הרי הספר תורה פסול, ומכאן רואים שששים ריבא אותיות התורה כולם קודש בהשתוות גמורה!!! ובעל קורא שיתבלבל בפסוק 'ונשים עד נובח אשר עד מידבא' זה בדיוק כמו לטעות בשמע ישראל...
עד כאן ברור?? ההבהרה הייתה מספיק ברורה?? אני מקווה שכן...

אבל!!! כאן צריך לשים לב להבחנה דקה: כל זה נכון בייחס לקדושת התורה!! שאין הבדל בין תיבה אחת לשניה... אבל בייחס לתכנים שאמורים לפנות אלי ולדרוש ממני משהו... ברור שיש הבדל תהומי בין פסוק לפסוק ובין פרשה לפרשה....

עד כאן בחור?? אבל!!! כעת... אני בבת אחת שובר שמאלה!!!

אחרי כל מה שאמרתי על אותו אחד עם הרש"י.. תאר לעצמך שיום אחד החלטתי לפתוח מהדורה חדשה של ש"ס וילנא... והיות ויש לי בעיות בעימוד ורציתי שיסתדר לי עם צורת הדף.. תאר לעצמי שהחלטתי על דעת עצמי למחוק מידי כמה דפים כמה שורות ברש"י... אל תדאג... אני אמחוק רק את הקטעים ה'פחות חשובים' ברש"י...

הופה!!! זה איום ונורא!!! זו חוצפה שאין כדוגמתה!!! לקחת שורה אחת ברש"י ולמחוק אותו... מי אתה בכלל??? איזה סמכות יש לך למחוק מילה ברש"י...??!! פה פתאום אני מוצא את עצמי משתמש עם אותם משפטים שאותו אחד צעק עלי... כן... כל מילה ברש"י זה קודש קדשים... אתה לא יכול למחוק אפילו מילה אחת...

אה... אתה מבין מה ההבדל?? למה מקודם כשאותו אחד רצה לטעון לי שכשלומדים רש"י אין הבדל בין הרש"י הכי פשוט לרש"י הכי מאתגר בסוגיה... נאחתי וחייתי לעצמי במרירות... לך תסביר לו... ואילו פה אני 'גונב' לו את המשפטים ואני מדבר בדיוק כמוהו... נו... מה ההבדל??

פשוט מאוד: כל עוד מדובר בי... שאני עכשיו לומד סוגיה... ויש פה תוכן מסוים שאני כעת עסוק בו... אז פשוט וברור שיש ד"ה ברש"י שנוגע אלי יותר... ויש קטע ברש"י שפחות נחוץ לי כעת להבנת הסוגיה... (יתכן שאנחנו גם נדלג על קטעי גמ' שלימים, כי זה לא ממש נוגע לסוגיה) אבל מכאן ועד למחוק מילה ברש"י?? מי אתה בכלל!! אם רש"י ראה לנכון לכתוב את זה, מי אתה שתקל ראש בזה... אתה מבין את החילוק העדין שיש כאן??

על אותו משקל ביחס ללימוד תנ"ך זה מה שהתכוונתי:

כשאני לומד נביא, ואני אמור ללמוד ולהבין... לפתוח את הנושא... ברור שיש פסוקים יותר נוגעים ויותר מדברים אלי ויש פחות... יש מסרים יותר קריטיים ויש פחות... יש פסוקים שחז"ל יוציאו אותם עם פינצטה מתוך התהילים ואנחנו נגיד אותם שלוש פעמים ביום ויש פסוקים שלא. אלא מאי?? אם פתאום יבא אדון אז נדברו וברוב חוצפתו יגיד שיש פרטים זניחים ומיותרים בתנ"ך ואפשר למחוק אותם?? חס ושלום!!! ברור שכל מילה בתנ"ך זה קודש קדשים!! אבל מכאן ועד לשחק ראש קטן, ולהגיד שאין הבדל בין המסר של אלופי עשיו למסר של יציאת מצרים... זה בדיוק כמו הראש של אותו חילוני שזכה בחידון התנ"ך. כמו שאני התייחסתי לאלופי עשיו כנתון וזהו!!! ככה הוא התייחס ליציאת מצרים כנתון וזהו!!! ולכן ככה הוא נראה!!! אוי ואבוי למי שכך יגש לתנ"ך... (ולכן בינינו לבין עצמנו... אני מסנן בזהירות מתחת השפם שחלק מאלו שהתעצבנו עלי... רוצים להמשיך להשאיר את התנ"ך בארון כאבן שאין לה הופכין, והדרך הכי קלה והכי

התורה!! אני רואה בזה נטו ניתוק!!! באנוכי ה' אלוקיך אני אמור להזדעזע בבת ראש לאחורי כי בעבור הפסוק הזה בא האלוקים ובעבור תהיה יראתו על פני בעקבות הגילוי הזה של יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב, ואילו כשנאמר לי 'אלופי עשיו ואלופי החורי', אני יודע שזו קדושת התורה, אבל בתור 'תוכן' מה הפסוק הזה מחייב אותי מעבר לזה?? ושוב: מצד קדושת התורה... בבחינת סובב כל עלמין בוודאי שכל תיבה בתורה היא קדושה שווה ואחידה... אבל מצד עצם התכנים שפונים אלי ומדברים איתי... ברור שיש הבדל בין פסוק לפסוק, וכי זה סוד שיש בתורה פרשות חמורות וקלות... וכי מישהו הסיק מסקנות שאם יש פרשה חמורה בתורה... זה אומר שעל כל הפרשות האחרות אפשר לדלג... ואפשר להחסיר שם תיבות וחסרות ויתירות??

מה זה קשור אחד לשני... מי שעדיין מתווכח על זה... לטעמי זה לא מראה על עודף חיבור אלא רק ניתוק וחוסר שייכות...

היות ואני חושש שיש כאלו שלא הבינו אותי!!! אני אשתמש בדוגמא:

היה אחד שטען לי אש וגפריית... היה מאוד בוער לו להוכיח לי שכל מילה ברש"י זה קודש קדשים!! היה לו נורא חשוב להדגיש לי שכשלומדים רש"י צריך ללמוד כל דיבור המתחיל, כי הכל קדוש!!! יש עניין גם להגיד את הבלע"ז של רש"י כי... כי אין מילה מיותרת ברש"י!! בהתחלה ניסיתי קצת 'להתמקח' איתו... אבל בסוף הבנתי את רוח הדברים... נתתי לו לסיים להרצות את כל הדרשה שלו, ותן ניחוש מה ענית לו בסוף??

אמרתי לו ש... שהוא צודק... ו... וכל טוב!!!! ולמה?? כי מי שאין אצלו שום שום שום הבדל בין דיבור המתחיל של הרש"י הכי עסיסי בסוכה שמנחית שם במשפטים ספורים יסוד עצום בגדרי ביטול ברוב. לבין רש"י בעמוד הבא שמסביר ביאורי מילים על פי בלע"ז, אם מבחינתו של אותו יהודי, אין שום הבדל בין שני הקטעים ברש"י... והכל קודש קדשים בשוויון גמור!!! נו... תגיד לי: מה אני אמור לענות לכה בן אדם?? שאני אסביר לו ברחל בתך הקטנה שהוא כעת הסגיר את עצמו שמעולם הוא לא הבין פשט ברש"י?? הרי כל מי שבאמת יודע לקרא רש"י... ויודע לעשות קנייטש נכון ברש"י... מבין שיש קטע של רש"י שמשדד מערכות ונשתברו עליו קולמוסים... ויש רש"י שהוא בסה"כ פירוש טייטש... ומי שטוען לי שאסור להגיד כזה דבר... ואין הבדל בין קטע אחד ברש"י לשני. אז לא נותר לי אלא להמליץ לו... שעדיף כבר שילך לשפץ את הקבר של רש"י... מאשר שיתן לנו מוסר איך מתייחסים לדיבור המתחיל ברש"י כי... כי אתה בכלל לא שייך לאירוע... אתה לא ב'פרשה' בכלל...

אודות הנכתב בשבוע שעבר בעניין לימוד התנ"ך...

המשך- הנה, בא ניקח את הפסוק 'אחות לוטן תמנע'!!! מה הפסוק הזה מחייב אותי?? מה הפסוק הזה דורש ממני באופן אישי?? כמעט כלום!! הדבר היחיד שהפסוק הזה מחייב אותי זה עצם זה שהוא תורה! ומחובתי להכיר בו כחלק מתורת ה', ללמוד אותו, לנהוג בו כבוד, ולכתוב כל תיבה ממנו בספר תורה, ולדרוש אותו בתורה שבעל פה... אבל כשאני קורא 'אנוכי ה' אלוקיך', מה זה אומר לי?? זה אומר לי ההכלל!! זה אומר לי שאני יהודי... זה אומר שאני מחויב לבוא עולם... זה אומר לי שאני מחויב לקיים רצונו יתברך... ה-אנוכי ה' אלוקיך' אומר לי שיש פסוק 'אחות לוטן תמנע' ותנהג בו כבוד כי 'אנא נפשי כתיבת יהבית'... איך אפשר להשוות את 'מה שאומר לי' הפסוק 'אחות לוטן תמנע', לבין 'מה שאומר לי' 'אנוכי ה' אלוקיך'?? האם הבנת מה אמרתי??

בא נגיד את זה מהכיוון ההפוך: אותו חילוני גמור שזכה בחידון התנ"ך... מה הבעיה בו?? איך יכול להיות שלמרות שהוא למד את כל התנ"ך בע"פ הוא עדיין נשאר תקוע באותו מקום?? נו... תגיד אתה... פשוט מאוד: כי כשהוא למד 'אנוכי ה' אלוקיך', הוא קרא את זה בערך כמו שאני קורא את 'אלופי עשיו'!!! הרי כשאני קורא אלופי עשיו אני מבצר' אני כמובן קורא את זה בקדושה ובטהרה... אבל מעבר לקדושת התורה מה זה עוד אומר לי?? לא משהו מיוחד... זה אומר לי שכתוב בתורה שאלופי עשיו זה בין הייתר אלופי קנז... ואז מה?? שתדע!! רצון התורה שתדע את הנתון הזה שאשתו של עשיו הייתה אהליבמה...

אז זהו!!! שכשאותו חילוני למד 'אנוכי ה' אלוקיך', מבחינתו זה אותו דבר!!!! כמו שצריך לדעת את שמות אלופי עשיו... ככה חשוב לדעת שבפרק כ' בשמות עמוד קי"ג בהוצאת קורן יש אנוכי ה' אלוקיך...

אז זהו שלא!!! כשהתורה אמרה לי 'אלופי עשיו', כאן התורה רצתה שאני אדע את המידע הזה!! למה? ככה!! בשלב זה הדבר היחיד שאני יודע זה שכך רצון התורה!!! (אגב: יום יבא, וכשהג"ר א הגיע לפסגות של השגות הכי נשגבות, הוא כבר פגש באלופי עשיו סודות עצומים לא פחות מאנוכי ה' אלוקיך, אבל זה נגמר שם... לא התחיל שם... זה התחיל מ'אנוכי ה' אלוקיך' ודו"ק) אבל כשהתורה אומרת לי 'אנוכי ה' אלוקיך', כאן זה לא מתחיל ונגמר במידע של תורה... כאן זה מידע שמחייב אותי להיות כפוף לכל היידישקייט!!! 'אנוכי ה' אלוקיך' זה מה שעשה אותי יהודי ירא שמים...

מי שטוען ש'אנוכי ה' אלוקיך' ואחות לוטן תמנע, מבחינתו כתוב שם אותו מסר... אני לא רואה פה לא צדקות יתר ולא אמונה בקדושת

אז זהו!! שבדיוק כמו שבקדושה יש הבדל מצד התוכן בין עשרת הדיברות לבין אחות לוטן תמנע, ככה יש הבדל בין מי ששומע חידון התנ"ך ברדיו לבין מי ששומע תכניות גרועות... למאי נפקא מינה?? הנה הנפ"מ... שמי שלא יודע להבחין בין עשרת הדברות לגשם הערבי... יכול לצאת חתן התנ"ך חילוני גמור... וכך גם מי שלא מבחין בין חידון התנ"ך ברדיו... ביום שהוא ישמע רדיו הוא יעלם בתהום הנשיה... אז לא... הכל בסדר... יש רדיו... ויש עניין לא לשמוע ומי שחלילה נכשל ושומע ישוב וימחול לו... ואני בעד להיות אחד מאלו שמעמידים עולה של תשובה לאלו שפעם אחת שמעו רדיו... וגם לאלו ששמעו קצת יותר מפעם אחת...

טייער יידן: אין מצווה בכח לגשת לכל דבר ביהדות שחור ולבן!! זה לא עושה אותנו יותר צדיקים!!! זה אולי נראה יותר פוטוגני אבל זה לא מראה על חכמה יתירה... אתה יודע איפה זה הכי הפריע לך?? לפני חודשיים כתבתי לתומי שצריך להודות לה' על זה שהצליחו להשמיד את המתקן הגרעיני באיראן... אל תשאל... אתה יודע איזה צעקות חטפתי...

אנשים טענו לי... שמה פתאום... אין בכלל מתקן גרעיני באיראן... כולם חולמים חלומות... הכל מתחיל ונגמר במשפטים של ביבי... כולם מפגרים... כל המלחמה הזו היא ססתם... לא יודע... המשפטים האלו די שברו אותי... מה... וכי בשביל לזכות להמשיך להיות דוס חזק חייבים להפוך את כל העולם למפגרים?? וכי בשביל להמשיך להיות יהודי שמור... אתה מוכרח לזרוק פצצה גרעינית ולמחוק את כל העולם כולו? מה... ככככולם כולם מדברים שטויות?? מה... אי אפשר להיות יהודי חרד לדבר ה'... לצידה של מלחמה באיראן... אי אפשר לזכור את ה' שהוא הנותן לך כח לעשות חיל... גם לצידה הצבא שטועה לחשוב כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה... מה... אנחנו עד כדי כך חלשים שצריכים למחוק את כל מי שנקרה בדרכנו בשביל לשרוד?? מה... אי אפשר להכיר במושג שנקרא רדיו ולהתגבר עליו בדרך כלל?? וכי הדרך היחידה להינצל מהרדיו זה להתנער מקיומו??

ושוב: לא הייתי כותב כאלו דברים באמצע זמן, אני מסכים שבחור רך ופיזי יקרא שכ"ק אדון אז נדברו שמע רדיו מי יודע מה זה יעשה לו... נו נו... אבל אנחנו המבוגרים, מותר לנו לדעת שיש רדיו, יש ביבי, ויש גם מתקן גרעיני באיראן, והשמידו אותו, והייתה הצלחה גדולה מאוד... ואז מה? ! ? אני הוא זה שאעמוד מהצד ואתגבר... אני אעמוד מהצד ואדע שלמרות הנצחון הגדול, הרי וזכרת את ה' אלוךךך שהוא הנותן לך כח לעשות חיל... כן... גם אני בעל חוט שדרה!!! אני פה גם שחקן במגרש ואני יודע לנצח לא רק בבעיטה בראש של השחקנים ולהרוג אותם... אלא גם בבעיטה ברגל מול השחקנים ולנצח אותם...

אבל עזוב... זה כבר במאמר המוסגר...

שמות המתנדבים לחומה... את זה נאלץ לשים בצד... אבל ברור!! שבסופו של דבר כל תיבה בתנ"ך היא תחת הקטגוריה והגדר של מצוות ידיעת התורה (ואגב: אני מוכרח לומר, שיש כאן גם מרחב אישי... זכותי המלאה לקחת מקצוע מסוים בתורה ואני רואה בו חיבור אישי... ולהחליט ששם אני שם דגש חזק במיוחד... (אני לדוגמא מאוד מחובר לערי ארץ ישראל... מדובר במאות ערים של נחלת יהודה... האם יש עניין לזכור את ערי יהודה לפני שאני יודע שו"ע יו"ד?? ברור שלא... אבל אז מה... מותר לי למצא ביטוי אישי בתורה... אבל זה במאמר המוסגר)

ולסיום: אני רוצה להתייחס משום מה לעוד הערה שהעירו לי במאמר הזה אבל בנושא אחר לגמרי... (כי לטעמי זה קצת קשור אחד לשני...) אנשים מתחו ביקורת, למה כתבת בתחילת המאמר שפעם בשנה אתה מתגנב לשמוע רדיו... אפפסס... לא מתאים... מה זה לשמוע רדיו??

יש לציין שאני קצת מופתע מהתגובה!! כי כתבתי שרק פעם אחת בשנה אני מתגנב לשמוע רדיו... במקום להחמיא לי שכל השנה כולה אני מתגבר ולא שומע רדיו... אתם צועקים עלי שפעם בשנה אני כן שומע... ובינינו... תגיד לי: אתה באמת מאמין לי שרק פעם בשנה אני שומע רדיו ולא יותר?? אתה כזה פראייר?? אני במקומך לא הייתי מאמין...

אבל ממה נפשך... אם אתה כן מאמין לי שרק פעם בשנה אני שומע... אז לפחות תחמיא לי על זה... ובמקום להחמיא לי שחוף מזה אף פעם לא שמעתי רדיו... אתה צועק עלי איך אני בכלל שומע... אלא מאי?? מבחינה מסויימת זה שוב נוגע באותה נקודה!!!

מצד 'טומאת הרדיו', הרדיו כל כולו קליפה אחת גדולה בהשתוות גמורה... ומבחינתנו אין הבדל בין השיעור תורה הכי תורני שנמסר ברדיו לבין התכנית הכי גרועה... הכל טומאת חרב כחלל בשיוויון גמור!! עד כאן משפטים מקסימים!!! אבל ההלו... גם אני קיים פה... סו"ס אני בן אדם... ואצלי אין השתוות... לי יש יצר טוב ויצר הרע... ויש גם רדיו בעולם... ומתחשק לי לשמוע ואני מתגבר וכל הכבוד לי... אלא שאז הגיע חידון התנ"ך ונניח שמצד טומאת הרדיו, היה צריך לפרוש גם מזה... אבל פה משום מה לא עמדתי בניסיון וכן שמעתי את חידון התנ"ך ברדיו... אוי אוי אוי... רח"ל... זהו... כל באיה לא ישובו...

ההלו... תרגע!!! זה היה חידון התנ"ך... נכון שזה רדיו... ורדיו זה דבר טמא, ואתה צודק שעדיף לא לשמוע... אבל אם שמעתי רק חידון התנ"ך אז ניתן אח"כ לסגור את הרדיו, וללכת למקווה ועלתה לו טבילה... ואתה יודע בזכות מה הצלחתי לסגור את הרדיו ולא בלעה אותי הקליפה הזו?? כי ידעתי שלמרות שיש טומאת רדיו... עדיין גם שם יש הבדל... ואם זה חידון התנ"ך... אז כשהחידון הסתיים, צריך לסגור את הרדיו... אבל מי שאצלו טומאת הרדיו היא בהשתוות גמורה... אז כל עוד הוא לא שמע רדיו בכלל... אז הכל בסדר... אבל אם הוא ח"ו ישמע פעם רדיו... גם אם זה יהיה חידון התנ"ך... זהו... הלך האישי...

מכובסת ואלגנטית אין לעשות את זה... זה פשוט להפוך את כל התנ"ך למקשה אחת של קודש קדשים... וש... שקט... שישב שם בארון תנצ"ב. ולא יפריע...)

אדרבה... דווקא מי שמחובר לתנ"ך וחי את מה שכתוב שם והוא מבין שיש מה ללמוד שם... וכתוב שם משהו... הוא הראשון שאמור להבין שיש שם פרקים שיותר נחוץ ויסודי בשבילי לדעת אותם ולו בתור סדרי עדיפות.

תבין: היו כאלו שמאוד הזדעזעו שהעזתי לומר על מרן יביע אומר שלא בטוח שהוא ידע פרטים מסוימים בתנ"ך (והוא ביקש מהרה"ג הרב שטרית שליט"א שיביא לו תנ"ך) סליחה!!! מרן זיע"א משום מה גם לא חיבר שום חיבור לא על קדשים ולא על טהרות... למה לא?? הוא הרי היה בקי בכל התורה כולה?? מה התשובה?? מה זה קשור... ברור שבסופו של דבר גם למרן זיע"א שכל רז לא אניס ליה, הרי בתוך ים התורה היו לו מקצועות בתורה שהיו נחוצים לו יותר והיו פחות... והיות והוא היה עמוד ההוראה, אז כל סוגיה שהייתה קשורה להלכה למעשה תפסה אצלו מוקד עניין הרבה יותר מכל סוגיה אחרת בקדשים וטהרות...

רק מה?? וכי בגלל זה הוא מחק מילה אחת ממסכת פרה ועוקצין? חלילה וחס!!! אבל הוא בהחלט עשה את החשבון האישי שלו והעניק חשיבות וכובד משקל לתחומים שהוא ראה לנכון להשקיע בהם יותר!!! **מה קרה... מה הבעיה להגיד את זה?** מה העניין בכח להפוך את כל התורה כולה לנתון מנותק ואחיד וחסר צבע והבעה???

תבין: מרן ר' מאיר מאזוז זיע"א היה יודע את כל התנ"ך בעל פה... הוא זכר אפילו את הפרטים הכי קטנים... אבל להגיד שהיה חשוב לו לדעת אותם לא פחות מאנכי ה' אלוךךך?? זה ביזוי כבוד התורה!!! זה להפוך את מרן הרב מאזוז לאחד כזה שלא מבין מה ההבדל בין גשם הערבי לשירת הים... כי... כי על שניהם בוחנים בחידון התנ"ך אותו דבר... תגיד לי: ככה היכרת את הרב מאזוז?? מה... וכי לא היה לו סולם עדיפויות בתכנים התורניים?? וכי באמצע שהוא מסר שיעור עיון בשיבה כדרכו המופלאה... אם היה לפתע מגיע פתאום איזה בעלבת ומתחיל להגיד כל מיני וורטים לפרשת שבוע... הרב מאזוז היה זז לפינה... ואומר לו... בבקשה... תגיד... מה זה משנה... העיקר דבר תורה... כן...?? נראה לך שבצורה הזו מרן הרב מאזוז הצמיח דור של תלמידי חכמים?? מ-יאלה דבר תורה...?? מה זה משנה מה...?

ושוב!!! מילה אחת בתורה אנחנו לא נמחוק! אבל מותר לנו כשאנחנו מגיעים ללמוד ולקבל מהתורה... לבחור את התכנים שיותר דחופים ויסודיים בשבילנו... וזה בסה"כ מה שאמרת...

אם מרן הרב עובדיה נאלץ להציב סדרי עדיפויות!! על מה יותר חשוב לשנן ולחזור ולזכור ומה פחות... היה לו משנה סדורה שעל פרשת משפטים ראה ושופטים וכי תצא צריך לשנן אינספור פעמים, ואילו את גשם הערבי ואת

מעשה שהיה במשחק השחמט...

היה זה בבין הזמנים לפני כה שנים. הייתי בדאצ'ע... (מה שנקרא קיט... נופש...) ומישהו שם הציע לי בא נשחק שחמט... התיישתי לומר לו שאני לא כ"כ חזק בשחמט... טוב... הסכמתי... התיישבנו והתחלנו לשחק... הוא... שיהיה בריא... לפני כל צעד שהוא עשה הוא ישב וחשב ובמשך דקות ארוכות... אבל אני?? אני הרי 'גאון'... אני לא צריך הרבה לחשוב (כי לא היה לי מה... ☺) ואני הזזתי פה הזזתי שם... וכצפוי מהר מאוד הוא אכל לי את הכל... עשה ממני קירקס... כמעט ולא השאיר ממני שריד ופליט... נשארתי אחד מעיר ושנים ממשפחה... היה ברור שהוא הולך לנצח אותי בגדול... בשלב מסוים לא יכולתי לסבול את ההפסד הצורב... והתחלתי לרקום תוכנית... יש לציין שהיה לי שקט תעשייתי מבורך כי כאמור... הוא היה כל כולו מכוונס במחשבות מה הצעד הבא שהוא הולך לעשות... ולי... היה לי את הזמן לחפור מנהרות בשקט...

ואז לאט לאט... בשקט וביסודיות... הכנסתי את כף ידי מתחת ללוח של המשחק... הכנסתי והכנסתי... ו... ואז טראחחחח!!!! בבת אחת העפתי את כל המשחק באויר... הכל התעופף לכל עבר... המלך התעופף לפה... והמלכה לשם... והחיילים הגיעו עד התקרה... וסוס אחד נתקע בוילון... חבר שלי היה ההההההההה... הוא לא הבין מאיפה זה נחת עליו!!!! מה... מה קרה פה??? הוא התאבן במשך דקה ארוכה ולא הבין מה... מה... איך זה קרה?? איך הכל פתאום עף?? **טלטלתי וניערתי אותו ואמרתי לו:** הההלו... הההלו... תתעורר... זהו... המשחק נגמר... חלומות נעימים... חשבת שתנצח אותי?? חשבת שאתה תוכל לעשות לי וידוא הריגה?? זהו!! יש גבול!! הכל התעופף... עד כאן הסיפור... בניחווח בין הזמנים... אבל לסיפור הזה היה המשך שמאוד החכים אות... והוא-- שגם אחרי שחבר שלי כבר קלט מה עוללתי לו פה... שמת'י לב שהוא עדיין נשאר מכוונס בתוך עצמו... הוא עדיין חושב מחשבות... שאלתי אותו: מה... מה אתה חושב עכשיו?? הוא צחק ואמר לי: תבין... אני עדיין שמה... בתוך משחק... תבין אותי: אתה תלשת אותי באמצע המהלך... הייתי באמצע!!! באמצע המחשבות הקדחתניות... מה הצעד הבא שאני הולך לעשות... אז אתה שתהיה בריא... העפת לי בבת אחת את הכל... אבל אני?? אני עדיין שמה... בתוך המשחק המנוח... יהי זכרו ברוך

---הסיפור הזה הוא משל מאוד טוב!!!! אני משתמש עם המשל הזה לכל מיני דברים בעבודת ה'...

אבל זה הכי אקטואלי לימי חודש אלול... ערב יום הדין... אנחנו נמצאים בעולם הזה כמו בתוך משחק שחמט... לכל אחד יש לו את המשבצת שלו בחיים... כל אחד ממוקם באיזושהי משבצת!!! יש אחד שנמצא במשבצת ההצלחה... הוא מרגיש כמו מלך... הוא שולט... הוא יכול לזוז לאיפה שהוא רוצה ולבלוע את מי שהוא רוצה... ויש אחד שנמצא במשבצת השפלות... החברה אוכלת אותו... והוא מפחד מהצל של עצמו... בקיצור: לכל אחד יש המשבצת שלו... את הגורל שלו בחיים... שזה מה שיש... והמכנה המשותף בין כולם שכל אחד יושב במשבצת שלו ובונה מהלכים בחיים... מה הצעד הבא שלי... לזה שמרגיש מלך יש לו את המהלכים שלו... מה היעד הבא שלי לכבוש?? ואילו זה שנמצא בשפל... גם לו יש מהלכים נוגים משלו... איך אני שורד?? והאם יש לי בכלל סיכוי יום אחד לשקם את עצמי... בקיצור: משחק השחמט לכל דבר... כל השחקנים בעולם הזה טרודים בחיי היום יום... טרודים בדאגת המחר... מה יהיה... מה הצעדים הבאים שלי בחיים... **ואז בבת אחת מגיע ראש השנה!!!!** ואז אתה יודע מה קורה?? המשחק שחמט בבת אחת מתעופף... כל השחקנים מתעופפים לכל עבר!!!!!! הקרקע נשמטת מתחת הרגליים... ומכאן ואילך אין שום ביטוח... המלך האמיתי מגיע והוא לבדו נשגב ביום ההוא... הוא לבדו יושב ובונה את השחמט מחדש ואין לאף אחד הבטחה באיזו משבצת הוא יהיה בשנה הבאה... "בראש השנה יכתובו ובוים צור כיפור יחתמון מי יחיה ומי ימות מי ינוח ומי ינוע... שום דבר לא בטוח!!! מי שהיה אתמול במשבצת של מלך... פתאום יכול למצא את עצמו עבד... מי שחשב שהוא אפס... פתאום מוצא את עצמו מלך... ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם... אין שום ביטוח... אף אחד לא נשאר בטוח בחזקתו...

---אבל דא עקא!!!! שמרוב שאנחנו נמצאים עמוק עמוק בתוך המשחק... מרוב שאנחנו באמצע לחשבן מה הולך להיות הצעדים הבאים... מה קורה לנו?? **מה שקרה לחבר שלי**... כמו שחבר שלי שיהיה בריא... גם אחרי שהעפתי לו את המשחק... וגם אחרי שהוא קלט שהמשחק היה ואיננו... אבל הוא עדיין נשאר שגם... בתוך משחק... המחשבות שלו עדיין רצו בשטף של המהלך... מה אני עושה ומאיפה כיוון אני מגיע... **ההההלו... אויס!! נגמר!! המשחק התעופף... חישוב מסלול מחדש...**

אז דבר כאן: מרוב שאנחנו נמצאים עמוק בחיים... אז גם כשקולו של השופר נשמע ברמה... ואנחנו לאט לאט קולטים שאוטוטו מגיע ראש השנה... ואז כל המשחק מתעופף... עדיין הראש שלנו נמצא באמצע המשחק... והמחשבות שלנו רצות קדימה ביום יום... מה עושים עם זה... ואיך מסתדרים עם זה... בינינו... יום לפני ראש השנה... איפה הראש שלנו נמצא?? בשטף החיים!!!! החיים ממשכים הלאה... ואם יש אובדרפט... אז הראש שלי נמצא באובדרפט... ואם אני חש מעצמי שאני כל יכול... אז הראש שלי נמצא בעשר צעדים קדימה מה אני יכול לעשות... ההההלו... צועק רבינו יונה!!!! תתעורר... המשחק חזר לאיפוס... נכון שעד ראש השנה המשחק עדיין בעיצומו... ולכל אחד יש את המשבצת שלו... אבל ברגע שתוקעים בשופר... הופה!!!! המשחק באותו רגע מתעופף... אף אחד לא מוחזק יותר במשבצת שלו... הכל פתוח... גם אם היית בשיא השפל אתה יכול בשנה הבאה להפתיע ולהגיע עד השמים... הכל פתוח... הכל הכל...

---עקרונות המאמר הזה יותר מתאים לערב ראש השנה... **אבל לאוואו זה לא נכון!!!!** כי גם עכשיו ובעיקר עכשיו דווקא עכשיו... בתחילת חודש אלול... זה הזמן להתחיל לנקות את הראש מכל מיני טרדות שכל השנה הטרידו אותנו... כן... יש טרדות... לכל אחד מאיתנו יש את המשבצת שבה הוא נמצא כעת... שהוא בהלטה מוטרד מה הולך להיות המהלכים הבאים שלו... אבל הוי... באמת... כל המהלכים האלו הם רלוונטיים רק עד ראש השנה... מראש השנה ואילך זה כבר לא נפקא מינה... המשחק מתחיל להתחלה... אם אני אצליח להפנים את זה... אני אוכל למצא את עצמי הרבה יותר פנוי נפשית לחודש אלול שכל כולו אני לדודי ודודי לי... וזו המטרה של השופר... השופר מהדהד לנו בתוך האוזן... ההלו... יש לכם שלושה שבועות לסיום המשחק... אין טעם כ"כ להשקיע במחשבות... אין הרבה מה לתכנן... לא נותר לנו אלא להשקיע את עצמנו בחודש אלול זה במחשבות האמיתיות ביותר!! אין לחזור לאבא שבשמים... אין להתרצות לפנינו... זה הדבר האמיתי היחיד שהוא לא משחק!! מפי השמועה מקובל ששלמה המלך המציא את משחק השחמט... אז כן... בסיומו של משחק השחמט... נענה שלמה המלך ואמר: סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם!! חוץ מזה הכל המשחק... הכל מתעופף ונמוג יום אחד...

הערה נקודתית וספציפית בנוגע לגיוס... (כדי לא להשאיר

את הנייר חלק)

מישהו דיבר איתי על הגייסים... על אותם מסיתים רשמיים שנשלחים עם תחפושת בדמות חרדי והם מנסים לשכנע בחורים ללכת לצבא...

אני בהתחלה די זלזלתי... כי אני די סומך על המקובעות החרדית... שבחור לא ממחר להתלהב מן אדם פרטי שמטיף לו ללכת לצבא... העצרת בחירות האחרונה עוד נושפת לו בעורף...

אמרתי לו: בא תגיד לי מה משכנעים... איזה 'מוצר' הם מבטיחים לבחור ישיבה... בא נראה עד כמה זה משכנע... אז אותו אחד התחיל לפרט לי... שהגייס מסביר לבחור שלא כדאי לך... לא יהיה לך הכשרה מקצועית...

נו נו... גם בזה זלזלתי... זה אפילו הצחיק אותי... מי שמנסה לשכנע בחור ישיבה בהכשרה מקצועית הוא לגמרי קולט שאצל בחור ישיבה זה לא מדגדג... ואז הוא אמר לי שהגייס משכנע את הבחור... תדע לך... יהיה עליך סנקציות... לא תוכל להוציא רישיון... נו נו... יכול להיות שזה קצת מאיים על בחור... אבל עדיין! עדיין אני חושב שמה שהכי מאיים על בחור זה שכולם יעשו רישיון ורק אתה תהיה בעונש... רק אתה תהיה בשלילה...

אבל כל עוד כל הבחורים לא יכולים להוציא רישיון... זה לא כ"כ מאיים... ואז הוא אמר לי: שמבטיחים לבחור כסף!!!!

מיד נדלקתי... כמה? כמה כסף מבטיחים לו אם הוא יבא לצבא?? 8000 שקל!!!! אוהו... פה נבהלת!!!! אוי אוי... ברגע שזה כסף... פה בחור ישיבה עלול ליפול!!!

לטעמי, כסף זה הדבר שהכי מדבר לבחור ישיבה... יותר מכל דבר אחר... ברגע שאתה מגיע לבחור ישיבה שתמיד חסר לו כסף... ואתה תבטיח לו שאם הוא יתגייס יהיה לו כסף... אוי אוי... זו בעיה... ולמה זה כ"כ בעיה?? כי אם אתה שואל אותי זו בעיה כללית אצל הרבה חרדים!!! יש איזה משהו תקוע אצל החרדים, שהם עדיין מדמיינים שאפשר להרויח מיליון שקל בלילה אחד ועוד לישון באותו לילה... זה חלומות מוכרים... כמעט כל ילד, היה לו את הימים האלו שהוא חלם בשיעור ודמין שהוא פתאום חופר מתחת הבלטות ומוצא אוצר של כמה מיליוני שקלים...

אז זהו, שבציבור הכללי, יום אחד המציאות טופחת על הפנים ואתה קולט שאין!!! אין כזה דבר!! כסף לא גדל על העצים... דא עקא שאצל החרדים אורך יותר הרבה זמן להתפכח מהחלום הזה...

ולמה?? מסיבה פשוטה מאוד: כי בחור ישיבה לא עובד... הוא עדיין לא נשם את השוק... הוא עדיין לא הפנים שאנשים עובדים מאוד מאוד קשה בשביל כסף... ולא אז בלבד שהוא בעצמו עדיין לא חווה את זה... אלא יש לו גם מי שמשכנע אותו בפנטזיה הזו... הלא הוא כל השפראך הזה של השידוכים... שבחור לומד דלקים שבור מדי... בחור שנכנס של לראש שעוד לפני שהוא פתח את הפה כבר מגיע לו כך וכך כסף... התוצאה הישירה היא שנכנס לו בראש שיש כזה דבר להרויח כך וכך תוך כדי שאתה משלב ידיים... כלומר: אם מישהו יופיע באמצע רחוב בתל אביב... ויכריז:

מי רוצה כסף?? מישהו פה מחלק שטרות בחינם?? כולם יצחקו וימישכו הלאה... כולם יבינו שזו בדיחה כי אין כזה דבר... אבל בחורי ישיבה?? ברגע הראשון הם יקחו את זה ברצינות... כי לא מספיק ברור להם שאנשים יורקים דם על כסף...

אגב: לדאבונו הרב איפה זה מגיע לידי ביטוי מאוד מאוד כואב?? בתופעה הכאובה מאוד שאחוז די משמעותי של אלו שנופלים בפח בכל מיני עסקאות גדל'ן מפוקפקות... יש שם אחוז גבוה של זוגות צעירים חרדיים... ותמיד טוענים שזה בגלל שהחרדים בטוחים שכולם יראי שמים כמותם... אבל אני טוען שזה בגלל שיש הרבה צעירים שמדמיינים שאפשר להרויח כסף בהליכה...

וכעת נחזור לעניינינו: ברגע שמגיעים גייסים מהצבא לבחור ישיבה ומבטיחים לו כסף!!!! זה מאוד מסוכן!!! כי כאמור, לבחור ישיבה יש נטיה כללית לקנות את הלוקש בענייני כספים... כשמבטיחים לו כסף הוא בטוח שזה רציני... הוא עדיין קצת בוסר בשביל להבין שאין כזה דבר הבטחות של כסף... זה לא עובד... זה לא שווה את הנייר...

אז אנא מכם הורים יקרים: תסבירו לבן שלכם... ש-לו בנושא הזה שלא יהיה תמים!!! תסבירו לו שגם אחרי שהסבירו לו מאוד מאוד יפה שמחלקים דולרים... אין כזו חיה!!! זה אף פעם לא נכון!!! זה כלל ברזל: גם אם תגיע למקום ותראה שמחלקים שם כסף בחינם... תסמוך על מי שנותן את זה... שזה מנגנון של מזרקה... אותו מזרקה שהוציאה מים... תוך כדי זה חוזר אליה בשאיבה... מילא כשהוא פתח את החשבון בנק, בפועלים...

נו... עבדו עליו שאם אתה מפקיד, זה נכנס לפק"ם ויש השקעות ואתה יכול להתעשר... נו... הוא עשה את הטעות... לקח מינוס מאושר... ואכן הוא נכנס לבוץ של 3000 חוב... נו... נספוג את זה...

אבל ברגע שזה עלול להתפתח לפיתויים קצת יותר משמעותיים... אין לנו ברירה... אנחנו מוכרחים להסביר לו ברחל בתך הקטנה, ש-אמת ואמונה חוק ולא יעבור... אל תתפתה לאף אחד שמבטיח לך כסף... כי על כסף עובדים קשה!!! נקודה!!!

פניני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מכללת ציון

פְּרֻשֶׁת רְאִיהַ - תְּתַחֵיל לְזוֹז

הצלחה בגו"ר

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימן בן אסתר זרי
מאיר ישראל בן רחל ברכה - יראת שמים
ליאור יהושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה
רון אברהם וב"מ קסיר אפרים וב"ב
רחל ברכה בת פדילה דליה משפ" שטרית
נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב
יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל הענינים
שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב
י.מ.ש כדורי נתנאל בן ג'ינה
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב
עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רינית בת סימי
תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רוחמה
אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת ג'ינה
אנאל חביבה בת שולמית לאה בת תמר
מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו
טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה
שרי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית
שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית
אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי
סיון רבקה בת אלן אסתר יניב בן פרידה

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו דזרי בן ימנה
אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי
סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית
דניאל בן שרה אושרית בת שושנה
נעמה בת יפה דגנית בת שושנה
אסף בן סופיה מיטל בת שושנה
לימור בת פרידה דרור בן סופיה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא
ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים
מרדכי ניזרי בן פרחו- בריאות ואריכות ימים
סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים
אורן בן אסתר דינה בת מזל
נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל
שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה
לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה
מוריה בת רחל ברכה נחום בן כירה
יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה
משה בן דנימה עינת בת רחל ברכה
רפאל משה בן רחל נטע רותי בת פלורה
רחל ברכה בת פדילה דליה קנש בת דגטו
רונית בת סבריה יצחק בן חנון
רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל
בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שלולט
נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה
נעם אלימלך בן אושרית- ר"ש ובריאות איתנה
לימור בת פרידה יניב בן פרידה
מאיה בת עדי אורן בן פרידה
יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

שאהדמה לא יציבה- הוא עומד ובוכה- וכך נתפס. אבל אם אותו מכרסם היה משנה מעט מדרך הילוכו- היה ניצל.

הקב"ה אומר למשה רבינו לומר לפרעה: "לִלְכָה נָא דַרְךָ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבָר וּנְצַבְתָּהּ לְה' אֱלֹהֵינוּ" (שמות ג', י"ח). האבן עזרא אומר: "משה דיבר בעורמה לפרעה, כי אכן אין בדעתו לזבוח אלא לברוח".

האלישיך הקדוש שואל: מדוע לא לומר לו את האמת? התשובה היא שפרעה לא מסוגל להשתנות ולקבל פקודה לשלוח מְלִוְנָיָה אנשים! שלושה ימים הפסקה מעבודה, זאת עוד יכול להבין. [זאת הסיבה שכתוב: "וַיַּגֵּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעַם" (שמות י"ד, ה'). כעת הבין שהם ברחו לגמרי].

שמעתי משליח חב"ד באנטוורפן בבלגיה (המכונה 'עיר היהלומים', מכיוון שמתעשרים שם ממכירת יהלומים). יהודי אמיד קיבל המלצה לקנות שטח בדרום אפריקה ששם לפי ערכות גאולוגים יש מרבצי יהלומים. הוא השקיע מליונים בציוד, עובדים וחפירות. הוא בנה על השטח מבנה שיוכל להקים חדר מצב- אבל ללא תוצאות! כעבור שלוש שנים הוא לא עמד בהוצאות. הוא הציע את השטח למכירה לחברה גדולה ליהלומים והם קנו. הם הגיעו עם ציוד וערכו חיפושים. היהלומים נמצאו מתחת למבנה ששם הקים את המשרד. לפעמים צריך לזוז כדי להצליח!

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א ראש בד"ץ 'כשרות בישראל'

זמני ליל

ע"א	כנסת ליל	צאת ליל	ריבון חס
י"ט	18:39	19:50	20:39
כ"א	18:58	19:48	20:36
מ"ט	19:00	19:50	20:39
כ"ב	18:58	19:49	20:37

אנחנו נמצאים בשבת מברכין חודש אלול. רבי חיים בן עטר ('אור החיים' הקדוש) אמר - ברכת חודש אלול יוצא בפרשת רא"ה, אותיות- ראו אלול הגיע.

כאשר אנחנו שומעים 'אלול' עולה לאדם בראש- צריך להשתנות! אולם זה טעות! הקב"ה לא מבקש מאיתנו שינוי דרסטי! אי אפשר. אדם מכור ורגיל לתאוות ליצרים וזה קשה מאוד. הקב"ה רוצה שנזוז מהמקום שבו אנחנו יושבים. הוא מצפה מאיתנו אפילו לשינוי קטן.

התורה כותבת: "מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה" (דברים י"א, י"ב). מדוע לא כתוב אות הא גם בהתחלה וגם בסוף? או כלל ללא הא? בעלי המוסר מבארים: אנחנו בתחילת השנה בטוחים בעצמנו- שנה זאת- תהיה השנה, יהיה בה שינוי! אולם בסוף השנה אנחנו מוצאים את עצמנו 'שנה'- רגילה.

הקב"ה במתן תורה שאל את ישמעאל ושאר האומות האם ברצונם לקבל את התורה. הם שאלו- מה כתוב? ומדוע- מכיוון שהם לא מוכנים לשנות הרגלים.

בלעם הרשע אומר: "תָּמַת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתָהִי אַחֲרָיִתִי כְּמֹהוּ" (במדבר כ"ג, י'). מדוע לא לחיות כמותם? מכיוון שקשה לשנות אורח חיים!

אנחנו דומים לאותו בעל חיים ממשפחת המכרסמים הנקרא 'בונה' (בעל שיניים חדות). הוא כורת ענפים ובונה כמין סכר במים וחי שם. הפרווה שלו יקרה מאוד (כיום הוא חיה מוגנת). בעבודתו הוא חכם מאוד אולם הוא טיפש בהתנהלות. הוא חוזר בדיוק באותו דרך שהלך בבוקר. הציידים ממתנים לו, הם חופרים בור ומכסים. כשהוא מרגיש

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל
לעילוי נשמת אדי אדוניו מזרחי בן שרה סרח
לרפואה שלימה לנוריאל בן אסתר
לרפואה שלימה לרפידה חיה בת אסתר נועה בת אסתר ויליד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי
להצלחת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב לרפואת הנפש והגוף של יהודה אריה בן רחל ברכה
לע"נ פיבי בת מזל ע"ה ונועם בן אורנה ז"ל

שואל ומשיב בהלכה - סליחות - חלק א'

מה העניין של אמירת סליחות? מהו הזמן הטוב ביותר לאמירת סליחות?

שאלה: ?

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי ראש בד"ץ 'כשרות בישראל':

תשובה: !

חודש אלול הוא חודש התשובה. אנחנו מתקרבים לקראת סיום השנה. יש לערוך חשבון נפש ולמשמש ולפשפש במעשינו. צריך לראות במה אנחנו חסרים - ולתקן את מעשינו. גם במצוות שאנחנו מקיימים, יש לבחון כיצד אנחנו עושים אותם - והאם צריך לבצע בהן 'מקצה שיפורים'.

בורא עולם בראש-השנה יושב על כיסא דין וגוזר איזה שנה תבוא עלינו. כל התפילות וסדרי התשובה של חודש אלול באים כדי להקדים תרופה למכה. עד שלא נגזרה גזירה על האדם - הוא עדיין יכול לבטל בקלות את הגזירה על ידי עשיית תשובה. לאחר שנגזרה גזירה - קשה יותר לבטלה. לכן אנחנו מתחזקים באמונה, בתורה, בתפילה ובמתן צדקה בחודש אלול. מתוך כך אנחנו באים לפני הקב"ה לדין. יהי רצון שהקב"ה יגזור עלינו שנה טובה ומבורכת.

מנהג הספרדים לומר סליחות ותחנונים מראש חודש אלול עד יום הכיפורים (למעט ראש חודש אלול, שבת ור"ה). **מקורות:** שו"ע או"ח תקפ"א, א'.

מנהג האשכנזים לומר סליחות מיום ראשון שלפני ראש-השנה בתנאי שיש לפחות ארבעה ימים של אמירת סליחות לפני ראש-השנה. אם אין ארבעה ימים ממוצאי שבת עד ראש-השנה, מתחילים לומר סליחות ממוצאי שבת לפני כן. מתחילת חודש אלול תוקעים בשופר לאחר התפילה מכיוון שהשופר מעורר לתשובה. כמו כן מוסיפים את המזמור: "לְדָוֶד ה' אֱוִי וְיִשְׁעִי" (תהילים כ"ז, א').

הזמן הטוב ביותר לומר סליחות הוא באשמורת הבוקר. שעה זו היא עת רצון לפני התפילה עם הנץ החמה.

תיקון חצות קודם לסליחות ולתלמוד תורה. אם לא נותר זמן לומר גם לאמירת תיקון חצות וגם לאמירת סליחות, יקדים לומר תיקון חצות אפילו אם יפסיד בכך את אמירת הסליחות.

אמירת סליחות צריכה להיות בכוונה, בנחת ובמתינות. יש לכוון במיוחד באמירת שלוש-עשרה מידות. אנשים שרגילים לומר סליחות במהירות רבה ובחופזה, לא נוהגים כהוגן, אנחנו צריכים להתפלל בנחת ובכוונה.

השגחה עליונה

אופנוען של אדם מאיחוד הצלה הרגיש שיש רעשים מהאופנוע. הוא התקשר למוקד ושם אמרו לו שיעבור למוסך של החברה כדי לבדוק אם צריך לתקן אותו, ואם כן, אז שיתקנו אותו כמה שיותר מהר מכיוון שהשימוש באופנוע בפקקים של מרכז הארץ יכול להיות מאוד משמעותי מכיוון שאם יחכו עד שהאמבולנס יגיע, ה' ישמור, החולה עלול חלילה למות. הוא לקח את האופנוע באמצע היום למוסך. המוסך היה ממוקם מחוץ לעיר. שם הם בדקו את האופנוע ואמרו לו כי כל מערכות האופנוע עובדות מצויין. הוא שאל: "אני רואה שזה הסתדר, עשית משהו?" - "לא", המוסכניק ענה, "רק בדקתי אם יש תקלה ולא ראיתי שום בעיה. היתה חתיכת ענף שנתפסה לך ליד המעצור דיסק. אולי זה מה שגרם לכל הרעש".

הוא אמר לעצמו: "חבל, בזבזתי כאן סתם זמן". ברגע שהוא התניע את האופנוע ויצא מהמוסך, הוא קיבל קריאה בקשר שיש פצוע באתר בניה מחוץ לעיר, הוא הקשיב, שמע את הכתובת והבין שהוא ממש קרוב למקום, הוא התקדם כמה מטרים שם ראה את הפצוע כשהוא ללא דופק. היו שם אנשים שינסו לעשות בו החייאה. הוא הוציא את מכשיר הדיפיברילטור (מכשיר שמאתחל את הלב ומציל חיים) ולאיש ב"ה חזר הדופק. אחרי כמה דקות שהוא ייצב את מצבו, צוות מד"א הגיע ופינה אותו לבית החולים. התברר, שההגעה המוקדמת שלו לחולה היתה ממש הצלת חיים.

אחרי שפינו אותו אחד מחברי ההצלה שאל אותו: "שמעתי שהגעת ראשון, איך עשית את זה? אני יודע שאתה גר בקצה השני של העיר!". הוא ענה לו: "אתה לא תאמין, היו לי רעשים מהאופנוע, ואמרת לי לעצמי, שאני חייב להגיע בדחיפות למוסך כדי לבדוק ממה זה, אל תשאל אותי, אבל הייתי בלחץ שמשהו קרה לאופנוע. הגעתי למוסך כדי שיתקן לי את הרעשים, אבל המוסכניק שבדק אמר לי שאין שום תקלה והכל תקין עם האופנוע, הוא הראה לי שהוא הוציא חתיכת ענף שנתקע לי ליד מעצור הדיסק. כאב לי שסתם בזבזתי את זמני, הרי יכולתי להוציא את חתיכת הענף הזו בעצמי. ברגע שבאתי לצאת מהמוסך, קיבלתי קריאה בקשר. מיד הבנתי שבורא עולם לא סתם זימן לי להגיע למוסך, אני חשבתי שזה בגלל האופנוע, אבל לבורא עולם היו תכניות אחרות". (מעובד מתוך גיליון 'מקשיבים לקולך')

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט"?

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

יש לך תפילין ללא שימוש? אל תפספס הזדמנות לעשות בהם מצווה גדולה!!!

ארגון 'קשר של תפילין' ידאג לאסוף, לבדוק ולחדש את התפילין ולמסור למתחזקים ואנשי ביטחון שרוצים להניח. 0556773965

העלון נמצא בחובות גדולים. בעל בית-הדפוס העלה את מחיר ההדפסה בבת אחת ב-220 ₪ לכל הדפסה

מי שיוכל לעזור, תבוא עליו ברכת טוב. למעוניינים לעזור נא להתקשר 052-7652084 או לשלוח מייל PnineEH@gmail.com

מינויים

לקבלת העלון חנים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הוגן, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084

כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 ת.ד. 83375. מברשת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל' 052-6329144

(הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים - הגאון הרב שרגא פיבל מנדלוביץ זצ"ל

הגאון הרב שרגא פיבל מנדלוביץ זצ"ל - נולד בשנת ה'תרמ"ו (1886) בעיירה הקטנה וילאג שבאימפריה האוסטרו-הונגרית בסמוך לגבול עם גליציה (פולין). כשהיה קטן לא הוציא אף מילה מפיו. למרות הניסיונות והדרכים הרבות שניסו- לא עלה בדיהם. רק בגיל ארבע התחיל לדבר. המילים הראשונות שאמר היו: "תורה ציווה לנו משה...". כבר בצעירותו היה מתמיד עצום וכשרוני. בגיל תשע למד שו"ע הלכות מליחה עם נושאי כלים. הרב המקומי פנה לאביו ואמר כי הוא לא יכול לספק מסגרת הולמת לבנו עם כישוריו הנעלים ולכן עליו למצוא מקום אחר.

כשהיה כבן 12 שנים אימו נפטרה והמשפחה עברה למזלבור. רבינו התחיל ללמוד בחיידר המקומי. לאחר מספר שנים עבר ללמוד אצל הגאון רבי משה גרינוואלד. בהמשך למד מספר שנים אצל הגאון רבי שמואל רוזנברג. כשהיה כבן שבע-עשרה נסמך להוראה. למרות זאת סירב כל חייו שיפנו אליו בתואר 'רב'. בגיל 22 התחתן ועבר לעיר הומנה. במקביל ללימודיו התורניים רכש ידיעות נרחבות במחשבת ישראל בספריו של הגאון ר' שמשון רפאל הירש. ידיעות אלו עזרו לו בהמשך בשעה שמסר שיחות השקפה ומוסר.

בשנת ה'תרע"ג (1913) כשהיה בגיל 27 (שנה לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה) היגר לארה"ב במטרה להפיץ את הידע התורני והנחלת ערכי יהדות במקומות שבהם היה בורות. אשתו ושני בניו נותרו באירופה כיוון שרצה למצוא מקום ראוי להשתקע. גר בעיר סקרנטון שבפנסילבניה. רבינו שימש בת"ת כמלמד.

רק לאחר כשבע שנים משפחתו הצליחה להגר לארה"ב. רבינו ומשפחתו עברו לווייליאמסבורג שבברוקלין, שם ניהל את ישיבת 'תורה ודעת'. רבינו כיתת את רגליו מבית לבית כדי לשכנע את יהודי תושבי המקום שישלחו את ילדיהם לישיבה. בשנת ה'תרפ"ה (1925) פתח ישיבה קטנה בשם 'מתיבתא'. בתקופה מאוחרת יותר הוסיף למסגרתה גם ישיבה גבוהה וכולל אברכים.

מסר בישיבה שיחות חיזוק והשקפה. במקביל הקים את ישיבת בית מדרש עליון במונסי. היה ממייסדי מוסדות החינוך לבנות 'בית יעקב' ברחבי ארה"ב. ייסד את מחנות הקיץ לבני ישיבה צעירים - ה'קאמפ'ים'. יסד עיתון יהודי-חרדי דאס 'יידישע ליכט' כדי להוות תשובה כנגד העיתונים החילוניים וכדי שתהיה במה שחרדיים יוכלו להביע את דעתם בסוגיות העומדות על הפרק. בתקופת השואה פעל רבות בנושא הצלת יהודי אירופה.

בשנותיו האחרונות ייסד את הארגון החרדי 'תורה ומסורה'. הקים ארגון בשם 'אש דת'. חלק גדול מהצלחתו של החינוך היהודי-חרדי בארצות הברית, נזקף לזכות עבודתו המאומצת. נפטר ב-ג' אלול ה'תש"ח (1948). חי כ-62 שנים בלבד. בהתחלה נקבר בבורו-פארק ניו יורק. שנתיים לאחר מכן הועבר ונקבר בבית הקברות בחלקת 'שומרי שבת' בבני ברק. התגלה כי למרות שחלפו שנתיים ימים גופו נשאר שלם!

אביו: ר' משה (היה מפורסם במעשה החסד. הכניס אורחים ולעיתים כשלושים אנשים היו ישנים בביתו וילדיו גם היו צריכים לעיתים לתת את המיטות שלהם לאורחים). **בניו:** ר' שמואל (מנהל מתיבתא 'בית שרגא' במונסי). **חתניו:** ר' יהושע שיף (ייסד יחד עם גיסו את המתיבתא), ר' אלכסנדר סנדר לינטשנר (מייסד וראש הישיבה התיכונית קריית נוער ומייסד הכולל 'תפארת שרגא', ע"ש חותנו). **מרבתינו:** הגאונים רבי משה גרינוואלד (מח"ס 'ערוגות הבושם'), רבי שמואל רוזנברג (מח"ס 'באר שמואל' והרב של אונסדורף. רבינו היה תלמידו המובהק).

בשעה שרבינו התחיל להקים עולה של תורה באמריקה בפתיחת מוסדות 'תורה ודעת' הוא קיבץ ילדים לת"ת. בסמיכותו גרה משפחה יהודית שבעברה היו יראים ושלמים, אבל כאשר היגרו לאמריקה פרקו מעליהם עול תורה ומצוות ה"י. בין צאצאיהם היה ילד שהיה רגיל לשחק עם בני גילו שהיו שומרי תורה.

רבינו חיפש הזדמנויות לדבר על לב הנער וניסה לשכנע אותו כי כדאי לו ללמוד ב'חיידר' ויהיה לו טוב גם בעולם הזה וגם בעולם הבא. הדיבורים חדרו ללב הנער עד שהתרצה. הבן פנה להוריו והודיע להם כי הוא רוצה לעבור ללמוד בת"ת. ההורים ניסו למנוע את רוע הגזירה והסבירו לו כי לא יצא ממנו מאומה. הילד המשיך להתווכח עם ההורים ועמד על שלו. לבסוף לא הייתה ברירה להורים והסכימו לדרישתו. רבינו היה מגיע בכל חודש לבחון את התלמידים על לימודם. לאחר מכן היה נותן לכל אחד מהתלמידים סוכריה, באותם הימים (לפני כמאה שנה) הסוכריה הייתה יקרת מציאות.

פעם אחת רבינו בחן את הילדים וחילק סוכריות. כשהגיע תורו של אותו הילד נגמרו כל הסוכריות. רבינו התנצל בפני הילד המאוכזב ואמר לו שיכנס מחר למשרד שלו והוא ייתן לו סוכריה. למחרת הילד התבייש להיכנס למשרד והרב שהיה טרוד בעסקי מוסדותיו שכח את הבטחתו לילד. הסיפור מאוד צרב לילד. לאחר כשבועיים הילד סיפר להוריו מה שקרה. הם אמרו לו: "אמרנו לך, לפני שביקשת לעבור לחיידר הזהרנו אותך שלא יהיה לך שם טוב!". הילד דחה את דבריהם והמשיך ללמוד. בס"ד הוא גדל לתפארת וברבות הימים זכה להקים דורות ישרים מבורכים.

כשהיה כבן חמישים ושתיים שנים הוא קיבל התקף לב חמור. מיד לקחו אותו לביה"ח באמבולנס. הרופאים בדקו את מצבו. לאחר מכן הפרופסור פנה לבנים ואמר שלצערו אין מה לעשות. התקף הלב שהאבא קיבל היה חמור ביותר. להערכתו נשאר לו שעות ספורות בלבד. לא עבר זמן רב ולתדהמת הרופאים הוא פתח את עיניו והתיישב במיטה.

האיש סיפר לבנו שעמד ליד מיטתו כי זה עתה התגלה אליו הגה"צ ר' שרגא פיבל מנדלוביץ ואמר לו כי קיבל רשות מבית-דין של מעלה לפרוע את החוב של אותה סוכריה. איזה ערך יש לסוכריה לאיש מבוגר בן חמישים ושתיים? **הוא מחזיר לו חמש עשרה שנות חיים! האיש חזר לביתו וחי בדיוק עוד חמש עשרה שנים בטרם התבקש לבית-עולמו.** (מעובד מתוך 'באר הפרשה')

כְּחָה שֶׁל הַשְּׂגָחָה

עוזב את התחנה. למעשה הוא איחר את האוטובוס בחצי דקה. האיש הצטער על כך אבל הבין שכעת אם הוא ימתין לאוטובוס הבא שאמור להגיע רק בעוד כארבעים וחמש דקות הוא לא יוכל להגיע לפגישה בזמן.

הוא שקל לחזור לביתו כדי שיוכל להתקשר למועצה ולדחות את הפגישה למועד אחר (זה היה בתקופה שבה הנייד לא היה נחלת הכלל).

בעודו הולך לכיוון ביתו עצר לידו רכב. שם היה אחד השכנים שלו. השכן התבונן בו ושאל אם הכול בסדר והאם הוא יכול לעזור לו במשהו.

האיש סיפר לו על האיחור לאוטובוס ועל העובדה שהוא כעת לא יכול להגיע בזמן לראיון העבודה. השכן שמע את הדברים ובפיו הייתה הצעה:

"ראה, אני נוסע כעת לירושלים. מאחר ומבשרת ציון נמצאת בדרך לירושלים אני יכול לעבור דרך מבשרת ציון ולהוריד אותך שם וכך תגיע בזמן לראיון".

האיש הודה לו מאוד והשניים יצאו לדרכם. כשני קילומטרים לפני היישוב הכביש הפך למסלול אחד. רכב שנסע מאחוריהם ניסה לעקוף אותם אבל הוא לא הספיק ומאחר והנהג לא רצה לעשות תאונה חזיתית הוא חזר לנתיב שלהם ונכנס בצד של הנוסע, היכן שישב אותו האיש.

אחד האנשים שראה את התאונה היה בידו מכשיר נייד והוא התקשר לאמבולנס. השניים הובהלו לבית החולים הדסה עין כרם לצורך בדיקות. האיש עבר צילום רנטגן בחדר הטראומה.

לאחר זמן קצר התוצאות הגיעו והרופא ניגש אליו ואמר: "בחסדי שמיים לא נשברה לך אף עצם. אנחנו נכתוב לך מכתב שחרור ותוכל ללכת לבית".

האיש שאל מספר שאלות מקצועיות הקשורות למצב בריאותו. כשהרופא הבחין שהאיש מבין בתחום הרנטגן הוא שאל אותו: "מאיפה לך הידע הזה?". האיש סיפר כי בעבר עבד כטכנאי רנטגן וכעת הוא מחפש עבודה בתחום.

הרופא הגיב בהפתעה: "בדיוק לפני מספר חודשים העובד שלנו עזב ואנחנו מחפשים מישהו מנוסה שיכול להחליף אותו ברנטגן".

הרופא לקח את האיש ישירות למנהל המחלקה, שערך לו ראיון במקום. לאחר הראיון המנהל שאל: "האם אתה יכול להתחיל לעבוד מיד?"

האיש השיב: "לא היום, אבל מחר אני מוכן להתחיל". ואכן, עד היום הוא עובד במחלקת הרנטגן של בית החולים.

להלן סיפור מופלא ששמעתי מפי רבינו, הרב הגאון אליהו חיים פינחסי שליט"א. יש בו כדי ללמד אותנו על ההשגחה הפרטית המלווה אותנו בכל צעד ושעל.

יתכן מאוד שאנחנו לא מבינים מדוע עלינו לעבור ניסיון כזה או אחר, בסיכומו של עניין לפעמים לאחר זמן בורא עולם מראה לנו כי כל מה שאירע עימנו היה לטובתנו ולתועלתנו.

הרה"ג ר' אליהו חיים פינחסי סיפר בשבת פרשת דברים ה'תשפ"ד בדרשת ליל שבת בבית הכנסת את הסיפור הבא ששמע מפי בעל-המעשה:

ביום חמישי האחרון הייתי צריך להגיע לבית החולים הדסה עין-כרם. כשנכנסתי לשם, פנה אלי אדם ושאל אם אני הרב פינחסי והרב של קהילת 'עין חמד'.

לאחר שאישרתי זאת, הוא סיפר שיש לו סיפור השגחה פרטית מרגש שהוא חווה ושאל אם יוכל לשתף אותי. כמובן שהסכמתי והוא התחיל לספר:

האיש עבד במשך שנים רבות כטכנאי רנטגן בבית החולים שיבא תל-השומר, אולם לא לעולם חוסן, באחד הימים אחד מאנשי ההנהלה קרא לו ואמר לו שמסיבה כלשהי הם נאלצים לפטר אותו.

מאותו היום האיש חיפש עבודה בתחום שלו כטכנאי רנטגן בכל דרך אפשרית. במשך תקופה כשנתיים ימים של החיפושים הקדחתניים לצערו הרב הוא לא הצליח למצוא משרה חדשה.

בסופו של דבר גם דמי האבטלה נגמרו והוא נשאר ללא פרנסה. הקושי היה גדול שכן היה עליו לפרנס את משפחתו וכעת המשפחה נאלצה להסתפק רק במשכורת של אשתו.

יום אחד תוך כדי שהוא עובר על מודעות דרושים הוא נתקל בהצעת עבודה במועצה המקומית מבשרת ציון. מאחר וחלף כל כך הרבה זמן שהוא מחפש עבודה בתחום ולא מוצא הוא החליט לבדוק את ההצעה למרות שהייתה שונה מהעבודה בתחום שלו.

הוא התקשר לטלפון שהיה במודעה וקבע פגישה. הוא גר במרכז ולכן היה עליו להגיע למבשרת. הוא החליט לנסוע באוטובוס למועצה במבשרת ציון.

הסיבה לכך היתה בשל העובדה שהרכב המשפחתי היחיד שלהם היה בשימוש אשתו והיא צריכה להגיע לעבודה.

הוא בדק באיזה שעה עליו לצאת לתחנה ויצא מביתו מספר דקות לפני כן. כשהגיע לתחנה הוא ראה את האוטובוס מרחוק

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל וילד יחיאל בן יוסף ז"ל פואד אברהם בן רגינה ז"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברוק דב ז"ל יצחק יצקן בן רחל ז"ל זהבה בת שושנה רייזל ע"ה מאירה בת יפה ע"ה אברהם בן יונה ז"ל עמירם בן דבורה ז"ל אקבלי יוסף חיים בן נסכה ז"ל סעידה בת תופחה ע"ה ר' שאול בן סילביה זצ"ל צדיק חכם בן חזלה ז"ל מזל בת שמעון ע"ה שני בת אסתר ע"ה דוד בר חביבה ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל מסודי בת חביבה ע"ה חווה בת יעקב צבי ע"ה יעקב בן אסתר ז"ל אסתר בת גולה גאולה ע"ה יצחק בן מישא אסתר ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל יוסף בר סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה רחל רפאת בת השמת ע"ה שלום בן אסתר ז"ל יעקב בן נעמה ז"ל מרים בת שרה ע"ה אריה בן מרים ז"ל דוד יצחק בן פרח ז"ל פיבי מלכה בת מזל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה נעמי בת נתון ע"ה אילנה (מחרוזה) בת שרה ע"ה משה בן רוזה ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל אלואר בן פרידה ז"ל סעדה בת בסה ע"ה שפרה בת פסיה ע"ה בנימין בן דב ז"ל בתיה (מרדה) בת שמחה ע"ה שרה גבריאל בת גאוה ע"ה כל נשמות עם ישראל

לע"נ

תנצב"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל רחמים בן רחל ז"ל אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל יצחק בן אסתר ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי יזי בן קלרה ז"ל יעקב בן חביבה ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה יצחק בן פנינה ז"ל שרה בת נרקיט ע"ה אסתר בת נעמי ע"ה ח' יזי בן קלרה ז"ל יעקב בן סלימה ז"ל אורה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרה ע"ה מסעוד בן יקוט ז"ל עפאת בת השמת ע"ה רחמה בת מסעודה ע"ה סעידה בת תופחה ע"ה רחמה בן חיים משה גרשון ז"ל אלוהו בן חיים משה גרשון ז"ל נעימה בת שרה ע"ה

היכל החתם סופר

מליון שוביני בגשימינו וחותרנו
של ערנא ורגנא החתם סופר זיע"א

גליון כ"א • פרשת ראה • כ"ט אב תשפ"ה

המבצע
ללימוד
המשניות
לילדי ישראל
מרטום
בנמור ג'

בפתח היכל

"עשו קיבוץ וריבוץ - ופעלים לתורה ברבים" (רבינו בצוואתו)

תלמיד תלמידי רבינו הגה"צ רבי עקיבא יוסף שלעזינגער זצ"ל, בספרו לב העיברי כתב מבטא אלי גליון את תשוקתו וז"ל: "עיין יבמות דף קכ"ד רש"י ז"ל ד"ה תלתא רגלי ז"ל 'בתשובת הגאונים מצאתי כל הני ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול קובעין אותו לכבודו ומידי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים כל ת"ח מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר עם להושיב ישיבה שם' עכ"ל. והלואי כן יקבעו תלמידי רבינו ז"ל ביום יאהרציית שלו, ואשר כבר עושי תלמידי מהר"ם א"ש ומהר"ם טייטלבוים ז"ל בכל שנה..."

ברוך ה' שהחינו וקיימנו והגיענו לעת הזאת, כאשר זוכים אנו בשנה זו להגשים את משאלת לבו של הלב העיברי, כאשר מפעל 'היכל חתם סופר' יצאה במבצע גדול של לימוד רבבות דפי גמרא ופרקי משניות לזכר נשמתו של 'רבינו החתם סופר', והרי לנו ישיבה גדולה ועצומה על קברו, בו אלפים ורבבות לומדים מופלגים בכל קצווי תבל, אשר נועדו יחדיו לקבוע ישיבה על זכר נשמת רבינו.

בקובץ העשרים של קרן אברהם הכהן (עמ' 301), הובא משאו של גאב"ד ירושלים הגה"צ רבי יצחק טוביה וייס זצ"ל ביומא דהילולא דרבינו, ובה סיפר מזכרונותיו מימים מקדם: "החת"ס היה חי בפרעשבורג בכל בית ובכל לב של כל יהודי, גם אני הקטן בתוכם. בכל בית היה חי החת"ס. בפרעשבורג כמעט ולא הלכו לציון של החת"ס ביא"צ. לא היו צריכים ללכת. החת"ס היה חי בכל בית בכל לב..." [אמנם ע"ש עמ' 271 עדות הגרש"א אונסדארפער על התקבצות מאות אלפים על קבר משה איש האלוקים ביר"ד, ואולי מפרעשבורג עצמה לא נתקבצו כ"כ].

אם כנים הדברים, ואכן רבינו החתם סופר עדיין בחיים חיותו בלב ונשמת ישראל, א"כ מה נאה ויאה שיתקיים זכרון לאורו הק' ע"י לימוד התורה מקור מים חיים - תלמוד בבלי ש"ס ומשניות - אשר הם תורת חיים ואילנא דחייא. ובה אשר זכינו לזה לראות בריבוי הלומדים והמסתופפים בתוכניות הלימודים לזכר נשמת רבינו.

מפורסמת העובדא אשר היתה עם רבינו בעת שהותו בצל רבו מוה"ר רבי נתן אדלר זצ"ל, כאשר לאחר שסיים את הש"ס ציוה עליו רבינו לצום ג' ימים. וביום השלישי איקלע לידו נכרי אחד ומת תחת יד רבינו, וכשבא אצל רבו הכריז עליו שזכה למחות את זרע עמלק.

נמצאנו למדים, דבעת סיום הש"ס אצל רבינו נמשך עליו כח מיוחד של התגברות על חלקו של עשו ועמלק, וזכה למחות את זרעו. ומעתה במאות סיומי מסכתות ועשרות סיומי הש"ס אשר ייערכו בס"ד לקראת יומא דהילולא של רבינו זיע"א ודאי יהיו זמן גרמא ועת מסוגל לזכות ולראות במהרה כאשר 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה' אמן ואמן.

א פרוינדליך גוט
און וויב

פנינים מהתורה רבינו

ערוכם בשפה ברורה לשולחן השבת

צדיק מרגיש שהוא אורח בעולם הזה, אזי כשמכניס אורח לביתו אינו מרגיש כבעד"ב אלא כאורח המכניס אורח

השמר לך פן תעזוב את הלוי כל ימך על אדמתך (וי, יט).
פירוש כי אעפ"י שמזמין הלוי על שלחנו, ומאכילו מבחר מנותיו ומשמחו בכבוד גדול, מכל מקום הלוי סמוך על שלחן אחרים, והוא הבעל הבית והלוי האורח.

אמנם אם הבעה"ב צדיק גמור, הוא חושב עצמו כאורח מכניס אורח, כי גר אנכי בארץ ואין הלוי אוכל על שלחנו וביתו כי אם על שלחן גבוה ובית ה'. והיינו "השמר לך פן תעזוב הלוי כל ימך על אדמתך" דייקא, אלא לא יהיה נחשב כאדמתך.

"כדי שתתעשר", מפני שכך יעשהו לשם שמים

עשר תעשר (יה, כב)

דרשו חז"ל (תענית ט ע"א) עשר בשביל שתתעשר, ואמרו שם דאף שאסור לנסות את הש"ת, בזו מותר, שנאמר ובחננוי נא בזאת.

ביאר מרן החת"ס צוק"ל, כי כל המצות שאדם עושה סתמן לשמן, כי לולא לעשות רצונו קונו למה יניח תפילו, וכי"ו, אבל צדקה שהוא ממדת הרחמנות, והוא תפארת בעיני הבריות, רוב עושיין כן מבלי להזכיר שם ה'. ואמנם המאמין כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך (להלו טו, יד), ומעשר בשביל שיתעשר, על כרחך יכיון בצדקה זאת לשם שמים. (ליקוטי חב"ת מובא בליקוטים ובחת"ס החדש עה"ת)

הנותן צדקה לעני ממשיך מדם אילו של יצחק

כי פתח תפתח וגו' די מחסורו אשר יחסר לו, נתון לתו לו (טו, ה-ז).
אמרת לפרש בדרך רמז, כי ידוע שאפר אילו של יצחק אבינו ע"ה צבור למעלה לפניו ית"ש, ונחשב כאילו היו אברי יצחק וגידיו נשרף ודמו זרוק כידוע (עי' רבה ורב"ח ס"פ וירא, וירושלמי תענית פ"ב ה"א), ומרמ"ח איברי וש"ס גידי יצחק, נמשכו שפע וקדושה לכל ישראל בעשותם רמ"ח עשה וש"ס ל"ת.

והנה הנותן צדקה, לא רק שמקיים את נפש העני, אלא גם מקיים את נפשו שלו, היינו שם הנותן, וכמעשה דבנימין הצדיק (בי"ב י"א), וההיפך בהיפך, וידוע עובדא דחוני מעגל שאמר עיני שלא חסו על עיניך וכו' (תענית כ"א). לכן כתיב 'נתן תתן לו', כי נתן ר"ת נפש ת'חת נ'פש, וידוע כי הדם הוא הנפש, ולכן הנותן צדקה כראוי ממשיך מזריקת דם אילו של יצחק, וזהו ר"ת ד'י מחסורו א'שר יחסר לו, ד"ם א"ל.

(עה"ת דף ס"ב)

ידמה בנפשו שכל העולם תלוי בו

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (יא, כו).

הקדמונים מדקדקים למה מתחיל 'ראה' בלשון יחיד, ומסיים 'לפניכם' בלשון רבים. והרבה פירושים נאמרו בזה, ואולי י"ל דבא לרמז מה שאמרו חז"ל (קידושין מ' ע"ב) לעולם יראה אדם עצמו ואת כל העולם כלו כאלו מחצה זכאי ומחצה חייב, זכה אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לזכות, וההיפך בהיפך.

על כן בכל מעשה שיעשה אדם, יראה עצמו ויאמר לנפשו הרי בזה אני ממית כל העולם או מחייהו, הכל לפי המעשה. וזהו הצווי שיש בכתוב כאן, ציווי לכל יחיד ויחיד 'ראה' בנפשך לאמר תמיד לכל העולם ואנשיו 'אנכי נותן לפניכם היום' במעשי 'ברכה או קללה' הכל לפי זכותי, וק"ל.

הברכה היא שיעזרהו השי"ת לעבודתו, והקללה היא שלא יעשה המצות ברצונו, ואז הבא לטמא פותחין לו

ראה אנכי נותן לפניכם וגו' את הברכה אשר תשמעו, והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלוהיכם, וגו' (יא, כו)

נראה לפרש דהרי כל הברכות שבעולם כלום חשיבי, דמה אנו ומה חיינו ומותר האדם מן הבהמה אין ונוח שלא נברא, ומה לנו לכל הברכות הללו ומי ביקש ממנו ית"ש שיבראנו ויצריכנו לטובותיו, אך אבל אנחנו עמך בני בריתך, לפיכך אנחנו חייבים להודות אשרינו שאנו משכמים וכו', ועל זה אנו צריכים לכל טובות העוה"ז, להשיג הטוב האחרון הלז.

וא"כ זו היא הברכה בעצמה שהקב"ה בראנו לכבודו והבדילנו מן התועים, ואם כן 'הברכה אשר תשמעו היינו שיעזרונו על עבודתו, זו היא תכלית הברכה בלי שום תנאי, כי לכך נברא ונוצר כל ישראל מבטן מלידה והריון.' 'הקללה' בתנאי 'אם לא תשמעו' בכל הטובה אשר בראתי אתכם בקודש, והבדלתי אתכם מן העמים, בכל זאת לא תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום' פירוש עודנו צדיק גמור אלא שאינו בעיניו כאילו היום נצטווה אלא כדיוטגמא ישנה (ראה ספרי פרשת ואתחנן פסקא ל"ג פסוק ו', ופירש"י לעיל ו', ו), אז יהי הקללה ללכת אחרי אלקים אחרים, שהבא לטמא פותחין לו, ומניחו לעשות טעותו, משא"כ רגלי חסידיו ישמרו.

(תר"מ עמו' ס"ח)

חייגו:

0733.454.678

1770 1771 (בטלסא!)

ארה"ב:

1-605.615.70.10

טעמו ודאו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיהות, וסיפורי קודש מתורת מרנא החתם סופר זיע"א

לש"ק אידיש אנגלית צרפתית

כמו"כ תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון, ואפשרות מענה על מדור 'לחידוה'

קו היכל
החתם סופר

ואתפלל כדת

עזבתי טאני הדורות העלפלים בתורתך בי

'יסודו של הט"ז'

דבר המפורש בתורה להיתר אין חז"ל גוזרים בו איסור

מה החידוש שחז"ל אין מתקנים תקנות בשביל לעבור על דברי תורה? • איך תיקן רבינו גרשום שלא לישא שתי נשים הלא מקרא מלא דיבר הכתוב 'כי תהיין לאיש שתי נשים'? • דברי הגר"א דכי תהיין לאיש שתי נשים היינו בזה אחר זה ולא בב"א

דברי הט"ז בשלשה מקומות שדבר המפורש בתורה להיתר א"א לחז"ל לאסור

בפרשתן נשנית פרשת בהמות ומינים טמאים. והנה מבואר בגמ' (פסחים נב.) דמינים הללו, אף דמותים בהנאה, עכ"ז אסור לכתחילה לצודם ע"מ למכרם לנכרי. וכן הוא מבואר במשנה שביעית (ג. ז.). ונחלקו הראשונים באיסור זה לסחור בהם לכתחילה, אי הוי מה"ת כדדריש' שם בסוגיא 'הוי, או הוי ליה דרבנן בעלמא שמא יבא לאכלו. דרשב"א (ש"ת ח"ג ס"כ ר"א) כתב דהוא מדרבנן, ואילו בתוס' בפסחים שם מבואר דהוא מה"ת.

ובט"ז (סי' קיז סק"א) הביא בשם הגהות התוס', דהפסוק אינו אלא אסמכתא בעלמא, וגם תוס' בפסחים אין כונתם דמה"ת אסור אלא מאסמכתא בעלמא.

דהקשה הט"ז על דברי ההגהה, דלכא' מפורש בתוס' במקו"א דהוא מה"ת, דבתוס' סוכה (לט. ד"ה ולי"ת) מוכיחים, דאיסור זה אינו אלא בקונה למכור ביוקר אבל מה שיש בידו שלא קנאו ע"מ להרויח, אין בו איסור מכירה, שהרי במשנה בשביעית שם איתא איסור זה גם ב'בבילה', ובבבילה הרי מקרא מפורש 'או מכור לנכרי' דשרי למכור. ובהכרח דהאיסור אינו אלא ליקח ע"מ למכור בריחוק. ומעתה, הקשה הט"ז, אם אכן כל איסור סחורה במינים הטמאים אינו אלא מדרבנן א"כ מה הקשו התוס' ממה דכתיב 'או מכור לנכרי' הא ודאי מה"ת שרי.

ומתרץ הט"ז ביסוד גדול, ומפורסם יסוד זה בדברי כל האחרונים בשמו של הט"ז, דכיון שמפורש בתורה דשרי למכור בבילה לנכרי, א"כ אי אפשר שחז"ל יאסרוהו. וז"ל: **'נראה לתרץ דאין כח ביד חכמים לאסור דבר שפירשה התורה בפירוש להיתר, דאין כח ביד חכמים להחמיר אלא במקום שאין בו לא איסור ולא היתר מפורש מן התורה, משא"כ במקום שיש היתר מפורש מן התורה וכו' ע"כ מוכיחים התוספות שפיר וכו'.**

עוד שנה הט"ז יסוד זה בהלכות ר"ה, גבי מה דמבואר דבשבת לא תקיעין, והיינו משום גזירה דרב אבהו שמא יעבידו ד' אמות ברה"י, והקשה המזרחי, דא"כ גם ביו"ט נגזור שמא יתקן כלי שיר. ובט"ז (תקפ"ח סק"ה) הביא קושיות וכתב כיסוד הנה"ל דאילו היו גוזרים עליו גם בכל יו"ט הי נעקר לגמרי ענין תקיעת שופר שבתורה.

וביסוד זה ביאר הט"ז (שם ושם, ובח"מ סי' ב.) דברי הגמ' (יבמות ז: סנהדרין מז.) 'שמעתי שבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה, ולא לעבור על דברי תורה, אלא כדי לעשות סייג לתורה'. ולכא' תמוה אמרם 'ולא לעבור על דת' וכי מה ס"ד שיעברו ב"ד על התורה. וכתב הט"ז 'ונ"ל דאף שיש כח לחכמים לאסור המותר מדברי תורה, היינו דוקא בדבר שאינו מפורש לא איסור ולא להיתר דאז הוא מותר ממילא, בזה יש כח לחכמים להחמיר, משא"כ בדבר מפורש בפסוק להיתר, כגון היתר הנאה מן חלב דמפורש בקרא. בזה אין כח לחכמים לאסור, על כן אמר ולא לעבור על דת, שדברי תורה מפורש מיקרי עובר על דת'.

מקור נוסף בדברי רבינו ליסודו של הט"ז - מחנך בגיעולי מדין

ובדברי רבינו (חידושי חולין ט:) מצאנו מקור נוסף ליסודו של הט"ז, דבתוס' שם הביאו תוס' פלוגתת ר"ת ורבינו אפרים אי אמר' חנ"ג בשאר איסורים, ובסו"ד הקשו התוס' לר"ת דאית לי חנ"ג בשאי"ס מהגעלת כלי מדין, דמשמעות הפרשה דגם כלים גדולים מאד שייך להתירם ע"י הגעלה, ולכא' בשלמא לרבינו אפרים דל"ל חנ"ג בשאי"ס שייך להגעיל כמה פעמים כל פעם במים חודשים, ובין כל המים יחד ודאי איכא ס' נגד הכלי, אבל לר"ת דאמר' חנ"ג א"כ כל מים שאין בו ס' נאסר ושוב בעינין במים החדשים ס' גם נגד המים הראשונים, וא"כ לא יצוייר להגעיל כלים גדולים.

ולכא' תמוה בדברי התוס' שהרי גם למאן דאמר חנ"ג בשאי"ס הלא אינו אלא מדרבנן (כמו שכתב תוס' גופיהו שם ח.י); וא"כ מה קשיא מגיעולי מדין [וברעק"א שם הלכות דבאמת דעת תוס' שם דחנ"ג דאין]. וכתב רבינו לבאר ע"ד יסוד הנה"ל, דאם מפורש בתורה דשרי להגעיל כלים גדולים, ולא שייך כן א"כ לא אמר' חנ"ג, א"כ מפורש בתורה דל"א חנ"ג, וכיון דמפורש בקרא להיתר, שוב אין חז"ל יכולים לעוקרו. ובזה ביאר תל' התוס' ע"ש

[ובפליתי (סי' צב סק"ט) גם צידד לפרש כן כונת התוס', וכתב עלה שהוא תכלית הדוחק].

תמיהות האחרונים מכמה דוכתי על דברי הט"ז

והנה באחרונים הרבו להקשות על דברי הט"ז מהרבה מקומות שאסרו חז"ל גם דברים המפורשים בקרא להיתר, וגם רבינו עסק בדברי ט"ז אלו באיזהו מקומן. ונזכיר כמה מן הקושיות שנו"ג בהם רבינו. א' הקשו ממה דאסרו חכמים להלוות לנכרי בריבית, ואף שהוא מקרא מלא לנכרי תשיך. ע"י בזה חו"י (ריש סי' קמב), ורבינו בשו"ת (יו"ד סי' ק) ועוד רבים. ב' ע"י בתשובות רבינו אבהו"ז (ח"א סי' לח) שהקשה על דברי התוס' (יבמות כא.) דאשת חמיו אסור מדבריהם משום מראית עין, דלפי"ז תמוה שהלא מפורש להיתר מקרא, שהרי נשא דוד את רצפה בת איה פילגש שאול חמיו ע"ש. ג' בקול סופר (קידושין תר"ו) הקשה מהא דרב מנגיד אמאן דמקדש בביתה, שהרי ילפינן לה מקרא להדיא דשרי. והעיר בזה רבינו בחידושו (כתובות ג.).

תמיהה גדולה מ'חרם דרבינו גרשום' לישא שתי נשים - הלא מפורש בתורה להיתר

והנה בשו"ת (ח"ו ליקוטי תשובות סי' נב) הקשו לרבינו תמיהה גדולה על דברי הט"ז, שהרי רבינו גרשום מאור הגולה תיקן שלא לישא שתי נשים (ע"י שו"ת מהר"ם מרוטנבורג סי' תרכב, וש"ע אהע"ז א. י ושאר דוכתי). ולכא' תמוה דאם במפורש להיתר לא גזרו חכמים, א"כ הרי זה מפורש בתורה, שנאמר (דברים כא, טו) **'כי תהיין לאיש שתי נשים'.**

ומיישב עם רבינו, דיסוד דברי הט"ז שאין כח ביד חכמים לעקור דבר המפורש בתורה להיתר, אינו אלא במקום שאסרו באיסור וגזירת חכמים. דבזה לא אסרו המפורש להיתר. אבל רבינו גרשום לא אסר 'איסור', אלא החרים והשביע את מי שיעשה כן. ותקפו מה"ת כדביאר הרמב"ן בספר 'משפט החרם' ובפר' בחוקות (כ. כט), שמה שהסכימו עליו הכל מלך ישראל או סנהדרין במעמד רוב ישראל והותרם לדעתם העובר עליו לא יפדה, והאריך שכן הוא גם בחרמות שהציבור מקבלים עליהם שהמה חלין על כל הקהל כולם אף על מי שלא היה שם ואף על זרעם אחריהם יעו"ש.

ומעתה הרי **'אדם האוסר על עצמו בשבועה או בחרם בודאי אסור אפי' מה שהותר בפירוש בתורה, ואדם המחריים עצמו אם ישא ב' נשים רהי חמיו חל עליו בלי ספק, והנה יש לכל נשיא ישראל וגדול הדור להחרים ולאסור כמו שאדם נשבע לעצמו...'** [וע"י בשו"ת מנח"א (ח"א סי' סב) שתירץ באופן זה מה דנהיגין איסור בדם טהור אף שהתירו מפורש בתורה, והיינו משום ד'בנות ישראל החמירו ע"י וכדון נדר ושבועה].

כי תהיין לאיש שתי נשים - האם מייירי בנשואות לו שתיהם באותו זמן?

והגה"ק ממונקאטש זצ"ל (מנח"א שם במפתחות) כתב לדחות כל עצם הקושיא מחדר"ג, שהרי בגמ' (קידושין סח.) דרשינן בקרא דכי תהיין לאיש, 'אחת שנואה' היינו שנואה בנישואיה, שהיה בה איסור לאו או עשה בנישואיה, ומעתה ודאי דאין להקשות דשם 'מפורש להיתר' דשרי לישא שתי נשים, שהרי באמת השניה היא שנואה בנישואיה ומפורשת לאיסור. וע"י מש"כ ליישב בזה הגר"י גליק מטאלטשאווא זצ"ל בקובץ 'ויקט' יולקט יוסף' (ח"א סי' יב. תח.).

עוד הקשו על רבינו (ע"י הגר"י שווארץ, גנז יוסף סי' קנד), דמהיכ"ת כלל המפורש בתורה להיתר שתי נשים מ"כ תהיין, הא דילמא מייירי שלא היו נשואות לו בב"א, אלא מתה או נתגרשה אחת קודם השניה, ויש לו בנים משניהם.

וציינו דבר"א (יעו"י קול אליהו ריש כי תצא) פירש אכן באופן זה את הפסוקים, דמייירי שנשא אחת ושנואה וגירשה, ואח"כ נשא שניה ואהבה, וז' חדשים לנישואיה השניה ילדה לו השניה בן, ואח"כ חזרה הראשונה הגרושה וילדה לו בן, ולכן מבקש האדם לבכר את בן האהובה שהרי הוא נולד לו בראשונה, ועל זה באה הפסוק לומר דלא יוכל לבכרו, דלענין בכור אזלי בתר בכור להריון ולא ללידה, ולכן שפיר הוי בן השנואה הבכור. ע"ש.

מדור נושא פרסים: הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להודות

חידושינו עתרת רבינו ז"ע

לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכר לנכרי - יל"ע מדוע לא נאמר גם בנכרי 'או מכור לנכרי ואכלה' כדרך שנאמר בגר? שו"ת יו"ד סי' ט

בין המשיבים בחודש אב תקיים הגרלה

פרס שני:
4 זוכים
כל אחד
בסך 500 ש"ח

פרס ראשון:
כרטיס טיסה לציון
רבינו החתם סופר
בפרשבורג

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

- בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר" 1. בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (לאחר בחירת הספה)
- במילי 3. CH3131325@gmail.com
- יש לציין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים. יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרוב קדושים

שבחי ערן ז"ע ענפי צדיקי וצאורי הדורות

גדו"י על כתי"ק של רבינו

הגה"ק מבוטשטאטש מנשק את כתי"ק של רבינו כתב לי הג"מ גרשון שטעטנר זצ"ל דומ"ץ מסוצבה בוקבינה (בתמוז ת"ש), וז"ל: "שמעתי מאדמו"ר הגאון מו"ה פישל הלוי זצ"ל מבראדישי, שפעם אחד שהי' בבית רבו הגה"ק בעל אשל אברהם מבוטשטאטש זצ"ל, והגיע מכתב מהגאון החת"ס, פתח המכתב וקרא אותו, ואח"כ נשק את חתימת ידו של הגאון 'חתם סופר', ושאלתי לו בזה"ל: 'מה ראה במכתב שנשק חת"ל, והשיב לי הגה"ק בעל אשל אברהם זצוק"ל כי הכיר בחתימת ידו שהוא צדיק, ומצוה לנשק את הצדיק, כ"ז שמעתי מפי אדמו"ר שהי' תלמיד של הגאון הקדוש הנה"ל" עכ"ל.

הגר"ר יוסף נפתלי שטענר זצ"ל, מכתב סופר ח"א תולדות המחבר עמ' ז הע' יב

הרה"ק הר"ש ב' מליובאוויטש מסתכל בכת"י רבינו ז"ע - בשביל שישיר עליו רוח אלוקים

לסיום מכתבי לא אמנע מלהעתיק כמה ששמעתי מפי הדה"ג מו"ה אהרן שפירא שליט"א רב בפרדס כץ בני ברק ששמע מפי הגאון הצ' מו"ה יעקב לנדא זצ"ל אב"ד בני ברק שהי' בן בית אצל האדמו"ר הרשב"י מליובאוויטש זצ"ל וסיפר שאחיו של הרשב"י [רבי מנחם מנדל זצ"ל] הי' נשוי עם בתו של רבי עקיבא קארניטצער זצ"ל, וזיווגם לא עלה יפה ונתפרדה החבילה, ולהאשה היו כתבי יד קודש ממון החתם סופר ואחר הג"פ הוליקה בחזרה את הכתי"ק, והתמרמר ע"ז הרשב"י ואמר שכשרצה שיהא שורה עליו רוח הקודש היה מסתכל בכתבי יד קדשו של מרן החתם סופר ועכשיו אין לו את זה. הג"מ ר' שלום מיללער שליט"א, אצורת הסופר חלק ז

הולדתו

פרקי חיי ש"ר רבינו זי"ע א"

חיי ומשפחתו (ז)

ברורה מהני תרי צנתרי דדהבא האחים הגאונים רבי עקיבא זצ"ל ורבי בונם זצ"ל על כל הדברים, אבל אלופי הקהל עמדו על מעמדם עד שהתפשרו שעל הוצאות הקהל יושלחו שני אנשים נאמנים לק"ק אייזענשטאדט אשר שם היתה המדוברת בבית זקנתה, אשר יראו אותה וידברו עמה, וכן עשו ושלחו את הרבני הנגיד מו"ה הירש לביאס וחד דעימיה, וכאשר ראו כן תמהו על הוצאת הדיבה איך העיזו פניהם להפך דבר מהיפך להיפך, וכאשר באו חזרה לביתם - ויען כי אינו לפי כבוד רבם לדבר בפרטות מענין זה, על כן - פיהם פתחו בחכמה קרא כדכתיב: 'מאת ה' היתה זאת, היא' נפלאת בעינינו, וכן היה באמת, ומאוד נאמנו דברי הגאונים זצ"ל זי"ע.

יען וביען כי ימי החורף היו ממשמשים ובאים ואורחא רחיקא, על כן הוקבע זמן החתונה על תחלת החורף, ומקום החתונה קבעו שיהיה בק"ק אייזענשטאדט, מקום מולדתו של זקני מאוה"ג רבי עקיבא איגר זצ"ל, ושם היו בני משפחתו. [ובגליון הבא יסופר בס"ד על הנישואין באייזענשטאדט].

לזקניתי זצ"ל היו שתי בנות והביאה אותם עמה, האחת בשמה גליקל מתה בילדותה, והשניה מרת ראדיש ז"ל, השיאה זקני זצ"ל אח"כ להרב המפורסם מה"ו יוסף גינס זצ"ל בן הגאון רבי בונם גינס זצ"ל הנ"ל, וזקניתי זצ"ל הכניס לה לנדוניה סך י"ב מאות זהובים מכוון נגד סך שהביאה לו אמה זצ"ל.

הגר"ר סופר זצ"ל, חוט המשולש עמ' עז

מכתב לרבינו מאת תלמידו מהר"ם א"ש בו מברכו על נישואיו

להלן מכתב מאת תלמיד רבינו הגאון מהר"ם א"ש רבה של אוגוואר [אז רבה של באייה], אשר כתב לרבינו, ובו הוא מברכו על נישואיו השניים:

בעזה"י יום א' ב' דחנוכה תקע"ג לפ"ק באייה.

ה' ממרומים ישפות רב שלום וניחומים, ויבן כמו רמים, בית אבי החכמים, ה"ה אדמו"ר הרב המאור הגדול גאון ישראל ועדין, נזד ישראל ותפארתו, נ"י ע"ה פ"ה, המפורסם לשם ולתהלה בכל אפסי ארץ קש"ת מוה' משה נ"י לנצח נצחים אב"ד ור"מ רבתי דק"ק פ"ב יע"א,

רבינו נר ישראל, הן שמענו את אשר קרהו בקיץ העבר ודוה לבינו, ועתה כי שמענו כי שלח ד' עזרו מקודש, ענבי גפן בענבי גפן עלץ לבינו בקרבינו, אף גילת ורנן, ותפילתי לאלקים חיים יפרח צדיק כתמר וישגה כארז בלבנון, יחזו עיני ויראה זרע, יזרע זרע כמותו וירבה שלותו, ויבן כמו רמים ביתו, אמן כן יאמר ד'.

דברי עבדו ותלמידו הק' מאיר א"ש

שו"ת אמרי א"ש יורה דעה סי' עז

המשך השתלשלות זיווגו השני של רבינו

והנה מאחר שהציעו לפני זקני זצ"ל [כמו שסופר בגליון העבר] ענין נכבד זה, בת "אוהב דבוק מאח" [רעק"א] כאשר קראו זקני ח"ס ז"ל בתשובה (בח"ס יו"ד סי' קל"ט) משנת תק"ע, אשר מוכח מתוכה כי עוד לפניו היה קרוב גדולה בין הני תרי אריותא. הניח מלדבר עוד מאומה מכל השידוכים וכל חפצם לא ישווה נגד זה. [א"ה, ובין הצעות היתה בת יחידה בת אחד מהגבירים יקירי הקהלה בפרעשבורג, ר' מאיר לייטערסדארף שמו, שרצונו וחפצו היה לדבק עצמו במרן הח"ס, ואף הבטיח לפזר נידוניה של מאה אלפים זהובים מזומנים, עכ"ז פנה עורף והתחיל להתעסק בהצעה זו האחרונה].

ובנתיים חקר בעצמו אצל זקני הגאון רע"ק זצ"ל אבי המדוברת, ובצדק שפט מי הוא זה אשר יוכל להגיד לו יותר ממהותה אם לא אביה הקדוש ומי הוא בר סמכא יותר ממנו. ובתשובתו הפליג [רעק"א] מאוד בשבח בתו, אבל סיים מכתבו, **שדבר א' עומד לנגד הדבר והוא כי בוודאי רוצה לישא בת תלמיד חכם ולמדרגה זו עוד לא הגיע בעו"ה. והגאון זקני ח"ס זצ"ל השיב בענות צדקו, מאוד נאמנו כל דבריו הקדושים, וגם מה שנוגע לבת ת"ח, האחריות יקח עליו ועל צווארו, אבל ענין אחר הוא אשר חושש עליו כי בלי ספק אין רצונו ליתן בתו לעם הארץ, כי אחז"ל (פסחים מ"ט) הנותן בתו לע"ה כאלו וכו'.** [ויש מספרים שכאשר חזר הרה"ק מסאטמאר זצ"ל על עובדא זו, התבטא והמליץ 'צווישן אזעלעכ צוויי עמי הארצים' וויל איך זיין שדכן" - בין שני 'עמי הארץ' כאלה, ברצוני להיות השדכן...].

ולא ארכו הימים ומחשבתם יצא מכח אל הפועל ונתקשרו בשידוכין. ודבר פלא הוא בעת שנשא זקני זצ"ל אשתו ראשונה נולדה אשתו השניה, ובעת שמתה אשתו ראשונה מת בעל אשתו השניה.

אבל עוד בה דבר אשר עמד לשטן שיבוא השידוך לידי גמר, כי נמצאו מתקנאים אשר היה קקוץ מכאיב בעיניהם לראות ששני גדולי הדור, אשר ברוב גאונם הזריחו פני תבל ושמשם יצא על הארץ, יתחתנו יחד ויהיו לאחדים ויתקשרו בקשר אמיץ וזחוק, ע"כ הוציאו דיבה בקלא דלא פסיק, ומסוה היראה על פניהם כי לשם שמים כוונתם - כי המדוברת היא מנוולת מאוד במראה פניה ושחורה היא ולא נאווה ושאר חסרונות בגוף ובנפש, ועשו במחשך מעשיהם עד שפעלו עולה להניא לבב ראשי העדה לבוא אל זקני הקדוש זצ"ל וכה דיברו: שמענו קול ענות נפש על המדוברת הרבנית וכזה ראה ולא יקדש, והגם שידענו כי אין דרכו של בועז לשאול בע"ש ואין מפקיד רבינו על מעלות גופניות, אבל אנו בדין - כבר אחז"ל (ב"ב קס"ה ג"א) הרוצה לקדש אשה יצרף עם הארץ בהדיה - לא נתרצים על דבר כזה.

והגם שזקני זצ"ל דחה דבריהם באמת הבנין ששקר הוציאו, וכבר היה לו ידיעה

ענינה דיבורא

שגיבוי אור עחיי רבינו ביקושיה זו

כידוע ידירות אמיצה שררה בין הגה"ק רבי מרדכי בנעט זי"ע לרבינו החתם סופר, עד שהעיד בנו של המהר"ם (הגאון רבי נפתלי בספרו אמרי שפר בהקדמת הספר) "וכמעט אחים היו בעודם בחיים חיותם", וזאת למרות שהמהר"ם היה גדול בשנים מרבינו החת"ס [וכפי הידוע שבראשית דרכו שימש החתם סופר' כרבה של העיר דרעזניץ, ורבו של המחוז באותו זמן היה המהר"ם בנעט זצ"ל אב"ד ניקלשבורג, שהיה המרכז של קהילת החרדים בגלילות מעהרין, ובימים ההם חייבה המלכות לכל מי שרצה לשמש ברבנות להיבחן אצל רב המחוז כדי לקבל ה'יתר הוראה', והלך החת"ס להיבחן אצל הגר"ם בנעט (מעשה בחינה זו ראה בהקדמה לדרשות חת"ס, 'קריית סופרים' עמוד טז ד"ה ועתה)].

ביום כ"ז מנחם אב שנת תקצ"ג, כתב רבינו מכתב הסכמה מיוחד לספר "הר המור" שיצא לאור מתשובות של המהר"ם. מדברי רבינו ניכר עומק הערכתו לספרו של המהר"ם, וכדבריו שם: איקלע לאתרין וכו', וספר תורה בידו, ספרא דגאון עולם הלא הוא שו"ת מהרב הגדול מעוז ומגדול רבן של כל בני הגולה כבוד מהו' מרדכי בנעט זצ"ל, שהיה אב"ד במדינת מעהרין, אשר הארץ האירה מכבוד תורתו בחיים חיותו, וכו', ואנו מייחלים ומצפים מתי יבוא לידי ואקחנו במחיר הראוי..."

על קשרי הידידות הערצה בין שני ענקי הדורות, המהר"ם בנעט ורבינו החת"ס, ניתן להרחיב יריעה שלימה, ונסיים רק במילים קצרות מתוך הספידו של מרן זי"ע על המהר"ם (נדפס בדרשות חת"ס דף שפ"ד ע"ב) שם כינהו "בן יחיד לשכינתא קדישא"...

מבצע מיוחד לילדי החתנים

מבצע לימוד משגיחה

לומד נשמת מאור הגולה רבינו משה בן רבי שמואל זי"ע א"

הדפוס רבי יוסף יוסף בן רבי משה זי"ע • הייל היקן יתורה ל"ב בן רבינו משה זי"ע
הגולה מרת רינדל בת רבינו משה זי"ע • הגולה מרת אסתרל בת רבינו משה זי"ע

כל חמישה פרקי משניות יזכו את הלומד בכרטיס הגרלה אחת

זכרו לומר לפני הלימוד:
לנובת נשמת מאור הגולה רבינו משה בן רבי שמואל זי"ע א"

דרך ההשתתפות - כל חמישה פרקי משניות שלמדתם - תוכלו לעדכן **בכרטיס פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"** ושמכם יוכנס להגרלה.

א"ה בקרוב יפורסם סך מלכודי ייחודי לרישום גם דרך המלפון

50 כרטיסי 100 ₪ בשווי 500 ₪
50 כרטיסי 70 ₪ בשווי 350 ₪

לפרטים יחמ דהילולא רבא של רבינו החתם סופר, יוצאים בחפזו "היכל החתם סופר" במבצע ענק ומיוחד לכלל ילדי ישראל היקרים להתאחד יחד בלימוד פרקי משניות וסיום שישה סדרי משנה עשרות פעמים עד ליום הדיחולא הבועז - ביום כ"ה חשוון תשפ"ו

כלל המשתתפים במבצע הגדול יכנסו להגרלה מיוחדת במינה בהזירה

היכל החתם סופר

מבצע לימוד ש"ס ממשיר!

הצטרפו לרבבות הלומדים, והכנסו להגרלות יקרות ערך על עשרות אלפי שקלים, כרטיסי טיסה לפרעשבורג, ועוד.

הליכות והנהגות

דברי צנחא רבינו ז"ע

הרבצת תורה והנהגה עם תלמידים (1)

סדר שיעורי העיון והבקיאות

שיעור העיון נמסר שלוש פעמים בשבוע: יום ראשון, שני ושלישי. ביום רביעי וחמישי לא מסר שיעור עיון. ביום רביעי חזרו הבחורים על השיעור השבועי, וביום חמישי לפני הצהריים העביר אותם בכור הבחינה על לימודים (ליקוטי חבר בן חיים הקדמה לח"ג, מנהיג חת"ס פ"ב את כ"ג). ומשך השיעור היה ששעתיים (חוט המשולש עמ' קמ"ט). ורבינו הקפיד שיבואו התלמידים כולם לשיעור, והתירעם על איזה מהתלמידים שהשתמטו מהשיעור (לקחב"ח ח"ד דף ר"ל, וראה לשון רבינו בת"מ ריש פרשת דברים "שצריך לשמוע מפי הרב עצמו, אשר לבו כאש בוער לאהבת ה' ולוקח נפשות בדברים היוצאים מלבו דוקא, וא"א לשמוע מאחר", וע"ע שם פרשת מטות פ"ל פסוק ב').

שיעורים נוספים במשך היום בהלכה

מלבד השיעורים הקבועים בגמרא וסוגיות הש"ס, היה רבינו לומד עם תלמידיו בבוקר אחר התפלה שולחן ערוך אורח חיים, ובערב שולחן ערוך יורה דעה (חוט המשולש עמ' קמ"ד, במהד"ח עמ' שט"ז, וע"י במנהיגים פ"ב את כ"ד ששיעורים אלו היו רק בימים א' ב' וג').

שיעור חומש עם רמב"ן

בנוסף היה רבינו מלמד בישיבה מידי יום רביעי וחמישי שיעור בחומש עם רש"י ורמב"ן (מנהיגים פ"ב את כ"ג), ודברי הרמב"ן עה"ת היו חביבים בעיניו עד לאחת, ואמר כי הוא יסוד אמונה ושושן הדת (ש"ת חת"ס ח"ו סי' ס"א), והקפיד ביותר לבל יחסירו התלמידים שיעור זה, אף אם כונתם ללמוד בנתיים סוגיא בעיון (מור דרוב"ן (ומהר"י גרינוולד כותב ב"שירית משה", ששמע מהגאון בעל ליקוטי חבר בן חיים "מעולם אל הלך ממלימד זה שלמד רבינו עם תלמידיו שלא זלגו עיניו דמעות מקדושת קול לימודו גם בלמדו פרשת תרומה או תרי"ג, ותלמידו ב"מור דרוב"ן כתב שבשיעור חומש רש"י ורמב"ן, תיאר רבינו לעיתים קרובות אירועים מההיסטוריה היהודית, כגון גירוש ספרד וגלויות אחרות, והחשיב זאת כדבר נחוץ להיות בקיא בו).

שיעור חומש עם פירש"י

בלילי שבת היה רבינו מוסר שיעור בחומש עם פירש"י, וכמו שהעיד גיסו של רבינו הגה"ק רבי שלמה אייגר במכתב לבנו (מובא בחוט המשולש): "גיסי הגאון הצדיק אב"ד דפרעשבורג בעל חתם סופר, לומד בכל לילי שבת הסדרה עם פירוש רש"י עם כל הישיבה, אשר הם יותר ממאתים איש, וגם לומדים מופלגים בני עירו באים לשמוע, ומפליגים מגודל תועלת המגיע להם מזה". ובספר מור דרוב"ן (תלמיד רבינו הגה"ק יעב"ץ הלוי) כתב כי פ"א בעת השיעור "בתוך גלגול הדברים, הוריד נחל דמעה לפני תלמידיו, ואמר בזה הלשון 'אני הנני כבר גוי זקן ולא אוכל עוד ללמוד, אבל אתם בני עוד יש לכם תקוה ללמוד תורתנו הקדושה, ומי יאמץ לבו בגבורים בשמעו כזאת מומעין הנובע מקור מים חיים, ועפעפיו לא יזלו מים!?' ובאמת רגע שחקנו ואחר בכינו בכפליים..."

קדיש אחר השיעור

אחר אמירת השיעור אמר קדיש דרבנן, ובלו ספק שקודם קדיש אמר איזה פסוקים (חתן סופר שער ברכות השחר פט"ו), והוא עצמו היה אומר הקדיש (ראה לקחב"ח הקדמה לח"ג, שרק אחר שיעור חובת הלבבות אמרו האבלים קדיש, אבל אחר שאר השיעורים אמר רבינו עצמו הקדיש), ובקדיש זה לא אמר רבינו תיבת "וברמיו" (ספר דרכי משה החדש עמ' ל"ח, וע"ע ש"ת התעוררות תשובה או"ח סי' ל').

אמירת סימנים בגמרא

היה מקפיד לומר גם את ה"סימנים" שבגמרא, כגון יע"ל קג"ם וכדומה (שירית משה, ועי"ע ש"ת ה'ק', תורה שבעל פה אות סמ"ן, "ראיתי הרבה בני אדם כשיש סימן בגמרא אין לומדין הסימן ואין קורין אותו, וחלילה לעשות כן, ואני חושב כי סודות גדולים מרוזמים בסימנים, נוסף על הפשט מה שמורה הסימן").

היכל המעשה

עבודתו ספורי הור עקדושת רבינו ז"ע

וזה אשר לא תאכלו מהם!

וציווה עליו להגיש שלוש כוסות חלב צונן, אחת גם עבורו.

ליבם של ראשי הקהל הלם בקרבם. הרי זהו 'חלב עכו"ם', האסור בשתייה על פי דין! מה יעשו? הישתו, ויעברו על איסור? או שמא יסרבו, ויעוררו את חמתו של הפריץ, ובכך יכשילו את שליחותם עוד בטרם החלה, ויביאו חלילה כליה על הקהילה כולה? מצד שני, וכי היתכן כי רבם, קודש הקדשים, שלחם להיכשל באיסור חמור? לא ולא, לא תהא כזאת! בנחישות של רגע, גמרו אומר בליבם כי לא יגעו בחלב הטמא, ויהי מה!

כשהוגשו הכוסות, פנו אל השר בעדינות ואמרו: "אנו מעריכים מאוד את המהווה, אך תורתנו אוסרת עלינו לשתות חלב שנחלב שלא בנוכחות יהודי".

לשמע הדברים, קם השר ממקומו ופניו קדרו מזעם. "מה?!" שאג, "וכי אינכם בוטחים בי? את מאכלי אתם בזים?! עתה מבין אני מדוע שונאים אתכם כולם!". הרי מהפירה שבחצרי חולבים את החלב, אין שם גמל ולא דבר-אחר לחלבו, רק פרות. מדוע תטילו דופי במה שאני עושה לכם ברוחב ליבי?!

ליבם של שני העסקנים צנח בקירבם, הם ראו בעיני רוחם איך המושל מגרש אותם עוד רגעים מביתו זורק אותם ככלי אין חפץ בו. והגזירה הנוראה מה תהא עליה??

אך הנה, בעוד המושל רותח מכעס וזועף בקולי קולות עליהם, על חוצפתם ועל כל היהודים כולם, נכנס לפתע הטבח הראשי אל החדר, בצעדים מהירים הוא ניגש אל השר ולחש על אזנו מספר מילים.

בבת אחת השתנו פניו של המושל מן הקצה אל הקצה. הזעם האדיר פינה את מקומו למבוכה גדולה. "סלחו לי, יהודים נכבדים", אמר בקול שקט, "הטבח הודיעני עתה, כי הפרה ממנה אנו חולבים, חלתה, ועל כן הביא מהושק חלב של דבר-אחר. הבינותי עתה כי בצדק סירבתם".

כאשר נרגעו הרוחות, פנה אליהם השר בנועם ושאל: "ועתה, אמרו לי מה בפנים".

השנים שבטחונם חזר עליהם, השיבו: "רב העיר הקדוש רבי משה סופר, שלח אותנו אליך לבקש כי תבטל את גזירת הגירוש אשר גזרת על קהילתנו היום".

השר נדהם ונרעש עד עמקי נשמתו. "איך ייתכן?!", קרא בתדהמה, "איש בעולם לא ידע על כך! לא בני ביתי, לא יועציי, אף לא אחד! אם רבכם הוא איש אלוקים שכזה, היודע את אשר עם לבבי, אשמע בקולו!". הוא מיהר לחדרו, נטל את כתב הגזירה וקרעו לגזרים לעיניהם. "לכו ובשרו לרבכם", אמר, "הגזירה בטלה ומבוטלת!".

בשמחה שבו ראשי הקהל אל ביתו של החתם סופר ובישרו לו את הבשורה הטובה.

אז גילה להם הצדיק את סוד הדבר: "דעו לכם", אמר להם, "שגזירה זו באה לעולם מפני שהחלו אנשים בקהילתנו ללזול באיסור חלב עכו"ם, ואתם, במסירות הנפש שלכם, שלא פחדתם ולא חששתם ועמדתם בניסיון, בכוחכם שיטלתם את הגזירה בשמים בארץ, כי רק בכוחה של מסירת נפש, ניתן לבטל כל גזירה ולפעול ישועות".

(מקור: הגרי"ד ניינון בספרו 'המוסר והנועם' ח"ב עמ' מ"ח. כפי שקיבל בעצמו מאדם נאמן תלמיד הטבח סופר, ששמע כן מתלמיד הכתב סופר, ששמעו בעצמו מפי העסקנים שסיפורו כן בעת שהכת"ס יושב שבעה על פטירת אביו רבינו חת"ס. גירסאות נוספות לסיפור זה ראה בשו"ת רבי עקיבא יוסף שלינגר י"ד ח"ב סי' מ"ה ד"ה ואגב אספר, ובספר סכף פה שיחתו, להגר"א היילפרין אב"ד ראדאמישאל זצ"ל, ח"ב אות צ"ב).

השמים הכחולים פינו את מקומם לטובת הירח וצבאו, הערב נטה לרדת על העיר פרשבורג, אך בבית רב העיר הגה"ק רבינו החתם סופר, לא כבה האור. באותו יום, ישב רבינו תפוס בשרעפיו, ולפתע קרא אליו רבינו בדחפיות את ראשי הקהל, הפרנס הדגול רבי אברהם צבי לבוב, ואיתו עוד אחד מנכבדי הקהל. רבינו ששלח לקרוא להם, ביקש לומר להם כי הענין אינו סובל דחיו, וכי יגיעו אליו בחשאי מוחלטת מבלי לעורר מהומה מיותרת...

הקריאה הפתאומית גרמה להם פעימות לב מואצות, בפנים מלאות חרדה הם מיהרו להתייצב לפני רבם הנערץ. רבינו החתם סופר ישב על מקומו בסדר פנים חתום ורציני, ורק לאחר שהזהירם באזהרה חמורה לשמור את דבריו בסוד גמור, גילה להם רבינו את סיבת הזמנתם הדחופה.

"דעו לכם", לחש רבינו בקול רווי דאגה, "כי נגזרה גזירה קשה בשמיים, ועל ידה גמרו אומר השר המושל על עירנו לגרש את כל היהודים מפרשבורג בעוד חודש ימים..."

עוד בטרם המסיקו השניים לעכל את הדברים המבהילים, המשיך רבינו "עתה הזמנתי אותכם כדי לקדם את פני הרעה. קומו ולכו מיד אל היכלו של השר. אל תשאלו ואל תהססו. לכו והגידו לו בשמי, כי שמעתי על הגזירה אשר זמם בליבו, ואני, רבם של היהודים, מבקש ממנו לבטל את רוע הגזירה תיכף ומיד!". רק סיים את דבריו, וכבר הושיט ידו לפרידה וביכרם: "לכו לשלום, וה' יצליח דרככם!".

אימה ופחד אחזו בראשי הקהל. להתייצב כך, ללא הודעה מוקדמת, בפני הפריץ העריץ והאכזרי? הרי הוא המושל ומי יאמר לו מה יעשה, אם ירצה יזרוק אותם לכלבים שבחצרו, ואיש אפילו לא יידע על כך! אך חזקה עליהם מצוות רבם. וכן החלו השניים צועדים ועולים במעלה ההר, שם ניצבה טירתו המבוצרת של המושל.

כשהגיעו אל השער, כבר שקעה החמה, והמקום היה שרוי בדממה. שומר חמוש עצר בעדם ושאלם למבוקשם, בקול חלושה ענה רבי רבי אברהם צבי: "חפצים אנו לדבר עם השר הנכבד, דבר סתר לנו אליו". השומר הביט בהם כעל תמהונים שנפלו מהמאדים... "בשעה כזו? ללא קביעת פגישה? הרי השר בוודאי נח כבר על משכבו!". אך לאחר שחבילת שלמונים מכובדת החליפה ידם, והפצרותיהם גברו, הסכים השומר להכנס אל השר ולספר על שני היהודים העומדים בשער באומרים כי דבר סתר בפיהם...

להפתעתו הגדלה, לאחר ששמע המושל על שני היהודים המבקשים את פניו בדבר סוד, לא רק שלא הורה לירות בהם ככלבי רחוב, עוד הסכים לקבלם לפגישת מיידית, בשל היו אלו שני אדונים עמיתים, ולא שני אנשים בעלי חזות יהודית מובהקת שהמושל כל כך שנא... כנראה שסקרנותו ניצתה והוא לא הצליח לכובשו...

לא עברו רגעים אחדים, והשניים הובלו אל אולם מפואר, והשר קיבלם והושיבם. גינוני המושל לא הושפעו מאומה מרשתותיו, וכך עוד טרם פנה לשמוע מה בפיהם, הוא פנה אל השניים "קודם שניגש לענייננו", אמר בנימוס, "מנהגנו הוא לכבד את אורחינו, ויודע אני כי מאכלינו אסורים עליכם, על כן אכבד אתכם בדבר המותר לכם". הוא קרא למשרתו

לציון קדשו של מרן החתם סופר ז"ע בפרשבורג
הקויטלך יונחו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע

המפעל העולמי להפצת והנחת מורשת החתם סופר
מכון הוצאה לאור - תורני - גיליון שבועי
הצטרפות לקבלת הגיליון באימייל: chasamsofer3@gmail.com

ד"ר הארי"ל: k6056157010@gmail.com
בעמדת נדדים פלס "היכל החתם סופר"
ד"ר חנוך שלום: 0733.454.678 אורז"ב: 1-605.615.70.10

מטווחימים בישראלן שבט

תשפ"ה	בני ברק	ירושלים	חיפה	באר שבע
הדלקת נרות	6:55	6:39	6:47	6:56
מוצאי שבת	7:54	7:52	7:55	7:54
דבינו שבת	8:28	8:31	8:31	8:30

נא לשמור על קדושת הגליון

ראה

חומה של אסור!

"לא תוכל לאכל בשעריה מעשר דגנה ותירשה ויצהרד ויבכרד בקרד וצאנה" (ב-ח) פרש רש"י: "לא תוכל - רבי הושע בן קרחה אומר, יכול אתה אבל אינך רשאי". לכאורה, עלינו להבין: מדוע השתמש הפסוק במלים 'לא תוכל לאכל' ביחס לאסור אכילת קדשים מחוץ לירושלים? הלא, כמו שאמר ר' הושע בן קרחה, אין לאדם מניעה מציאותית לאכל את הקדשים בכל מקום שירצה, אלא שהתורה אסרה עליו. ואם כן, היה ראוי יותר לומר: 'לא תאכל!' את התשובה נבין על פי המעשה שלפנינו:

ר' אברהם, מזכיר ישיבת 'תפארת ירושלים' שבאמריקה, הרים את שופרת הטלפון במשרד הישיבה. מן העבר השני של הקו נשמע קול בלתי מוכר: "שמעתי שהישיבה נמצאת בקש"ים כפליים, והייתי מעונין לתרם סכום כסף הגון", אמר הדובר. ר' אברהם לא האמין למשמע אזניו. אכן, בחדשים האחרונים נקלעה הישיבה למצב כספי קשה. היה קיים חשש ממשי לעכוב בתשלומי המשכורות לרבני הישיבה, ולפגיעה משמעותית בתנאיהם הגשמיים של הבחורים. הדובר, שהזדהה בשמו, היה אחד מגדולי הנדבנים המפרסמים באמריקה. תרומה הגונה מצדו - ביכלתה לחלץ את הישיבה מהמצר שבו היא נתונה. "את פרטי הסכום ואת אפן העברתו, אשמח למסר לראש הישיבה, הגאון רבי משה פיינשטיין. האם אוכל לשוחח עמו?" שאל הנדבן. המזכיר לא הסס: "כן, בודאי! מיד אקרא לו שיגיש לטלפון". הוא כמעט השליך את השופרת, ופתח בדהרה לעבר בית המדרש. השעה הייתה שעת צהרים, ובבית המדרש התפללו באותה עת תפלת שמונה עשרה של מנחה. ר' אברהם התבונן בראש הישיבה,

העומד בפנתו ושופך את לבו לאביו שבשמים. דקות אחדות המתין בחסר סבלנות, עד שסיים רבי משה את תפלתו. מיד נגש אליו ולחש לאזנו: "נדיב חשוב רוצה לשוחח עם ראש הישיבה בענין תרומה הגונה לישיבה. אנא, שחרב יגש במהירות למשרד". להפתעתו, לא התרגש רבי משה מהדברים. הוא נותר על עמדו בלי לזוז אפלו פסיעה אחת, כשהוא רומז באצבעו לאות שלילה. "אבל, רבינו!" הגביר ר' אברהם את קולו, מתוך מחשבה שאולי רבי משה לא שמע את דבריו. אך רבי משה שוב רמז בידו, והצביע על הבחור הנצב מאחוריו. הבחור עדין התפלל שמונה עשרה, והוא, רבי משה, לא היה יכול לפסע לפניו. כעת ר' אברהם נותר אף הוא על עמדו...

רק לאחר דקות ארוכות, סיים הבחור את תפלתו ופסע לאחור. במהירות עצומה פרץ ר' אברהם מבית המדרש ואץ רץ למשרד. הוא הרים את הטלפון, מתוך תקווה קלושה שהנדיב עדין ממתין, אך לשווא. השיחה התנתקה...

'מדוע לא מהר רבי משה?' הרהר לעצמו המזכיר, 'הלא בודאי הוא מודע למצבה הכלכלי הקשה של הישיבה. אמנם מאחוריו עמד בחור והאריך בתפלתו, אבל צרכי הישיבה וקיימה בודאי נמצאים בעדיפות עליונה, וקודמים לכל!' את חוט מחשבותיו קטעה כניסתו של ראש הישיבה למשרד. הצער שנשקף מפניו של ר' אברהם, לא נעלם מעיניו הסהורות של רבי משה. "ר' אברהם", פנה אליו ראש הישיבה בנעם שפתיו, "הן הלכה מפרשת היא בשלחן ערוך, בס' סו"ק", שאין לעבר בפני אדם המתפלל שמונה עשרה!" "אבל רבי, הפסדנו קמון רב!" טען המזכיר, "בכסף הזה יכלנו להחזיק את הישיבה זמן ארוך..."

השיב לו רבי משה: "דע לך, כשהלכה אומרת שאין לעבר בפני המתפלל, הרי שהיא מציבה בפני קרי! איני יכול לשבר את הקרי, ועל כן לא יכלתי לזוז ממקומי ולצאת מבית המדרש!" עוד באותו יום, התקשר ר' אברהם לנדיב. הוא ספר לו מה קרה והתנצל על העכוב. הנדיב הבין את הענין, והתפעל מאד מהקפדתו הנחרצת של רבי משה על כל תג ותג בהלכה, גם במחירי של הפסדים גדולים! כמובן, הוא העניק תרומה מכבדת...

העסק". "מה פתאום?" הגיב היהודי. חזר רבי שלום בער לרבי חיים, אך הוא בשלו: "כבר מזמן מכר את העסק". שאל רבי שלום בער את היהודי: "מה עשית בתקופה האחרונה בעסק שלך? האם שנית משהו?" ספר לו היהודי: "עשיתי שנוי קטן. מאחר שהיו לי שם הפסדים רבים, הכנסתי שטרף גוי, והוא מפעיל חלק מו העסק בשבת, כך שלא יעמד ריק ויניב מעט רווח". כששמע על כך רבי חיים, אמר: "אם כך - הוא מכר. הברכה היתה שימכר, אך היה עליו לעמוד בעוד נסיון קטן. מאחר שלא עמד בנסיון ועשה מהלך של 'בדיעבד', הברכה שלי חלה על מכירת החלק לאותו גוי." (מראה ושנים ספורים)

אנו לומדים, שעל האדם להתאמץ להשליט את התורה על עצמו ועל טבעו, כך שעשייה נגד התורה תהיה אצלו בבחינת 'שאינו יכול לעשותה!' ומכאן, תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של הגאון רבי אליהו מאיר בלודז' צ"ל: לא די שאכילת הקדשים מחוץ לירושלים אסורה, אלא מכיון שהיא נגד רצונו של הקדוש ברוך הוא, האדם חייב לחוש כי אין לו יכלת לעבר על רצונו ותברך! על דרך משל, פאשר אומרים לאדם לקפץ מראש הגג, תגובתו היא: 'אינני יכול'. והלא בודאי שהוא יכול, רק שאינו רוצה! מדוע הוא משתמש בלשון 'איני יכול'?! אלא, כיון ששכלו מורה לו שלא לקפץ, זה נחשב אצלו כהעדר אפשרות וחסר יכלת. כן גם ביחס למעשה שנוגד את רצונו של ה' - על האדם לחוש שאין לו יכלת כלל לעשותו! זה מה שהתורה מרמזת לנו, באמרה: 'לא תוכל לאכל בשעריך' - לא רק שהאכילה אסורה על האדם, אלא שהאסור צריך להיות משרש בו, כמו דבר שאינו בר בצו! (ללמד)

ארכיון 'חוק' - הלכות כיבוד

הלכות כיבוד הורים ע"פ פסקי הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

לומר שדברי אביו צודקים

שאלה: תלמיד חכם ראה את אביו מתנפח בלמוד עם חברו, והסתפק האם מותר לו להתערב בוכוח ולהצדיק את דברי אביו, שהרי הוא נותן בזה כבוד לאביו, שאביו מתפאר בזה שאפלו בנו, שהוא תלמיד חכם, סובר כמותו, או שמא אסור לבן להכריע ולומר 'נראין דברי אבא', שהרי נאמר בשלחן ערוך (י"ד רמ. א): איזהו מורא? לא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו בפניו, ואפלו לומר 'נראין דברי אבא' אסור, בין בדברי תורה בין בדברי חל. **תשובה:** ה"ט"ז בשם הטור (י"ד רמ סק"ג) באר מדוע אסור לבן לומר 'נראין דברי אבא', מפני שנראה הדבר כמכריע דברי אביו בפניו, שזה אסור, מפני שזה זלזול באביו שמשונה עצמו לאביו ומכריע כדעתו, ונראה הדבר שהאבא צריך את הסקמת הבן לדבריו. והוסף ב"ספר חרדים" (פ"ט אות כו) שהבן צריך לדמות את אביו ואמו למלך ומלכה, ולמלך לא אומרים 'פה אמרת!'. אבל שלא בפני אביו מתר לבן לומר שאביו צודק, כמבאר בשלחן ערוך שם. ובאר ה"ט"ז שם, שאף שאסור לומר שדברי אביו נכונים, אבל מתר לו להביא ראיות לדברי אביו לדחות את דברי החולקים עליו. וכתב 'ערוך השלחן' (י"ד רמ. יג) שדבר פשוט הוא, שאם האבא מבקש לשמע את דעת בנו, בין בדברי תורה ובין בדברי חל, מתר לבן לומר את דעתו אפלו כאשר דעתו הפוכה מדעת אביו.

(באדיבות הרב בן ציון גולדברג ידור שליט"א עורך הספר 'למען איריכון' (yadlerben@gmail.com))

הצדיק מבין לפני מעשה את מה שהאדם מבין אחרי מעשה

"את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם" (יא-יז) בספר "ארחות צדיקים" (שער יג) כתוב, שאדם המוכן לצית לעצה ולהדרקה, נושא חן וחסד וקרוב לדרכי התשובה. זהו הוראת המשג "שמיעה", כמו שנאמר: "ושמע (המצית) לעצה - חכם" (משלי יב-טו), וכן נאמר במתן תורה: "ועתה אם שמוע תשמעו (תציתו) בקלי ושמרתם את בריתי, והייתם לי סגלה מכל העמים". ונאמר כאן: "את הברכה, אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם", ונאמר: "ושמע (מצית) לי וישכן בטח ושאנן מפתח רעה" (משלי א-לג). הוי אומר: **כל הברכות, באות בזכות הנכונות לציות!**

פעמים רבות במהלך חיינו, הקדוש ברוך הוא מזמן עבורנו ברכה ענקית. לפני כן, הוא מבקש מאתנו: אגא מכס, אל תחמיצו את ההזדמנות! התרוממו! גלו בתוככם עוד מעט תעצומות נפש! מיעד עבורכם טוב גדול ועצום! עוד עמידה קטנה בנסיון - ואינכם משערים לאן תגיעו. כמה חבל שיש שמבזבזים את העשר הזה עבור פרוטות. ספר הרה"ג רבי יחיאל מאיר צוקר, מעשה מפלא ששמע מפי רבי שלום בער סורוצקין:

לישיבתו של הרב סורוצקין היה תורם אחד, עשיר גדול. אבל הרב תמיד צפה ממנו לתרומות גדולות יותר. הוא ידע כי התורם הזה זקוק לשתי ישועות: האחת - להפקד בילדים. במשך שנים רבות לא זכה להפקד. והשנייה - בענין עסקיו. היה לו עסק גדול שלא הצליח, והוא רצה למכרו. החליט רבי שלום בער לפעל עבורו.

הוא נגש לרבי חיים קניבסקי צ"ל, ספר על היהודי העשיר, שיש לו פוטנציאל להיות תורם גדול ולתת תרומות נכבדות למוסדות "עטרת שלמה", ובקש שהרב יברך אותו שזכה לילד ושיצליח למכר את העסק שלו. אמר רבי חיים: "אני מברך". אך רבי שלום בער לא הסתפק בברכה בעל פה, ובקש מרבי חיים לכתב לו מכתב.

כתב רבי חיים מה שכתב, והגיש לו. רבי שלום בער לקח את המכתב - וחשכו עיניו. במכתב כתב רבי חיים, שאם אותו יהודי יתרם למוסדות ארבעה מיליון דולר, יהיה לו ילד בקרוב ממש והוא יצליח למכר את העסק שלו.

'ארבעה מיליון - הלא זה סכום מפקע!' הרהר רבי שלום בער. הוא עצמו קנה לקבל מאותו יהודי מיליון דולר, וגם זה היה מפקע בעיניו, אך ארבעה מיליון - ברוך היה לו שלא יצליח לקבל.

הוא בקש מרבי חיים לתקן את המכתב, אלא שרבי חיים סרב, ואמר: "כך הובילו משמים את ידי לכתב, ואין לשנות זאת".

מה עושים?! החליט רבי שלום בער ללכת אל הרב שטיינמן, לבקש ממנו לתקן את המכתב ולהחתיים על המכתב החדש את רבי חיים. הלך וספר לרבי אהרן לייב, אך הוא התחנך ואמר: "כבר עשרים שנה אני עוקב אחרי רבי חיים, ומה שמובילים אותו משמים לחשב - מתקיים. אם הוא כתב ארבעה - לא אשנה את המכתב!"

בלית ברירה, שלח רבי שלום בער את המכתב כפי שהוא.

הלפה תקופה קצרה, ואל המוסדות הגיעה תרומה בסך ארבעה מיליון דולר. תשעה חודשים וחצי לאחר מכן, הודיע היהודי כי הוא חבק בן. השמחה היתה גדולה ועצומה. רבי שלום בער הגיע, כמובן, אל הברית, ואז אמר לו היהודי: "הברכה לגבי הילד התקיימה, אבל את העסק לא הצלחתי למכר". חזר רבי שלום בער ארצה, ונגש אל רבי חיים. ספר לו כי התרומה הגיעה, הילד נולד, אך לגבי העסק לא נראתה ישועה.

רבי חיים לא התבלבל ואמר: "הוא כבר מזמן מכר את זה." ר' שלום בער לא פקפק רגע, חזר אל היהודי ואמר לו: "רבי חיים אומר שמכרת את

מבצע ענק!
מזמינים מנוי << ומקבלים:
 לזיכוי הרבים
 להצבת 50 עלונים
 לכל שבת וחג
150 ₪ לחודש
 *בחת"י בית לשנה הראשונה

נגן DOQO יוקרתי מתנה!

10 ספרים לבהירה ועוד מתנות נוספות!
 1-800-39-39-38

ללא רדיו

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

בייחוד ה' אלוקי את-גבלך (יב, כ) - חז"ל בתוספתא אמרו, שמי שישיש לו מאה מנה, אוכל לטרא בשור בכל-יום, וזהו חשבון הרחבת גבולו דוקא במאה מנה. שהרי אמרו בפאה שמי שישיש לו מאתים וזו לא יטל מן הצדקה, וכתב המרדכי שהסבה היא שזה שעור ההוצאה של מזונות ומלבושים לו ולאשתו, ואם-כן נמצא ששעור פרנסת אדם לשנה הוא מאה זה, ובשבעים שנה שהם ימי חיי האדם הם שבעים מנה, שהרי כל מנה הוא מאה זויים. וכיון שבספר' דרשו חז"ל על-פסוק זה בייחוד ה' אלוקי את-גבלך באשר דבר-לך, מה דבר-לך? את ארץ קיני וקניזי וקדמני, שאבותינו קבלו נחלת שבעה עמים ובשיחייב ה' את-גבולנו נקבל נחלת עוד שלשה עמים, ומכאן אתה למד ששעור הרחבה הוא משבעה לעשרה, ואם-כן מאה מנה גיחם לשבעים מנה הרי זו הרחבה. ולכן מי שישיש לו מאה מנה, הריהו בכלל בייחוד ה' אלוקי את-גבלך, ולכן אוכל לטרא בשור בכל-יום... (רבי מאיר יחיאל הלוי מאוסטראווצא)

וזבחת וגו' באשר צויתך (יב, כא) - בגימטריה הלכות השחיטה נאמרו למשה. (כפתור ופרח)

כל-צפור שתרצה תאכלו (יד, יא) - חז"ל בחלין נתנו ארבעה סמנים בעוף שחור: אצבע ימנית, זפק, אינו דורס, וקרנקנו נקלף, והם רמוזים בתבת צפורי בכל אות שניה שבפך, אצבע, זפק, דורס, קרנקבן - צפור. (טעמי המצוות)

פתח תפתח את-ידיך לאחיה (טו, יא) - חז"ל אמרו, שמי שישיש לו מאתים וזו לא יטל מן הצדקה, ורמז לזה בתבת צדקה שהיא בגימטריה מאתים חסר אחת, דהיינו שאם יש לו מאתים חסר אחת הרי זה יטל מן-צדקה, אבל אם יש לו יותר - לא יטל. (רבי חיים ויטאל)

מהחל חרמש בקמה (טו, ט) - את הקמה היא האוה, יש לשבור על-ידי חרמש, בחרב ובתקיפות. אולם הדבר אמור רק בלפי האדם עצמו, אבל לאחרים נאמר וחרמש לא תניף על קמת רעה, כי בלפי הזולת אין להשתמש אלא בדרך רחמים וסלחנות. (מהר"ש מליובאוויטש)

ספורים בפרשה

ראה אנכי נתן לפניכם היום (יא, כו)

בדורם של רבי אברהם משה מפשיספא ורבי יצחק מוורקא, היה צדיק נסתר בשם רבי הירש שהתגורר בכפר קטן והסתיר עצמו מעין הגריות. יצאו השנים לתהות על-קנקנו, באו אליו בבגד שחור וקשו ממנו לומר להם דברי-תורה. השיב הצדיק: "כיון שיהודי בפרי אני, אמר לכם לתורה בפריית". פרשת השבוע פותחת בתבות 'ראה אנכי', והפרוש הוא שכל אחד צריך להביט ולראות באנכי שלו, בו בעצמו, ולא ינסה לבחן את-הזולת... ומאז, מדי שנה, היה רבי יצחק מוורקא חוזר על הפרוש הזה בשם אומרו.

עשר תעשר את כל-תבואת זרעך (יד, כב)

רבי איסר זלמן מלוצר, היה זהיר בלימיו להפריש חמש מרוחיו לצדקה, ונהל לשם כך פנקס מיוחד. מעולם לא חשב שום הוצאה למצוה כחלק מפסגי החמש, אלא רק לצדקה בלבד, ולעתים אף היה מוכר חפצים מביתו כדי שיוכל להפריש לצדקה חמש מפספו. במנהגו זה נהג גם בתקופה שהיה שרוי במצוקה חמרתית בתקופת רבנותו בסלוצק, כשלא היה לו רכוש משלו. משפחה היתה בסלוצק שעסקו בדברי מאפה, אולם לא ראו הצלחה בעמלם ופרנסתם היתה בדרך ובצמצום. הם השקיעו את כל כחם בהכנת דברי המאפה, ולמרות שהיו ערבים לתור, היתה הפרנסה מהם והלאה. עלתה אם המשפחה אל רבי איסר זלמן ובקשה את עצתו, והוא הציע לה לנהל רשות מדיק של כל רוחיהם, ולהפריש מעשרות לצדקה בקביעות. האשה נדהמה לשמע ההצעה, שהרי לא נותר גידה מדי שבוע אפלו לבלבול ילדיה, אולם היא קימה באמונה תמימה את עצת הרב, ובסוף השבוע הראשון הביאה לרבי איסר זלמן את סכום המעשרות מרוחי אותו שבוע, כדי שישלכו לצדקה. היה זה סכום פעוט וזעיר, אולם בשבוע שלאחר מכן הביאה כבר סכום גדול יותר. וכך עלו הרווחים מדי שבוע, עד שרבי איסר זלמן הציע לה להדל מלהביא אליו את סכומי המעשרות, ולחלקם לצדקה בראות עיניה. עברו שנים, ואותה משפחה נעשתה אחת המשפחות העשירות ביותר בסלוצק, בדברי חז"ל עשר בשביל שתתעשר.

וצרת הכסף בידך והלכת אל-המקום אשר יבחר ה' (יד, כה)

רבי יחזקאל מקוזמיר הסב פעם לסעדת ראשי-הדש יחד עם חסידיו ואנשי שלומו, והשליח היה ערוך במיטב המאכלים לכבוד ראשי-הדש. כננס לשם תלמיד-חכם אחד, ותמה באזני הרבי על פשר המנהג: "כלום לא היה ראוי יותר לחלק את דמי הוצאות סעדת ראשי-הדש לצדקה, ולתתם לעניים ומעוטוי-כלת?" שמע הרבי את-דבריו, ונענה על-אתר: "ראה מפרשת יש לי מן-התורה, שאכילה ושתיה של יהודים בצותא, חשונה היא יותר לפני הקב"ה מן-הצדקה". הלה פער עיניו בפליאה, והרבי המשיך: "דבר פשוט הוא, שמעשר שני מפרשים ארבע שנים במחזור השמטה, ואלו מעשר עני מפרשים רק שנתים, בשנה השלישית והששית. והרי את דמי מעשר שני היו מעלים לירושלים והיו אוכלים בתמורתו בצותא עם יהודים נוספים בקדשה ובטהרה ובדבוק חברים, ואלו את דמי מעשר עני היו מחלקים לעניים בעירם במשך שנתים בלבד. נמצאת למד, שהפך הקב"ה יותר באכילתם של יהודים באהבה ורעות, יותר מאשר צדקה לעניים..."

היה היה

והיית אף שמה

להלן מעשה נפלא שארע עם אחד מחסידיו של "הישמוח ישראל" מאלפסנדר, והוא מספר בספר תולדותיו פעדות בעל המעשה עצמו: יום אחד הגיע אלי אחד מחברי, ואמר לי שאם היו בידו אף וחמש מאות רבלים, היה יכול לקנות יער גדול ולהרויח סכום נכבד בעסקה. פניתי לאשה אלמנה אחת, שידעתי כי היא בעלת אמצעים, והצעתי לה לקנות את היער בשתפוח עם חברי שהציע את העסקה. האלמנה שמעה את ההצעה, ואולם הציבה תנאי שרק אם אכנס גם אני בשתף בדבר, תסכים היא להשליש את הסכום המבוקש, שכן הפירה אותי פאיש ישר ונאמן, אך את חברי לא הפירה כלל. הסכום היה גדול ונכבד, וביחוד שרבו היה מכפסי אלמנה ויתומים, ולכן חשנו באחריות הכבדה הרוכצת עלינו. שלחתי אפוא את חברי אל הרבי, כדי לבקש ממנו הסכמה וברכה להצלחת העסקה, והרבי הביע את ההסכמתו. וכשנו תחלה חלקת יער גדולה, והרווחנו סכום נכבד.

באותה תקופה, זכו מספר קבלנים יהודים במכרז ממשלתי לסלילת דרכים והקמת גשרים מורשה ועד קובנא. והממנה על העבודה התגורר בלומזא שבליטא. הלה היה איש ירא וחרד המקפיד על קלה בנחמורה, והיה תלמיד-חכם מפלג ובראורין, מתלמידיו של הציית הלוי מבריסק. נסעתי אליו כדי לבקש ממנו שירכש אצלי עצים וקרשים, ומיד כשבאתי אליו החל לשוחח עמי בדברי תורה. בחסדי שמים מצאתי חן בעיניו, והוא אמנם רכש אצלנו עצים רבים והיה נראה לי כי הרווחנו סכום נכבד. אולם לאחר שעברה שנה, ישבתי לעשות את השבון השתפוח במדינת, וגיליתי כי אני עצמי הפסדתי כסף רב, ובאמת עלו ההוצאות על הרווחים. במרנפשי נסעתי אל הרבי ובכיתי לפניו על מצבי, ואולם הרבי תמה: 'מדוע לא שאלת אותי לפני שנכנסת אל העסקה?' השבתי לרבי, 'הלא השתף שלי היה אצל הרבי לפני בצוע העסקה והוא הסכים לכך?' והרבי השיב: 'הוא אמנם שאל בדעתי, אבל שאלתו היתה לגביו, ובאמת בעבורו היה זה עסק טוב, אך אתה לא שאלת... התנצלתו שלא היה בכחי לנסע, וספרתי לרבי כך: 'פעם הייתי זקוק להתייעץ עם הרבי הזקן רבי יחיאל מאלפסנדר, אך לא היתה אפשרות להכנס אליו מפני שהיה חלוש מאד. ספרתי את צערי לפני החסיד רבי אפרים דוד והוא אמר לי, בוא ואספר לך מעשה ששמעתי בנעורי מהחסיד הישיש רבי יונתן זאריקער. כאשר היה ר' יונתן זה אברך צעיר, התעוררה אצלו שאלה ורצה לנסע אל הרבי ר' בונים מפשיסחא כדי לשאל בעצתו. אולם בכרח הנסבות לא יכול היה לנסע לפשיסחא, והיה לו צער גדול מזה. בהיותו גר בזאריק, מקום מגוריו של האדמו"ר הזקן מוורקא אשר היה מקרב אליו, הלך אליו וספר לו את שאלתו. אמר לו הרבי מוורקא 'אה! נא! בין המעלות שמנתה המשנה באבות במי שלומד תורה, נמצא גם 'נהנין ממנו עצה ותושיה'. ולכאורה צריך להבין מהו הלשון 'נהנין'? והרי היה צריך לכתב 'שואליו?' אלא פאשו אדם דבוק בתלמיד-חכם הלומד לשמה, אזי אפלו אם אינו שואל אותו, גם אז נהנין ממנו עצה ותושיה'. כששמע הרבי את דברי עבר שחוק קל על-פניו, ואמר לי 'אם כן, תהא אתה בעצמך רבי, ותעשה מה שלבך הפך, ואל תבקש שום עצה ממני...' וסיים: 'טע' לבידתך, סגר את העסק שלך ביער, והקב"ה יעור לך הלאה'.

יצאתי מחדר הרבי בפחיתנפש, והבנתי לאחר שהתבוננתי בדבריו, כי העסק לא יסתיים בטוב. ואמנם, לאחר כשבועה חדשים הסתיימה עסקת רכישת עצי היער, וכאשר בדקתי את החשבונות גיליתי, כי יצאתי נקי מכל-דבר, ולא רק שהפסדתי את כל-כספי, אף נעשיתי בעלי-חוב גדול. מצבי היה בכיר, עד כדי כך שלא נותר בביתי כדי סעדה אחת. רעייתי, שהייתה בת עשירים ונגידים, היתה בעלת מזג רך ועדין, ומגדל הבושה שמה יודע מצבנו לגני משפחתה, השביעה אותי שלא אספר את-הדבר, אף לא לאביה ואמה. עברה עלינו תקופה קשה מאד, בדחק ובמצוק, תקופה שאי-אפשר לתארה על-הכתב. את-מצבנו שמרנו בסוד, ואף-אחד לא ידע מגדל הלחץ שלנו והמחסור ששכן בדרך קבע בביתנו. תקנתי היחידה היתה לנסע אל הרבי ולבקש ממנו להשפיע עלינו ישועה, אך לא היה לי אפילו פרוטה אחת להוצאות הדרך. ספרתי את הדבר לרעייתי, וברב צדקוּתה השיבה לי כך: 'ברשותי נותרה טבעת יהלום אחת בלבד. אלך ואמשך אותה אצל בעל קמון בתמורת סכום של עשרה רבלי-כסף, ומסכום זה תוכל להשתמש להוצאות הדרך עד לתצור הקדש באלפסנדר, והמותר ישרא לנו להוצאות הימים הנוראים ותג הסכות הבאים עלינו לטובה'.

היה זה אחרי 'שבת נחמו' בחדש מנחם-אב, פאשר נסעתי לאלפסנדר והגעתי אל הרבי בפרשת עקב. כשנכנסתי בערב שבת-קדש אל הרבי, הושיט לי הרבי את-ידו לשלום, ואמר לי בפנים שוחקות: 'נו, האסט מיר שוין היינט געבערענגט א גוטן פּעקל... הבאת לי היום 'חבילה' הגונה... ולשמע הדברים התחלתי לכבות כבי תמורוים מאין הפוגות. הרבי הרגיע את-רוחי הסוערת, ואמר ברוך: 'הרי השבת מתקרבת ובאה, שבתא טבא! וכל אותה שבת קרב אותי הרבי מאד וחזקני בדברי נחומים פאב רחום. ביום ראשון בשבת, נכנסתי אל הרבי כדי לקבל ברכת פְּרָדָה, והרבי אמר לי: 'אני יודע הכל, ומכיר את-מצבך היטב. היום יום ראשון של פרשת ראה, ובסוף פרשה זו נאמר 'והיית אף שמה'. על פסוק זה מובא בפסרים הקדושים, כי סופי התבות הללו הם חת"ך, שהוא שם קדש המסגל לפרנסה טובה, ומכאן אתה למד, שמדת השמחה משפיעה פרנסה טובה והרחבה'.

מאורות

המקובל רבי יהודה פתיא מונדוד זצ"ל ליום ההולילא שבת קדש, כ"ז במנחם-אב תש"ב

מגדולי המקובלים בדור הקודם, נאון בתורה בגנלה ונסתר, ומפרסם בפתרון חלומות ותקוני נשמות. נולד בגנוד בשנת תרי"ט, ולמד מפי רבי עובדיה סומך שהסמיכו להוראה בגיל י"ז, לאחר שהתכבד לעבר לפני התבה והיה מי ששען שאין מר-הראוי למנות שליח-צבור צעיר למים, אך רבו הגיב שאין הוא חסר אלא סמיכה ועל-אתר הניח דיו עליו והסמיכו להורות הוראה ביישראל. בהיותו כבן שבע שנים את דרשתו של ה"גור-איש"י, ומרר בכבי על שלא הבין את חלק הסוד בדרשתו, ולימים אמר לתלמידו "כי דמעות אלו עמדו לי שאזכה לעסק בתכמה וקרה זו". אביו למד עמו בצעירותו בספר הזוהר ובכתבי האר"ז. ל. והיה פקי פהם כמו בפרקי "שיר המעלות", בשנת תרמ"ב החל לעסק במקלה, ואף נקבלה מעשית בכתיבת קמעות ורפוי חולים, והמונים שחרו לפתחו. בשנת תרצ"ד עלה לירושלים, והרבה בתפלות בתקופת השואה להצלת שארית ארצנו בארץ ישראל, ביחוד בקבר רחל, שם שפך דמעות פמים ופעל ישועות לכלל ולפרט. אמרו עליו ש"היה אהוב לשמים, והיה נענה בתפלות פאדם שיש לו קשר תמידי עם קונו". חבר ט"ו ספרים בתורת המקלה, גדולי פמות ואיכות, פאשר את הראשון שבהם "יון הרקח" על האורות, קמב בהיותו בן כ"ה בלבד, והפיוס רק פעבר שנים, אחר שרבי אברהם עדס ראה בתלמו זקן אחד, שצוה עליו להדפיס את החבור ובזכות זה תאיר עינו הימנית שנחלשה. המונים לוהו בפטירתו, ונקבר בהר-היזתיים.

יוסיף דעת

בפרשת ראה פורטו בעלי החיים המותרים באכילה ואלו האסורים. ודבר פלא יש בשרצי העוף למשל, שאם נפל זבוב או שרץ האסורים באכילה לדבש דבורים, הוא הופך להיות דבר המותר, וכדברי רבנו יונה: "כיוון שדרך הדבש להחזיר הדבר הנופל לתוכו דבש", דיינו שכוחו של הדבש להפוך את מה שנופל בו כחלק ממנו ולהתירו לאכילה. ראה לכן מרגלי הדבורים השקועות בדבש, ומותרים באכילה כנפסק בהלכה: "משום דהווי נותן טעם לפנים", ואף הדבש עצמו הוא חידוש שמותר באכילה, שהרי הדבורים עצמן אסורות כדון שרצי העוף, אלא שהדבש לא בא מנוף הדבורה ממש. מסופר, כי פעם נפל שרץ לדבש ורבי אברהם אבן-עזרא שנשאל על-כך, השיב בחמה התיבות הללו: "פרשנו רעבון שביבש נתבער ונשרף". ולתמוהו השואל, הראה לו כי התיבות נקראות בארבעה אופנים כאשר כותבים אותן תיבה מעל תיבה, מימין לשמאל, משמאל לימין, מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. וביאור התיבות, פירשנו שהרעבתן הוא השרץ שנפל לדבש, נתבער ונשרף, ולכן הוא מותר באכילה. חידה דומה לכך כתב אבן-עזרא: "חום הרב שפא פאב, שבר המוח", דיינו שהחום הכבד השורר בחודש מנחם-אב, גורם למועקה ולכאב-ראש, ואף תיבות אלו נקראות מימין לשמאל. ומליצה נודעת ומופלאה של אבן-עזרא, נקראת גם היא מימין לשמאל ולהפך. עם ישראל שואל את הקב"ה: "אבי אל חי' שמה, למה מלך משיח לא נבא?" והקב"ה עונה להם: "ידעו מאביכם כי לא בוש אבוש, שוב אשוב אליכם פי בא מועד". וכל קטע נקרא מצד לצד. שעשועי-לשון כזה של קריאה כפולה נקרא 'פליג'רום' מיוונית, ודוגמה לכך שלוש דורות שנקראים ישר והפוך, ישר, ונתן - סב, אב ונד. במשלי נאמר: "לאיתא לאיתא"ל" שנקראים ישר והפוך, ועל-שם חיבר רבי יהודה ללחיו ספר בשם "מתברות איתא"ל" ובו אותיות מתחככות רבות, וכן דרשו את תיבת 'נתנו' שנקראת ישר והפוך, שהנותן צדקה מקבל בחזרה.

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

ראה אנכי נתן (יא. כו) - ובדרך רמז ירמז עלי פי דבריהם ז"ל, שאמרו שכל בנייתורה יש להם ניצוץ ממשות, ואין צריך לומר הדור ההוא ששמעו מפיו שהם חלק ממנו, והוא מה שרמזו במאמר זה **ראה אנכי**, פרוש כאלו מדבר עם עצמו ואומר לו אנכי, כי כל ישראל יתחכו אליו וכשהוא מדבר עמו כאלו מדבר עם עצמו, וזהו גסרן אמר ראה לשון יחיד כשעור אנכי שהוא לשון יחיד ואמר עליו ראה. עוד ירמז על ה' שקרא ואמר אנכי, וזה הוא שעור הכתוב: **ראה**, פי אותו שקרא ואמר לכם אנכי הוא נתן לפניכם וגו', ואמרו ראה לשון יחיד פי בערך דבר זה פלו יהיו שוים באחד לדעת כי ה' הוא הנתן לפניהם בקרב וגו'.

אחרי ה' (יג. ה) - עוד נתפסו הכתוב לומר לשון זה, כנגד סדר ורעים, לפי שבו מחית האדם ומזונותיו, וכתב רמב"ם בהלכות דעות שצריך שיפון אדם במאכלו ובמשתהו להכרות גופו לעבודת ה' וכו', וכתב ב"מגן אבות" דעמו וגו', והוא מאמר אחרי ה' אלוקים תלכו בדרכיהם, ואתו תיראו זה סדר מועד, ורמזם כתבת אתו כי שבת נקרא אות דכתיב את ה', גם ימים טובים נקראים אותם, וחס להם המורה על צורך אומנם ז"ל בספר תקוני הזהר ירא שבת, שצריך לירא מענישם, ואת מצותיו תשמרו זה סדר נשים, שצריך לשמור הרבה מצות שבהלכות נשים ואסורי ביאה וזקות. ובקלו תשמעו זה סדר נזיקין, ורמז במאמר ובקלו תשמעו שצריך להטות און לאשר ישפטו השופטים לחייב החייב ולזכות הזכאי ולא יסור מכל אשר יורהו וכו'. ואתו תעבדו זה סדר קדשים שכלו משפטי עבודת בית אלוקינו. ובו תדבקו זה סדר טהרות שכלו משפטי הטהרות, ורמזו במאמר ובו תדבקו כי באמצעות הטהרה יהיו ראויים לדבק בשכיבה:

דברי הימים

רבי יהודה פתח, שיום פטירתו חל בשבת קודש כ"ז במנחם-אב, מצא רמז נפלא בפרשתנו פרישת ראה, לארבעת הצדיקים שמתו בעטיו של נחש לגרסת זוהר בשינוי מהגמרא, והם עמרם אבי משה, ישי אבי דוד, בנימין בן יעקב, ולוי בן יעקב, ורמזוים הם בתיבת עיב"ל שנאמר בפרשה **ונתתה אתי הברכה עליהר גרזים ואת הקללה עליהר עיב"ל**, עיב"ל נותרו עמרם ישי בנימין לוי, רמזו שמתו בקללתו של אדם הראשון, ושאר האדם אין מיתה בלא חטא.

בשבת קודש כ"ז במנחם אב תרט"ו, נפטר רבי אברהם מרדכי בנו האחרון של החידושי הר"מ. לאשתו שמירה בככי אמר: "אסוננו ימשח נחמה לאבות שכולים, כי עתה יוכלו לומר, צאו וראו מה עלתה לו ליצחק מאיר, שהיו לו שלושה עשר בנים קדושים, וכולם מתו על-פני אביהם". הבן הוותיר אחרי את בנו רבי יהודה לייב שהיה אז בן שמונה שנים, ולימים מילא את מקום זקנו בהנהגת חסידי גור וידוע על-שם ספרו "שפת אמת". בשנת תש"ז שוב חל כ"ז במנחם-אב בשבת קודש, ובו נפטרו שני אנשים חשובים בחדר אחד בבית הרבנוה שרי צדק בירושלים, הם הצדיק הירושלמי רבי דוד בהר"ו, והמשיגיה הראשון של ישיבת פוניב' רבי אבא גרוסברד, ושניהם נטמנו בהר הזיתים בסמיכות זה לזה. בחדרם שהה גם ה'דמשק אליעזר' מויל'ניץ, והוא נפטר מספר ימים לאחריהם בא' באלול בהספדו של רבי זעליג ראובן בענגיס את רבי דוד בהר"ו, אמר: "זוכרני מילדותי, שבשבת שהיו מברכים את חודש אלול, כשהיה החון קורא 'אלול' רבתה הבכיה בבית-הכנסת, עד שנוקקו להביא מיין לעורר נפשם של אנשים שהתעלפו. ועכשיו שאין אנו מרגישים את חדרת הדיון, לקח ה' מאתנו את רבי דוד בהר"ו, כדי שנודעו לשוב בתשובה שלמה".

המשך

ואני מוסיף על-כך, המשיר הרבי ואמר, שלשון 'אף' הוא לשון מעוט, כפי שדרשו חז"ל בירושלמי 'אכין ורקין מעוטין הו'. ולכן אני מיעץ לך להיות בשמחה על-אף מעוט הפרנסה שלך, ואם תהיה שרוי בשמחה, אזי תצא מהמעוט להרחבה ותהיה לך פרנסה ברוח, שהרי מפי עליון לא תצא הרעות. והסבה למעוט פרנסתך היא, שעל-ידי זה תתן אל-לכך לתקן מעשיך, ואין מעוט אחר מעוט אלא לרבות. כלומר, מה שנתמעטה פרנסתך ואחר-כך נתמעטה עוד יותר, היא לרבות, כדי שתוכל לקבל את ההשפעה ביתר שאת". וכשפים הרבי את-דבריו, לחץ את-ידי ואמר 'מע לשלום, וזה יתברך יושיעך בכל העניינים כאשר אני חפץ באמת, ואנא תבשר לי בשורות טובות במהרה'.

יצאתי מאת הרבי בשמחה עצומה, כי הייתי סמוך ובטוח שהיושיעה קרובה לבוא. והנה עברו הימים הנוראים וגם חג הסוכות ושמני עצרת, וכלם היו אצלי בדחק ובצמצום רב. החרף החל, ובאותה שנה החל מיד קר גדול ומזג אויר סגרירי. ביסי היה ריק לחלוטין, ולא היתה בידי האפשרות לרכש עצים להסקת הבית. מדי בקר היו ילדי הקטנים מקיצים אותי משנתי, וזועקים: 'אבא! הקר חוזר לעצמותו והפפור נוטף בגלידים על קירות הבית'. קמתי וכסיתי אותם במלבושים נוספים, ואני יצאתי החוצה כשלבי מר עלי לראות בצערם של הילדים הרבים הקופאים מקור. 'מה יהיה התכלית ומתי יבוא סוף לצרותי? חשבת בכלי, וכך הסתובבתי אנה ואנה אוכל עצות. בכל אותה תקופה, נזהרתי שלא להפגש עם אותו מנהל עבודה בראו"ן מלומדא, על-אף שהוא הגיע פעמים רבות לעירנו, כי התבישתי מפניו לאחר שהייתי חיב לו כסום עצום מאותה עסקה. והנה בעודי הולך ברחוב של עיר שקוע במחשבותי הנוגות, רואה אני לפתע מולי את המנהל הלוה. נכלמתי ממנו מאד, ובכשי הצלחתי להושיט לו את ידי לשלום, אף האיש לחץ את ידי באהבה וקחה, ואמר לי: 'למה אתה בוש ממני, ולמה נחבאת עדיפה? ידעתי גם ידעתי כי לא בקרד ובמעל עשית זאת, והברתי בך כי איש ישר ונאמן אתה, וכל משאך ומתנה באמונה. כמה פעמים כבר אמרתי לידי, כי כאשר יהיה לי פנאי מעט, אראה לסייע לך ולהעמידך על-מכוונה, כי הצטערתי מאד ממחצית הקשה, ועתה מודה אני לקב"ה על שזמן אותך לפני. דע לך, כי קבלתי פעת עבודה בקבלנות בסמוך לעירך, ושוי העסקה הוא תשע מאות רבליים. להערכתך אפשר להרויח מעסק זה כשש מאות רבליים, והריני מוסר לך ברגע זה את העסקה בלה, כדי שתוכל להצליח בעור השם'.

הקשבת לי דברי האיש הנפלא והיקר, אולם לא עניתי דבר. הלה הבין משתיקתי, כי אין באמתחתי כסף אפלו לקנות קרש אחד, ומיד שלף את ארנקו ושקל בידי ארבע מאות רבליים. איני חושש שלא תחזיר לי את-המעות, אמר להפתעתי, ואפלו אם תפסיד את העסקה, אין לי על-ך כלום, כי כך צריך אוהב נאמן לעשות. לך והצלח, ואני אבוא אליך בעוד שבועים ואשלים לך שכר עבודתך. כששבת לביתי וספרתי על הנס שארע לי, רבתה השמחה בבית באפן שלא נתן לתאר. מיד התחלתי בהכנות לצאת אל העיר הסמוכה, כדי לרכש את העצים הדרושים לעבודה הקבלנית שהצעה לי, אך בעודני יוצא מביתי, בא לקראתי אחד ממכרי. הלה דרש בשלומי והתעניין במצבי, ובאשר שמע שאני מתכוון לנסע אל העיר הסמוכה כדי לרכש עצי יער, קפץ מיד ואמר בשמחה: 'מדוע לך לנסע למרחקים? אני אקנה בשבילך שלש מאות קורות משבחות, ואם מחיר כל קרש הוא ארבעים מטבעות גדולים, אני אשיג לך אותם במחיר של שלשים וחמשה בלבד, ואשלח את העצים אל אתר הבנייה. ועם התקדמות הבנייה, כאשר תזדקק לעצים נוספים, אשיג לך גם אותם בנקל'. עברו שבועים ימים, ומנהל העבודה מלומדא בא לבקרני באתר הבנייה. לשמחתו שמע כי הקב"ה זמן לי את העצים בקלות, ושמוח שבעתים לראות את העצים הקשוחים, ומיד עמד ושלים לי את כל סכום העסקה. ישבתי לחשב את ההוצאות מול ההכנסות, ולשמחתי גליתי, כי הרווחתי ארבע מאות ושבעים רבליים, ובאשר בקשתי להשיב לאיש מאה רבליים כהחזר על חובי הישן, סרב האיש לקבלו ואמר לי: 'הרי בתכניתך להמשיך לסחר עמך עוד ועוד, ובאשר אראה כי הרווחת די כסף כדי לפרע את החוב הישן, אזי אקח ממך את התשלום. אף בינתיים השאר את הכסף ברווחתך'.

הפרשתי מהרוח מאתים רבליים, והחזרתי אותם לכמה אנשים שהייתי חיב להם, ונתורו בידי אפוא למעלה ממאתים רבליים נוספים. התחלתי לחשב מה לעשות בהם ובמה להשקיע אותם, ובאשר ראיתי כי אחד מחברי נוסע אל הרבי, שלחתי עמו אגרת ארכה ובו תארתי את כל הקורות עמי מאז ברח אותי בהכניסו אליו בפרשת ראה. בקשתי את עצת הרבי מה לעשות הלאה, והוא השיב לחברי כך: 'מדוע הוא בה ממהרה? והרי הוא אינו מאלו שהם זרזירים ונשכרים, וכבר פעם אחת היה נמהר ופזז מדי. עליו להמתין מעט וזא נראה'. תשובת הרבי הפליאה אותי, שכן מאתים רבליים לא מהוים סכום גדול, ואם לא אחפש מסחר אחר לעסק בו, הרי חיש מהר יאול בפסי ויפחת בתוצאה מהמושג בו למחיתי, אך פקסיד נאמן שמרתי את פקדת הרבי ולא עשיתי מאומה. עברו ימים ספורים, והקב"ה זמן לי מיד מסחר גדול ברכישת פמות עצומה של עצים, ועד חג הפסח הצלחתי לשלם את כל חובותי, ונתתתי אדם אמיד עם סכום נקי של למעלה מאלף רבליים כסף. זכרתי זאת בעצת הרבי 'הייתך אף שמח', כשבמדת השמחה זכיתי לשפע פרנסה טובה ממרומים. ♦

מטעים

עשר תעשר (דב. יז. כב)

בטעמי מנה זקף קטן, לרמוז שהמעשר את כספו ונותן לעניים בצדקה, זוכה שהוא מתחיל במנה ובסכום קטן, אך בכח הצדקה זקף קומתו ועשרו גדל והולך, כי הקב"ה מרים אביון מאשפות, כדברי חז"ל 'עשר בשביל שתתעשר' (אשר על-ההרשה)

קרבה שנת-השבע שנת השמטה

בטעמי מנה זקא סגל, לרמוז לדברי הקדמונים שמי שהוא צריעו, הוצרת נשמתו ומתקבלת שוב בעולם, ואם נוהג בצרות עין ואינו רוצה להלוות לאחרים מפני השמטה הקרבה, אזי הוא מניח את-עצמו להיות רזוק ומקבל, במקום שנינה בסגלת ימי השמטה כפי הראוי לו. (במח הזב)

כי בגלל הרבר הזה

טעמי המקרא קרמוזים על הדרגה הגבוהה ביותר בצדקה, שהיא מתן בסתר. שהרי תבת כי בטעם שני גרשין שצורתו כשתי ידים הנפתחות לצדקה ומקבלות שפע מהשמים, ולכן הן פונות כלפי מעלה, ואחר תבת בגלל יש פסק | שצורתו כעין מהצה, לרמוז שהנותן צריך להסתיר את-עצמו מהמקבל ולתת צדקה בסתר, ואף ערש תבת בגלל הוא לשון גלל במשמעות של כסוי, כמו אבן גלל שמוניחים עליהבור כדי לכסותו. ומי שעושה כן, זוכה לברכה ה' בכל מעשיו ומשלח ידיו. (פניני התורה)

מדגש

בהפטרות ראה 'ענינה סערה', השלישית משבע דוחקתא וספניו נו"ע ארק"ש, נאמר: 'ושמתי כרכב שמשתי'. ונודו תבת כרכב משנה, שכן הפ"ה הראשונה צריכה להיות רפוייה לאחר להיו"א שבתבת ושמתי המטעמת במהפה המהבה, והפ"ה השנייה מדגש אחר שוא נה, אולם בספרי תימן נכתב שהשוא נע על משקל ערבות ולכן הפ"ה השנייה אינה דגושה, ויש שקבעו, 'שכל תבה בת ארבע אותיות שהציה האחרון דומה להציה הראשון, תהיה השנייה רפוייה והראשונה דגושה, גם לאחר אה"ו', ויש שתיים כאלו במקרא, והשנייה בפסוק 'ונלאתי פלכל ולא אוכל' גימטריה. והרב נאמן"ט פ"ט מצא כאן רמז למחלקת במסכת בבא בתרא, אם אבני כדבד הם שהם או ישפה, ואמר הקב"ה לחיו בדיו וכו', ולכן הפ"ה הראשונה דגושה בדיו, והשנייה רפוייה יכדיו...

ממלה

בפרנקפורט היה עני מרוד, שפרנסו העיר השפיעו עליו לשא אשה ולחקים בית. אולם בטר עניא אולא ענייתא, ואותה אשה מרשעת היתה, ונוספה לו מכה עלימכתו. אמר עליכך רבי צבי הירש הלוי הורביץ רבה של פרנקפורט: 'מעודי תמחתי על דברי רש"י בפסוק בפרשת ראה די מחסרו אשר יחסר לו' - זו אשה, ולא הבנתי היכן מרמזת האשה בפסוק. אלא שלא יתכן להשלים לאדם די מחסרו, שהרי האדם אינו שבע לעולם, ואם יש לו מנה רוצה מאתים, אך כשמישיאים לו אשה די לו באחת ואינו רוצה להוסיף צרה עליצרתו, ולכן הוא מקבל די מחסרו באשה..."

אל רבי חיים מוולוז'ין הגיע פעם יהודי, ושאלתו בפיו: עשיר גדול היה לפנים ובעל ממון רב, אך את-כספו לא שמר רק לעצמו ופזר מממונו לצדקה ביד-נדיבה. לאחרונה התמוטטו עסקיו, ורב רכושו שקע במגזלות-ים. 'חפץ אני להמשיך ולתת צדקה בהרגלי', אמר הנדבן בגלוי-לב, 'אלא שאין יכלת בידי עתה לתרם מכספי לצדקה, אלא אם-כן אטל הלוואות גדולות לשם כך, ואיני יודע אם הדבר מתר לי, או שמא אסור לי להפנס לסבך החובות ולסבך את-עתידי'. השאלה היתה קשה וכבובה, ורבי חיים נמלך בדעתו שעה ארבה. לבסוף הורה לו להמשיך במנהגו הטוב, והבטיח לו כי עתיד הוא להתעשר מחדש בהבטחת חז"ל 'הבא לטהר מסיעין אותו', ויתקיים בו עשר בשביל שתתעשר. הלכה תקופה קצרה של שבועות מספר, ומברך מהיר הגיע לביתו של רבי חיים. במברק בשר האיש, כי בחסדי שמים זכה בגורל בסכום עתק של חמש מאות אלף רב-כסף, והוא שוב לעשירותו ממקדם. רבי חיים נועש לשמע הדבר, ובעת שנגמד למסר את-שעורו הקבוע לתלמידיו, פתח בספור הבשורה כדי לעורר את-תלמידיו לראות את גדל השגחת הקב"ה גם בעולם הזה, וקיים הבטחת חז"ל למי שמעשר מכספו ומחלקם לעניים.

מעשה באדם שהגיע לרבי פינקס מקוריץ, וטענה בפיו: 'ביצד אפשר להבין את דברי חז"ל עשר בשביל שתתעשר?' והרי לא התקיימו בי. רגיל אני להפריש מעשר מממוני לעניים, ומקפיד אני על-הדבר מאד. אולם למרות זאת לא זכיתי לעשירות מעולם, והדבר אומר דרשני". הביט בו רבי פינקס ועמד על-נקלה כי אין מעשיו מתקנים, ואמר: 'בשכנותי מתגורר עגלון, אשר כבעלותו מרובה ושני סוסים משבחים. הוא מטפל בסוסיו כראוי, מאכילם ומשקם ודואג למנוחתם, והם עושים את מלאכתם בנשיאת המרכבה כראוי. פעם אחת, רתם העגלון את סוסיו הנאמנים אל מרכבתו, וקרא להם להתחיל בנסיעה, אולם הלכו נותרו על-עמדם, היה זה לאחר שאכלו ושבעו די-צרכם, ואף נחו ואגרו כח רב, והעגלון פעם אפוא עליהם מדוע אינם יוצאים לדרך. מרב כעסו החל להכות בהם בשוטו, עד שאדם אחד שעבר במקום, הוכיחו על-פניו ואמר: 'מדוע אתה מכה את-הסוסים ללא רחם? והלא אין הם אשמים בכך שאינם מושכים את-המרכבה, שכן אתה בעצמך קשרת את גלגלי העגלה והעמדת לפניהם מעצורים ומחסומים. ואם-כן, מה לך להכות את הסוסים וכיצד אתה מצפה מהם שיעלה בידם לשוב את המרכבה הקבדה?!' ואף אתה דומה לאותו עגלון, אמנם חז"ל 'עשר בשביל שתתעשר', אולם סגלה זו טובה כמו סוסים טובים הנושאים את המרכבה אל אוצר העשירות הגדולה. אבל אם אתה מעכב את המרכבה במעשים רעים וקושר את הגלגלים, מה לך בא בטריה על שאין אתה זוכה לסגלת העשירות?!

ה'אמרי חיים' מוויז'ניץ, היה נוהג מדי ערב להפריש מעשר מדמי הפדיונות שקבל, ונהל לוח שנתו מסדר, בו רשם את סכומי הצדקה שלו. שבועות מספר לפני פורים, היה מודיע כי הוא גבאי צדקה, ואפשר להביא לפניו סכומי כסף כדי שיחלקם לעניים הגונים, והתבטא פעם "זו חיותי להיות גבאי צדקה". פעם שאל את אחד מחסידיו הצעירים, אם הוא מפריש מעשר מממונו, ומשנענה בחיוב, שאלו אם הפריש גם מדמי המתנות שקבל כדורון דרשה לנשואיו, וגם על תשובה זו השיב האברך בחיוב. נהנה הרבי ואמר: 'הבה וננסה לחשב, שלפנינו שטר גדול החתום בידי עשיר מפלג כמו רוטשילד בשעתו וכדומה לו, בלום אין אנו בטוחים שהוא נאמן לפרע את-השטר? ועל אחת כמה וכמה כבוד הדבר, באשר לפנינו שטר חתום בידי חכמינו זכרונם לברכה שהבטיחו לנו 'עשר בשביל שתתעשר', ובודאי הקב"ה יפרע את-השטר שלקחם."

רבי יחזקאל שרגא ליפשיץ-הלברשטם מסטרופקוב, היה מחלק סכומים נכבדים לצדקה, וכל מי שהגיע לביתו היה מתקבל בסבר פנים יפות וזוכה למתנה נדיבה, גם באשר לא היתה הפרוטה מצויה בכיסו. מכל כסום שקבל היה מפריש מיד מעשר כספים, והיה רושם בפנקסו את השבון מעשר הפספים שלו. פעם נכנס אליו בחור משיבת מיר ממשפחה נזקקת שעמד לפני נשואיו, ובקש מהרבי שיכתב בעבורו מכתב המלצה לנדיבי-עם. הרבי נענה מיד לבקשתו, אולם טרם פלה את מכתבו, בקש מהבחור להמתין מעט ויצא מהבית. לאחר זמן-מה שב לביתו, סים את המכתב וחתם את שמו. התפלא הבחור על יציאת הרבי, אך לא שאל מאומה, והרבי הסביר את הדבר: 'הרי חז"ל דרשו את הפסוק 'התקוששו וקושו' - 'קשט עצמך ואחר-כך קשט אחרים'. חשבתו אפוא נפשתי, הרי אני פותח מכתב ומבקש מאחרים לתת לך צדקה, בעוד אני בעצמי לא נותן, שכן ביתי ריקם ואין בידי פרוטה לפורטה. וצאתי אפוא מהבית, ונטלתי הלוואה של כמה מאות לירות מאחד ממכרי, והריני מוסר לך את הכסום הזה כהשתתפות בהוצאות החתנה."

מנהג העולם, שבאשר אדם מרויח סכום מסים, הוא רושם בפנקסו את הסכום, לשם משל אלה דולרים, וכותב שנחסר ממנו מאה דולרים לצדקה, ואם-כן נותרו בידו רק תשע מאות דולרים. ואמר על-כך אדם נכבד, כי באמת צריך לכתב להפך. כלומר, שיש לכתב בפנקסו שהרויח מאה דולרים, ונחסרו ממנו תשע מאות, שכן מאותם כספים שהוציא לפרנסתו לא נותר בידו מאומה, ואלו מהכסף שנתן לצדקה, הרי הקרן קומת לו לעולם הבא ואוכל את פרותיהם בעולם הזה..."

חז"ל דרשו את-הפסוק 'עשר תעשר את כלי-תבואת זרעך' - 'עשר בשביל שתתעשר', 'עשר בשביל שלא תתחסר'. והיה רבי נחום מטשארנוביל מפרש, שעל-ידי מצות הצדקה יבוא האדם לידי מדת ההסתפקות, ויזכה לעשירות האמתית של 'איזהו עשיר השמח בחלקו' (מאור עיניים)

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

או צרות הפרשה

פרשת "ראה"

"לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה" [יד, כא].

הרא"ש, רבנו אשר בן יחיאל זצ"ל, נולד בארץ אשכנז, הנקראת כיום גרמניה. רבו היה המהר"ם מרוטנבורג זצ"ל. שהעמיד את גדולי הראשונים, וביניהם הרא"ש, התשב"ץ, המרדכי, ועוד. בשנת ה' אלפים מ"ו נכלא המהר"ם מרוטנבורג בכלא על ידי הגרמנים הארורים. באותה תקופה החמירו רדיפות היהודים באשכנז. מאחר שהיהודים נחשבו "עבדי האוצר", והכניסו הון רב לקופת המדינה, נאסר עליהם לעזוב את אשכנז ולהגר לארץ אחרת. המהר"ם מרוטנבורג, שהשתוקק לעלות לארץ ישראל, הוא ניסה לעזוב את המדינה בסתר יחד עם בני משפחתו, ואף סייע ליהודים אחרים לעשות זאת. אך יהודי מומר הלשין על המהר"ם באזני השלטונות. הרשעים הארורים תפסוהו בהיותו כבר באיטליה, והחזירוהו לאשכנז. הם כלאוהו במבצר אנזיסהיים שבחבל אלזס.

הקיסר תבע סכום עצום של עשרים אלף מארקים תמורת שחרורו של המהר"ם. הרא"ש אכן אסף כסף כדי לחלץ את רבו, ורבים של כל ישראל, משביו. אך המהר"ם לא הסכים שיפדוהו בהון עתק שכזה, שהרי כבר אמרה המשנה בגיטין: "אין פודין את השבויים יתר על כדי דמיהן, מפני תיקון העולם". אילו היו נכנעים לסחיטה של הקיסר, עלול היה הדבר להוות תקדים, שיאסרו עוד יהודים אחרים בכלא, וידרשו כופר כדי לשחררם. שבע שנים היה המהר"ם כלוא, והוא נפטר בכלא. גם לאחר פטירתו סירבו השלטונות לאפשר את פדיון גופתו הטהורה, רק ארבע-עשרה שנה לאחר מותו נפדתה גופתו על ידי יהודי עשיר בשם אלכסנדר וימפן, אשר תרם למטרה זו את מרבית רכושו.

בשנת ה' אלפים מ"ח, שנתיים לאחר שנכלא המהר"ם בכלא, פרצו פרעות נוראות באשכנז, ונהרגו עשרות אלפי יהודים. ביניהם היה ידידו של הרא"ש, שלמד יחד אתו בישיבת המהר"ם, הלא הוא ה"מרדכי", שנהרג על קידוש ה' יחד עם אשתו וחמשת ילדיו. גם חברים בעל ה"הגהות מימוניות" נהרגו על קידוש ה'. הרא"ש החליט להגר עם אשתו ובניו לספרד, שבאותה תקופה היתה בטוחה ונוחה יותר עבור היהודים. בניו של הרא"ש היו אף הם גאוני עולם, ונודעו בגדלותם ובצידיקותם, והם: רבינו יעקב "בעל הטורים", רבי יהודה, רבי יחיאל, רבי שלמה החסיד ורבי משה. הרא"ש ובני משפחתו, שחיפשו מקום תורה ויראה, פנו לעיר טולידו אשר בה התקיימה ישיבתו הידועה של הרשב"א, רבנו שלמה בן אדרת. שישים תלמידים גדולי עולם היו יושבים עם הרשב"א בישיבתו, וכאשר הובאה לפני הרשב"א שאלה הלכתית, היה שומע את דעת כולם, מהקטן עד הגדול. זאת על פי דרשת חז"ל בסנהדרין. לאחר שהגדול שבדיינים או ברבנים אמר את דברו, אין לומר דעה אחרת, אך אם הרב עדיין לא אמר את דברו, והוא נותן לתלמיד רשות, מותר לתלמיד לומר את דעתו.

זמן קצר לאחר שהגיע הרא"ש לישיבתו של הרשב"א, בא ילד לשאול שאלה. גדי שחוט היה בידו, והוא אמר: "השוחט שחט לנו את הגדי, אך כשאימא פתחה את הגדי, היא מצאה נקב במעיים, והיא מבקשת לשאול האם הבשר כשר או לא". שאלה מעין זו תלויה בפרטים שונים ובדקויות. כגון, אם נמצא הנקב מעבר לאיבר או לפני האיבר, אם נמצא עליו קורט דם, ועוד. לקח הרשב"א את הגדי, והתחיל לשאול את התלמידים מהקטן שבהם עד הגדול, כל אחד סברא אחרת, והרא"ש עמד כל אותה עת ליד הדלת.

אמר הרשב"א: "הנה הגיע לכאן אחד שנראה כחכם אשכנזי, בואו נשמע מה הוא אומר". נתנו לרא"ש את הגדי, התבונן בו, ואמר שהוא מותר לאכילה.

אמר הילד: "אמא שלי אמרה, שאם החכמים יורו שהגדי מותר באכילה, לא אביא אותו הביתה, אלא אתן לעני, או לאדם אחר שירצה לאכול ממנו, כי אצלנו בבית נוהגים שלא לאכול מבהמה שהורה בה חכם, אפילו אם פסק להתיר". הטעם לכך הוא על פי דברי הגמרא על דברי הנביא יחזקאל: "ואומר אתה ה' אלוקים, הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה, ולא בא בפי בשר פיגול", דורשת הגמרא: "ולא בא בפי בשר פיגול – שלא אכלתי מבהמה שהוכשר ע"י חכם". זוהי מידת חסידות, למרות שמעיקר הדין מותר הדבר. "אם כן", אמר הרא"ש, "אני אוכל לאכול את בשר הגדי הזה".

תחילה נימק הרא"ש ובאר באר היטב את כל צדדי ההיתר, והביא ראיות עצומות מדברי הגמרא ומחשובי הפוסקים. עד שהיו הדברים נהירים וברורים כנתינתם מסיני, והיו הכול נפעמים מבקיאותו ומעומק מחשבתו. לאחר מכן הוסיף הרא"ש ואמר על דרך צחות: "אף יש לי ראייה מהפסוק בפרשת ראה, שרשאי אני לאכול מן הגדי הזה". תמחהו כולם לפשר דבריו, והסביר: הפסוק אומר: "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה", וכל מילות הפסוק נתקיימו בו: "לגר" – גר וזר אנוכי בארץ זו, שהרי ממדינה אחרת באתי. "אשר" – זהו שמי. "בשעריך" – עיניכם ראות, שעומד אני עכשיו ליד השער של בית המדרש. "תתננה ואכלה" – יתנו לי את הגדי, ויהיה לי להשיב נפשי ונפש בני ביתי.

הבין הרשב"א, שלפניו עומד הגאון הגדול והקדוש רבנו אשר, אשר נתפרסם בכינוי הרא"ש. מיד קם, חיבקו ונשקו על ראשו, והושיבו לידו. ציווה הרשב"א לנהוג בו כבוד גדול, הקים עבורו ישיבה ועמד בראשה, ואף העמידו בראשות בית הדין (דורש ציון).

"וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך" [מתוך ההפטרות].

רבנו האר"י הקדוש כותב, שרבי עקיבא היה ניצוץ של משה רבנו ע"ה. שניהם חיו מאה ועשרים שנה, ושנים אלו התחלקו, אצל שניהם, לשלושה חלקים. אצל משה רבנו: שליש בבית פרעה, שליש מלך בארץ כוש, ושליש הנהיג את ישראל. אצל רבי עקיבא: ארבעים שנה עם הארץ, ארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד. הגמרא מביאה את עדותו של רבי עקיבא על עצמו: "אמר רבי עקיבא: כשהייתי עם הארץ אמרתי: 'מי ייתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור'. אמרו לו תלמידיו: 'רבי, אמור ככלב!' – אמר להם: 'זה נושך ושובר עצם, וזה נושך ואינו שובר עצם'.

הכלב נקרא בשם זה כי "כולו לב", בהיותו נאמן מאוד לאדונו. כשהכלב נושך יש לו "כללים". בדרך כלל, כשהוא נושך במטרה להרתיע, הוא נושך רק בבשר. רק לעיתים רחוקות, כשהוא נושך בתוקפנות, במטרה לחסל את קרבנו, הוא נושך עד לעצם.

לחמור – אין כללים. כשהוא מחליט לנשוך – הוא ינשוך עד כדי שבירת עצם! הוא לא יעזוב את קרבנו בכל מצב, עד שיגיע לעצמותיו.

ראש הישיבה, רבי עזרא עטיה זצ"ל, השתמש בדוגמא, שהייתה מצויה בימים עברו, כדי להראות עד כמה החמור – "חמור":

עיקר המסחר באותם ימים נעשה בעיר צור הצפונית. הדרך העולה לשם הייתה צרה מאוד, כאשר תהום פעורה מתחתיה. היו מעמיסים את הסחורות על חמור, והוא היה מטפס במעלה הדרך, עשרות קילומטרים.

במקום שהחמור יפסע, לכל הפחות, במרכז הדרך הצרה, הוא תמיד היה נוהג לפסוע בצד הדרך, סנטימטרים בודדים מהתחום. לחרדת הרוכבים עליו. כל אימת שהרוכב היה מכה בחמור שיתקרב למרכז הדרך – החמור היה מתקרב, אך כעבור כמה פסיעות חוזר שוב לפי התהום.

אי אפשר "לחנך" חמור. הוא יישאר לעולם "חמור". אין לו תקנה! ככל שתכה בו – הוא בשלו! הוא ישוב ללכת על פי תהום! הוא נושך – ללא הבחנה – עד לעצמות.

ידיעה זו חשובה לנו מאוד, משום שאנו חיים בין ישמעאלים, ועל ישמעאל נאמר: "שבו לכם פה עם החמור". דרשו על כך חז"ל בכמה מקומות: "עם הדומה לחמור".

עלנו לדעת: כשישמעאל "נושך" – הוא נושך עד שבירת העצם! הוא לא מבחין מתי עליו להסתפק בנשיכה קלה, ומתי עליו לתקוף בנשיכה חמורה. הוא נושך, תמיד, במלא העצמה.

כבר כתב הרמב"ם באיגרת תימן: "ואתם, אחינו, ידוע לכם שהקדוש ברוך הוא הפילנו במהמורות עוונותינו בתוך אומה זו, שהיא אומת ישמעאל, שרעתם חזקה עלינו, והם מתחכמים להרע ולמאוס אותנו, כמו שגזר עלינו יתברך: 'ואויבינו פלילים' – שלא תעמוד על ישראל אומה יותר אויבת ממנה! ולא אומה שהרעה בתכלית הרעה. לדלדל אותנו ולהקטין אותנו.

ואפילו דוד המלך עליו השלום, כשראה ברוח הקודש כל הצרות העתידות לישראל, התחיל לצעוק ולקונן בלשון האומה מרעת בני ישמעאל ואמר: 'אוייה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר'.

ועם כל זה, לא נוכל להינצל מרוב רעתם ופחזותם בכל זמן, וכל זמן שאנו רודפים שלום – הם רודפים אחרינו בשנאה ובמלחמה, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום: 'אני שלום וכי אדבר המה למלחמה'.

דוד המלך ראה את כל הגלויות העתידות. הוא ראה את גלות רוסיה, גלות אירופה, גלות אמריקה, אבל רק על גלות אחת הוא קרא "אוי": על גלות ישמעאל!

כי עם "חמור" אי אפשר לעשות הסכמים! הוא לעולם יישאר חמור, הוא לעולם ינשוך עד לשבירת העצם! במאמרו של רבי עקיבא, בו הוא מתאר את שנאתו לתלמידי חכמים, בהיותו עדיין עם הארץ, הוא בא ללמדנו יסוד גדול:

שנאה נוצרת כאשר יש שייכות בין שניים. כשאחד סבור שהשני נכנס לטרטוריה שלו – הוא עלול לשנוא אותו. אולם כאשר אין שום קשר בין השניים, ואיש אינו מאיים על רעהו, אין סיבה לשנאה.

עם הארץ שונא תלמיד חכם משום שבתוך תוכו הוא יודע שהאמת והאושר נמצאים אצל התלמיד חכם! בתוך תוכו הוא מאמין ויודע שיש גן עדן ויש גהינום, גם אם כלפי חוץ הוא מצהיר אחרת!

בליבו פנימה הוא יודע שהחיים המאושרים הם נחלת שומרי התורה והמצוות, ולא נחלת אלו החיים חיי הבל, שטופי תאוה!

בתוך הטריטוריה הפנימית שלו נמצאת האמת הזאת, והיא הגורמת לו לקנאה ולשנאה. אולם שנאה זו לא תימשך לנצח. בע"ה נזכה בקרוב להגיע לזמן בו יתקיים בנו: "וכל בניך לימודי ה'", ונזכה לביאת משיח צדקנו, שאז ישבו כולם וילמדו תורה, וכולם יהיו תלמידי חכמים. כמאמר הנביא: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

או אז, "ורב שלום בניך" – לא תהיה קיימת בעולם שנאת עמי הארץ לתלמידי חכמים, ושלוש ישרור בין כולם. גם שנאתו של רבי עקיבא לתלמידי חכמים הייתה כמובן מוגבלת בזמן. היא הייתה קיימת רק "כשהייתי עם הארץ". כשרבי עקיבא הפך לתלמיד חכם, השתנה הדימוי לחמור מן הקצה אל הקצה:

על יששכר נאמר: "יששכר חמור גרם". רש"י מפרש: "חמור בעל עצמות, סובל עול תורה כחמור חזק שמטעינין אותו משא כבד".

הזוהר הקדוש אומר, שיש בזה רמז לכך שנשמתו של יששכר הייתה ברבי עקיבא, שדימה את עצמו לחמור. משום כך היה רבי עקיבא חכם גדול, הדורש תלי תלין של הלכות אפילו על התגין שעל אותיות התורה הקדושה, כמו יששכר שהיה התלמיד חכם שבין השבטים. לעתיד לבוא, בקרוב בימינו נזכה, כאמור, לקיום הפסוק שבהפטרות השבוע: "וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך" (דורש ציון).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוריאל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מונירה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מונירה ז"ל, לע"נ ר' עזיזולה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן כאדה ז"ל, לע"נ סוסן בת ויקטוריה ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרהנג ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנו ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ לי כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן דינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, וע"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com

לע"נ
נתנאל בן
ציפורה
ושלמה
רפאל בן
אסתר
ת.נ.צ.ב.ה.

פרשת ראה תשפ"ה

...כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלקיך (יב, כח)

הטוב - בעיני השמיים, והישר - בעיני אדם (ה"י)

השילוב בין עשיית הטוב שבין אדם למקום ועשיית הישר שבין אדם לחברו היא השלימות האמתית, ועליה באה ההבטחה בתחילת הפסוק 'למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם'.

* * *

אווירת השבת השלווה נסוכה על רחובות בני ברק. מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל שב מן התפילה בישיבת 'תפארת ציון', כשטליתו הלבנה מוסיפה הוד לפניו המאירות. שקוע במחשבות של תורה, אך דעתו רחבה אינה מוסחת מהעורבים והשבים. והנה צועד מולו איש פשוט למראה, צעדיו כבדים ועיניו כבויים. רבינו מרים את עיניו, במאור פנים ובקול ענוג ורך מאחל לו: "שבתא טבא ר' יהודי, גוט שבת!". האיש תמה לרגע, האמנם אליו כוונה הקריאה?! הוא סבב לאחור, בהיותו סבור כי לבטח אל האיש שמאחוריו נועד האיחול... אך לא, איש לא נראה בכל הרחוב מלבדו. משהבין כי רבינו התייחס אליו אישית, פנה נרגש כולו ונאמר: "כבוד הרב, אתה הראשון שמאחל לי 'שבת שלום!' - והחל שופך את ליבו ומספר את קורות חייו: "אוד מוצל מאש אנוכי, מברנבוץ עיר מולדתי. שם הייתי אדם מוכר, אבי עליו השלום היה מנכבדי העיר, וכולם היו מכבדים אותי. וכאן איש אינו מכיר אותי, איש אינו מתייחס אלי - אתה, הרב, הראשון שמאחל לי 'שבת שלום!'..."

אמירת ה'שלום' המלבבת של רבינו לכל אדם, האירה לבבות רבים של אנשים שחשו בודדים ונדכאים. היה זה בשבת קודש כולל 'חזון איש'. עם תום התפילה, כשרבינו עשה את דרכו ביציאה מהיכל בית המדרש, כדרכו האיר פניו באיחולי שבת שלום לכל מי שנקרה בדרכו, גם ליהודי האלמוני והבודד שעמד מן הצד. עיני היהודי האלמוני החלו זולגות דמעות: "כבוד הרב, אתם הראשונים שאומרים לי כאן 'גוט שבת'... אף אחד לא מכיר אותי לא יודע ממני מאומה... שנים רבות התגוררתי באמריקה, בשנים שלא ידעו שם כמעט מאידישקייט, ניסיון השבת, היה ניסיון קשה ומר - כל מי שביקש לשמור שבת, התקשה למצוא מקור להתפרנס ממנו, ונידון לעניות מנוולת ולרעב מחפיר. יהודים רבים לא עמדו בניסיון... ואני, אמנם יהודי פשוט אנוכי, תורה לא למדתי מנעורי, אבל בניסיון שמירת השבת עמדתי בעוז! וכאן - אף אחד לא מבין לרוחי ולא מעריך את גודל מסירות הנפש שהקרבת לי למען שמירת השבת."

מעשים אלו וכיוצא בהן, עוררו וחיזקו את רבינו בדרכו ביתר שאת, להקדים שלום לכל אדם ואיש, גדול קטן, חשוב ומכובד כדל ופשוט. בכל ליל שבת, כאשר היה חוזר מהישיבה לביתו, והרחוב היה מלא בהמון מתפללים השבים לביתם - זקנים עם נערים, חסידים וסתם עמך, לכולם היה מקדים בברכת 'גוט שבת' בקול רם, כשהוא מרכין את ראשו לקראתם. ולא אחת היו רבים שעברו על פניו מבלי משים לב, ואילו הוא היה מקדים לברכם בברכת השבת, והיו נעצרים בתדהמה. גם כאשר היה מגיע אל המקווה בערב שבת, היה מברך לשלום את הבלנים או הקופאי היושב בפתח.

אחד מאלו שזכה לברכת 'גוט שבת' מרבנו, תיאר: "ה'גוט שבת' של רבינו היה נאמר בנעימה מודגשת ועם כל הלב. כששמעתי את האיחול כפי שהוא יוצא מפיו, לראשונה בחיי שמתי לב למשמעות של האיחול..."

וכבר היה מעשה, בעת שהשתתף בכינוס גדול באולם 'וגשל' שבבני ברק. ביציאתו משם, בתוך כל המולת אלפי המשתתפים, חלף רבינו על פני המאבטח שעמד בפתח, והאיר לו פנים: "תודה רבה לך, שבת שלום!". נכדו של רבינו שהתלווה אליו תמה: "סבא, עד כאן?" - ורבינו משיבו: "חשוב נא, מתי כבר מזדמן למאבטחים הללו לחזות בפנים יהודיות?".

בן ישיבה, שהזדמן לו לעבור לעיתים קרובות בסמוך לבית רבינו בשעות הבוקר המוקדמות, בדרכו במעלה הרחוב אל הישיבה הגדולה, היה נפגש ברבינו העושה דרכו במורד הרחוב בכיוון השני - אל הישיבה לצעירים, והוא מספר: "כשהיה רבינו רואני ממרחק, בחור צעיר מטפס במעלה הרחוב לעבר הישיבה, היה מרכין את ראשו לאות 'שלום' עוד לפני שהתקרבת, אף שממרחק זה ודאי שלא זיהה אותי". כמו כן סיפר אחד ממקורבי רבינו: "כשהכרתי את רבינו בצעירותי, נזדמן לי להיפגש עמו הרבה, וראה זה פלא - תמיד הוא היה מקדים ואומר 'שלום', כמעט ולא היה ניתן להקדים לו 'שלום!'".

בן חוץ לארץ, שאחיו היה תלמידו של רבינו, ביקר בארץ הקודש והגיע במיוחד לבני ברק לראות את פני רבינו ולהתברך מפיו. למזלו הוא פגש את רבינו ברחוב בדרכו לביתו כשהוא נסמך על מלווהו. הוא התקרב ואמר 'שלום'. כמענה לברכת

ה'שלום' הסטנדרטית, קיבל מיד ברכה חמה של 'שלום', ומיד החל רבינו להתעניין בשלומם בחמימות יתירה, הכביר בשאלות של התעניינות - היכן הוא לומד וכו', בסיום הרעיף עליו שוב שפעת ברכות בלי די - האיש היה בטוח כי רבינו החליף בינו לבין אחיו [תלמידו], אלא שחש בחוסר נעימות להעמיד את רבינו על טעותו. עודו עומד במקום, ואדם נוסף ניגש לרבינו, ואף אדם זה זכה להתעניינות חמה, קרובה ומלבבת. בטוח היה כי יהודי זה הוא קרובו של רבינו. הוא ניגש לשאלו מה קרבתו המשפחתית, אך הלה אמר כי אין לו קשר מיוחד, וכי הוא מסופק בכלל אם רבינו מכירו, והוא גם תמה לפשר היחס המיוחד שזכה לו, כי אמנם תמיד מתייחס הרב לכולם בחמימות מלבבת, אך לקבלת פנים חמה כמו שקיבל כיום, לא זכה מעודו. הלכו השניים לצדו של רבינו, והבחינו כי גם אחרים שניגשו אליו, זכו ליחס חריג יוצא מן הכלל, גם בממדים של חמימות ליבו הטהור של רבנו. לא יכלו לעצור את תמיהתם ושאלו את מלווהו לפשר העניין. תשובתו היתה חדה ופשוטה: "לפני יומיים עבר הרב ניתוח קל בעיניו, כתוצאה מכך ראייתו בימים אלו מטושטשת קמעה. וכשחפצנו לצאת אל הרחוב, הביע את חששו שמא לא יזהה את האנשים הקרובים אליו, ומתוך שתייחס אליהם שלא כראוי עלולים הם להיפגע. על כן מצא עצה - ובפתח היציאה מהבית החליט לקבל כל אדם שיפנה אליו באותה חמימות ובסבר פנים כאילו הוא מהקרובים אליו ביותר וממכריו משכבר הימים, כך, אין חשש שאי מי ממקורביו ומיודעיו יפגע. וזו הסיבה שקיבל את פניכם באופן כה מיוחד".

מפליאה היתה התחשבותו של רבינו וזהירותו לבל יפגע זולתו פגיעה כחוט השערה, ותדיר חישב את דרכיו שחלילה לא תצא איזושהי פגיעה. מעולם לא המתין לנהג שאמור לקחתו ברכבו מחוץ לבית, כדי שהנהג לא יחוש אי נעימות על שטרם והמתין לו. מאידך, לא רצה שהלה ימתין עליו, וכל שכן שלא יטרח להיכנס לביתו במיוחד כדי לקרוא לו, לכן, בהגיע העת, היה מציץ מידי כמה רגעים מבעד לחלון כשהוא גופו מסתתר מאחורי הוילון, ורק כשראה את הרכב עומד ליד ביתו, היה יוצא מיד לקראתו. אף כאשר קרה והנהג התעכב מעט, הקפיד לתת לו את ההרגשה, שהנהג בדיוק רק עכשיו הצליח להתארגן ולצאת לדרך... פעם נאנס נהגו הקבוע ואיחר מלבוא, הסיק רבינו שכנראה כבר לא יבוא, ולכן יצא לדרכו ברגל. אך כאשר עלה מחצרו ויצא לרחוב, הבחין מרחוק ברכב העולה במעלה הרחוב. מיד פנה לאחור והחיש צעדיו לתוך הבית, ורק מששמע את הרכב עומד ליד ביתו, יצא החוצה בניחותא, כביכול רק זה עתה הצליח לצאת מן הבית, וכל זאת לבל יחוש הנהג כל תחושת אשמה ואי-נעימות בעקבות איחורו.

גם מן הישיבה לביתו, היה מבקש שיודיעוהו מתי הרכב מגיע, בעוד הוא עצמו עומד ליד הדלת במעילו וכובעו - מוכן לצאת דרך. לעיתים היה באותם רגעים בודדים מעיין ב'שערי תשובה' בריכוז גדול. ומאידך גיסא, מקפיד היה ביותר שלא להטריח את הנהג בהמתנה מיותרת. בכל יום לאחר תפילת שחרית, היה עולה לחדרו לחלוץ את תפיליו, כשמתלווים אליו בחורים המבקשים לשוחח בלימוד או להתייעץ בענייניהם. וכאשר הודיעוהו שהנהג הגיע, מיד הפסיק את השיחה וירד לרכב, כדי שהנהג לא ימתין עליו ולו רגע אחד מיותר. פעמים רבות אף לא הספיק לקפל ולסדר את הטלית והתפילין, והותרים כך בחדרו, וסידרם רק כאשר שב לאחר מכן לישיבה לקראת מסירת השיעור.

[מתוך הספר 'רבי מיכל יהודה']

* * *

לעשות חסד ולהיטיב עם הזולת ללא גבול ומידה וללא חשבונות של 'מה יאמרו' ועדיין להרגיש שאין במה להתפאר, זה שייך לסוג האנשים הטובים בעיני שמים וישרים בעיני אדם...

* * *

הגאון רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל היה מפורסם במידת ההטבה לזולת ללא שיעור - מצד אחד, ומידת הענווה מאידך גיסא. פעם הבחין כולל ב'תלמי אליהו' שבו למד במשך תקופה בשעות הבוקר, באברך השב מן המטבח והכוס שבידו ריקה. 'מה אירע?' שאל אותו, וכשמע שנגמר שם הסוכר, לא היסס רגע, יצא אל הרכב ונסע בעצמו למכולת כדי להביא סוכר וקפה לתועלת הלומדים, ולא שעה למחאות האברכים שחשו מבוכה על כך שהוא עושה את המלאכה.

גם בעת שכיהן כראש ישיבה בתקופה הראשונה בירוחם [בשנות ה-30 המאוחרות], והקהילה שם היתה מצומצמת מאד, לא נמצא במשך זמן מה 'מלמד' קבוע לילדים שבחיידר [שהכיל באותה עת בסך הכל ארבעה-חמישה תלמידים בגילאים שונים...]. הוא הבין שמחמת כך עלולים אבותיהם לעזוב את העיירה, ובמקום שאין איש

לקח על עצמו את המשימה ושימש כמלמד. משהוא כעבור תקופת מה לאחר מכן מלמד קבוע, נותר הוא 'רק' ראש ישיבה... אף במקום רבנותו - בבית הכנסת של הקהילה באופקים, סלד מגיוני הכבוד הפשוטים והמקובלים ביותר, ובמשך תקופה ארוכה סירב לישב ב'מזרח' מול הקהל, כנהוג, אלא ישב בין ה'בימה' לארון הקודש כשפניו מכוונות אל קיר המזרח. כעבור תקופה קצרה, לנוכח הפצרות חוזרות ונשנות, ולאחר שהגר"י טשזנר שליט"א העיר את אזניו, שהואיל והרב מאריך בתפילותיו, הרי שעל פי דין - הש"ץ העומד לפניו נקלע לבעיה לפסוע לאחור בסיום השמונה עשרה, נאות ר' שמשון לישב יחד עם עוד ת"ח מ'פני' הקהל בספסל פשוט שהוצב במזרח, מימין לארון הקודש. לימים, גבאי בית הכנסת הסמוך הוציאו אל הרחוב את הריהוט הישן ששימש אותם עד לאותה עת, מפני הריהוט החדש שנרכש לפאר את בית מדרשם. אחד ממקורביו מצא בכך הזדמנות נאותה להחליף את ספסל העץ הפשוט שב'מזרח' בית הכנסת 'קיינ'י', בספסל מרופד המחולק לכיסאות - מאלו שהשליכו גבאי בית הכנסת ההוא, באין צורך בו. בתפילה הראשונה לאחר מכן, כאשר קרב ר' שמשון זצ"ל למקומו וגילה את הספסל ההדור למראה, התקשה להשלים עם השינוי. "אתה רוצה להכשיל אותי בגאווה?", טען בכנות כלפי אותו מקורב שהסיר את הספסל הפשוט והטוב, ובמשך זמן ניכר עמל הלה להרגיע את סערת רוחו של הרב, ולשכנעו שהספסל החדש נלקח בעצם מפח האשפה, וכמעט עמד להיזרק ככלי אין חפץ בו, כך שאין כאן מקום לחשש יוהרה...

פעם פנו אליו בבקשה, כי יאות לשאת דברים בערב התרמה שנועד להיערך לטובת אחת הישיבות שנקלעה לקשיים כלכליים. אחד מרבני הישיבה שעליו הוטל התפקיד, חש אי נעימות שעה שפנה אליו בבקשה זו, והקדים התנצלות שאין הוא בא לבקש 'שיחה' או 'ועד', אלא דרשה לטובת ענין כספי לשיבה. בעדינות נפשו הבין כי יש בכך משום פחיתות כבוד כלפי מעמדו של הרב פינקוס שהוא נדרש להלהיב ציבור לשם ענייני ממון - עבור מוסד שאין לו שייכות אליו - ולא בענייני דעת אלוקים ויראת שמים. אולם ר' שמשון בטהרת ליבו, לא הניח לאיש לרגע להתבוסס בהרגשה זו. "אדרבה", אמר לו בפשטות, "דרשנים - יש הרבה, אבל כאלה שידברו ב'דינר' - קשה למצוא", ונענה במאור פנים ורוחב לב לבקשה. אכן נגולה מעל ליבו של אותו פונה - אם ר' שמשון גופו לא רואה בכך כל פחיתות כבוד, אדרבה, מה טוב ומה נעים...

אין טעם ללכת ולמנות את מאות המקרים, שבהם נגלו לעין כל ענוותנותו ובריחתו הרחק כמטחווי קשת מן הכבוד המדומה. כל יודעיו ומכיריו נפגשו באין ספור הזדמנויות שבהן הפך את ענייני הכבוד והמעמד לאבק פורח וחוכא ואתולול - ובלבד לעשות רצון אבינו שבשמים. עם זאת, נראה כי המעשה הבא מאלף ביותר ועשוי להיחשב כחידוש גם בעיניהם: אברך פלוני הבחין בו פעם עומד ברחוב העיירה, שעה שקבוצת אברכים חלפו על פניו בדרכם לסדר ב' כולל. ר' שמשון בירך אותם לשלום ונותר לעמוד במקום, כשניכר שהוא ממתין עד שיעלמו מעיניו כדי לעשות דבר מה שלא בנוכחותם. הדבר גירה את סקרנותו של אותו אברך שהבין כי דברים בגו... הוא מצא לעצמו עד מהרה פינת סתר סמוכה דיה, לגלות מה יש לרב הקהילה לעשות כאן בהיחבא. ואמנם, ר' שמשון קיים בעצמו 'ויפן כה וכה וירא כי אין איש', ומשסבר כי אין צופה ומביט במעשיו, נטל שתי פיסות קרטון, וכשהוא כובש בכוח איתנים את רגשי הסלידה, ניגש אל נבלת חתול שהיתה מושלכת שם על אם הדרך ופינה אותה אל פח האשפה הסמוך. היטב ידע כי אף אחד מלבדו לא יעשה את המלאכה הבזויה והבלתי נעימה, ומאיך גיטא לא מצא עצמו פטור מלסלק את המראה המעורר תחושת גועל בלב הבריות. אלא מאי? אין זה ראוי כי המרא דאתרא יעסוק במלאכה זו, ואם בכל זאת עושה כן, עדיף שיהיה זה בהיחבא מאין רואים. מעשה ללא פניות. לשם כך המתין עד שהמקום יתרוקן מעוברים ושבים, ובצניעות אופיינית סילק את המכשול מרשות הרבים. אף על פי כן, משמים רצו כי יוותר עד ראייה למעשה, ללמד בני ישורון לקח בהטבה עם הבריות עד אין שיעור וגבול.

ואף גם זאת: פעם נשלח ילדם של אחת המשפחות בבניין שבו התגורר, עם שקית אשפה טעונה עד גדותיה בדרכו לפח המרכזי. כדרכם של ילדים, לא הצליח הלה להתמודד כראוי עם המשימה, וכל תכולת השקית שהוביל נשפכה והתפזרה במדרגות, מדיפה את ניחוחה הבלתי נעים. רגע לאחר מכן, יצאו שתי שכנות אל חדר המדרגות, ועד מהרה הבחינו בנעשה, אולם בעוד הן נבוכות ותוהות אם להעיר לאמו של הילד, או לנקוט בדרך אחרת לשם סילוקה של האשפה המצחינה, לרבי שמשון זצ"ל שחלף במקום - היה פשוט וברור מה יש לעשות במקרה זה: ללא אומר ודברים נכנס לביתו ועד מהרה שב משם כשבידו כף אשפה ומגב, ותוך דקה או שתיים לא נותר זכר ללכלוך שהכתים את חדר המדרגות. שתי השכנות נותרו המומות: כזה פתרון לא העלו לרגע על דעתן... אבל רבי שמשון זצ"ל, כבר היה שקוע עמוק בתלמודו או במצוה אחרת, שכדרכו עשאה בחכמה, במהירות וביעילות.

המושג של 'כבוד' ו'מעמד' כמו ולא היו קיימים כלל בהיכלו. הוא לא חש כל פחיתות כבוד בכך שרב הקהילה בעל המוח העילוי, שהכל תאבים למוצא פיו,

ירד מפקידה לפקידה להיכל כולל האברכים הסמוך לביתו, ויוסיף לקח במחיצתם. מחזה שכיח היה לראותו נכנס לשם ופוסע לכיוון מושבם של שני אברכים מזדמנים, מתיישב לידם בהכנעה ואומר: "נפל ברעיוני חידוש, אני אומר אותו בפניכם, ובבקשה אמרו לי אתם מה דעתכם עליו". תלמיד חכם מלומדי הכולל הזה מציין בהתפעלות את התחושה שליוותה אותו לנוכח המראות הללו: "במאי עסקינן? ברב רשמי, שלעני עם ועדה מגיע במיוחד לאברך צעיר, רק משום שסבור כי יכול לקבל ממנו חידוד וסברא, ירד להרצות בפניו קושיה בגיטין ולשמוע 'מה אתה אומר על זה?' או לשמוע חוות דעת של תירוץ שעלה לו בתלמודו. ולא פעם ופעמים אלא חדשים לבקרים..."

הגאון הצדיק רבי יהודה זאב סגל זצ"ל, הגיע לארץ לקראת נישואי נכדתו עם יבלחט"א רבי אליעזר מן שליט"א - גיסו של רבינו. את פניו קידמו בשדה התעופה כעשרה ת"ח מבני משפחות המחוננים, ובכללם רבי שמשון זצ"ל. רבי יהודה זאב ירד בכבש המטוס, עבר את ביקורת הדרכונים ויצא אל בית הנתיבות. הכל ניגשו להושיט לו יד לשלום, ובכללם נכדו בן העשר, שנדחק כמו כולם לקדמו בברכת 'שלום עליכם'. העגלה הנושאת את מזוודותיו הפריעה מעט לנדחקים סביבו, ומאן-דהוא הסיט אותה הצידה וביקש מהילד - הקטן שבחבורה - שהוא יוביל את עגלת המזוודות אל הרכב הממתין בחוץ. ואמנם, הילד יצא ממעגל האנשים המקיף את סבו, ופילס את דרכה של העגלה בתוך המון האדם שהציפו את הטרמינל, בעוד שאר בני המשפחה מתגודדים סביב האורח הנכבד ועושים אוזנם כאפרכסת לשמוע דברי חכמה ומוסר תוך כדי יציאתם אל הרחוב. למי היה את הפנאי בקלחת התכונה הנרגשת, להתבונן ולהבחין בתחושת החממה של הנכד שבצד הדרך, המוליך את העגלה לבדו הרחק מהסב הגדול מחו"ל שאותו ראה רק לפרקים? היה אחד כזה. לפתע חש הילד טפיחה קלה על שכמו, ובפנותו לאחור הוא מגלה שהיה זה אחד מהצד של משפחת מן, שעזב את החבורה המקיפה את רבי יהודה סגל ואומר לו: "אני מניח שגם אתה רוצה להיות עכשיו קרוב לסבא. אתה יכול ללכת לשם, אני כבר אוביל את המזוודות". ותוך כדי דיבור הניח את ידו על ידית העגלה והובילה לפניו. מיותר לציין כי היה זה רבי שמשון, שבתבונת ליבו ירד לרגשותיו של הילד, ובענוותנותו וצדקותו הואיל לשמש כמוביל מזוודות בשדה התעופה... הלה, שכה שמח על ההצעה הנדיבה שבאה עליו בהפתעה גמורה, הגביה תכף את רגליו ורץ חיש להיחחק בין המתגודדים סביב סבו, מאושר על כי גם לו התאפשר להיות ב'מרכז ההתרחשויות' וליהנות כמו המבוגרים מקרבתו של הסב. אין הוא זוכר כיום מה שמע, וסביר להניח שגם אז כילד לא הצליח להבין הרבה מדבריו של רבי יהודה סגל זצ"ל, אך את דבריו של האיש שהוביל במקומו את המזוודות, הבין היטב ונצר לעד בליבו...

היטיב אשר דיבר פלוני אודות מידה זו, בקומתו השלמה רבת האנפין והגוונים של רבי שמשון זצ"ל, בצירוף שתי עובדות מאלפיות: 'תחביב' היה לו לרב פינקוס, לתפוס את 'הכבוד', לאחוז בו בידי ולמוללו בין האצבעות, לפוררו עד דק בצפורניו עד שיתבטל כעפרא דארעא וילך לו. פעם נכנס לחדר מלא ציבור, וכשהקהל כולו קם על רגליו לכבודו - חיך ואמר: "אוי זה כל כך טוב, הבה נעשה זאת שוב..." יצא ונכנס שוב... כשהוא אינו מותיר בליבו מקום, ולו לרסיסי כבוד, שהתעקשו להתדפק בשעריו. בפעם אחרת פגש בו ברחובה של ירושלים אב המלווה בבנו הקטן. "ברך נא את ילדי", ביקש האב, ורבי שמשון זצ"ל נענה בחפץ לב, אלא שהסמיך תנאי קודם למעשה: "שגם הילד יברך אותי - הרי יש לו פחות עבירות ממני..." אולי בשל כך לא חששו ילדי הקהילה, לבוא ולשאול אותו שאלות או 'חידות', שהכתובות הטבעיות בעיניהם לפתרון היא ביתו של הרב, שבטוב לבו וענוותנותו לא חש בכך הטרדה או פחיתות כבוד, ונידרש לשאלותיהם מתוך מאור פנים ונפש חפצה. רק לכשיגדלו ויכירו יותר את תהלוכות העולם - יגלו שלא היה זה טבעי שהרב יתהלך עמם בפשטות בלתי מצויה. ושוב מעשה עם ילד קטן: בחתונה פלונית התקבל בשירה של 'ימים על ימי מלך תוסיף', ושעה ארוכה ניצב יחד עם החתן והמחותנים במרכז מעגלי הרוקדים. עברו כמה רגעים, והנה מצא ר' שמשון את הדרך למחות את זכר ה'כבוד' שבו התקבל: הוא נטל את ידיו של ילד פעוט מהנוכחים, והחל רוקד יחד עמו במרץ במרכז המעגלים, בלי לחוש למבטם התוהה של הבריות לנוכח הפעולה הבלתי שגרתית. רגש קל של גבהות-לב - חמור היה בעיניו עשרות מונים מהחשבונות הללו...

תלמיד מקורב התעניין פעם ושאל אותו, אם הוא מוסר את ספריו להגהה בטרם הוצאתם לאור. ר' שמשון הגיב בחיוב: "אכן, אני נותן לאברכים להגהה", אמר, "אלא שהם טובים ונחמדים איתי יותר על המידה... הביקורת שלהם אינה חזקה דיה". כשהוסיף הלה לשאול אם הוא מקבל את ההערות שלהם, וקרה אי פעם שמחק דברים מחמת הביקורת שהעבירו, הביט עליו רבי שמשון בתמיהה והגיב: "כל מה שמעירים לי, אני מוציא מהספר מיד, ואין זה משנה אם הם צודקים בהערתם או לא", כשהוא מפרש את נימוקו: "אני הרי מדפיס את הספר בשביל הציבור, ממילא אם אברכים טובים סבורים כי הדבר לא ראוי להיכתב, מה זה משנה אם אני צודק ולא הם? לכן, אני משמיט מיד!".

[מתוך הספר 'השמש בגבורות']